

0402W000842

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЛІНГВІСТИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

На правах рукопису
УДК 811.111'37(048)

Крайняк Людмила Костянтинівна

**КОМПОЗИТИ З ПЕРШИМ ДІЄСЛВНИМ КОМПОНЕНТОМ У
СУЧАСНІЙ АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ: СЕМАНТИКО-КОГНІТИВНИЙ
АСПЕКТ**

Спеціальність 10.02.04 – германські мови

Дисертація
на здобуття наукового ступеня
кандидата філологічних наук

Науковий керівник:
Омельченко Лариса Федорівна
доктор філологічних наук, професор

Київ - 2001

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ	4
ВСТУП.....	5
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ КОМПОЗИТОЛОГІЇ СУЧАСНОЇ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ.....	13
1.1. Традиційні підходи до аналізу англійського словоскладання у лінгвістиці.....	13
1.1.1. Складне слово як об'єкт міждисциплінарного дослідження	21
1.1.2. Диференційні ознаки складних і складнопохідних слів.....	26
1.1.3. Методи аналізу структури складних і складнопохідних лексем.....	29
1.2. Когнітивно-комунікативний аспект англійського слово- складання.....	36
1.3. Проблема статусу складних слів з першим дієслівним компонентом у сучасній англійській мові.....	51
1.3.1. Загальна характеристика композитів з першим дієслівним компонентом у сучасній англійській мові	53
1.3.2. Тематична класифікація композитів з першим дієслівним компонентом.....	60
Висновки до першого розділу.....	69
РОЗДІЛ 2. ОСОБЛИВОСТІ ПРОЦЕСУ СЕМАНТИЗАЦІЇ КОМПОЗИТІВ З ПЕРШИМ ДІЄСЛІВНИМ КОМПОНЕНТОМ У СУЧАСНІЙ АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ.....	72
2.1. Лінгвокогнітивний аспект значення композитів з першим дієслівним компонентом.....	72
2.1.1. Категоризація назв у композитах з першим дієслівним компонентом.....	73

2.1.1.1. Категоріальні базиси й ознаки.....	74
2.1.1.2. Моделі композитів з першим дієслівним компонентом.....	77
2.1.1.3. Реалізація структурних і семантичних особливостей першого дієслівного компонента у складі композитів.....	88
2.1.2. Внутрішня валентність композитів з першим дієслівним компонентом.....	100
2.1.3. Мотивованість складних слів з першим дієслівним компонентом.....	114
2.1.4. Конотативний компонент значення композитів з першим дієслівним компонентом.....	124
2.2. Фрейм як засіб представлення знань у когнітивній лінгвістиці.....	132
2.2.1. Реалізація фреймових моделей у семантиці композитів з першим дієслівним компонентом в англійській мові.....	134
2.2.2. Особливості утворення композитів-фразем з першим дієслівним компонентом для позначення терміналів фреймової моделі.....	140
Висновки до другого розділу.....	149
ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ.....	153
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	160
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ СЛОВНИКОВИХ МАТЕРІАЛІВ.....	183
ДОДАТКИ.....	184

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ

- АПМ – аплікативна породжувальна модель
- БС – безпосередні складники
- ВВ – внутрішня валентність
- ІК – імперативні композити
- КС – кінцеві складники
- КПДЖ – композити з першим дієслівним компонентом
- ЛСВ – лексико-семантичний варіант
- ЛСГ – лексико-семантична група
- ЛСР – лексико-семантичний ряд
- ОБ – ономасіологічний базис
- ОО – ономасіологічна ознака
- СС – складне слово
- СПС – складнопохідне слово
- ТГ – тематична група
- ТА – трансформаційний аналіз
- ФО – фразеологічна одиниця
- ФМО – фразеоматична одиниця

ВСТУП

Реферована дисертація присвячена аналізу процесів словотворення, визначенню механізмів словоскладання та парасинтезу в сучасній англійській мові на прикладі композитів з першим дієслівним компонентом. Серед інших розділів германістики словоскладання вирізняється значною кількістю досліджень продуктивних процесів утворення нових слів, зокрема в англійській мові [72; 76; 77; 129-131; 257-259 та ін.]. Розвиток словоскладання простежується в напрямі збільшення діапазону реалізації його можливостей за рахунок розширення рамок нормативності та стандартності. Зростає роль комплексних способів породження інновацій, що свідчить про ускладнення когнітивних та ономасіологічних процесів [65, 1]. В останні десятиріччя нові завдання та проблеми, а також шляхи їх вирішення привнесла в мовознавство когнітивна наука [57; 155; 156; 222; 225 та ін.], під впливом якої також особливо інтенсивно проходить становлення нової парадигми знань у розвитку композитології [20; 75; 107; 108; 153 та ін.].

Хоча композити з першим дієслівним компонентом в англійській мові вже були об'єктом дослідження мовознавців [120; 130; 131; 141; 144; 146; 147; 164; 279 та ін.], проте системного аналізу цих одиниць не проводилось (окрім ґрунтовної праці У.Урстрема (1918 р.), присвяченій семасіологічному вивченню одиниць типу *pickocket*, *wrap-gascal* та ін. в англійській мові) [280].

Отже, **актуальність** теми дисертації визначається загальною спрямованістю сучасних досліджень української германістики з теоретичної та практичної лексикології та лексикографії на виявлення основних мовних та немовних чинників розвитку та функціонування лексичного складу англійської мови.

Актуальність теми зумовлена також необхідністю комплексного вивчення лінгвокогнітивних та семантичних особливостей одного із лексичних пластів (англійських композитів з першим дієслівним компонентом), яке сприятиме розкриттю особливостей процесу семантизації складних слів, виявленню номінативно-дериваційних механізмів утворення композитів шляхом

семантико-когнітивного аналізу, що є актуальним для розвитку сучасної теорії функціонально-орієнтованої композитології та дериватології.

Дисертаційне дослідження виконано в межах наукової проблематики, затвердженої радою Київського державного лінгвістичного університету (протокол № 5 від 27 січня 1997 року): “Типологія та функціонування мовних одиниць фонетичної, граматичної та лексичної систем сучасних германських та романських мов: когнітивний, комунікативний та прагматичний аспекти”.

Метою дисертаційного дослідження є встановлення особливостей композитів з першим дієслівним компонентом у сучасній англійській мові шляхом визначення їх формальних, семантико-когнітивних та функціональних властивостей.

Для успішного досягнення мети, поставленої нами у дисертаційному дослідженні, необхідно розв’язати такі завдання:

- виділити композити з першим дієслівним компонентом із системи віддієслівних номінативів в англійській мові;

- встановити діагностивні ознаки складних слів з першим дієслівним компонентом, з’ясувавши спосіб і шляхи їх утворення;

- проаналізувати характер семантичного наповнення композитів з першим дієслівним компонентом і на цьому ґрунті встановити особливості динаміки розвитку їх семантичної структури;

- виявити продуктивні типи композитів з першим дієслівним компонентом;

- встановити, на якому ступені деривації виникають складні та складнопохідні композити з першим дієслівним компонентом в англійській мові;

- з’ясувати аспекти внутрішньої валентності складних лексем з першим дієслівним компонентом і встановити особливості семантичного навантаження та потенційної здатності першого компонента структури, побудувавши та проаналізувавши словотвірні ряди (СР) з першим повторюваним дієслівним компонентом;

• виявити тенденції формування віддієслівних композитів на основі фразеологічних сполучень.

Об'єктом дослідження виступають композити з першим дієслівним компонентом (КПДК), які трактуються нами як лексичні одиниці, що складаються з дієслівної основи та залежного від неї члена, а **предметом** – когнітивні, структурні та семантичні особливості формування значення таких одиниць в англійській мові.

Матеріалом дослідження слугують дані різноманітних авторитетних лексикографічних джерел, із яких композити з першим дієслівним компонентом (1323 одиниці) були відібрані методом суцільної вибірки. Для детального аналізу структури й семантики композитів з першим дієслівним компонентом були використані такі словники: The Concise Oxford Dictionary of Current English (CODCE), Collins Cobuild English Dictionary (CCED), Longman Dictionary of Contemporary English (LDCE), The Shorter English Dictionary on Historical Principles (SEDHP), R.Chapman (American Slang) (DAS), V.K. Müller (English-Russian Dictionary) (ERD), Webster's New International Dictionary of the English Language (WNID), Webster's School Dictionary (WSD), З.С.Трофимова (Словарь новых слов и значений в английском языке) (DNWM).

Дослідження вимагало комплексного застосування таких **методів**:

• аналітико-описового методу для з'ясування структурного й семантичного аспектів композитів з першим дієслівним компонентом;

• трансформаційного аналізу для встановлення можливих трансформів-етимонів віддієслівних композитів;

• аналізу за безпосередніми складниками для з'ясування словотвірної та дериваційної моделі складного слова з першим дієслівним компонентом;

• компонентного аналізу для встановлення семантичного об'єму досліджуваних одиниць;

• внутрішньовалентного аналізу для визначення комбінаторного потенціалу першого дієслівного ітеративного компонента досліджуваних композитів, а також при побудові CP;

- фреймового аналізу з метою виявлення когнітивних механізмів формування семантики англійських композитів з першим дієслівним компонентом.

Окрім того, було застосовано принципи роботи генератора класів слів аплікативної породжувальної моделі для аналізу словотвірної структури складних та складнопохідних одиниць з першим дієслівним компонентом.

Наукова новизна дослідження полягає в тому, що в ньому вперше детально розглянуто питання особливостей формування структури та семантики композитних лексем з першим дієслівним компонентом крізь призму лінгвокогнітивного, структурного та семантичного аналізу, що сприятиме поглибленню рівня розробки концепції функціонально-орієнтованої композитології та дериватології. У дисертаційній праці вперше з'ясовано питання внутрішньої валентності композитів з першим дієслівним компонентом, полівалентності першого ітеративного дієслівного компонента складних слів; встановлено, на яких тактах роботи генератора класів слів аплікативної породжувальної моделі утворюються досліджувані одиниці; розкрито механізми семантизації компонентів у композитах з першим дієслівним компонентом.

Теоретичне значення дисертаційного дослідження полягає у тому, що воно є внеском у подальший розвиток композитології, функціональної лексикології та семасіології сучасної англійської мови, оскільки дозволяє: а) глибше розкрити особливості номінативно-дериваційних процесів у системі словоскладання; б) з'ясувати не лише закономірності функціонування типових композитів з першим дієслівним компонентом, але й новизну оказіональних утворень з першим дієслівним компонентом (композитоїдів); в) проаналізувати особливості процесу семантизації композитів з першим дієслівним компонентом як мікросистеми, яка є складовою частиною системи віддієслівних композитів; г) виявити комбінаторний потенціал компонентів у процесі формування композитів.

Практична цінність дослідження зумовлюється можливістю використання його результатів при розробці теоретичних курсів з лексикології (розділи “Словотвір”, “Словоскладання”, “Розвиток лексичної системи”, “Лексикографія”), стилістики англійської мови (розділ “Стилістична диференціація сучасної англійської мови”), у курсі теорії та практики перекладу (розділ “Переклад складних слів”), у практиці вивчення англійської мови, а також при укладанні спеціалізованих словників і довідників.

Апробація роботи. Основні положення дисертаційного дослідження відображено в тезах доповідей на п'ятій міжнародній конференції “Франція та Україна, науково-практичний досвід у контексті діалогу національних культур” (Дніпропетровськ, 1998); міжнародній конференції “Вдосконалення навчального процесу у вищій школі” (Тернопіль, 1999); другій західно-регіональній науково-методичній конференції викладачів іноземних мов вищих навчальних закладів “Лінгво-дидактичний плюралізм навчального процесу з іноземних мов у вищих навчальних закладах” (Тернопіль, 1999); міжнародній конференції “Іноземна філологія на межі тисячоліть” (Харків, 2000).

Публікації. Основні положення та результати дослідження відображено у чотирьох статтях, опублікованих у фахових виданнях, та в тезах на чотирьох конференціях.

На захист виносяться наступні основні положення.

1. Композити з першим дієслівним компонентом трактуються нами як поліфункціональні узуальні або okazіональні лексичні одиниці, які складаються з дієслівної основи та залежного від неї члена. Семантичний синтез є фактором, який дає поштовх до перетворення синтаксичних одиниць, унаслідок чого втрачаються їхні ознаки і складне слово набуває статусу одиниці лексичної системи мови.

2. Перший компонент структури КПДК в англійській мові, на основі якого формуються складні слова, може бути представлений:

- дієсловом в імперативі;
- особовою формовою дієслова;

- інфінітивом відповідного дієслова;
- віддієслівним іменником або прикметником.

Можливість дієслова стати основою для формування композитів з першим дієслівним компонентом закладена у його потенційній здатності до комбінаторики, а його семантична ємність доводить високу внутрішню валентність такого типу одиниць.

3. У сучасній англійській мові складні іменники з першим дієслівним компонентом утворюються на I такті деривації (роботи генератора слів), тобто є словами першого ступеня похідності; дієслова-композити, складнопохідні іменники та прикметники (слова другого ступеня похідності) – на II такті; складні дієслова з релятором іменника чи прикметника (слова третього ступеня похідності) – на III такті роботи генератора слів. Кількість реляторів класів слів вказує на ступінь похідності слів цього лексичного пласта.

4. Назви предметів і реалій оточуючого світу, виражених композитами з першим дієслівним компонентом, представлені у вигляді фреймів, слоти яких виражають основні ознаки у таких групах лексики: назви тварин, рослин, найменування явищ неживої природи, та відтворюють різні види діяльності людини: професійну, злочинну, цілительську, побутову тощо.

5. Семантико-когнітивний аналіз композитів з першим дієслівним компонентом в англійській мові дозволив отримати інформацію про людину та її пізнавальну діяльність, що зафіксовано у відповідних когнітивно-ономасіологічних моделях.

У результаті проведеного когнітивно-ономасіологічного аналізу композитів з першим дієслівним компонентом нами встановлені **зона базиса** (базиси повнозначних складних слів, які включають такі лексичні класи: людина (заняття людей, прізвиська людей, риси характеру, зовнішність); назви рослин (рослина, частини рослин, овочі, фрукти (вплив рослин, зовнішні ознаки, звичаї та обряди, які пов'язані з назвами рослин)); тварини (птахи, риби, комахи, домашні тварини); явища неживої природи (деталі одягу, їжа напої, стихійні випадки, знаряддя праці, ігри, танці) та **ознакова зона** (ознаки,

що виражають відношення належності до предмета, пов'язані з особою чи істотою; ознаки зовнішнього вигляду (форма, розмір, колір, особливості будови, час функціонування); ознаки з позначенням місця та розповсюдження; оцінні ознаки (загальнооцінні та частково оцінні); емоційно-експресивні ознаки (особа, яка дає оцінку, об'єкт оцінки, власне оцінка отримувача інформації); ознаки попередження (про негативне й небезпечне).

6. Між композитами з першим дієслівним компонентом, що виникли на основі фразеологізмів, і власне фразеологічними виразами існує тісний зв'язок та кореляція. Фразеологізми та лексеми, взаємодіючи, породжують нові мовні одиниці зі статусом відфраземи, які є одним із терміналів фреймової моделі композитів з першим дієслівним компонентом.

Структура роботи. Дисертація складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел, списку словникових матеріалів, додатків у вигляді індексованого списку використаних композитів з першим дієслівним компонентом (Додаток А) та зведеної таблиці результатів аналізу композитів з першим дієслівним компонентом (Додаток В). Основний текст дисертації становить 159 сторінок, а загальний обсяг дисертації з додатками – 246 сторінок.

У вступі обґрунтовується актуальність обраної теми, мета та зміст поставлених у дослідженні завдань, визначаються його об'єкт, предмет та методи дослідження, розкривається новизна, теоретичне значення, а також практична цінність результатів дослідження, формулюються основні положення, що виносяться на захист.

У першому розділі, "Теоретичні основи композитології сучасної англійської мови", подано теоретичне підґрунтя, яке є основою для ідентифікації композитів з першим дієслівним компонентом у сучасній англійській мові з визначенням їхнього статусу. Розглядаються лінгвокогнітивні особливості актів словоскладання у сучасній англійській мові, визначається складне слово як об'єкт міждисциплінарного вивчення.

У другому розділі, “Особливості процесу семантизації композитів з першим дієслівним компонентом у сучасній англійській мові”, визначаються способи та шляхи формування семантики такого типу складних слів. Проаналізовано динаміку розвитку семантичної структури та характер семантичного наповнення віддієслівних складних лексем та фразеоматичних одиниць. Зроблено акцент на питанні внутрішньої валентності складних лексем з першим дієслівним компонентом, проблемі статусу першого повторюваного дієслівного компоненту, його здатності до комбінаторики у складі композита.

У висновках узагальнено результати виконаного дослідження, окреслено шляхи та перспективи подальшого поглибленого вивчення даної проблеми.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ КОМПОЗИТОЛОГІЇ СУЧАСНОЇ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

1.1. Традиційні підходи до аналізу англійського словоскладання у лінгвістиці

У науці про мову відбуваються переосмислення відомих раніше фактів, перегляд старих концепцій про природу мовних одиниць, здійснюються пошуки нового підходу до проблем значення і смислу у мові [91, 3]. Лінгвістична думка сьогодні має значний доробок із теорії словоскладання як особливого та надзвичайно продуктивного процесу утворення нових слів у сучасній англійській мові. Але існує велика кількість проблем, які не були докладно висвітлені та певним чином описані в науковій літературі. Нагальна потреба у дослідженні питань словоскладання викликана вимогами часу, невідомим ростом інформаційного потоку в суспільстві, адже словоскладанню належить важлива роль у розширенні внутрішнього лексикону людини – своєрідного вмістилища усіх знань про мову, які призначені для того, щоб зберігати, впорядковувати й обробляти дані про мову, взяті з досвіду, чи, можливо, вроджені [105, 5].

Останнім часом простежуються такі основні напрямки у композитології:

- синтаксичний, при якому вважається, що значення складного слова виводиться із синтаксичного аналізу відношень між його компонентами, а предметне значення слова є менш вагомим [12; 13; 22-24; 171; 172; 174; 175; 176].
- лексикологічний, при якому складне слово розглядається як лексико-семантичний феномен [17; 18; 99-102; 128; 131; 154; 168; 242-246].
- комунікативний, при якому композитні лексеми досліджуються крізь призму структурного, семантичного, стилістичного і функціонального аспектів [72; 76; 54; 140-147; 158; 159].

• когнітивний, при якому основна одиниця – похідне слово є мовною структурою представлення знань, а словотвірна модель розглядається як формула регулярного згортання певних знань про об'єкти, процеси та ознаки у похідні слова [20; 75; 103; 105; 106; 117; 118; 138; 167].

Існує багато теорій, які свого часу намагалися пояснити чи, власне, описати процеси словоскладання, а також сам об'єкт вивчення – складне слово, оскільки воно займає особливе місце в ієрархії лінгвістичних одиниць і повинно описуватися в особливому циклі лінгвістичних дисциплін: у вченні про складне слово – композитології [131, 16].

У сучасній лінгвістиці здійснюються фундаментальні дослідження складних слів з погляду їх семантичного наповнення, яке орієнтоване на поглиблене вивчення такого типу одиниць у номінативному, структурному та семантико-стилістичному аспектах. Так, у роботах О.С.Кубрякової чітко простежується семантичний напрямок аналізу словотвірних моделей. Автор вказує на те, що є відставання у розробці семантичних правил словотворення, хоча семантичні особливості похідних слів менше відомі, ніж їх формальні характеристики [100, 81-88].

Підтримуючи концепцію семантико-орієнтованої композитології, Л.Ф.Омельченко висуває концепцію функціонально-орієнтованої композитології, оскільки в дослідженнях, присвячених словоскладанню в сучасній англійській мові, до цього часу порівняно рідко розглядають вживання у мовленні різних типів композитних та парасинтетичних одиниць. Хоча такі дослідження, без сумніву, допомогли би правильніше визначити тенденції композитивного розвитку та парасинтезу в сучасній англійській мові, точніше, виділити як живі продуктивні способи утворення таких лексем, так і способи, що втрачають чи втратили життєздатність [145, 6].

Завдання системно-структурного підходу до словотворення – встановити зв'язок готових слів з іншими похідними та непохідними словами в системі. Мета функціонального підходу до словотворення – встановити, розкрити процес їх утворення [166, 14].

Словотворення, розвиваючись, шукає шляхи експансії в ономасіологію та теорію номінації, а через них в інші сфери знань. Словотворення все більше звертається до послуг ономасіології у плані вивчення словотвірної моделі, механізму породження [75; 104; 106; 107; 153], словотвірних процесів [72; 128-130], їх рівневої мовної орієнтації, залежності словопородження від семантики [131; 201; 202], синтаксичних можливостей мови [254; 257-259].

Найбільш дискусійними у теорії композитології залишаються питання про статус складного слова, його зв'язок з базовими синтаксичними сполученнями, генезу складних слів, компонентний склад композитів і диференційні ознаки складних та складнопохідних номінативів.

Проблема залучення лексем у синтаксичний процес та їх підпорядкування його завданням та структурі з використанням як засобу та форми цього підпорядкування словотвірних моделей виникає у зв'язку зі словоскладанням. Складне слово (комполит) визначається [149, 35] як одна, адаптована до синтаксичного вживання у реченні, елементарна лексема (виступає у якості синтаксичного елемента як ціле і не синтезується у мовленнєвому акті). Загалом словоскладання є особливим не тільки за структурою, але й за змістом способом номінації, який не зводиться до синтаксичних закономірностей, а складні слова принципово не зводяться до словосполучень, синтагм та інших синтаксичних одиниць [159, 7]. “Синтаксичне” в композиті тлумачиться [149, 144] як дещо редукований синтаксичний момент, якому композит зобов'язаний своїм “породженням” на базі словосполучень, що залишає відкритою можливість і зберігати протиставлення композита (як словотвірно-лексемного явища з постійною функцією формування “нових номінацій”) “справжньому” синтаксису, що цілковито знаходиться на боці зв'язування морфологічно повністю самостійних слів.

Майже у всіх наукових дослідженнях з питань теорії композитології висловлюється думка, що складне слово (комполит) – це слово, яке має у своєму складі не менше двох неафіксальних морфем, тобто морфем, які не вживаються як афікси і виступають як основи (бази) слова [16, 430]. Звідси, для

словотвірної теорії та практики складне слово є лексичною одиницею, утвореною з двох чи більше основ шляхом складання і виділеною у потоці мовлення на основі свого цільнооформлення. Маючи на увазі “цільнооформлення” складного слова, необхідно враховувати у такому випадку його звукове оформлення, морфологічну будову, що характеризується у різних мовах своїми особливостями, а також потенційно-синтаксичну функцію, яка відображає норми мови. Розділивши всі складні слова на цільнооформлені та роздільнооформлені, М.Д.Степанова дала чудовий ґрунт для диференціації складного слова та відповідного йому словосполучення [176; 179]. Так, до цільнооформлених складних слів відносяться такі складні слова, для яких характерні наступні ознаки: 1) розходження семантичної мотивованості складного слова та його значення, що іноді не дає можливості трансформування складного слова у синтаксичне словосполучення; ця якість пов’язана з “внутрішньою монолітністю” складного слова; 2) цілісне позначення складним словом того чи іншого предмета; 3) належність більшості цільнонаправлених складних слів до стійких шарів лексики.

Мовні одиниці, що структурно нагадують словосполучення, вкладаються в один фонетичний такт, визначають один комплексний сигніфікат і представляють собою функціонально-синтаксичну та функціонально-прагматичну єдність у висловлюванні [118, 65], тобто при утворенні складного слова зі словосполучення, вважає Г.Пауль, відбувається так званий процес відособлення значення, внаслідок чого значення складного слова відрізняється від значення вихідного словосполучення [154, 385].

Спочатку відбувається зміна значення слова, хоч ті словосполучення, що лягли в основу утворення складних слів, означали схожі поняття. Звичайно, певний період часу складне слово та словосполучення існували паралельно, але у кінцевій фазі залишилося лише складне слово, елементи якого знаходяться на одній із стадій інтеграції словосполучення: співположення, зближення, інкорпорації, що знаходять своє матеріальне вираження відповідно у словосполученні, словостягненні та складному слові. Паралельність існування

композита та словосполучення виявляється у їх формально-граматичних ознаках. Зв'язані словосполучення, що функціонують як стійкі номінативні комплекси, (як словостягнення), є елементами проміжної області. Словостягнення – це конденсоване словосполучення, єдність якого закріплюється як графічно, так і інтонаційно [76, 21]. Незважаючи на те, що такі утворення, як правило, багаточленні, вони виконують єдину семантичну, синтаксичну й прагматичну функцію і є цілісним мовним знаком [118, 61].

Ми поділяємо погляди О.Д.Мешкова [131, 125] на те, що порівняння складних слів і словосполучень, розгляд перших на фоні других, перетворення одних в інші, пошуки як подібності, так і різниці між ними, мають давню традицію й супроводжують сучасні дослідження у галузі словоскладання. З цього питання існують два основних напрямки дослідження.

Перший напрямок характеризується тим, що значення складного слова можна передати через словосполучення, оскільки словосполучення є мотивуючим для складного слова, адже тільки співвідношення складного слова та словосполучення, а не компонентів із самостійними словами дають можливість розкрити зміст складного слова.

Другий напрямок характеризується спробами знайти й підкреслити різницю між складним словом (СС) та відповідним йому словосполученням. За основу береться те, що цільнооформлення не може не накласти відбиток на семантику СС, так чи інакше відрізняючи його від роздільнооформленої синтаксичної конструкції – словосполучення. Структурні відмінності, безперечно, впливають на відмінності семантичні [120, 37].

Та ми погоджуємося з думкою [131, 129], що треба знаходити “золоту середину” при з'ясуванні відмінностей чи подібностей складних слів та відповідних їм словосполучень, адже СС є неоднорідною групою слів. Одні з них створюються з номінативною метою, інші – для синтаксичної зручності. При народженні таких слів ставиться мета створення яскравих, експресивно забарвлених, апелюючих до уваги комунікантів одиниць [54, 48].

У семантичному плані композити є конструкціями, що мають на меті вираження внутрішньої предметної ознаки. У такому випадку можна вважати, що складне слово, будучи за своїм характером міжрівневою одиницею мови, володіє якостями, притаманними як похідним словам, так і словосполученням, що обумовлює його гетерогенність [159, 20]. В основі складних полікомпонентних утворень англійської мови можуть лежати як синтаксично оформлені синтагми (словосполучення чи речення), так і синтаксично відмежовані групи слів, які формують нові “багатокомпонентні номінативні комплекси”.

Хоча розкриття значення складного слова через словосполучення є надзвичайно розповсюдженим у науковій думці, та в даному випадку треба мати на увазі, що 1) не всі моделі словоскладання співвідносяться зі словосполученнями; 2) у межах моделей можуть діяти такі структурно-семантичні типи, для яких немає аналогії серед структурно-семантичних типів даного словосполучення.

Використовуючи трансформаційний метод, встановлюємо деякі трансформи (синтаксичні конструкції) досліджуваних композитів у сучасній англійській мові. Згідно трансформацій на синтаксичному рівні композити з першим дієслівним компонентом можуть розділятися на три групи.

До **першої групи** належать складні лексеми, у яких порядок розташування компонентів у словах відповідає порядку слів у корелятивних синтагмах-трансформах:

Killjoy – somebody who kills the joy; сумна людина, песиміст, той, чії дії та зауваження заважають іншим;

Sawbones – somebody who saws the bones; хірург;

Pickpocket – somebody who picks pockets, кишеньковий злодій;

Pick-me-up – something that picks somebody up, збудливий напій чи їжа;

Pickpurse – somebody who picks purse, злодій кишеньковий;

Spitfire – somebody who spits fire, злючка, дратівлива людина.

Семантичний аспект слів цієї групи: діяч (*nomina agentis*, чи *nomina instrumentalis*), виконує дію, виражену першим компонентом, і спрямовану на об'єкт, який виражений другим компонентом.

До другої групи належать такі композити з першим дієслівним компонентом, у яких транспозиція слів у корелятивних синтагмах, уможливорює вважати їх асинтаксичними словами:

Diphead – *somebody who has a head to dip with*, дурень, нікчема.

Blowtorch – *torch to blow*, літак-винищувач.

Spitbox – *box to spit*, плювачка.

Семантичний аспект слів цієї групи: складне слово означає об'єкт, виражений другим компонентом структури, та його призначення, застосування, виражене першим компонентом структури.

До третьої групи належать композити з першим дієслівним компонентом з дещо іншим типом трансформації на синтаксичному рівні:

Slipstick – *slipping stick*, логарифмічна лінійка;

Spark-plug – *sparking plug*, член групи, який веде за собою інших;

Scattergun – *gun which scatters*, 1. Дробовик 2. Мушкет 3. Кулемет 4. Пістолет-кулемет;

Snort-pipe – *pipe which snorts*, вихлопна труба автомобіля чи мотоцикла;

Scatterbrain, *crackbrain*, *junglebrain* – дурень, тупий, обмежений;

Rattle tongue, *chatterbox* – базіка, базікало.

Семантичний аспект одиниць цієї групи: об'єкт, позначений значенням другого компоненту, визначається ознакою, вираженою першим компонентом.

Метафоризованим є залежний член конструкції (дієслово), але метафоризуватися може й другий компонент:

Dreambox – *box to dream*, голова;

Squeeze-box – *box which is squeezed*, акордеон;

Thinkbox – *box to think*, голова;

Spit-box – *box to spit*, плювачка.

Існують й такі складні лексеми з першим дієслівним компонентом, які є повністю метафоризованими, тобто містять у своєму складі метафоризований базис та метафоризовану ознаку. Наприклад:

Seam-squirrels – squirrels which seam, vomi;

Chatterbox – box which chatters, 1. Кулемет 2. Протиповітряний кулемет 3.

Система зв'язку та радіосповіщення;

Pull-bone – вилочка, грудинка птиці;

Slapstick – the flexible lath used by harlequin in a pantomime, etc. For making a great noise with a pretence of dealing a heavy blow.

Трансформація таких складних слів на синтаксичному рівні показує, що метафорично переосмислились усі члени синтагми.

Композити, маючи “цільнооформлену” будову морфологічного слова, є такими полілексемними сполученнями, які найвищою мірою суперечать, власне, поставленій проблемі, а тому і становлять найбільший інтерес для обґрунтування положень, що переорієнтовують теорію з поняття про слово та речення – “ланцюжка”, особливим чином взаємопов'язаних, але все-таки слів, – на поняття про лексему і сполучення лексем як фундаментальних мовних одиниць – засобів забезпечення фундаментальних мовних діяльностей, діяльності номінативної та діяльності синтагматичної [149, 50].

Важливою якістю композита є його членування на складові (його розкладання на компоненти, аналітична природа його структури). У членуванні на складові, кожна з яких репрезентує лексичну одиницю, що існує у мові самостійно, поза композитом, знаходять вираження живі зв'язки, співвідношення членів композита.

Що стосується проблеми компонентного складу композитів, то з цього приводу існують різні думки, які ми спробуємо узагальнити. Компоненти складного слова вважаються основами, і це не випадково, оскільки загалом “складне слово розглядається у всіх випадках як цільнооформлена лексична одиниця, частини якої лише синонімічні зі словами, але ними у дійсності не є” [172, 305]. Представляючи у складі композита окрему лексему, вважає В.

Павлов, член композита за своєю формою може бути основою слова, часто оформленою яким-небудь морфологічним елементом, специфічним для її входу до складу композита [149, 36]. Інша думка висловлена у роботах [212; 245; 246; 257-259], де компоненти композита в англійській мові вважаються повноцінними словами. Але є ще одна точка зору щодо цієї проблеми, яка простежується у роботах О.І.Смирницького, на думку якого до словоскладання будуть віднесені такі словотвірні моделі, які передбачають поєднання в одному й тому ж слові двох коренів, тобто тотожність слова за коренем з двома іншими, що не належать до одного й того ж словотвірного гнізда [169, 70]. Таким чином, оскільки в англійській мові зовнішній вигляд слова і основи співпадає, доцільним буде вважати компоненти складного слова основами, базуючись при цьому на ідеї “змістовної та технічної монолітності” чи “цільнооформлення”. Визначальною семантичною характеристикою всіх СС є їх цільність, нерозчленованість, свого роду концептуальна монолітність, яка відрізняє всі уподібнення від відповідних їм синтаксичних одиниць і наближає їх до слова [204, 102]. Отже, композит є поєднанням як мінімум двох лексем в одну, але як такий він зберігає членування на компоненти, що співвідносяться як знакові комплекси за звуковим складом і семантикою з самостійними лексемами, причому форма їх поєднання забезпечує вираження певних смислових відношень між ними [149, 47].

1.1.1. Складне слово як об'єкт міждисциплінарного дослідження.

Лінгвістика розглядається сьогодні як одна з наукових дисциплін, що входить до когнітивних наук, і забезпечує їх своїми даними про значення мовних форм, оскільки отримана під час предметно-пізнавальної діяльності інформація знаходить у мовних формах своє відображення [75, 34]. Пізнання об'єкта як цілого базується на дослідженні його ознак. На цьому етапі він розглядається зі своєї зовнішньої сторони. А проникаючи в глибину об'єкта, мислення розчленовує ціле на частини, досліджує кожну з них окремо і, з'єднуючи ціле з

частин, відтворює складне ціле. Говорячи про системний підхід, системний метод дослідження, ми опираємось на точку зору, згідно з якою структурний аналіз, що висуває на перший план дослідження структури об'єкта, і функціональний метод, який має на меті дослідження функціонального типу зв'язків, і є сторонами, частинами системного підходу [79, 93].

Що стосується такого феномену як поняття, то необхідно пам'ятати, що, закріплюючись у мовній формі в окремих словах чи словосполученнях, воно віддзеркалює і фіксує думки, а поняття в узагальненій формі визначають предмети і явища дійсності з притаманними їм зв'язками. Поняття утворюється у мисленні і закріплюється у мовленні як результат послідовного виконання певної системи логіко-діалектичних процедур, які базуються на принципі мінімізації суперечностей. Іншими словами, для однозначного визначення поняття ми щоразу змушені встановлювати його місце у системі смислових координат (смисломістких точок-елементів і зв'язків, що описують їх взаємодію), яка відповідно і називається тезаурусом.

Використовуючи двомірну модель полілектичного пізнання [84, 60], розглянемо методику дослідження об'єкту у двох їх основних варіантах:

- 1) конкретно-науковому (вивчення об'єкта з використанням теоретичних та експериментальних засобів лише однієї конкретно взятої науки) і
- 2) міждисциплінарному (вивчення об'єкта на зіткненні наукових дисциплін, при якому як теоретичні засоби використовуються концепції, принципи та передумови суміжних галузей знання, а також розроблені для потреб кожної з них експериментальні засоби).

Зазначимо, що для аналізу нашого об'єкту, а саме складних лексем, з точки зору системного полілектичного дослідження, ми використовуємо дані конкретної науки лексикології (її галузі – композитології) і вивчаємо цей об'єкт згідно площини, утвореної двома абсолютними осями $A1A3$ та $A2A4$. Тобто здійснюємо пізнання у площині $A1A2A3A4$ структурного й семантичного, а також комунікативно-функціонального аспектів.

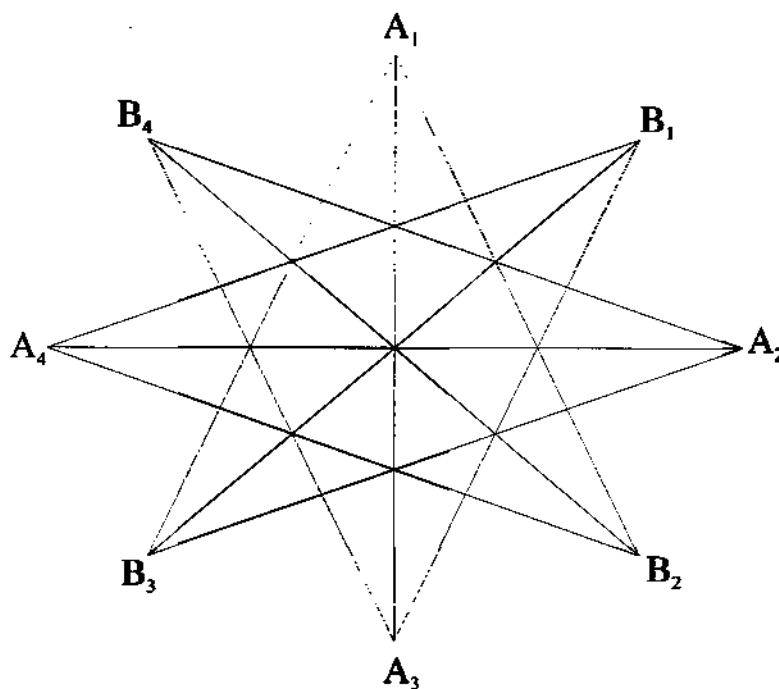

Рис.1.1. Елементарна зірка полілектичного міждисциплінарного дослідження об'єкта

$A_1 - A_3$ – абсолютна вісь структурного й семантичного дослідження

$A_2 - A_4$ – абсолютна вісь функціонально-комунікативного дослідження

$A_1A_2A_3A_4$ – площина пізнання об'єкта (складного слова)

$B_1 - B_3$ – абсолютна вісь міждисциплінарного дослідження об'єкта

$B_2 - B_4$ – абсолютна вісь міждисциплінарного дослідження об'єкта

$B_1B_2B_3B_4$ – площина перспектив міждисциплінарного дослідження об'єкта (складного слова)

Протилежні точки, що утворюють ці векторні осі, є логіко-абстрактними межами опису об'єкта, які науковець застосовує у його дослідженні. Але, як було згадано вище, перегляд цих даних з когнітивної точки зору полягає, перш за все, у тому, щоб стягнути в один вузол при їх аналізі і семантичні, і

семіотичні, і ономасіологічні, і формальні характеристики відповідних одиниць чи категорій і системно зв'язати їх [109, 24]. Таким чином, пошук “кореляцій” між когнітивними та мовними структурами і спонукає розглядати об’єкт з точки зору перспектив міждисциплінарного дослідження, що і відображено на схемі в координатах $V1V3$ та $V2V4$. Цей аналітичний пошук буде проводитись у площині $V1V2V3V4$, яка відповідно накладається на площину $A1A2A3A4$, прирошуючи при цьому попередні дані даними суміжної когнітивної науки з використанням “полілектичної логіки з характерною для неї причинно-наслідковою зворотністю розгляду процесів взаємодії сторін у рамках, продиктованих теорією” [84, 60].

Загалом словотворення – процес, орієнтований на передачу знань про світ, які у своїй діяльності суб’єкт виділив і якими оволодів [200, 213]. Когнітивне словотворення, в якому основна одиниця - похідне слово, виступає як мовна структура представлення знань, а словотвірна модель розглядається як формула регулярного згортання певних знань про об’єкти, процеси і ознаки у похідні слова, розуміння яких у тексті чи дискурсі слід вивчати через застосування деяких когнітивних операцій щодо з’ясування певних структур знань, скороченими аналогами яких вони є [166, 75]. Стержнем розвитку і правил синтаксису, і правил словотворення є образи об’єктів та схеми дій з цими об’єктами, що формуються при усвідомленні людиною світу. Завдяки наявності таких структур у пам’яті зберігаються не тільки способи оптимального здійснення діяльності, але й її оцінка. Відповідно, позначувані номінативними одиницями когнітивні структури називаються разом з їх емоційно-оцінним компонентом [104, 95].

Складне слово є штучною одиницею, конструктом, моделлю, певним аналогом. Модель – це і є, власне, зразок, за яким конструюється основа, і в той же час це зразок, за яким вона вже сконструйована [176, 161]. Композитові притаманна подвійна референція: з одного боку, думки про світ, а з іншого – про світ слів. Отже, в нашій свідомості існує правило, а знання правил спонукає до створення у ментальному лексиконі людини певних аналогій. Кожна складна

лексична одиниця є зразком для відтворення і повторення та зразком для аналогій. У концептуальній картині світу складні концепти моделюють у вигляді матричних моделей об'ємні події. Йдеться про багатовимірну комбінаторику простих понятійних сутностей, що входять до складу складних концептуальних моделей [163, 7]. Когнітивний аспект значення таких комплексів пов'язаний зі здатністю останніх функціонувати як засоби вираження фрагментів значення – когнітивних структур, тобто сукупності об'єктів пізнання, які позначені в мові словами, і зв'язків, способом вираження яких виступають різноманітні мовні засоби [117, 295]. Процедура осмислення значення композита полягає у тому, що ми з'ясовуємо, перш за все, фреймову структуру складних слів, які є не простою “збіркою” значень його компонентів, а новим переосмисленим лексикалізованим номінативним значенням.

Фрейм складного слова – це певна контурна схема, що містить ономасіологічний базис та ономасіологічну ознаку. Невід'ємною частиною теоретичного апарату ономасіології, що вивчає всі одиниці мови з точки зору виконання ними номінативної функції, є поняття ономасіологічної категорії. Воно дозволяє описувати акти номінації, що здійснюються лінгвістичними одиницями різних рівнів, як такі, що полягають у підведенні означуваного під певну ономасіологічну категорію, яка дозволяє зрозуміти те, як членується нашим мисленням екстралінгвістична реальність, якими є мотиви і наслідки позначення тих чи інших мовних засобів [159, 61].

Застосування принципів ономасіологічного аналізу, що дозволить вивчити дериваційну історію ономасіологічного базиса та ономасіологічної ознаки композита, а також концептуального аналізу, спрямованого на визначення концептів у їх подвійній функції – і як оперативних одиниць мислення, і як значень мовних знаків, тобто як деяких ідеальних одиниць, об'єктивованих у мовних формах і категоріях [109, 24], дає нам можливість визначити когнітивну суть семантичної структури складних номінативів, з'ясувати програму механізму утворення нового складного слова, а також виявити внутрішньовалентні потенції першого компонента у складі композитів.

Найважливий у традиційній лексикології семантичний аналіз, на зміну якому прийшов аналіз концептуальний, хоч і знаходять певні точки дотику, та, на думку О.С.Кубрякової, мета їх не однакова [104, 85]. Якщо перший спрямований на експлікацію семантичної структури номінативної одиниці, уточнення її денотативних, сигніфікативних, конотативних значень, які її реалізують, то другий виникає як пошук тих загальних концептів, які підведені під один знак і репрезентують буття знака як маркера відомої когнітивної структури. Семантичний аналіз пов'язаний з роз'ясненням мовних одиниць, а концептуальний – йде до знань про світ, про те, що зветься мовною картиною світу, яка, будучи підсистемою концептуальної картини світу, включає ті її компоненти, з якими співвіднесені мовні знаки [211, 127], і наповнена тим, що закріплене у семантиці та внутрішній формі мови [1, 4].

1.1.2. Диференційні ознаки складних та складнопохідних слів. Завдання словотвірного аналізу полягає у визначенні певної структури, тобто у встановленні зв'язків та відносин між морфемами, що складають слово, а також у з'ясуванні словотвірного типу, до якого це слово відноситься. Іншими словами, словотвірний аналіз має справу із синхронною етимологією слова, визначаючи не тільки те, на які морфеми слово в той чи інший заданий момент можна розкласти, але й те, як і на основі чого воно усвідомлюється утвореним [199, 5-6].

Ще одна проблема виникає при диференціації понять “складного” та “складнопохідного” (парасинтетичного) слова. Особлива увага була приділена різнобічному аналізу складносуфіксальних композитів у роботах [58; 68; 72; 120; 128-130; 140-144; 160].

На думку О.С. Кубрякової, уточнення поняття складного слова як структурної одиниці, отриманої в результаті словоскладання, призвело до необхідності відмежування категорії складних слів (похідних від синтаксичних комплексів) від афіксальних похідних [99, 62]. Опозиція “складне слово –

складнопохідне слово” перебуває повністю у рамках словотвірного аналізу протиставленому морфологічному, і може бути сформульована як “морфологічно-складне слово – дериваційно-складне слово”. Таке протиставлення пояснюється різницею між морфологічним і словотвірним аналізом [129, 76]. Серед ознак, на основі яких постулюють складні :: складнопохідні номінативи, необхідно виділити ступінь їх похідності, що визначається тактами механізму породження слів за допомогою аплікативної породжувальної моделі.

Складні слова в англійській мові можна поділити на власне складні та складнопохідні. За основу в цій диференціації береться останній акт деривації, що графічно можна зобразити таким чином:

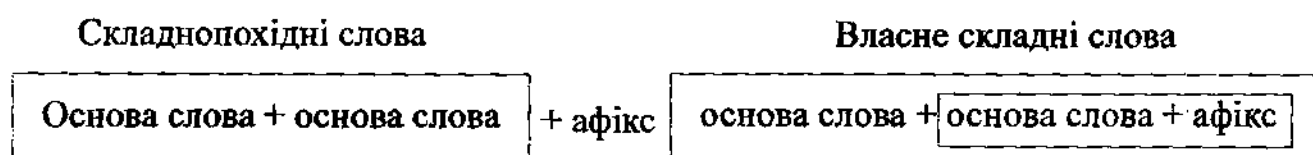

Рис.1.2.

Фактично, ми маємо справу з одними й тими самими формотворчими процесами, оскільки основна специфіка афікса – це природа маркера-афікса. Аналізуючи природу афікса як мовного елементу, Е.Я.Мороховська стверджує, що більш доцільним і відповідаючим етимології терміна “афікс” (лат.affixus – прикріплений) можна буде вважати визначення афікса як форманта, який прикріплений до основи одиниці і знаходиться внаслідок цього в контактному положенні з нею [133, 86-87]. Але, як ми вже зауважували, основним у поділі складних слів на складнопохідні та власне складні є останній такт дериваційного механізму, тобто: якщо у першому випадку ми додаємо афікс до вже сформованого повноцінного складного слова, яке може вживатися і без цього афікса, то це будуть складнопохідні лексеми, на противагу яким у власне складних словах афікс може додаватися лише до другого компонента структури. Отже, порівнюючи власне складні та складнопохідні лексеми, слід зазначити, що вони відрізняються такими структурними особливостями:

- СС мають у своєму складі не менше двох компонентів-корелятивів, тоді як СПС мають у своєму складі лише один складний повноцінний компонент (рис.1.3);
 - наявність у лексичній основі СС факультативного дериваційного афікса, а у СПС – обов'язкова наявність дериваційного суфікса (рис. 1.3);
- а) ідентифікуючи формулу утворення власне складних слів, можемо зобразити її на основі такої моделі: проста лексична основа (L) + проста лексична основа (L);
- б) що стосується складнопохідного слова, то воно виражається за допомогою такої моделі: складна лексична основа (Lcomp) + дериваційний афікс (Sd).

Схематично на прикладах композитів з першим дієслівним компонентом ця диференціація має такий вигляд (див. рис. 1.3).

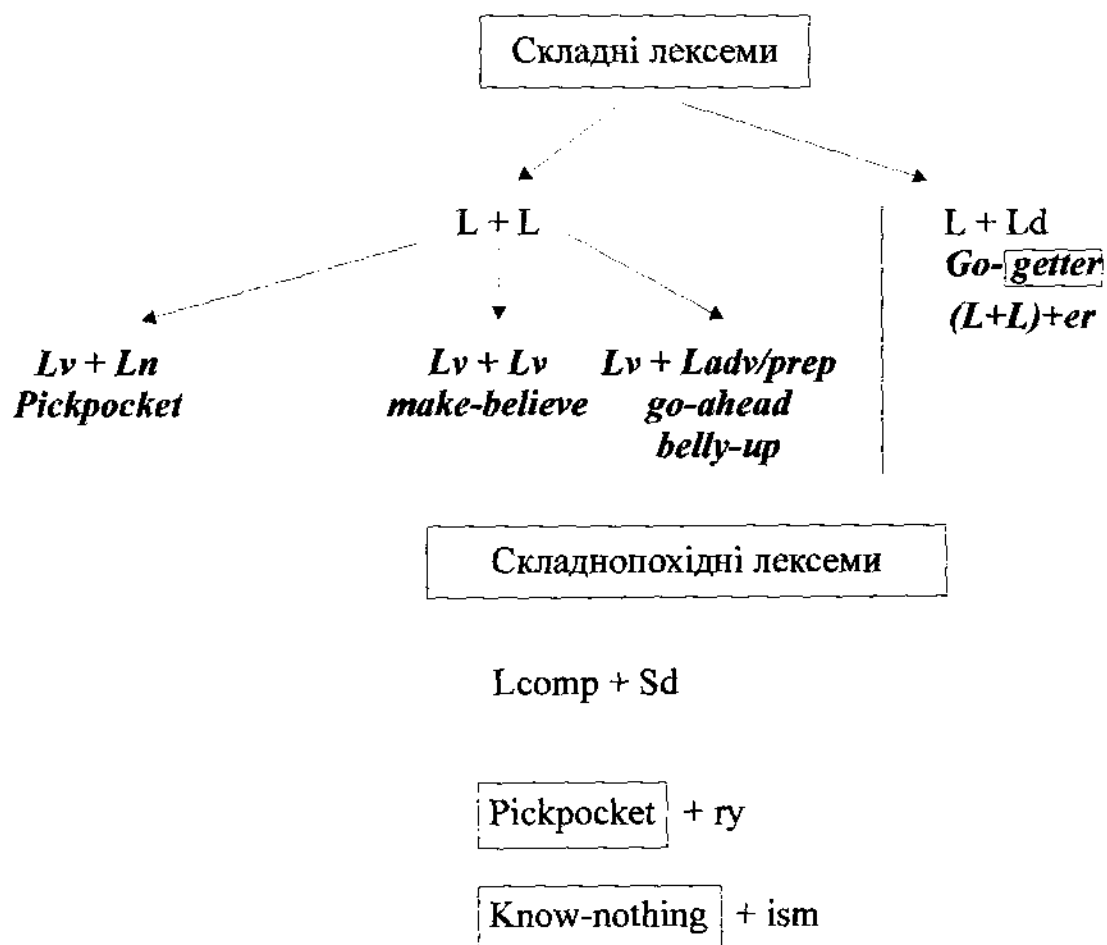

Рис.1.3. Диференційні ознаки СС та СПС

Складному слову найбільш притаманне переосмислення, так як воно формує той безпосередній контекст, в якому його компоненти впливають один на одного. Як справедливо стверджує О.А.Дюжикова, значення складних слів, як і простих дериватів, мотивоване значенням інших слів, на основі яких вони формуються, але лише з тією різницею, що, на відміну від похідних, вони створюються на базі не одного, а двох слів, тобто мають дві мотивуючі основи [59, 16].

Оскільки афіксальні форми мовних одиниць різного рівня складності утворюються внаслідок контактної фіксації афікса-маркера, то це не порушує цільнооформленості одиниці й веде до синтезу в рамках лексем. Значення складнопохідного слова складається із значення, утвореного від сполучення слів і формотворчого афікса (префікса чи суфікса), який завершує лексикограматичну побудову якісно нового слова.

1.1.3. Методи аналізу структури складних та складнопохідних лексем.

Структурно-словотвірний аналіз складних слів показує, що в їх основі можуть лежати як синтаксично оформлені синтагми (словосполучення чи речення), так і синтаксично відокремлені групи слів, що формують нові багатоконпонентні складні комплекси. Та, безперечно, на відміну від словосполучень, композити складаються із аломорфів, що співвідносяться з наявними у мові кореневими морфемами семантично повноцінних слів, хоча генетично вони можуть брати початок у тих чи інших двочленних чи багатоконпонентних лексикалізованих синтагм. Формальна подібність лексично повноцінних компонентів складного слова з окремими словами і відповідно з конкретними членами речення полегшує та робить доцільною структурну й семантичну класифікацію складних слів за допомогою аналізу за безпосередніми складниками (*immediate constituents*) та трансформаційного аналізу, що дає репрезентацію слова у вигляді трансформаційних моделей (трансформів) відповідних синтаксичних конструкцій, а також дозволяє уточнити і розширити поняття складного та складнопохідного утворення.

Оскільки формально-конституентні моделі є структурними, тобто ієрархічними побудовами підпорядкованих елементів певного ступеня глибини, то з метою встановлення ієрархії формальних конституентів моделі і визначення адекватності опису виробляються та вводяться у дію такі процедури та методи аналізу, які мають на меті описати мовний об'єкт з точки зору його конституентного складу з формальною залежністю компонентів. Формально-структурний принцип побудови лінгвістичних моделей розробляється американськими дескриптивістами стосовно морфологічних, а також синтаксичних конструкцій [29, 260].

Для розмежування складних та складнопохідних слів доцільно використовувати метод аналізу за БС, метою якого є дихотомічне членування словотвірної структури слова. Цей метод показує складання чи суфіксація були заключними етапами утворення морфологічної структури.

Поняття словотвірної структури не варто утотожнювати з поняттям морфемного складу слова, який з'ясовується за допомогою морфологічного аналізу. При словотвірному аналізі за БС встановлюється дериваційна історія слова: чи є акт складання кінцевим (що притаманно архітектоніці складного слова), чи за ним йшов інший словотвірний акт, що, фактично, є свідченням складнопохідного слова.

У процесі визначення моделі, що лежить в основі утворення лексичної одиниці, вирішальну роль відіграє правильне членування на безпосередні складники, які і є тими двома елементами, з яких безпосередньо утворена певна одиниця вищого порядку і більшої лінійної протяжності [16, 443]. Процедура проведення суто морфологічного аналізу та аналізу за БС аналогічні з тією різницею, що перший вид аналізу закінчується встановленням кінцевих складників (*ultimate constituents*), а аналіз за БС (*immediate constituents*) дихотомічним членуванням деривата. На відміну від традиційного аналізу морфологічної будови слова, дихотомічне членування структури складного слова за БС дає не тільки лінійну картину морфемної будови слова, але й

визначає норми словотворення, розчленовує ціле та одночасно встановлює принципи синтезу та моделювання.

Основні принципи та шляхи дослідження словотвірної структури слова за допомогою аналізу за безпосередніми складниками базуються на тому, що при такому членуванні складного слова на БС доцільно виділяти у слові у першу чергу лексичний та граматичний відрізки (основи та граматичні частини), а словотвірна структура слова при цьому визначається останнім за чергою процесом його утворення, а не послідовністю розташування морфем [173, 105-107]. Надзвичайно великий внесок у вирішення цих питань було зроблено Л.Блумфілдом [29, 227-236]. Згідно його теорії, принцип БС веде до диференціації певних класів слів:

A. Secondary words (вторинні похідні слова), які складаються з вільних форм:

1) compound words (складні слова), які складаються більш як з однієї вільної форми: *door-knob*, *wild-animal-tamer*, *picklock*. Ці вільні форми *door*, *knob*, *tamer*, *wild-animal*, *pick*, *lock*, є, власне, членами складних слів.

2) derived secondary words (похідні деривати), які включають лише одну вільну форму: *boyish (boy)*, *old – maidish (old-maid)*, *pickpocketry (pickpocket)*.

B. Primary words (первинні слова), які не включають вільних форм, а мають лише зв'язані форми.

Оскільки принцип БС має за мету пошук структурних кореляцій, до яких певним чином залучені морфологічно членовані слова, то він, звичайно, спонукає до розгляду структурного порядку конститuentів, який відрізняється від їх актуальної послідовності. Але обов'язковим залишається той факт, що на всіх етапах членування основ необхідно виходити з їх порівняння як із реально існуючими у мові, так і семантично відповідними словами.

Структура конструктивної лінгвістичної моделі включає як початковий об'єкт елемент, який кваліфікується як "ядро", "основа", чи "база", щодо якого результируючий об'єкт – конструкція – виступає як дериват чи трансформ. Процедури опису мовних об'єктів за допомогою конструктивних моделей

полягають у різних способах трансформаційного аналізу синтагматичних процесів деривації. Йдеться про трансформаційний метод аналізу, який бере початок від трансформаційної теорії З.Херріса [дет. див. 237]. Без сумніву, теорія З.Херріса сприяла розвитку конструктивного аналізу синтаксичних об'єктів, але конструктивні моделі й раніше успішно розроблялися для опису словотвірних процесів.

Необхідно зазначити, що словотвірні моделі, які репрезентують словотвірний тип і спосіб словотворення, відрізняються від формально-структурних моделей, які використовуються для опису морфологічної структури слова і в яких певним чином представлені компонентний (морфемний) склад слів, взятих за співвідношенням між собою елементів у структурі цілого [133, 112]. Таким чином, в основі словотвірної моделі лежить реляція типу "мотивація", один конститuent якої виступає мотивуючою основою, а інший – формальним показником словотвірного значення, тобто відтворюються семантичні відношення (SR) мотивованого та мотивуючого слова.

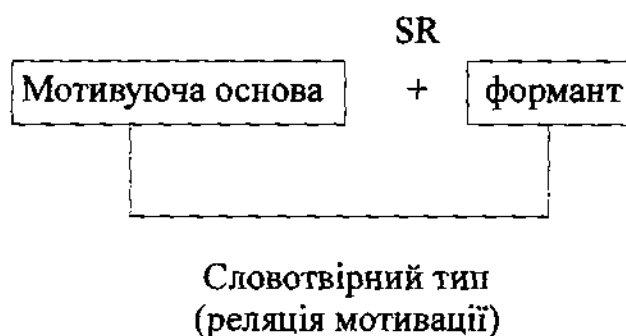

Рис. 1.4. Структура словотвірного типу

Порівняємо, таким чином, дві моделі опису структури англійського складного слова:

1. Встановлена методом кінцевих складників дериваційна модель складного слова, яка показує його морфемний склад, має такий вигляд:

Pickpocket=*pick* + *pocket*; *pickpocketry*=*pick* + *pocket* + *ry*.

2. Словотвірна модель, яка включає два безпосередніх складники та відображає відношення між основою та категоріальним формантом лексеми, представлена таким чином:

Pickpocket + ry; know-nothing + ism.

Отже, найпрактичнішими у побудові семантичних відношень між елементами СС є трансформації з цими словами, адже численні композити доводять життєздатність та важливість цього аналізу, показуючи, як вони утворилися і з яких конститuentів. Заміна складного слова відповідником у синтагматичному ланцюжку відбувається у процесі знаходження трансформів для моделей композитів, а також визначенні ступеня еквівалентності тієї чи іншої відповідної конструкції.

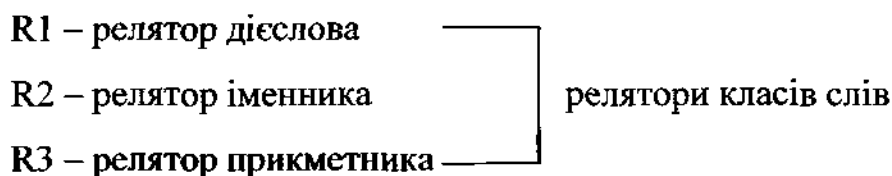
Утворені в результаті складноафіксальні композити з першим дієслівним компонентом – це складнопохідні або парасинтетичні одиниці, у яких афікси додаються до вже існуючої у мові складної одиниці.

Диференційні ознаки складних та складнопохідних композитів з першим дієслівним компонентом представлені в даній праці у вигляді таких схем:

1. Диференційні ознаки складних та складнопохідних слів.
2. Залежність словотвірної структури складних слів з першим дієслівним компонентом та парасинтетичних лексем від тактів роботи генератора слів.
3. Співвідношення структури складних слів з першим дієслівним компонентом та складнопохідних з точки зору аналізу за безпосередніми складниками, морфемного аналізу та бінарної процедури аплікації.

Для аналізу словотвірного потенціалу композитів з першим дієслівним компонентом використовуємо аплікативну породжувальну модель, створену С.К.Шаумяном [199, 183-261] і П.А.Соболевою [169], зокрема показуємо, на яких тактах роботи генератора класів слів породжуються в англійській мові такого типу композити. Для цього введемо такі символи АПМ:

N – іменник		символи класів слів
V – дієслово		
A – прикметник		

Перш за все, зробимо спробу побудувати планомірну інтерпретацію генератора слів АПМ як інтерпретацію формул типу: R2N – іменник-комполит, який відповідає структурним моделям словоскладання V + N (*pickpocket n*), V + Adv, V + Prep (*belly-up n*; *work-in n*), V +V (*make-do*, *make-believe n*); R1R2N – дієслово-комполит (*pickpocket v*; *make-believe v*); R2R2N – (*pickpocketism n*); R3R2N – (*pickpocketry a*); R2R1R2N – відіменне дієслово-комполит з релятором іменника / інтерпретується як герундій чи віддієслівний іменник: (*pickpocketing n*); R3R1R2N – відіменне дієслово-комполит з релятором прикметника / інтерпретується як віддієслівний прикметник: (*pickpocketing a*).

Важливо зазначити, що довжина реляторного ланцюжка вказує на ступінь похідності складних номінативів з першим дієслівним компонентом.

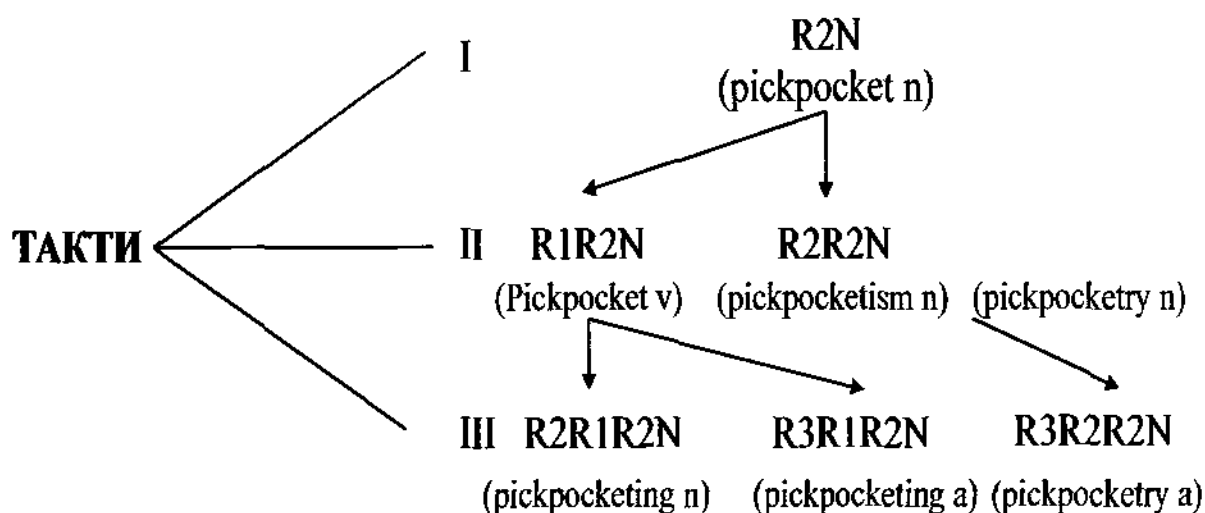

Рис. 1. 5. Залежність словотвірної структури комполитів з першим дієслівним компонентом та парасинтетичних лексем від “тактів роботи генератора класів слів”

Кількість словесних реляторів вказує на ступінь похідності та дериваційний потенціал слів цього лексичного пласту, що виражається в особливому лексико-морфологічному складі елементів, які сполучаються, тобто об'єднані в один словотвірний комплекс елементів складного слова чи утворення складних слів від складних дериватів афіксальним шляхом.

Як видно з рис. 1.5 та 1.6, складні лексеми з першим дієслівним компонентом мають у своєму складі два повнозначних безпосередніх складники й утворюються на I та II такті роботи генератора слів.

На I такті утворюється двоморфемна лексема, тоді як на II – її похідні (триморфемні лексеми), та двоморфемна лексема, яка приймає безпосередню участь у подальшому процесі роботи генератора слів й дає поштовх для утворення на III такті складнопохідних лексем, які у своїй структурі поєднують три морфеми.

Отже, на прикладі композитів з першим дієслівним компонентом ми зробили спробу довести, що словоскладання в англійській мові має настільки широкий спектр структурно-генетичних типів, що воно з одного боку, співвідноситься зі словом, а з іншого – з синтаксичною багатоконпонентною конструкцією. Але для визначення належного місця у словотвірних процесах структурних типів складних слів з першим дієслівним компонентом важлива не тільки кількість, але й якість, змістовний семантичний аспект, ступінь сполучення елементів у складі композита, їх валентні показники.

1.2. Когнітивно-комунікативний аспект англійського словоскладання

Пізнання законів розвитку і функціонування мови неможливе без пізнання законів руху думки. Наступність, за допомогою якої будується зв'язок

одиниць, є одним із конкретних проявів загальної діалектики. Лінгвістична наука, як і інші наукові дисципліни, у своєму розвитку рухається по спіралі: знання, отримані в одному з минулих періодів, не зникають безслідно, вони лише відходять на другий план і на новому оберті спіралі можуть відродитися у новій якості [11, 14].

Наукове пізнання, як вища форма соціально-опосередкованої діяльності відображення індивідом дійсності, розвивається історично і базується на колективно виробленій об'єктивованій системі знань. Теоретичні та систематизовані на їхній основі об'єктивні знання про навколишній світ, які виробляються наукою, послідовно інтегруються у наукову картину світу. Накопичені окремими науками знання доповнюють, розширюють і поглиблюють наукову картину світу як цілісну систему уявлень про загальні закономірності розвитку природи [84, 53].

Новий ракурс у дослідженні питань теорії композитології, що передбачає передусім усвідомлення конститутивних ознак складного слова, визначення сутності цього лінгвістичного феномена, обумовлює база когнітивної лінгвістики, що стала актуальним напрямком мовних досліджень останніх десятиліть на зіткненні теорії пізнання та теорії номінації. Вивчення мови як одного з видів комунікативно-когнітивної діяльності людини, а мовних одиниць, як і мови загалом, як результату роботи людської свідомості, заснованої на перцептивному сприйманні оточуючого світу, характерне для праць лінгвістів сучасності [75; 78; 79; 87; 103; 106; 107; 155; 166; 207; 208; 215; 222; 226; 247; 252; 278; 283]. Оскільки для розуміння суті того чи іншого явища важливо знати як воно виникло, на зміну чому прийшло, чим відрізняються його ранні етапи від наступних, то, звичайно, не припиняється, а навпаки, загострюється пошук відповідей на особливі питання про походження світу, культурних навичок, соціального устрою – докорінні питання будь-якого

світосприйняття. До сфери життєвих проблем когнітивної лінгвістики належать “ментальні” основи розуміння та продукування мовлення з точки зору того, як структури мовного знання репрезентовані та як вони беруть участь у переробці інформації. “Когнітивна наука – це наука про знання та пізнання, про результати сприйняття світу та предметно-пізнавальну діяльність людини, які якимось чином репрезентовані нашій свідомості і складають основу ментальних, чи когнітивних процесів” [106, 34]. Таким чином, існує об’єктивний світ, існує його проекція у людському мисленні та існують певні засоби мови для відображення змісту мислення. Вхідження до спектру семантичного аналізу якісно нового – когнітивного – рівня було значною мірою підготовлене ономасіологією. Найновіші когнітивно орієнтовані досягнення у цій сфері спрямовані на розкриття тонких механізмів мовної діяльності у їх нерозривному зв’язку з мисленням та реальністю [61, 5]. Відтак, виникнення нової парадигми лінгвістичних досліджень, яка спрямована на вивчення мовних явищ з точки зору комунікативно-когнітивної діяльності людини, дало новий поштовх дослідженням у галузі композитології.

Наукове пізнання почалося з вивчення окремих форм руху матерії, з дослідження змін матеріальних утворень і з’ясування причин їх виникнення [118, 21]. Пізнання є таким творчим процесом, який відображає роботу людського мозку внаслідок взаємодії людини та об’єктивної дійсності. Пізнання світу – це, по суті, створення у мозку людини певних моделей існуючих явищ. У зв’язку з цим можна розглядати моделювання як спосіб пізнання дійсності. Адже у процесі моделювання, у процесі використання абстрактних моделей людина може абстрагуватися від поверхневих і випадкових явищ і глибше проникнути в суть явища, пізнаючи таким чином закони природи та суспільства [133, 6]. Мисленнєвий ступінь відображення – це понятійна форма, яка за своєю природою є вже переробленою формою чуттєвого пізнання, тобто таким ступенем пізнання, на якому всі види чуттєвої

діяльності перебувають вже в опрацьованому вигляді. Про зв'язок мови та мислення можна говорити тільки в плані вищої форми пізнання – понятійного абстрактного, тобто вищої форми свідомості, як здатності живої матерії відображати об'єктивний світ [87, 21-22].

Мова є системою знаків, що слугують для збереження, передачі і переробки інформації, а також функціонують як засіб спілкування та інструмент думки, умова для здійснення мислення, засіб, що дозволяє зберігати думки, вже сформовані в процесі мислення, і передавати їх [78, 31], а нашою метою, безперечно, є розуміння думок, виражених за допомогою мови. Мова – це засіб висловлення думки і таким виступає загалом у вигляді самотутньої “упаковки”, хоча знання, які використовуються при її декодуванні, зовсім не лімітуються знаннями про мову [156, 6]. Таким чином, система мови розглядається як певне відображення когнітивних процесів, в основі яких лежить психофізіологічна активність людини, чи, власне, споглядання цієї діяльності [268, 358]. А з іншого боку, відбувається вторинна категоризація опрацьованої на першому рівні абстрактного мислення інформації, яка визначає ту чи іншу міру активності пропозиційного змісту висловлювання [155, 127]. Б.С.Серебренников виділяє два типи мислення: словесне, тобто те, яке є чистим породженням мови, та несловесне – таке, що не потребує розгортання лінійної побудови речення з суб'єктно-предикатною структурою, а миттєве спрацювання різноманітних асоціативних і наслідково-логічних зв'язків відбувається при баченні предмета [167, 16].

З розвитком наукового знання відбувається не тільки збільшення суми знань, що накопичуються окремими науками, але також приріст системи та реорганізація структури взаємодії пізнавальних засобів. Ми базуємося у наших дослідженнях, з одного боку, на науково-ортодоксальній основі, яка є синтезом та результатом колективної діяльності багатьох генерацій, що науково займаються певним предметом, а з іншого – обмежена такими суворими рамками діяльність дослідника вимагає потенційного розвитку, творчої боротьби проти стагнаційних процесів й має на меті вдосконалення елементів

здобутих знань щодо певного об'єкту дослідження. Хоча, на нашу думку, ніякий новий підхід не може цілком вирішити проблемні питання, та все-таки спроможний привнести у з'ясування проблем новий ракурс. Власне, це й було зроблено новою парадигмою знань – когнітивною лінгвістикою, яка торкається самої суті буття людини – її свідомості та інтелекту, принципів сприйняття та осмислення нею оточуючої дійсності, мови. Приваблює в цій науці і те, що вона намагається знайти пояснення найважливіших феноменів, пов'язаних з пізнавальною діяльністю людини і постійною участю у цьому процесі мови [109, 22]. Пізнання як процес здобуття знань передбачає: спостереження, сприймання, запам'ятовування, міркування, судження, уявлення, мислення і мовлення, тобто способи отримання, переробки, збереження та передачі інформації.

При виникненні нової номінативної одиниці (простой чи складної) першочергову роль відіграє уява про неї як наочно-чуттєвий образ предмета [118, 176]. Між мовним знаком і предметом навколишнього середовища немає прямого зв'язку, і тому явище номінації можна трактувати як репрезентацію у знакові певних абстрагованих якостей речей чи предметів. Акт мовленнєвої діяльності, на думку Г.Гійома, починається не з вимови слів, потрібних для висловлення думки, а з більш ранньої операції, що лежить в його основі: із сигналу, з яким думки в момент свого висловлення звертаються до мови, яка у свою чергу постійно до послуг мисленню [50, 81].

Акт номінації – це акт, у якому тіло знака повинно бути співвіднесене зі структурою знання, яка формується у людини раніше. В акті номінації словотворення йдеться про співвіднесення необхідного тіла знака зі змістом, підпасування одного другому, оскільки існують правила, моделі, зразки. Способи з'ясування значення знака пов'язані, власне, із з'ясуванням інтерпретаційних можливостей знака, тобто похідного чи складного слова, що дозволить нам визначити різноманітні типи зв'язків між означником та означуваним знаком. В.Ф.Новодранова зазначає, що найскладніші та найцікавіші випадки асиметричних відношень між початковою та кінцевою одиницями

деривації обумовлені наявністю у композитах прихованих сем, що утворені способом складання двох основ, за однією з яких стоїть мотивовуюча її розгорнута синтаксична конструкція [137, 63].

Складне слово, як одиниця передачі лінгвістичної інформації від продуцента до реципієнта, знаходиться на перетині двох систем переробки інформації: з однієї сторони, адресант, який кодує інформацію і породжує текст, з іншої – адресат, який декодує і розшифровує її. Згідно з тлумаченням О.С.Кубрякової, похідне чи складне слово, формуючись, проходить шлях від знака-повідомлення до знака-найменування [102, 82]. Цю думку продовжує Н.В.Квартич, вважаючи, що будь-яке складне слово має розглядатися і як знак-повідомлення (на відправному рівні) і як знак-найменування (на фактофіксуючому рівні), завдяки чому для аналізу складних слів можна запропонувати двоєрівневу модель, близьку до семантичної, яка допоможе встановлювати різницю між екзоцентричними та ендоцентричними складними словами [75, 35]. Йдеться про поділ англійських складних слів на ендоцентричні, належність яких до тієї чи іншої частини мови визначається одним із його складових елементів, а його значення є простою сумою значень складових слів [16, 432], та екзоцентричні (типу *pickpocket* “кишеньковий злодій”), в яких детермінатив не виражений експліцитно формальними мовними засобами і знаходиться за рамками даних комбінацій. Пор.: *A paleface is not a face but a person having a pale face*, де денотативним субституттом “*paleface*” буде не “*face*”, а “*person*”. Г.Марчанд, у свою чергу, вважає зазначені номінативи псевдоскладними словами, тобто дериваційними утвореннями зі складним модифікатором і вираженим нульовою морфемою денотатом [257, 26-27; 259, 41-45]. Відзначаючи появу субстантивних бахуврихи у новоанглійський період, він також висловлює думку, що функцію певного каталізатора їх виникнення виконував розвиток іншої групи екзоструктур типу *pickpocket*. Йдеться про деякий опосередкований взаємовплив подібних структур, що активізував процес уподібнення. Отже,

будь-який процес номінації починається з утворення двокомпонентної структури (означника та означуваного).

Поява такої двокомпонентної одиниці має відомі соціально-психологічні причини. Коли перед людиною виникає нова реалія у знайомій ситуації, вона, безперечно, протиставляє її старій реалії, що зазвичай виступала в цій ситуації, і відповідно до цього переносить на нову реалію назву старої, ускладнюючи її модифікатором, сформованим у предикатному ядрі речення, що відображає дану ситуацію [123, 132]. Далі все відбувається згідно моделі, а на кінцевому етапі – двокомпонентна одиниця конденсується в однокомпонентну, тобто універбується. Безперечно, у даному випадку ми маємо справу з наступністю, за допомогою якої будується зв'язок між складними словами, що є одним із конкретних проявів загальної діалектики. У галузі словотворення, таким чином, розвиток кожної складної одиниці передбачає не повну заміну, а часткове повернення до вже відомого. При цьому відбувається не “виймання” старого слова з його особистого лексико-семантичного мікроконтексту та механічне включення у структуру якісно нової реалії, а органічна асиміляція особливостей попереднього слова якісно новими характеристиками наступного.

Важливим є розуміння того, чи будуюмо ми, перш за все, загальний каркас моделі, а потім заповнюємо його відповідним лексичним матеріалом, чи складні лексеми виникають вже за готовими моделями, чи як це відбувається. Але спершу наше завдання: простежити шлях утворення нового слова у напрямку адресант – адресат, починаючи від того, як з'являється нове слово як феномен продуцента і як стає здобутком адресата, ввійшовши у лексичну систему мови зі статусом словникового слова чи оказіонального утворення.

За основу в нашій програмі візьмемо схему руху [191, 84], яка включає такі структурні елементи:

1. Source / початкова точка, джерело;
2. Path / шлях;
3. Goal / кінцева точка, ціль.

Об'єкт / Theme описує траєкторію, а будь-яке його переміщення, звичайно, є інтенціональним, тобто має Напрямок / Direction.

До факторів, які не визначаються пізнавальною сутністю мови, а є привілеєм людини у використанні мови, вважає Г.В.Колшанський [88, 97-98], відноситься винахід нових слів – процес, який загалом визначається свідомою діяльністю людини. Власне індивідуальний та конкретний життєвий досвід є першою передумовою для формування так званої мікромоделі світу.

Говорячи про винайдення нових слів людиною, яка вже володіє мовою, слід зауважити, що надзвичайно важливою є вроджена здатність людського мислення до ментальних уявлень (якоюсь мірою абстрактних) про певні об'єкти, але це не означає, що існує вроджене, задалегідь прогнозоване знання про взаємодію між об'єктами, оскільки така взаємодія конструюється людьми-винахідниками і засвоюється потім іншими. Аналіз генези одиниць номінації, зазначає С.А.Жаботинська, показує те, що всі когнітивні складники дані людині у відчуттях і обумовлені її біологічним та соціальним буттям [61, 131-132].

Якщо форми чуттєвого пізнання, що збереглись в людині, є першою сигнальною системою, заснованою на рефлексі – простому і складному, то людське пізнання у формі мислення є новим утворенням – другою сигнальною системою, заснованою на перетворенні чуттєвих даних у складні нейрофізичні і психологічні зв'язки. Саме цей рівень розвитку свідомості засвідчує перетворення безпосередньої форми відображення в нову опосередковану форму – мислення, для якого характерні операції над абстрактними сутностями у вигляді зрозумілих тільки людині понять [87, 18].

Суто біологічні особливості людини, ступінь досконалості пам'яті, ступінь розвитку абстрактного мислення створюють так званий інваріантний образ предмета в ряді інших подібних предметів, що закладається у пам'яті людини, створюючи базу для розвитку немовленнєвого мислення.

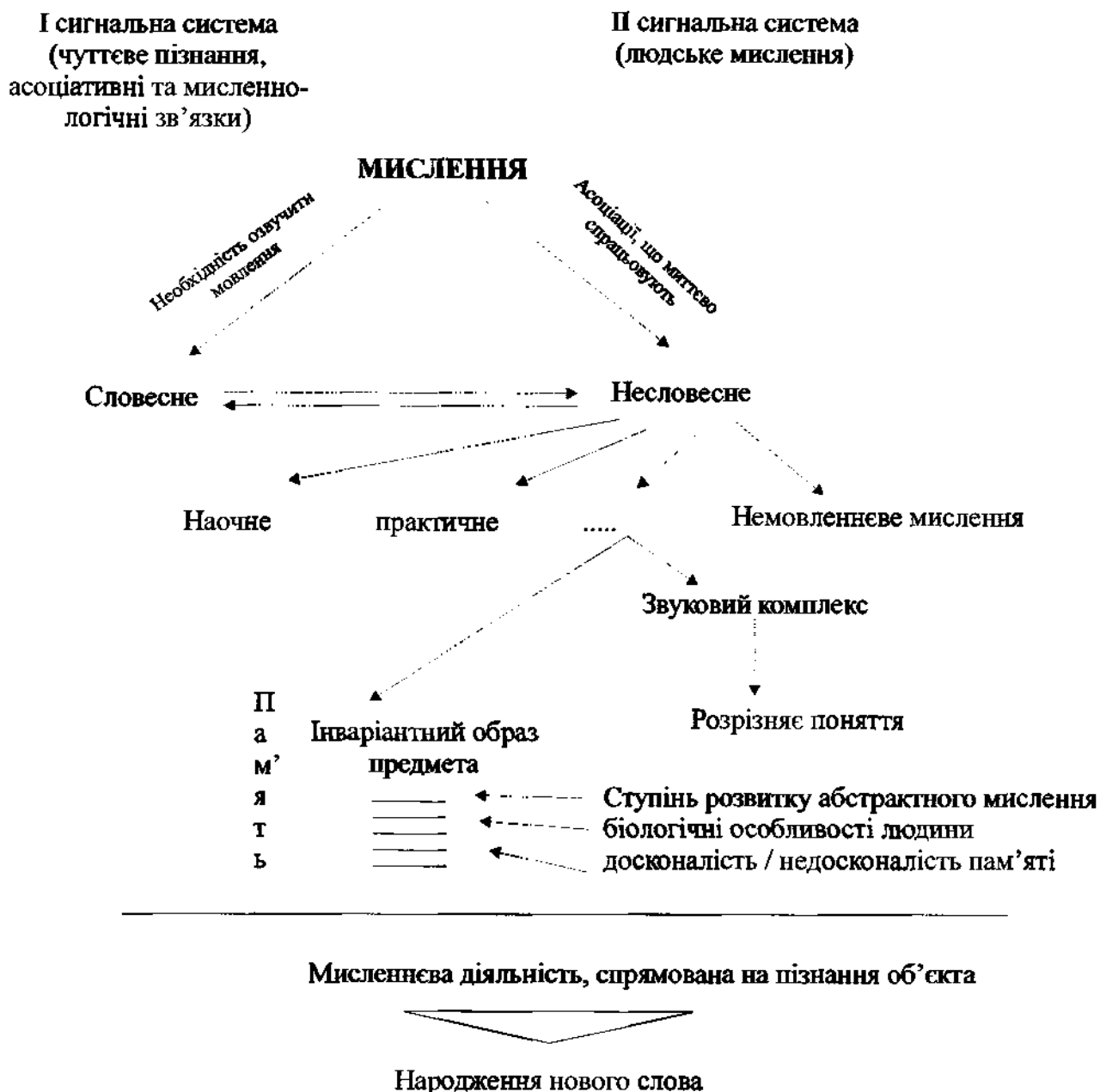

Рис. 1.7. Мисленнєва діяльність людини, спрямована на пізнання об'єкта (у контексті народження нового слова)

Потім реально з'являється понятійна картинка у людському мозку, що призводить до появи поняття, яке, власне, може самостійно функціонувати, незважаючи на те, чи підкріплене воно звуковим рядом, чи ні. "Звуковий комплекс відіграє лише роль мітки, виступає як засіб, що відрізняє одне поняття від іншого у процесі мовлення. Пізнання неможливе без мислення, без

наявності певного досвіду. Відтак, народженню кожного слова в мові передувала якась мисленнева діяльність, пов'язана з пізнанням предмета” [167, 16]. Так, можна проаналізувати виникнення складного слова *forget-me-not* – *незабудка*. Незабудки – це маленькі голубі квіточки. Людина, побачивши даний предмет реального світу, отримала миттєво певний сигнал у мозок, який спонукав до виникнення різноманітних асоціацій. Тобто, це маленьке чудо природи настільки красиве та хвилююче, що його неможливо забути, побачивши хоча б раз у житті. Цей витвір природи начебто каже вам: “Не забудь мене ніколи. Ця певна понятійно-асоціативна картинка, що з’явилася у людському мозку, призвела до виникнення поняття, яке може бути підкріплене звуковим комплексом, що, власне, і відрізняє це поняття від інших у процесі мовлення. Базоване на певній синтаксичній конструкції, а саме реченні: *Don't forget me*, внаслідок процесу субстантивзації та лексикалізації і виникло складне слово *forget-me-not*, яке стало джерелом та аналогом для виникнення подібного слова *touch-me-not* – *(бот.) недоторкана*. Це пояснюється тим, що наш мозок має здатність працювати у режимі “око – мозок – камера”, де свідомість регулює наше сприймання предметів, явищ, станів, дій у реальній дійсності і наче камерою “наїжджає” на ті чи інші особливості об’єктів реальної дійсності, вирізняючи у них найважливіші особливості, які у свою чергу служать для категоризації існуючих понять. А конкретизуючи світ, людина пізнає та номінує його [118, 131; 215, 24].

Ми цілком погоджуємося з думкою лінгвістів [200, 202], що пізнання просторової форми здійснювалося в цілому відповідно до загальної схеми всіх пізнавальних процесів, в яку включаються:

- 1) цілісне сприйняття предмета;
- 2) з’ясування основних частин цього предмета і визначення їх особливостей;
- 3) визначення взаємовідношення частин;
- 4) з’ясування дрібніших частин предмета та встановлення їх взаємовідношень з основними частинами;
- 5) повторне цілісне сприйняття предмета.

Картина світу, як те, що маює людська уява, феномен складніший, ніж мовна картина світу, тобто та частина концептуального світу людини, яка прив'язана до мови і переломлюється через мовні форми. Не все сприйняте та пізнане людиною, не все, що проходить через різні органи почуттів і поступає ззовні по різних каналах у голову людини, має чи набуває вербальної форми [103, 142]. Отже, когнітивна переробка реальної дійсності формує певні концепти, але не у відриві від загальної концептуальної системи – знань людини про світ, а у зв'язку з активізацією певних її ділянок залежно від мети та змісту комунікації. А у мовленнєвій ситуації передається певна частка когнітивного досвіду її учасників, внаслідок чого концептуальний зміст відповідного знакового утворення треба з'ясовувати у прямій залежності від ситуативної обумовленості його використання та через операцію проєкціювання на всю концептуальну систему [163, 7].

Поняття картини світу відноситься до тих фундаментальних понять, які виражають специфіку людського буття, взаємовідносини людини та оточуючого середовища, умови її існування у світі. Один із різновидів “моделі світу” – “концептуальна модель світу” – складається з груп та понять, які є константами свідомості. Інша складова “моделі світу” – “мовна модель світу” – є вторинною по відношенню до загальної об'єктивної картини світу. Для адекватного опису мовної моделі світу необхідне вивчення окремих груп одиниць.

Траєкторія, яку описує об'єкт (у нашому випадку – складні слова), спрямована від продуцента інформації. Початкова точка цього переміщення асоціюється з початковим положенням об'єкта (Source), кінцева – з його новим станом (Goal), тобто входженням “нових” слів у лексичну систему мови (у тлумачні словники). Власне, шлях переміщення об'єкта (Path) – це та кількість послідовних операцій, що цілеспрямовано (Direction) ведуть об'єкт від початкової стадії до кінцевої мети.

Фактично, щоб назвати що-небудь, необхідно ідентифікувати референт, визначити його місце в когнітивній системі мовця і віднести його до певної

категорії, потім здійснюється операція порівняння даного референта з іншими, подібними йому в даній категорії, а в результаті – виділяються характеристики, які відрізняють даний референт від подібних йому. Як ми вже зазначали, з номінативної точки зору процес словоскладання полягає у погодженні структури знання, тобто концептуальної категорії, з тією формою, у яку це знання буде “запаковане”, тобто мовною структурою. Це особливий мовленнєвий акт – акт найменування реалій світу: “Я називаю це так, тому що я думаю, що...”. Цей ілокутивний акт, що спрямований на виконання особливого завдання, спонукає подальше згортання мотивуючого судження. Саме у цьому акті відбувається процес загальної категоризації реалій світу, тобто позначення підводиться під категорію наявними у мові ономасіологічними категоріями у загальній класифікаційній сітці. А як тільки в акті номінації починається приписування ознак предмету та деталізація позначуваного, це означає, що відбувається перехід на інший ступінь ментальних операцій – субкатегоризацію. Структура похідного слова – це показник основної семантики похідного слова, яка базується на переплетенні двох категорій.

А, власне, похідне слово чи складне слово є компресивною одиницею, тобто такою, яка у ментальному просторі подається, фактично, розчленовано. Але стратегія ідентифікації відрізняє похідні слова від складних слів. Складне слово живе у просторі розчленовано-універбовано, тобто є штучною одиницею і зразком для моделювання. Кожен композит – це зразок для аналогій. Більшість так званих складних слів, вважає Г.Пауль, у різних мовах є утвореними за аналогією з тими словами, які можна було б назвати складними словами у прямому значенні [154, 409].

Нижче пропонуємо схему входження “нового” слова у лексичну систему мови з точки зору взаємодії інформаційного продуцента – реципієнта.

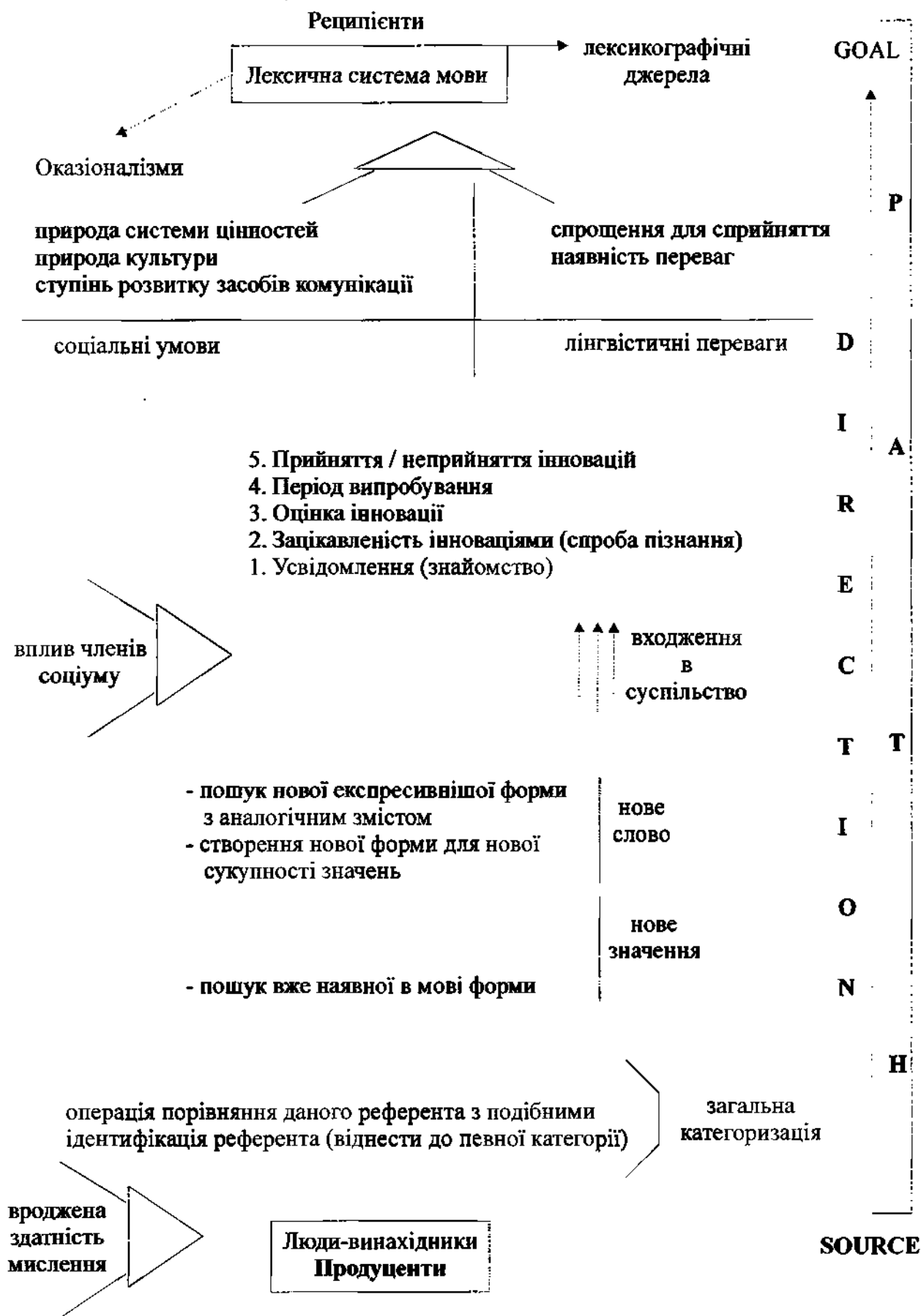

Рис. 1.8. Програма входження нового слова у лексичну систему мови

Фактично, відбувається процес відтворення моделі, яка потім заповнюється новим лексичним матеріалом. Як зазначає О.С.Кубрякова, “механізмом процесу словотворення за аналогією є копіювання вже готового зразка, причому, зразком для наступності стає вже знайома лексична одиниця з певною внутрішньою формою, яку і повторює мовець в акті номінації” [101, 26]. Будь-який неологізм – також утворення за аналогією. Формування значення складного слова відбувається внаслідок дії трьох типів словоутворення: аналогічного, кореляційного та дефініційного, які є продуктивними живими словотвірними типами. Незважаючи на те, що в основі всіх трьох процесів лежить аналогія, у кожному з них відбувається відтворення різного зразка [59, 25]. При аналогічному типі формування значень складних слів їхня модель заповнюється новими словами. Використовуючи однаковий опорний компонент, автор змінює залежний елемент, що повніше характеризує явище дійсності. Наприклад: *forget-me-not* :: *touch-me-not*, *pickpocket* :: *pickpurse*, *pickpurse* :: *cutpurse*, *cutpurse* :: *cutthroat*, *bang-straw* :: *whip-straw*, *turnspit* :: *turnbroach* :: *turnwheel*, *kill-buck* :: *kill-cow* :: *kill-calf*.

В основі кореляційного словотворення, як було зазначено, також лежить явище аналогії, хоча відтворюється не готовий зразок, а пара слів, що пов'язані відношеннями похідності, тобто твірне та похідне слово [101, 99]. При кореляційному словотворенні значну роль, на думку О.А.Дюжикової, відіграє контекст, у якому початкове слово передує похідному слову чи, навпаки, вживається після створеного складного слова, виступаючи у ролі уточнювача значення, заданого мотивуючою одиницею. Як правило, при цьому типі словотворення кінцева одиниця реалізує у своєму значенні тільки те, що закладено у семантиці її вихідних одиниць, і розуміння її забезпечується знанням моделі та підкріплюється мотивуючим контекстом, що зберігає похідні одиниці [59, 22]. Наприклад: *Thump-cushion*, *a preacher who thumps the cushion of the pulpit*.

1827. H. Darley Sylvia 70: Grip him fast by his thump-cushion arm, lest he overdo the action [279, 18].

Необхідно зазначити, що найдавнішим типом словотворення є так званий дефініційний тип, тобто утворення нових складних слів на синтаксичній основі, яка і слугує джерелом мотивації, яке потім перетворюється в універб. Описуючи цей процес, О.С.Кубрякова зазначає, що в акті мовленнєвомисленної діяльності предмет, що підлягає позначенню, порівнюється з іншими предметами, класифікується, підводиться під якийсь вже відомий з попереднього досвіду людини клас предметів – і внаслідок цього отримує певну дефініцію [101, 36].

Наприклад: *“Of all occupations that now adays are used*

I would not be a butcher, for that's to be refused;

For whatever is gotten, or whatever is gained,

He shall be call'd kill-cow, and so shall be named” Old Ballad [279, 16].

Базуючись на цьому прикладі, можемо зазначити, що у даному випадку автор вживає слова *occupation* та *butcher* – пояснення майбутнього деривата *kill-cow*, і утворює на їх основі складний іменник, який експресивно насичений і відображає зазначену вище професію, але з ефектом підсилення, тобто показує всю жорстокість такої професії, називаючи м'ясників “вбивцями корів” *kill-cow*. Таким чином, дефініційний словотвірний процес забезпечується знанням моделі переходу від висловлення, судження про предмет до його називання (імені) [59, 23].

Після цього слово проходить кілька стадій соціалізації, тобто прийняття його у суспільстві, та лексикалізації (закріплення у мовній системі). Слово сприймається посередниками, які розповсюджують його серед мас. Це, як правило, викладачі університетів, шкільні вчителі, репортери, працівники засобів масової інформації. Слово фіксується у періодичній пресі. Наступна стадія соціалізації – прийняття слова широкими масами носіїв мови. Далі йде процес лексикалізації, а потім – набуття навиків адекватного вживання нового слова, тобто набуття носіями мови комунікативно-прагматичної компетенції [64, 15]. Як результат цього номінативного процесу – створення нової одиниці з різним ступенем складності і різноманітною кількістю ознак.

1.3. Проблема статусу складних слів з першим дієслівним компонентом у сучасній англійській мові

Вирішення проблем закономірностей функціонування, нормативності моделей структурно-складних лексем, з'ясування і опис комунікативних та емотивних особливостей композитів, вироблення своїх особливих моделей понятійного сприйняття світу, боротьба за лінгвістичну екологію передбачає включення в концептуальний апарат лінгвосемантичних досліджень складних слів недостатньо вивченої, але надзвичайно продуктивної моделі складних слів з першим дієслівним компонентом структури.

Методична база дозволяє провести дослідження когнітивних основ організації композитів з першим дієслівним компонентом з уточненням складу і зв'язків між компонентами (основами) складного слова, семантико-тематичну класифікацію одиниць даного лексичного пласта, з'ясувати когнітивні аспекти семантики КПДК і шляхи їх утворення. Різноманітні підходи, класифікації, наявні розбіжності у презентації та визначенні одиниць даного типу [171, 146-147; 164, 3; 83, 4; 32, 281; 10, 121; 145, 209; 146; 147; 184, 4; 279; 259, 41] ще більше доводять важливість, актуальність, дискусійність та невирішеність проблеми. Огляд робіт лінгвістів сучасності показує, що, фактично, були визначені лише загальні контури, каркас моделі композитів з першим дієслівним компонентом, а сама проблема категоріального статусу цих одиниць, особливо питання походження першого дієслівного компонента, проблема внутрішньої валентності, семантичної диференціації, реальності функціонування цих одиниць в англійській мові практично не з'ясована і тому актуальна. Різноманітні класифікаційні підходи до визначення одиниць, утворених за вказаною вище моделлю, спричинили і різний термінологічний підхід, адже описані начебто різні лексичні пласти, фактично, є однією об'ємною мовною мікросистемою композитів з першим дієслівним компонентом:

- substantival and adjectival formations consisting verb with an object [280, 5];

- verb-adverb combinations [249];
- phrase compounds [264, 132];
- imperative compounds [215, 27; 242, 223; 259, 37];
- екзоцентричні складні слова, імперативні імена [171, 146-147];
- складні слова з дієслівним компонентом [32, 281];
- imperative words [259, 41; 256, 150];
- складні слова, утворені від дієслівно-прислівникових словосполучень [164, 3];
- прогресивні складні слова [16, 431];
- віддієслівні складні слова [51, 239];
- складні слова синтаксичного типу [162, 11];
- quotation compounds [263, 187];
- verb-object compounds [266];
- exocentric compounds [271, 92];
- імперативні композити, віддієслівні композити [145, 209];
- екзоцентричні складні слова, антропоніми, дієслова з постпозитивами [10, 121];
- лексикалізовані синтаксичні структури [184, 4];
- полікомпонентні утворення [83, 4];
- Zusammenrückungen (слова-зближення) [71, 44].

На думку Г.Марчанда, власне “імперативні” композити існували у розмовній англійській мові ще до XIII століття, хоча ми не володіємо письмовими текстами давньоанглійської розмовної мови. Відзначаючи високу продуктивність цієї моделі в сучасній англійській мові, автор ретроспективно подає дані етимологічних словників, що дозволяє встановити тенденцію розвитку моделі “імперативних” композитів з сивої давнини [259, 37-38]:

XIII ст. – *pickpocket*; XIV ст. – *spurnwater*, *spilltime*, *lickpot*; XV ст. – *pickthank (toady)*, *pinchpenny*, *lickdish*; XVI ст. – *cut-throat*, *telltale*, *rakehell*, *picklock*, *turncoat*, *do-nothing*; XVII ст. – *lickbox*, *fill-pot*, *pinch-belly*, *know-little*, *stopgap*; XVIII ст. – *turn-buckle*, *wrappascal (loose garment)*, *break-water*, *know-nothing*,

killjoy, stay-stomach (snack); XIX ст. – turn-penny (a prodigal or miser); turnskin (an unreliable person), turntable, lacksense, spoilsport (a mischief-maker).

Коли такі складні утворення почали з'являтися у середньоанглійський період, вони, здавалось, створювалися за зразком французьких “імперативних” композитів *coupe-bourse :: cut-purse, coupe-gorge :: cutthroat*, а їх кількість невпинно зростала, хоча в англійській мові межі між наказовою формою дієслова та його чистою основою нейтралізовані і стерті [242, 223]. Цієї ж думки дотримується В.Урстрем зазначаючи, що дані утворення мають романське походження [279, 5].

Виходячи з потреб акту комунікації і можливостей лінгвокогнітивного механізму людини, функціональних характеристик повнозначних мовних одиниць, вони можуть розташовуватись у певному порядку. Потім такі позиції закріплюються у свідомості людини, а нові мовні одиниці набувають відповідних семіотичних, синтаксичних, морфологічних, семантичних характеристик [117, 291]. Те, що композити з першим дієслівним компонентом є одиницями вторинного утворення, впливає з самої природи явища: щоб щось скласти разом і вкласти в нього конденсовану, містку інформацію, потрібно це “щось” мати початково. Власне семантична конденсація полягає у семантичному насиченні, згущенні семантики. Відбувається зменшення об'єму мовного вираження при збереженні об'єму референтного змісту. Очевидно, в даному випадку діє тенденція до вираження будь-якої думки, якою б складною вона не була, у межах одного слова, яке, на думку носіїв мови (інформантів), володіє більшими змістовними і експресивними можливостями, ніж словосполучення [64, 28]. Отже, виникнення композитів є не специфічним процесом, який обумовлений широким розповсюдженням словоскладання в англійській мові, а одним із проявів загального процесу семантичної конденсації лексики, що відбувається в багатьох мовах.

1.3.1. Загальна характеристика композитів з першим дієслівним компонентом у сучасній англійській мові. Актуальність та новизна роботи,

окрім широти охоплення матеріалу, полягає також у комплексному підході до вивчення композитів: структурному та семантичному, функціональному та ономасіологічно–когнітивному. Останній є найсучасніший, оскільки відтворює зв'язок процесів пізнання людини, мовних явищ та мовленнєвих процесів. Саме когнітивний аспект вивчення КПДК дозволяє виявити механізми мисленнєвої переробки інформації, закладеної у семантиці вихідних одиниць – складових композиту. Концепт складні лексеми з першим дієслівним компонентом формується прототиповою моделлю (дієслівна основа та залежний від неї член) основного значення всієї категорії, що служить базою для генерування інших членів категорії. Глобальність знаку та його семантична цілісність доводить те, що КПДК складаються з мілкіших одиниць і передають своє значення через ті знаки і відношення між ними, що, власне, і утворюють саму одиницю. У тканині композитів закладена узагальнена робота думки: аналіз, ідентифікація, класифікація, аналогізація, особливе уявлення про світ як щось цілісне та комплексне. В семантичній структурі таких утворень знаходять своє відображення певні когнітивні структури, що виникають на основі пізнавальних зв'язків між частиною і цілим, предметом і його ознакою, діючим предметом і його функцією, зв'язків, в основі яких лежить кількість і якість [117, 295].

Новий підхід до явищ категоризації, до поняття як до структури, що вказує на те, які елементи поняття є прототипами, зумовив прототиповий підхід (теорія прототипів), тобто вид концептуального аналізу, пов'язаний зі способами збереження інформації. Оскільки категорії – це певні концептуальні об'єкти, які є здебільшого особливою внутрішньою структурою з великою кількістю одиниць, то відповідно і виникає потреба у тому, щоб з'ясувати, які з цих одиниць є центром категорії, а які знаходяться на її периферії, тобто мають певний зв'язок з членами інших категорій. “Центральні члени категорії представляють собою основу для узагальнень”, а також “втілюють характерні для даного соціуму категоріальні ознаки” [262, 497-498]. Слідом за

О.С.Кубряковою, можна виділити такі основні концепції у теорії прототипів, а саме:

1. Власне семантика прототипів Е.Рош, яка базується на психологічному та антропологічному підходах. За основу береться те, що найкращий зразок утворює ядерну зону прототипової категорії, а прототипові члени категорії належать до базового рівня (центрального рівня гіпо-гіперонімічної організації понять). А до категоріального ядра приєднуються інші члени категорії.

2. Концепція фамільної (сімейної) подібності Л.Вітгенштейна, яка пов'язана з так званим "пізнім періодом творчості" науковця, коли він розглядав мову як діяльність, причому аналіз виступає як опис функціональної ролі слів та виразів, оскільки використання слів породжує їх значення, і базується на положенні про розмитість кордонів, недискретність, неперервність і випадковість у визначенні речей та їх найменуванні. Члени однієї категорії об'єднуються не тому, що вони володіють обов'язковими якостями, а скоріше тому, що вони демонструють – причому більшою чи меншою мірою – деякі риси подібності чи схожості з тим членом, який вибирається як "кращий представник категорії" – її прототипу, тобто найповніше характеризує її якості [107, 25].

Таким чином, прототип – це одиниця, що найбільшою мірою проявляє якості, спільні з іншими одиницями групи, і реалізує такі якості у найбільш чистому вигляді і найповніше. Центральні члени категорії можна легко розпізнати, скоріше запам'ятати і частіше використовувати [251, 7]. Ті члени категорії, які знаходяться ближче до прототипу, начебто володіють більшим "членством", ніж ті члени категорії, які умовно стоять і від прототипу [274, 59; 277, 1]. Оскільки мовний пласт композитів з першим дієслівним компонентом представлений різноманітними функціональними субмоделями-зразками, то ядерним членом (прототипом), який характеризується централізмом, а також володіє максимальною кількістю ознак, спільних з іншими членами категорії, будемо вважати модель V + об'єктний (обставинний) член, тобто так звані

композиції-субстантивовані імена, які максимально віддалені від елементів інших категорій, але максимально наближені до елементів своєї сукупності.

До категоріального ядра – універб-речень або, іншими словами, “імперативних” слів-зближень, наближені інші члени категорії. З семасеологічної точки зору, зауважує В.Урстрем, є невелика різниця між словами з дієсловом в імперативі та дієсловом як чистою основою. У всіх структурах з другим елементом структури – займенником, імперативність є очевидною: *Pick-me-up, Knock-me-down, Kiss-me-quick* [277, 5]. Структура слів типу *pickrocket* ближча до власне “імперативних” слів-зближень, ніж слова типу *V +(x) + V (touch-and-go)*, а слова-біноми, які представлені попередньою моделлю, більшою мірою “імперативні” композиції, ніж так звані постпозитивні слова, оскільки вони є результатом функціональної переорієнтації фразових дієслів, хоча віднесення фразових дієслів до складних дієслів, на думку А.Г.Ніколенко, є не зовсім коректним через наявність у досліджуваних одиниць одного семантичного центру, в той час як складні слова допускають семантичну рівноцінність компонентів і наявність у своєму складі службових елементів [135, 11]. Але ми погоджуємося з точкою зору автора щодо статусу фразових дієслів типу *drink up, fill in*. Ми ж, вживаючи термін постпозитивні слова, маємо на увазі ті фразові дієслова, які, функціонально переорієнтувавшись, отримали зовсім нове значення з новими функціонально-семіотичними параметрами. Тож немає сумнівів, що постпозитивні слова володіють тими самими параметрами, що й інші члени категорії “імперативних” композицій, хоча щодо ядерного члена вони будуть знаходитись на периферії категоріальної прямої. Адже, як справедливо зауважує Р.С.Розенберг [164, 11], будучи складними словами, іменники, утворені від дієслівно-прислівникових сполучень, за своєю природою примикають до складних слів так званого синтаксичного типу і можуть бути включені в один ряд з такими іменниками як *holdfast, forget-me-not, pick-me-up*.

Процес створення таких слів, як процес створення іменників від дієслівно-прислівникових сполучень, є не тільки відокремленням

синтаксичного комплексу у складне слово, але разом з тим – і перетворенням дієслівного утворення в іменнне. Підставою для об'єднання іменників досліджуваного типу служить той факт, що ці складні слова також утворені на основі дієслівних сполучень. Ще даліше від прототипу розташовані okazіональні утворення з першим дієслівним компонентом, які, фактично, є каменем спотикання між фактами мови та мовлення.

Ми можемо уявити собі категорію (комполітів з першим дієслівним компонентом) загалом на основі знання її окремих членів, які є або ідеалами, або їх протилежністю [114, 35]. Віддієслівні комполіти – це складна модель, у якій всі часткові базові моделі об'єднуються, утворюючи кластер. Але перенасичене інформацією суспільство, складність понять сучасного світу дають поштовх до все більшого роз'єднання цих членів категорії, і це приводить до того, що використання типових членів категорії має відносно автоматичний характер.

Як членам прототипової категорії КПДЖ притаманні інтегруючі та диференціальні фактори, адже “структурно-складний дериват є загадковим сплавом лексичного, граматичного, синтаксичного та прагматичного інгредієнтів” [145, 18]. Процес словотворення комполітів з першим дієслівним компонентом полягає у відокремленні синтаксичних комплексів у складне слово, а також у перетворенні їх внаслідок субстантивації та ад'єктивації у складні іменники та прикметники. Необхідно також зазначити, що на основі семантичного критерію до складних слів ми відносимо синтаксичні послідовності ізольованих повнослівних основ, які є дезигнаціями одного об'єкту, тобто співвідносяться з одним денотатом. Семантичний “зсув” у сторону семантичного синтезу – одна з необхідних умов утворення складної лексики. Це – фактор, що викликає “ізоляцію”, відокремлення слова, дає поштовх до виходу з парадигматичної системи синтаксичних одиниць, внаслідок чого втрачаються їхні якості, і складне слово набуває статусу слова-лексеми як одиниці лексичної системи мови [133, 125].

Ми можемо стверджувати, що композити з першим дієслівним компонентом в англійській мові у широкому значенні “umbrella term”, оскільки поєднують у своєму складі різні моделі, що формуються довкола і на основі першого дієслівного компонента усіх функціональних структур. Це можна простежити на діаграмі, яка запропонована нижче:

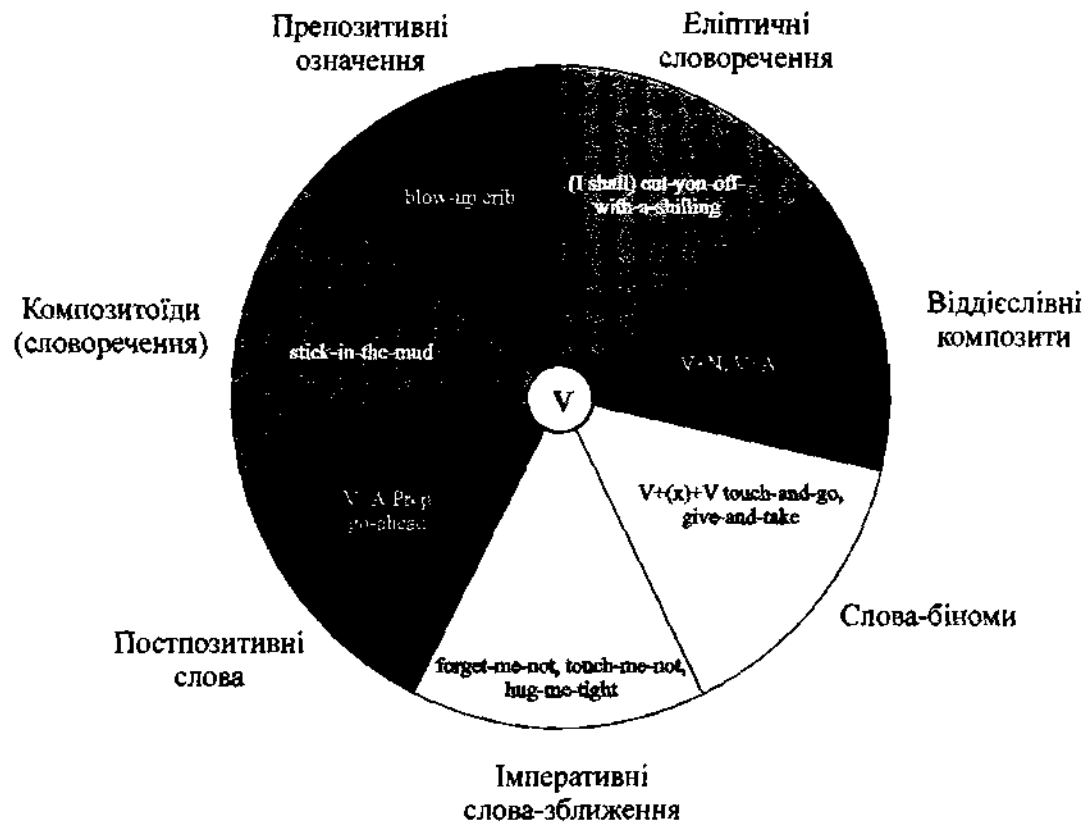

Рис.1.9. Композити з першим дієслівним компонентом у сучасній англійській мові

Основними критеріями, що слугують базою для виділення композитів з першим дієслівним компонентом в англійській мові, є:

- семантична цілісність складного слова з першим дієслівним компонентом як окремої одиниці номінації;

Дослідження цього пласту у лексичній системі англійської мови дозволить нам з'ясувати засоби, які забезпечують моделювання вторинних одиниць номінації зі статусом композита чи парасинтетичного утворення, уточнити і поглибити наші уявлення про механізм номінативної діяльності у галузі словоскладання і парасинтезу, і таким чином висвітлити ряд найменш вивчених проблем теорії номінації у функціональній композитології.

1.3.2. Тематична класифікація композитів з першим дієслівним компонентом. Складні слова з першим дієслівним компонентом є тематично різнобічною групою слів. Оскільки ономастичний простір мови не володіє здатністю повного заповнення, то у ньому виділяються ключові зони, які найбільше спонукають до виникнення імен [179, 77]. У змістовому плані ми визначаємо ці зони, слідом за Л.В.Гнаповською, як концептуальні сфери, які будуються за тезаурусним принципом, тобто за принципом відповідності їх певним сферам буття індивідів, які складають суспільство на конкретному часовому та соціальному зрізі його історичного розвитку. А своє мовне втілення концептуальні сфери отримують у семантичних сферах, денотативна віднесеність кожної з яких експлікується в семантико-тематичних розділах, групах і підгрупах [52, 133].

Існують різноманітні класифікації складних одиниць з першим дієслівним компонентом. Так, у найгрунтовнішій праці, присвяченій “імперативним” композитам сучасної англійської мови, В.Урмстрем [279, 4] пропонує такі семантичні групи “імперативних” імен:

Animate Ideas

A. Persons

1. Terms denoting occupation: *cutperson* (1362), *tear-placket* (1600), *follow-the-sea*, *prick-bill* (1825), *spintext* (1693), *tickle-brain* (1596), *break-bulk* (1622), *split-cause*, *burn-gully*;

2. Terms denoting Character: *pinchpenny* (1412), *skinflint*, *kiss-the-cap*, *spitfire* (1680), *smell-feast* (1519), *pickthank* (1412), *do-nothing* (1579), *know-nothing* (1739), *makeshift* (1565-1608);

3. Terms denoting Outward Appearance: *scarecrow* (1553), *shake-rag* (1571), *draw-breech* (1790), *kill-courtesy*, *step-and-fetch-it*;

B. Animals: *burn-cow*, *tell-tale*, *turnstone*, *break-net*, *turnspit*, *carry-castle*;

C. Plants:

1. Names indicating the Effects of the Plants denominated: *scare-devil* (1751), *tear-thumb* (1866), *cut-finger*, *stay-plough*, *pickpocket*, *pickpurse*;

2. Names due to Appearance, Growth, etc: *cull-me*, *kiss-me-love*, *kiss-me-quick*, *forget-me-not*;

3. Names due to Special Customs connected with the Plants: *pickfolly*, *picktooth*, *whip-tongue*;

4. Names formed by popular Etymology: *cast-me-down*, *love-and-tear-it*.

Inanimate Ideas: *know-my-master* (1551), *turnkey*, *pickwick*, *save-all*, *hold-all*, *carry-all*, *keep-friend*, *catch-water*, *shake-cap*, *draw-glove*, *blow-point*, *pitch-and-toss*, *step-and-fetch-her*, *touch-no-wall*.

Цікаво зазначити також, що автором укладено словник композитів з першим дієслівним компонентом (UD), загальним обсягом 470 одиниць.

На думку О.Єсперсена, доцільно класифікувати складні слова з першим дієслівним компонентом з семантичної точки зору за ознакою жива :: нежива істота, тобто:

1) імена, які означають живий об'єкт чи особу: *kill-devil*, *know-nothing*, *pick-thanks*;

2) слова, які означають неживу істоту: *breakfast*, *breakwater*, *pick-lock* [244, 223-224].

Зробивши акцент на досить узагальненій семантико-тематичній диференціації композитів з першим дієслівним компонентом, лінгвісти тим самим простежили те, що характеристика "картини світу", притаманна носіям англійської мови, відрізняється особливим світосприйняттям, багатством

відтінків, побутовою приналежністю, перевагою дрібних, точних, досконало підібраних деталей (семантико-тематична група “артефакти”), відчуттям своєї історичної наступності (терміни, соціально-професійна лексика), високим професіоналізмом нації (багаточисельна семантико-тематична підгрупа “найменування осіб за їх професією”), яскраво простежуються зближення природи та культури, людські риси переносяться на оточуючий світ, опредмечуються, оживають, переосмислюються і спонукають до народження нових слів власне через асоціативні відчуття людини як основи всього живого на Землі.

Загалом картина світу, представлена в окремій мові, є результатом пізнання і мовного оформлення, а мова таким чином відкриває шлях до речей і є передумовою предметного мислення. Та для повноцінної картини дійсної природи мови необхідно знати, яку роль вона відіграє в орієнтації людини у зовнішньому середовищі, навколишній дійсності (які б форми вона не мала) і який зворотній вплив цього середовища на мову [66, 29]. Про картину світу дозволяють робити висновки не тільки окремі слова, а й принципи групування та класифікації понять, які знаходять формальне відображення у мовній структурі [135, 28].

У мові знаходить своє втілення безмежна різноманітність умов, у яких добувалися людиною знання про світ – природні особливості народу, його суспільний устрій, історичні долі, життєва практика. Мовні засоби, принагідно зауважує автор [87, 24], є свідченням “людських страждань” у пошуках істини, починаючи з звичайного позначення нововідкритих явищ та об’єктів до формування наукових концепцій побудови Всесвіту.

Людина як суспільна істота, продукт і суб’єкт трудової діяльності і культури, вищий ступінь у розвитку живих організмів засвоює образи зовнішнього світу у формах своєї самосвідомості. Ми переносимо на природу наше відчуття життя, яке знаходить вияв у русі, у прояві сили, котра спрямовується волею. Проблема взаємодії соціального та біологічного в людини є найважливішою в комплексі наук про людину.

Людина цілком може обходитися перетвореними, нецілісними доктринальними формами світогляду, частковим колективним досвідом і у своєму особистому бутті, й у професійній свідомості, тому життя особистості єдине у своїх проявах: з одного боку, це входження її у зовнішній людський світ шляхом предметної діяльності і спілкування, з другого – це процес самозмінення, самоствердження у постійному контакті з реальними умовами буття [126, 44]. Концептуальна сфера “Людина” виражається в англійських композитах з першим дієслівним компонентом за допомогою 547 лексем (41, 35%), які розподіляються на такі три сфери:

1) людина як член соціуму (якісні характеристики, види занять, діяльності): *follow-the-sea* – *n* рибалка; *follow-the-plough* – *n* орач; *kill-cow* – *n* м'ясник; *pickpocket* – *n* злодій кишеньковий; *cutpurse* – *n* злодій; *pinch-belly* – *n* той, що економить на їжі;

2) прізвиська та прізвища людей за асоціаціями з соціально-біологічними характеристиками (поведінка, риси характеру, зовнішність, частини тіла, емоційний стан): *catch-as-catch-can* – *n* той, що бере максимум від життя; *cut-throat* – *n* головоріз, вбивця; *come-by-chance* – *n* негідник, незаконнонароджена дитина; *tosspot* – *n* н'яниця; *scatter-brain* – *n* легковажна людина; *runabout* – *n* бродяга; *runagate* – *n* (усн.) бродяга; *runaway* – *n* 1) втікач, 2) дезертир.

3) події (фізичні рухи, дії, якісні характеристики), пов'язані з діяльністю людини.

Оскільки людство органічно пов'язане з природним середовищем свого існування, то, звичайно, природа – необхідна передумова виникнення та існування людського суспільства, а “сама людина є продуктом природи, її частиною” [98, 251]. Концептуальна сфера “Середовище” виражена за допомогою 197 композитів з першим дієслівним компонентом (14,89%), що у свою чергу належать до тематичної сфери “Природне середовище мешкання” та таких семантико-тематичних підгруп:

а) флора, тобто ботанічні назви (назви рослин, грибів): *forget-me-not* – *n* (бот.) *незабудка*; *wake-robin* – *n* (бот.) *ядовита, отруйна рослина*; *fly-agaric* – *n* (бот.) *мухомор*; *live-oak* – *n* *віргінський дуб*; *wait-a-bit* – *n* *колючий куш*;

б) фауна, тобто назви зоологічні: *cutworm* – (зоол.) *гусениця озимої совки, озимий черв'як*; *dodo* – (зоол.) *дрот, вимерлий птах*; *catchfly* – (зоол.) *пташка, що ловить у повітрі мух*; *fly-blow* – *яйце мухи (у м'ясі)*; *springbok* – *n* (зоол.) *скакун, південноафриканська газель*;

с) явища природи;

д) власне середовище мешкання;

е) стан у просторі;

ф) водяний простір. Загалом простір – це форма існування матерії, її атрибут, філософська категорія, що характеризує співіснування об'єктів, взаємодію їх, протяжність та структурність матеріальних систем.

Надзвичайно об'ємна (579 КПДК (43,76%)) та багатогранна лексика, що формує “Професійно-побутову сферу”. Вона охоплює суспільно-економічну систему в цілому, включає безпосереднє соціальне оточення людини, справляє вирішальний вплив на формування та розвиток особи. Вона представлена такими тематичними сферами:

1) побут;

2) соціально-професійна сфера;

3) рекламна діяльність.

Ці сфери у свою чергу через складність і протиріччя самої природи людини у її тісному контакті з суспільним та побутовим життям реалізуються у різних семантичних групах.

Так, семантико-тематична сфера “Побут” складається з таких груп. До першої з них “Предмети жіночого туалету” відносяться композити, що означають різні моделі жіночих капелюшків, які, як відомо, не знають ні віку, ні забуття: *kiss-me-quick*, *hug-me-tight*, *follow-me-lads*, до другої підгрупи “Побутові предмети та предмети загалом” належать складні слова з першим дієслівним компонентом, які означають предмети щоденного домашнього

вжитку: *catch-basin* – п решітка для стоку дощової води; *go-devil* – п скребок для чищення димоходу; *blowlamp* – п паяльна лампа; *break-stone* – п щебінь; до третьої семантичної підгрупи “Назви напоїв та їжі” відносяться складні лексеми, які означають слабо або сильноалкогольні напої та все, що пов’язане з їжею: *pick-me-up* – п стимулюючий алкогольний напій; *kiss-me-quick* – п змішаний багатокomпонентний алкогольний напій; *knock-me-down* – п сильний алкогольний напій, який зварений з солоду та хмелю, міцніший за пиво; *kill-devil* – п міцний віскі, ром чи спирт; *tear-brain* – п ром або бренді.

Друга семантико-тематична сфера “Соціально-професійна” є однієї з найбільших, оскільки представлена 18 підгрупами, які, фактично, об’ємно розкриваються такими репрезентантами (політика та історія, морська справа, геологія, юриспруденція, аграрна сфера, гірнична справа, автомобільна галузь, авіація, театр, кіно, музика, ветеринарія та медицина, військова справа, технічна сфера та будівництво, поліграфія, спортивні ігри та розваги, банківська справа, лінгвістика та бібліотечна справа, хімія, фізика, астрономія) (табл. 2.1.):

– підгрупа “Політика, економіка та історія” насичена композитами з першим дієслівним компонентом, які, власне, є політичною та економічною термінологією: *give-and-take policy* – п політика взаємних компромісів; *cut-and-thrust* – п жива перепалка; *do-it-yourselfer* – п прибічник незалежного економічного розвитку; *do-gooder* – п (амер.) добрячок, філонтрон, консерватори використовують цей вираз для нападів на захисників соціальних реформ; *check-off* – п (амер.) утримання профспілкових внесків безпосередньо із заробітньої платні; *wait-and-see policy* – п політика очікування.

– підгрупа “Морська справа” представлена складними словами, які є термінами, що означають предмети, пристрої, побутові предмети, звички людей, які безпосередньо пов’язані з морем: *block-and-fall* – п (мор.) гордень; *trysail* – п (мор.) трисель; *look-see* – п (мор.) перископ, бінокль; *staysail* – п (мор.) стаксель; *cut-water* – п (мор.) водоріз, гостра частина форштевня.

– Складні лексеми, що наповнили семантико-тематичну підгрупу “Геологія”: *cut-and-try* – *n* (геолог.) метод розслідування, *cut-and-fill* – *n* (гірн.) розробка із закладною.

– “Юриспруденція”: *break-and-enter* – (юр.) злам та проникнення з метою пограбування; *catchpole* – *n* (юр.) судовий виконавець, судовий пристав; *pickpocket* – *n* злодій кишеньковий.

– “Аграрна сфера”: *cut-and-cover* – *n* с/г орати відвальним способом; *livefarming* – *n* тваринницьке господарство; *stock-car* – *n* вагон для перевезення худоби.

– “Автомобільна та авіаційна галузь”: *spitfire* – *n* (ав.) “спітфайєр”; *lift-truck* – *n* (авт.) транспортний грузовик; *stop-light* – *n* (авт.) стоп-сигнал.

– “Театр, кіно та музика”: *catchword* – *n* (театр.) репліка; *show-bill* – *n* афіша; *showboat* – *n* річкове судно, що вміщує театр і перевозить акторську трупу, а також служить театральною сценою на річках; *check-taker* – *n* (театр.) білетер.

– “Ветеринарія та медицина”: *come-do* – *n* (pl. мед.) вузгі; *springhalt* – *n* (вет.) шпат.

– “Військова справа”: *leap-frog* – *n* (військ.) рухатися перекатами; *springboard* – *n* (військ.) плацдарм.

– “Технічна сфера та будівництво”: *draw-plate* – *n* (техн.) волочильна дошка; *draw-tongs* – *n* (pl техн.) кліщі для натягування дротів; *gun-out* – *n* (техн.) дифузор; *drawhook* – *n* (з.-д.) тяговий крюк (паровоза, вагона); *drawbar* – *n* (з.-д.) тяговий стержень (паровоза, вагона); *check-taker* – *n* (з.-д.) кондуктор; *check-nut* – *n* (техн.) контргайка.

– “Поліграфія, мистецтво та фотодіяльність”: *thinkpiece* – *n* (розм.) кореспонденція лише для редакції, а не для друку; *catchword* – *n* (полігр.) модне слівце; *stop-press* – *n* (полігр.) екстрене повідомлення, “в останню хвилину”; *fly-leaf* – *n* (полігр.) форзац, чистий листок на початку чи в кінці книги.

– “Спортивні ігри та розваги”: *play-off* – *n* повторна гра після нічиєї; *give-and-go* – *n* маневр у баскетболі; *hide-and-see* – (амер.) гра у піжмурки; *kick-*

and-rush – а грубий, некоректний (про футбол); *play-by-play* – п репортаж про матч; *change-loop* – п фігура у фігурному катанні; *make-believe* – п гра, у якій діти уявляють і “подають” себе кимось іншим; *duck-and-drake* – в “пекти оладки” (грати, кидаючи камінці по поверхні води); *push-pin* – п назва дитячої гр; *try-you-strength machine* – п гральний автомат (при ударі молотом на певну висоту підіймається груз).

Семантико-тематична сфера “Рекламна діяльність” безпосередньо пов’язана з концептуальною сферою реклами як процесу інформування і переконання та економічного і соціального процесу маркетингової діяльності, спілкування та налагодження суспільних відносин [71, 222], це безособова комунікація на тему продуктів (товарів та послуг) або ідей, що, як правило, є оплаченою і, як правило, переконливою за змістом, і доводиться через засоби масової інформації рекламодавцями. Завдання хорошого рекламного проекту – привернути увагу до найважливіших елементів тексту. Отже, рекламна семантична сфера заповнена композитами з першим дієслівним компонентом у вигляді таких рекламних знаків: *Playtex* – п жіноча білизна однойменної фірми; *Turn-about* – п грамплатівки компанії “Декка”; *Winalot* – п галети для собак з муки грубого помолу виробництва компанії “Спіллерз”; *Wincarnis* – п тонізуючий напій виробництва компанії “Колман і К”.

Розглянуті вище складні лексеми з першим дієслівним компонентом, які опредмечують такі концептуальні сфери як “Людина”, “Середовище” та “Професійно-побутова сфера”, всі представляють людину як природну, біологічну та соціальну сутність, яка постійно вдосконалюється, бере активну участь у всіх соціальних та природних процесах, постійно контактує з іншими людьми як членами однієї великої планети – Земля.

Наповнення ономастичного простору мови КПДК

Ономастичний простір мови		
З О Н И		
ЛЮДИНА 547 (41,35%)	СЕРЕДОВИЩЕ 197 (14,89%)	СОЦІАЛЬНО- ПОБУТОВА СФЕРА 579 (43,76%)
1	2	3
1) людина як член соціуму а) якісні характеристики б) види занять, діяльність	1) середовище мешкання а) фауна б) флора с) явище природи д) власне середовище мешкання е) захворювання ф) стан у просторі г) водяний простір	1) побут а) предмети жіночого туалету б) побутові предмети, предмети загалом с) назви напоїв та їжі д) одяг е) якісні характеристики
2) прізвиська та прізвища (соціально-біологічні х-ки) а) поведінка б) риси характеру с) зовнішність, частини тіла д) емоційний стан		3) соціально-професійна лексика а) політика та історія б) морська справа с) геологія д) юриспруденція е) аграрна сфера ф) гірнична справа г) транспорт h) театр, кіно, музика і) ветеринарія та медицина j) військова справа к) технічна сфера, будівництво l) видавнича сфера m) спортивні ігри та розваги n) свята та традиції o) банківська справа p) лінгвістика q) хімія, фізика r) астрономія

Продовження таблиці 1.1.

1	2	3
3) події а) фізичні рухи б) дії с) якісні характеристики		3) рекламна діяльність
Разом 1323 КПДК (100%)		

У таблиці 1.1. подано узагальнену схему приналежності композитів з першим дієслівним компонентом до тієї чи іншої сфери ономастичного простору англійської мови. Індекс такої належності до визначеної зони ономастичного простору детально подано у Додатку А. Наприклад: Складне слово подане у такому індексованому вигляді: **Cut-and-fill 3.2.f**. Це означає, що воно належить до **3 зони** “Соціально-побутова сфера”, **2 підзони** “Соціально-професійна лексика” та **групи f** “Гірнична справа”.

Висновки до першого розділу

Окрім традиційних підходів до словоскладання як особливого й надзвичайно продуктивного способу утворення нових слів з’являються підходи, які є результатом взаємодії традиційної лексикології та новітньої когнітивної лінгвістики. Виникнення нової парадигми лінгвістичних досліджень, яка спрямована на вивчення мовних явищ з точки зору комунікативно-когнітивної діяльності людини, дало новий поштовх дослідженням у галузі композитології.

Існує багато теорій, які свого часу намагалися пояснити чи описати процеси словоскладання, а також сам об’єкт вивчення – складне слово, оскільки воно займає особливе місце в ієрархії лінгвістичних одиниць.

Ми розглянули методика дослідження складних слів у двох її основних варіантах: конкретно-науковому (вивчення об’єкта з використанням теоретичних та експериментальних засобів лише однієї конкретно взятої науки лексикології та її галузі – композитології) та міждисциплінарному (вивчення об’єкта на межі наукових дисциплін з використанням концепцій, принципів та передумов суміжних галузей знання).

З розвитком наукового знання відбувається не тільки збільшення суми знань, що накопичуються окремими науками, але також приріст системи та реорганізація структури взаємодії пізнавальних засобів. Хоча, на нашу думку, ніякий новий підхід не може цілком вирішити проблемні питання, та все-таки спроможний привнести новий ракурс у з'ясування проблем. Це й було зроблено новою парадигмою знань – когнітивною лінгвістикою, яка торкається принципів сприйняття та осмислення людиною оточуючої дійсності через мову. Приваблює в цій науці і те, що вона намагається знайти пояснення найважливіших феноменів, пов'язаних з пізнавальною діяльністю людини і постійною участю у цьому процесі мови.

Композити з першим дієслівним компонентом складають досить численну групу складних слів у словниковому складі сучасної англійської мови, вивчення яких практично не велось. За даними авторитетних лексикографічних джерел нами зафіксовано 1323 композита з першим дієслівним компонентом, в основі формування яких лежить 247 дієслівних основ. Композити з першим дієслівним компонентом представлені та поєднують у своєму складі різноманітні моделі-зразки, що формуються довкола першого дієслівного компонента структури, який і є базисом усіх моделей віддієслівних композитів сучасної англійської мови.

Композити з першим дієслівним компонентом трактуються нами як лексичні одиниці, які складаються з дієслівної основи та залежного від неї члена.

Процес словотворення композитів з першим дієслівним компонентом полягає у перетворенні синтаксичних комплексів у складне слово, тобто у складні іменники та прикметники. Семантичний синтез – одна з необхідних умов утворення складної лексеми, в тому числі композита з першим дієслівним компонентом. Це – фактор, що дає поштовх до перетворення синтаксичних одиниць, внаслідок чого втрачаються їхні якості, а складне слово набуває статусу одиниці лексичної системи мови.

Когнітивний аспект значення композитів з першим дієслівним компонентом дозволяє виявити механізми мисленневої переробки інформації, закладеної у семантиці вихідних одиниць – складових композита. Концепт складні лексеми з першим дієслівним компонентом формується прототиповою моделлю (дієслівна основа + залежний член) основного значення всієї категорії, що служить базою для генерування інших членів категорії.

Когнітивно-комунікативний аспект у композитології показує, що складні слова, одиниці передачі інформації від продуцента до адресата, знаходяться на перетині двох систем переробки інформації: адресанта, що кодує інформацію й породжує текст, і адресата, що декодує й розшифровує її.

Основою розвитку правил словотворення та словоскладання є образи об'єктів та схеми дії з цими об'єктами, що формуються при усвідомленні людиною світу.

Порівнюючи власне складні та складнопохідні лексеми, слід зазначити, що складні слова мають у своєму складі не менше двох компонентів (проста лексична основа + проста лексична основа), тоді як складнопохідні слова мають у своєму складі лише один складний компонент та обов'язковий дериваційний суфікс (складна лексична основа + дериваційний суфікс).

При вивченні семантики і словотвірної структури композитів з першим дієслівним компонентом був використаний *аналіз за безпосередніми складниками*, що дозволило встановити *словотвірну модель слова*, яка включає два безпосередніх складники та відображає відносини між основою та категоріальним формантом складнопохідної лексеми.

Композити (1323 одиниці) є тематично різнобічною групою слів і складають 3 основних зони: “Людина” 547 одиниць (41, 35%), “Середовище” 197 одиниць (14, 89%), “Професійно-побутова сфера” 579 одиниць (43, 76%).

Основні положення та результати першого розділу відображено у публікації автора [95].

РОЗДІЛ 2

ОСОБЛИВОСТІ ПРОЦЕСУ СЕМАНТИЗАЦІЇ КОМПОЗИТІВ З ПЕРШИМ ДІЄСЛІВНИМ КОМПОНЕНТОМ У СУЧАСНІЙ АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ

2.1. Лінгвокогнітивний аспект значення композитів з першим дієслівним компонентом

Основне завдання когнітивної лінгвістики полягає в описі та поясненні мовної здатності і/або знань мови як внутрішньої когнітивної структури й динаміки того, хто говорить і слухає, яка виступає системою переробки інформації, що складається із скінченного числа самостійних модулів і співвідносить мовну інформацію на різних рівнях. "Пакети знань", що дозволяють нам описувати типові об'єкти (композити з першим дієслівним компонентом) у сценаріях спеціальних функціональних сфер, доводять життєздатність й активність фрейма композитів з першим дієслівним компонентом. Застосування принципів ономазіологічного аналізу, вивчення дериваційної історії ономазіологічного базиса і ознаки певним чином забезпечує з'ясування вихідної одиниці як джерела мотивації. Важко встановити, наскільки у складних іменниках чи прикметниках з першим дієслівним компонентом структури у минулому відчувалось переосмислення наказового способу, можна лише стверджувати, що це порівняно нові утворення, в яких імперативно-фамільярне звернення почало сприйматися як називне [2, 6]. Адже пізнання і читання значень такого типу складних лексем пов'язане з морфологічною структурою композита, з семантичною схемою його організації, де порядок компонентів значущий [59, 18].

2.1.1. Категоризація назв у композитах з першим дієслівним компонентом. В основі когнітивної науки лежить принцип категоризації світу. Оскільки властиві людині категорії не існують окремо від індивіда, то вони визначаються зовнішнім фізичним світом, способом життя людини, її свідомістю, культурними особливостями.

Когнітивна семантика ґрунтується на таких основних поняттях:

- 1) значення не індифікується з умовами істинності, а з ментальним досвідом або концептуалізацією, до уваги беруться як нові, так і усталені концепти – всі аспекти чуттєво-моторного досвіду разом зі знанням соціального, лінгвістичного й культурного контекстів;
- 2) лінгвістична категорія є типово “комплексною”: її адекватний опис вимагає не тільки окремо взятої структури, а й цілого ряду структур, які спочатку виникають у вигляді прикладів, що пізніше поширюються, утворюючи структурну мережу;
- 3) лінгвістична семантика є енциклопедичною за обсягом. Значення лексичної одиниці не можна повністю передати обмеженим типом словникового визначення. Значення мовного знака не полягає виключно у концептуальному змісті, рівною мірою значущим є тлумачення цього змісту [158, 113].

Когнітивна семантика є певною теорією значення, специфіка якої полягає у тому, що у ній значне місце відводиться антропоцентричному фактору – людині як спостерігачеві, “концептуалізаторові”, “категоризаторові”. Людина формує значення, а не отримує їх у готовому вигляді [30, 18]. Когнітивний аналіз дає можливість отримати широкі уявлення про досвід людини з пізнання природи (флора, фауна) та самопізнання (професійна й побутова сфера). У когнітивний аналіз значення віддієслівних композитів включається весь комплекс знань й позамовний досвід мовного соціуму (співтовариства), сукупність лінгвістичної та екстралінгвістичної інформації. Лексичне значення пов’язується з тією понятійною основою, яка дозволяє реконструювати концепт через його мовне вираження. Тобто, в основі когнітивного підходу лежить опис структури концепта, мотивуючого процес номінації та пояснюючого назви

речей та об'єктів закріпленими за ними у лексичній системі мови іменами та назвами. Важливим аспектом когнітивного аналізу є встановлення причин, які спонукають мовця виразити свою думку з більшою чи меншою кількістю деталей. Перший ступінь когнітивного аналізу дозволить виявити закономірності утворення та існування композитів з першим дієслівним компонентом у мовній картині світу. Ономасіологічний аналіз дозволить виявити понятійні механізми утворення того чи іншого імені, які відображені у композитах з першим дієслівним компонентом. Сучасний етап розвитку мовознавства характеризується прагненням інтегрувати нові семантичні та ономасіологічні теорії.

Когнітивна модель – це опис плану виразу мовної одиниці, який включає у себе відповідний фрагмент структури знань (фрейм), та суму когнітивних операцій, які сприяють її функціонуванню. Фрейм, як особлива структура даних, відображає набуті внаслідок попереднього досвіду знання про певну стереотипну ситуацію та про текст, який описує цю ситуацію. При визначенні фреймів можуть використовуватися для аналізу знання різної природи та різного ступеня абстракції.

2.1.1.1. Категоріальні базиси й ознаки. Модель композитів з першим дієслівним компонентом є неоднорідною з точки зору семантичних відношень між конститuentами-складниками. В основі нашого дослідження лежить модель похідного та складного слова, яка включає ономасіологічний базис, ономасіологічну ознаку й предикат – зв'язку чи атомарний предикат [102; 103]. Базиси, як і ознаки, можуть бути описані з погляду семантики та структури, тобто форми та змісту. Базовий рівень категоризації – це рівень максимального узагальнення, на якому члени категорії легко сприймаються за схожими рисами. Це рівень, на якому тримається найбільша частина нашого знання [30, 87]. Так, на думку Дж.Лакоффа, категорії базового рівня вважаються базовими з погляду: 1) сприйняття (цілісне сприйняття форми, одиночний ментальний образ, швидка ідентифікація), 2) функції (загальна моторна програма, тобто

єдина система дій), 3) комунікації (найкоротші, найчастотніші й контекстуально нейтральні слова), 4) організації знань (найбільша кількість характеристик членів категорії зберігається на цьому рівні) [251, 47].

Базиси, які ми виділяємо у композитах з першим дієслівним компонентом, відіграють роль понять, що беруться за основу у позначенні будь-якого класу предметів. Загалом базові категорії первинні й відображають природну форму категоризації світу у процесі щоденного пізнання. В основі їх формування лежать концепти базового рівня, у яких ціле домінує над частковим, тобто будь-який об'єкт сприймається як щось цілісне, а не як таке, що складається з кількох частин. Хоча знання частин цілого обумовлені лише необхідністю знання їх функцій відносно цілого.

Структурно базис може складатись з двох базисів, тобто із сполучення двох однопорядкових та рівнозначних одиниць: *make-believe, touch-and-go, make-do, play-by-play*.

Наповнення різних базисів у композитах з першим дієслівним компонентом представлене такими лексичними класами: базиси, що називають людину, рослини, тварин, явища неживої природи. Кожен з лексичних класів включає кілька підкласів.

Так, у групі базисів людина можна виділити такі гіперо-гіпонімічні класи, як *заняття* людини (терміни, що означають власне занятість людини; прізвиська людей, пов'язані з певною професією та заняттям (на позначення специфіки професії у презирливій чи насмішкуватій манері, терміни, що показують особливості втілення професійних здібностей, слова, що означають професійні прізвиська з відтінком презирства та іронії), *риса характеру та зовнішність*.

У групі базисів рослини ми виділяємо такі підкласи: власне *рослина* (назви на позначення позитивного чи негативного впливу рослин, на позначення зовнішніх ознак рослин, на позначення звичаїв та обрядів, пов'язаних з назвами рослин); *частина рослини*, яка використовується; інші види рослин – *овочі; фрукти*.

Явища неживої природи представлені композитами на позначення частин тіла людини, одягу, їжі, напоїв, стихійних випадків, знарядь праці, різних ігор та танців.

Дослідження вимагає також характеристики ознакової зони композитів з першим дієслівним компонентом.

- Ознаки, що виражають відношення належності до предмета, пов'язані з особою чи істотою;
- Ознаки зовнішнього вигляду (форма, розмір, колір, особливості будови, час функціонування);
- Ознаки з позначенням місця та розповсюдження;
- Оцінні ознаки (загальнооцінні та частково оцінні);
- Емоційно-експресивні ознаки (особа, яка дає оцінку, об'єкт оцінки, власне оцінка отримувача інформації);
- Ознаки попередження (про негативне й небезпечне).

2.1.1.2. Моделі композитів з першим дієслівним компонентом.

Дослідження словотворчих комплексів створюють базу для визначення словопороджуючого потенціалу складних слів певної мови, для зіставлення об'єднань дериватів за їх формальною і семантичною організацією, а також для визначення типових схем їх конструювання. У зв'язку з цим заслуговує на увагу визначення системних словотвірних параметрів складних одиниць, їх внутрішній мікроконтекст та організація.

Композити, побудовані за моделлю **дієслівна основа + залежний член**, є сумою двох і більше мовних одиниць, перша з яких дієслово, точніше, дієслівна основа, інші – основи, представлені певними лексико-граматичними класами слів, що характеризуються різнопорядковим статусом, мають високі кількісні та якісні параметри функціонування.

Оскільки пізнання світу – це, по суті, створення у мозку людини певних моделей існуючих явищ, то, власне, моделювання як спосіб пізнання дійсності має свої особливості при застосуванні до тої чи іншої науки, а необхідною

умовою ефективності цього способу є перевірка результатів на практиці. Модель – це зразок, за яким конструюється основа, і одночасно, зразок, за яким вона вже сконструйована.

Користуючись словами, як готовими одиницями мови, ми розрізняємо моделі їх основ, можемо класифікувати їх на основі цих моделей, і в той же час розкрити самі процеси їх утворення [176, 161]. Якщо під моделлю розуміється стабільна структура з властивим їй узагальненим лексико-категоріальним значенням і здатністю наповнюватися різноманітним лексичним матеріалом, то модель складного слова може бути визначена як стабільна структура, якій властиве одне або кілька узагальнених лексико-категоріальних значень і яка здатна наповнюватися різноманітним лексичним матеріалом. Власне кажучи, питання, чому використовується та чи інша модель і та чи інша основа чи основи, які моменти регулюють використання моделі чи моделей, що безперечно пов'язано з проблемою словотвірної потенції, ми зробимо спробу з'ясувати на прикладі композитів з першим дієслівним компонентом у сучасній англійській мові.

Умови конкретної реалізації моделей при виникненні нових слів слід вважати, на думку М.Д.Степанової, одним із найскладніших питань лексики [176, 160]. Без сумніву, нові слова утворюються на основі вже наявного словникового запасу за визначеними, обмеженими у кожній мові моделями, але безперечним є й факт дії екстралінгвістичних факторів. Поняття моделі співвідноситься з роллю особистого знання про реальні ситуації у процесі породження чи розуміння мовлення. А, власне, модель представляє собою когнітивний корелят ситуації: це те, що “відбувається в розумі” людини, коли вона є спостерігачем чи учасником ситуації, коли вона чує чи читає про неї. Звідси, модель включає особисті знання, якими люди володіють відповідно до подібної ситуації, і це знання є результатом попереднього досвіду, набутого внаслідок зіткнення із схожими ситуаціями. Кожна нова порція інформації про певну ситуацію може бути використана для розширення та вдосконалення моделі, включеної до епізодичної пам'яті [56, 68-69].

Само собою зрозуміло, що моделі словоскладання істотно відрізняються одна від одної великим набором характеристик, оскільки є моделі, за якими створюється безліч нових слів, що утворюють словниковий склад мови. Частина їх, відображаючи важливі соціальні поняття, займає у ньому стійку позицію. Значення кожної окремої моделі словоскладання визначається й тим фактором, що в рамках деяких моделей можуть діяти різноманітні семантичні типи з різноманітними відношеннями між компонентами, інші ж моделі можуть породжувати лише однотипні слова, врешті-решт, можуть бути й моделі, за якими створено лише одне слово.

Структурне й семантичне моделювання складних слів з першим дієслівним компонентом базується на потрійному підході до опису їх природи:

- 1) розгляд морфологічної структури слів;
- 2) аналіз лексичного наповнення отриманих моделей;
- 3) дослідження взаємовідношень компонентів складних слів з позицій синтаксису.

Структурна модель складного слова відображає його граматичну структуру, тобто його склад з точки зору морфологічної будови. Закономірності реалізації структурного сполучення компонентів складних лексем з першим дієслівним компонентом знайшли відображення у найпродуктивніших типах моделі.

Під характеристикою моделей складних слів ми, користуючись термінологією О.Д.Мешкова, маємо на увазі стислий опис кожної моделі словоскладання, в якій повинні знайти своє відображення такі параметри:

- продуктивність моделей;
- характер відношень між компонентами (в тому числі семантичних);
- віднесення моделі до синтаксичної, асинтаксичної, екзоцентричної, ендоцентричної, змішаного типу;
- подальша словотвірна здатність [129, 216-217].

Перш за все, ми повинні з'ясувати як імовірні, так і наявні моделі складних слів з першим дієслівним компонентом, тобто скласти інвентар

спочатку двокомпонентного словоскладання. Оскільки першим компонентом такого типу слів є дієслівна основа, то слід зазначити, що активність різних частин мови, що беруть участь у конструюванні віддієслівних композитів, є неоднаковою. Надзвичайно високою є активність саме першого дієслівного компонента структури, який має основне семантичне навантаження. Ця активність або, іншими словами, валентність дієслова як частини мови і позначилася на його здатності як першого компонента структури приєднувати та вступати у відношення з іншими частинами складного слова, вираженими такими лексико-граматичними класами як:

іменники **N**, прикметники **A**, дієслова **V**, прислівники **D**, прийменники **Prep**. Валентність дієслова як першого компонента складної структури рівна 5.

1) *V+N*, 2) *V+A*, 3) *V+V*, 4) *V+D*, 5) *V+Prep*.

Досліджені 1300 композитів з першим дієслівним компонентом у сучасній англійській мові дозволяють зробити висновок про те, що такого типу слова утворюються за наявними у мові зразками або моделями, а самі моделі – це результат трансформації синтаксичних конструкцій різного типу. Одиниці цього типу в англійській мові будуються за такими структурними формулами:

1) *V + N (turn-coat, pickpurse, makeshift, kill-joy, pickpocket, runabout)*

Ця модель є об'єктом дискусій. Так, О.Д.Мешков вважає її ендоцентричною моделлю, тому що за нею утворюються складні іменники, тобто частина мови, що представлена другим компонентом моделі (n). Її належність до синтаксичних основ визначається можливістю знаходження дієслова перед іменником у словосполученнях [129, 224]. Проте І.В.Арнольд відзначає згадані вище одиниці як експресивні екзоцентричні складні слова, тобто слова, другий опірний елемент яких не належить до лексико-семантичного розряду, до якого загалом належить слово, і наводить приклад слова *cut-throat – головоріз* [10, 141]. При такій дискусійності проблеми, важливо зазначити, що для структури *V + N* характерне утворення двох типів субмоделей в залежності від того, який (семантичний чи структурний) критерій лежить в основі аналізу:

– тип слів (субмодель), в яких перший дієслівний компонент є уточненням основного за змістом другого іменного компонента. Наприклад: слово *callgirl* можна трансформувати таким чином: *X calls a girl, push-button = X pushes the button.*

– тип слів, що означають особу, прізвисько, а відносини між дієсловом і іменником є об'єктними. Наприклад: *pickpocket* \neq *тип кишені* = *зłodий кишеньковий*; *pickquarrel* \neq *вид балачок (пліток)* = *пліткар(ка)* (*one given to picking quarrels, a quarrelsome person*) [129, 224].

Н.М.Раєвська, слідом за Г.Марчандом, вважає слова типу *pickpocket*, *pickpurse*, *runabout* екзоцентричними, тому що вони належать до класу нечленованих на безпосередні складники (БС) “no immediate constituent”. Таким чином, *pickpocket* не є ні *pick*, ні *pocket*, а слово *pickpurse* не означає ні *pick*, ні *purse* [271, 92].

Надзвичайно цікава і багаточисленна група слів, утворених за формулою:
 2. V + (x) + V, де x – величина змінна: x = 0, x = or, x = and, x = by (*look-see, make-do, make-believe, come-and-go, give-and-go, hit-or-miss, blow-by-blow*). Цей тип структури асинтетичний. За такою моделлю в англійській мові утворюються слова, які називають “слова-біноми” або “парні словосполучення”. Біноми є синтаксично організованою послідовністю двох граматично рівноправних мовних одиниць різного ступеня стійкості, що базуються на відношеннях паратаксисту. Координативний тип зв'язку, що лежить в основі структурування відношень між конститuentами двочленних ланцюжків, вказує на відсутність ядра у групі біномів, тобто вони без'ядерні. А можливість ідентифікувати їх без опори на контекст, у який їх включено, дозволяє віднести біноми до контекстно-незалежних слів.

У плані формування власної семантики та особливостей свого конструювання парні складні слова є неоднорідною групою слів. З точки зору лексико-фразеологічного змісту ці одиниці відрізняються різним ступенем стійкості, що визначається характером семантичного зв'язку та ступенем злиття компонентів.

Модель словотвірної конструкції, що складається з двох дієслівних основ, зустрічається у двох функціонально різних субмоделях:

– за однією створюються завдяки субстантивзації терміни: *cut-and-fill* – (гірн.) розробка з закладом; *cut-and-try* – (геол.) метод обстеження, грубо-експериментальний метод; *cut-and-cover* – с/г орати відвальним способом; *give-and-go* – (спорт.) маневр у баскетболі;

– за другою – власне okazіональні експресивні композит-комплекси:

cut-and-come again – гостинність. *Always happy to see a friend in our plain way, - pale sherry, old port, and cut-and-come-again (W. Thackeray).*

Віддієслівні композити, що представлені формулою V + D/Prep, охоплюють значну кількість слів, особливо в останні десятиріччя. Наприклад:

Go-between *n* 1. Посередник; 2. Сват, сваха; 3. Зв'язуюча ланка.

Say-so – *n* 1 (звич. розм.) непохитний авторитет; “вища інстанція”; 2 (амер. розм.) 1) безпідставне твердження; 2) чутки.

Come-back – *n* 1 розм. 1) повернення, повернення до влади; 2) одужання; (амер.) оплата, розплата; 3) (амер. розм.) заперечення, кмітлива репліка.

Go-by – *v* 1) пройти повз, не звернувши уваги, не привітавшись, ігнорувати; 2) обійти, залишити позаду; 3) уникати.

В англійській мові серед неологізмів часто зустрічаються іменники, які утворені від дієслів способом конверсії. Такі нові утворення здаються більш дієвими, ніж синоніми латинського походження, яких вони тепер заміщають.

Verb	Noun	Synonyms
<i>To break down</i>	<i>break-down</i>	a) <i>collapse, failure of health or power</i> b) <i>analysis</i>
<i>to build up</i>	<i>build-up</i>	<i>gradual increase</i>
<i>to frame up</i>	<i>frame-up</i>	<i>conspiracy</i>
<i>to get away</i>	<i>get-away</i>	<i>escape</i>
<i>to pay off</i>	<i>pay-off</i>	<i>recompense, compensation</i>
<i>to set back</i>	<i>set-back</i>	<i>defeat</i>
<i>to set up</i>	<i>set-up</i>	<i>organization</i>

Цікавим є висновок також про те, що етимологічно вихідними одиницями постпозитивів сучасної англійської мови можуть виступати як прийменники, так і прислівники, кожен з яких має своє власне лексичне значення поза словосполученням [135, 15]. А.Е.Левицький наголошує на тому, що можлива ще глибша інтеграція внаслідок продовження дії функціональної переорієнтації: *Carry-on (adj) :: carryon (n); shake-out (n) :: shakeout (n)*. В цих парах повторно переорієнтована одиниця характеризується більшим ступенем інтеграції як у функціональному, так і в семантичному аспектах [117, 298].

Паралельно цим явищам серед досліджуваного матеріалу трапляються одиничні випадки конвертованих дієслів-комполитів типу *to pickpocket* “обкрадати” < *pickpocket* “кишеньковий злодій”. Ця нечисленна група відіменних складних дієслівних одиниць, які утворені способом конверсії і характеризуються формально-семантичною структурою підрядного типу, належать до екзоцентричних, тобто таких, у яких відсутній семантичний центр (ядро) через невираженість логічного визначника. Але з точки зору формально-семантичної структури вони є ендоцентричними, як і всі інші іменні основи підрядного типу. Хоча щодо цього існує й інша точка зору. Так, О.В. Кунін вважає, що сполучення “основа дієслова + основа іменника” утворюють головним чином складні іменники, наприклад: *cutthroat* “головоріз”, *makeweight* “добавка, додаток”, *pickpocket* “кишеньковий злодій”, *spitfire* “злочка, дратівлива людина”, та ін. Від такого типу слів не утворюються, вважає автор, складні дієслова навіть за конверсією, оскільки не можна сказати *to cutthroat* чи *to pickpocket*. Замість складних дієслів використовуються словосполучення *to cut somebody's throat* чи *to pick somebody's pocket* [110, 229]. Як же тоді пояснити зареєстровані авторитетними лексикографічними джерелами такі складні дієслова:

V + N	V + V
1673 to pickpocket	
1842 to whip-saw	to jump-shoot
1902 to cry-baby	to bounce-pass

1902	to watch-dog	to make-do
1906	to snap-shot	to lease-land
1907	to lead-line	
1925	to leap-frog	
1927	to lick-spittle	
1970	to sea-saw	

Таким чином, конвертовані дієслова-композиції з'являються двома шляхами:

складний іменник з першим дієслівним компонентом > конвертоване складне відіменне дієслово

- 1) V + N pickpocket > to pickpocket
- 2) V + V make-do > to make-do

Особливої уваги заслуговують утворення з другим компонентом – *in*, котрий передає значення сумісної дії з метою протесту: *lie-in* – лежача демонстрація протесту; *smoke-in* – збіговисько курців маріхуани; *be-in* – дружня зустріч (як правило, у громадському місці). Другому елементові структури таких композитів властива риса широкої сполучуваності з дієслівною основою, тобто частотність вживання постпозитива – *in* з дієслівними компонентами різних лексико-семантичних груп у складі фразових дієслів є надзвичайно високою. Особливість таких утворень у тому, що вони виникають і функціонують як іменні структури.

Ця модель набула особливої популярності в 60-ті роки. Це був час, коли Європу сколихнула хвиля студентських протестів, і в Америці почалася боротьба проти расової сегрегації. Вже у 70-ті роки продуктивність цієї моделі дещо знизилася, а у 80-ті – лише одне слово утворилося за цією моделлю. Як зауважує В.І.Заботкіна, модель дієслів з післялогами прагматично обмежена рамками ситуацій неформального спілкування або за лінією стратифікаційної варіативності – територіальними параметрами, наприклад: *to belly-up* – впасти, вмерти; *to pig-out* – грубо вживати їжу [64, 31].

Ще одна надзвичайно цікава і в той же час складна група композитів, які називають ад'єктивними, утворюється за моделлю *V + A*: *fail-safe* – самовідключення під-час аварії; *speak-easy* – місце нелегального продажу спиртних напоїв в США під час “сухого” закону. Складність такого типу слів полягає у тому, що вони не сприймаються і не зрозумілі без знання референта.

Синтаксична функція другого компонента – прикметника – у тому, щоб показати, яким чином виконана дія, позначена першим дієслівним компонентом [63, 72].

Що стосується багатокomпонентних моделей з першим компонентом *v* (*imp*), то варто відзначити, що ці моделі заслуговують особливої уваги. Найчастіше вони зустрічаються як атрибутивні оказіональні складні слова, які утворюються у мовленні, що дає незаперечну можливість залучення нових лексичних одиниць у сферу одиниць, що вже діють: *do-it-yourself; hold-a-lot-of-beer; do-right-John; stick-to-itive; knock-down- drag-out*.

Класифікація композитів з першим дієслівним компонентом будується на основі окремих рис, властивих власне складним словам. Це особливий лексико-семантичний склад взаємополучуваних компонентів, тобто об'єднання в один словотвірний комплекс елементів складного слова, власне складних слів чи складносуфіксальних слів.

Словам-зближенням, які виникли із словосполучень чи речень попередньо у формі наказового способу, притаманне негативно-оцінне значення. Виникнувши з наказових речень внаслідок злиття їх в одне слово з одночасною субстантивацією, імперативні композити втратили свою імперативність, яка стерлась новою семантикою і субстантивацією. Вони переосмислилися, перестали бути висловлюваннями і перетворились у назву поняття.

Переосмислення тут полягає у тому, що речення, яке виражає дію, будучи так чи інакше пов'язаним з певним об'єктом, стає назвою, найменуванням, ім'ям цього об'єкта, незалежно від напрямку дії: на об'єкт чи від нього:

Forget me (забудь мене!) → *Don't forget me* (не забудь мене!) → *forget-me-not* (незабудка); *Touch me* (доторкнись до мене!) → *Don't touch me* (не доторкайся до мене!) → *touch-me-not* (недотрога, недоторкана особа);

Do it yourself (зроби сам!) → *do-it-yourselfer* (майстер на всі руки).

Такі комплекси семантично навантажені здебільшого іронічним чи сатиричним відтінками і означають загалом прізвиська людей за властивими їм звичками.

Імперативні складні слова-зближення мають також своєрідне емоційне забарвлення з яскраво вираженою експресією презирства, іронії, зневаги. Вони часто вживаються в розмовно-побутовій мові і використовуються в художній літературі з певною стилістичною метою.

Що ж стосується підгрупи власне okazіональних утворень, то варто наголосити на тому, що прикметною рисою таких слів є їхній одноразовий характер: цей okazіоналізм утворюється тим, хто говорить, для того, щоб бути використаним у мовленнєвій ситуації лише одноразово, що ще більше підсилює унікальність як самого слова, так і ситуації, у якій воно вживається.

Okazіональні слова на противагу реальному слову є факультативними, необов'язковими, і тому вони становлять найдальшу периферію у сфері мовлення. Системні okazіоналізми за своєю структурою відповідають як продуктивним моделям сучасної англійської мови, так і закономірностям їх заповнення.

Більшість okazіоналізмів, фактично, є порушенням правил семантичного узгодження і в мові довго не затримуються. Різноманітність та широта словотвірної бази, звичайно, позитивно впливають на передбаченість утворення значної кількості слів цього типу, прогнозування розвитку всієї моделі в цілому.

**Продуктивні моделі композитів з першим дієслівним компонентом у
сучасній англійській мові**

Складний іменник 1180 (88,13%)	Складний прикметник 11 (8, 29%)	Складне дієслово 19 (1,42%)	Складний прислівник 7 (0,52%)	Атрибутивні КІДК 22 (1,64%)
V+N Pickpocket cry-baby callgirl	V+(x)+V x=or, and, by hit-or-miss make-believe	V+N to pickpocket to cry-baby to lick-spittle	end-ways end-wise light-mindedly noteworthy	break-axe tree hold-up man kiss-cloud
V+V make-do make-believe		V+V to jump-shoot to make-do		
V+(x)+V X=and, or, by touch-and-go play-by-play				
V+Prep V+D Go-ahead				
V+A Speak-easy fail-safe				
V+Pron+ part(not) forget-me-not				
ВСЬОГО 1339 КІДК (100%)				

Підсумовуючи, зазначимо, що всі досліджувані композити з першим дієслівним компонентом у сучасній англійській мові з точки зору частиномовної приналежності можуть бути: складними іменниками, прикметниками, дієсловами та з позицій структурного оформлення: складними словами та універб-реченнями (стягненнями імперативних речень).

Варто підкреслити, що при аналізі досліджуваного матеріалу ми дійшли висновку, що процес інтеграції дієслівної основи з іншими структурними компонентами може відбуватися у комбінації з таким способом словотворення як афіксація, тобто суфіксація та префіксація.

2.1.1.3. Реалізація структурних особливостей першого дієслівного компоненту у складі композитів. Тип початкової лексичної одиниці першого компонента композитів з першим дієслівним компонентом безпосередньо впливає на формування семантичної структури складного слова, частиною якого він є, оскільки цей перший компонент може бути як дієсловом, так і іменником чи прикметником. Композити з першим іменним компонентом набувають статусу дієслова вже в рамках складного слова. Іменні елементи, що виявляють потенцію до функціональної переорієнтації, утворюють загалом один і більше композит. А особливістю розвитку семантичної структури композитів з відзначеним типом першого компонента є те, що “вони отримують своє основне значення від першого компонента, а функція другого зводиться до модифікації значення першого компонента” [135, 154].

У багатьох складних словах цього типу, зазначає О.Єсперсен, ми зустрічаємось з труднощами при з'ясуванні того, чи перша частина є іменником, чи дієсловом: *pay-day; wash-day; work-day; guess-work; show-man; search-warrant; plaything*. Слова типу *sit-down supper; stay-at-home people* аналізуються як такі, що включають інфінітив, але одночасно автор задається питанням: чому інфінітив, а не чиста вербальна основа? (*verb-stem or base*). Хоча згодом автор заперечує наявність інфінітива і дієслівний компонент

кваліфікується як дієслівна основа, тому що в англійській мові межа між наказовою формою дієслова і його чистою основою нейтралізована, стерта. А сама дієслівна основа є компактним формуванням ад'юнктивів із дієслівних фраз [242, 159-223]. Існують й інші думки щодо цієї проблеми. Так, Г.Марчанд вважає, що в композитах цієї структури дієслівна основа, виконуючи функцію ад'юнкта, трансформувалась у своєрідний квазі-прикметник, хоча попередньо складні екзоцентричні іменники "compound exocentric substantives" в англійській мові виникли під впливом французьких "імперативних" слів, які були присутні у розмовному стилі з 12 століття: *coupe-burse* (фр.), *cut-purse* (англ.) [259, 16].

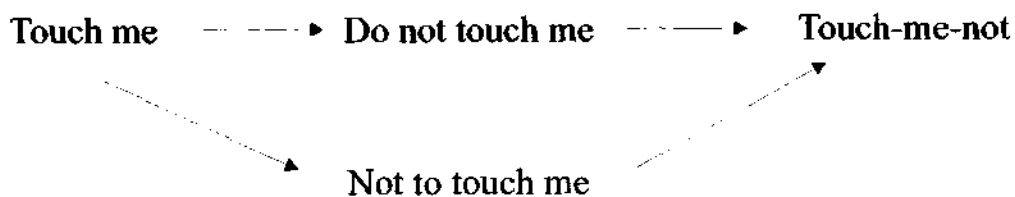
Загалом за формою дієслово в імперативі співпадає з інфінітивом і з дієсловом теперішнього часу основного розряду, окрім 3 особи однини. Єдиною рисою, яка відрізняє його від інфінітива, є відсутність частки *to-* і відмінність заперечної форми наказового способу: Don't talk :: I told you not to talk. Важливою залишається проблема омонімії граматичних форм англійської мови. Оскільки категорія способу дії у дієслів, форманти якої *-e*, *en* не змогли протистояти середньоанглійській редукції і були знищені, то не збереглись і будь-які форманти у наказового способу, а "попередньо марковані форми способу дії злились у безформатній основі дієслова V" [157, 107].

Відмінною рисою дієслівної номінації є те, що номінація будь-якої дії, процесу, стану дається не абстрактно, а відносно тих предметів, осіб, явищ реального світу, які виконують дані дії чи підпорядковані їм, знаходяться у даному стані чи втягнені в даний процес, тому структура дієслівного значення носить пропозиціональний характер, який заданий вже самим актом номінації [135, 35-36], а власне дієслово належить до класу ознакових імен і означає світ ознак предметів, їх стан та відносини, граматичне значення дії розуміється не тільки як діяльність у власному сенсі цього слова, але і як стан, і як вказівка на те, що даний предмет існує, що він відноситься до певного класу предметів чи осіб, а так звані особові форми дієслова завжди передають дію як таку, що виходить від певного агенса [69, 47].

Ось чому питання походження першого дієслівного компонента у складі композитів з першим дієслівним компонентом є предметом дискусій [140-146; 37; 58; 83; 135], і хоча воно ще не вирішене, але, без сумніву, тут склалася специфічна дієслівна тема, яка функціонує переважно в структурі складних іменників, прикметників та конструктивно замкнених означень [145, 27] і вимагає детального глибокого аналізу значень специфічних дієслівних граматичних категорій (стану та аспекту) як невід'ємних частин загального семантико-граматичного значення складних іменників та прикметників. Загалом необхідно підсумувати, що перший дієслівний компонент досліджуваних складних лексем може відповідати:

- 1) інфінітиву дієслова;
- 2) особовій формі дієслова;
- 3) субстантивованому інфінітиву відповідного дієслова;
- 4) потрібній морфемній інтерпретації: $v+n$, $n+n$, $a+n$ у словах типу *cry-baby*; *draw-bridge*; *wash-house*; *wash-stone*;

Чітко виражений дієслівний характер простежуємо у словах типу: *make-do*; *singsong*; *make-believe*. Незавуальовану імперативність – у словах-зближеннях, які виникли із словосполучень або речень у формі наказового способу внаслідок злиття в одне слово і одночасною субстантивацією, а власне імперативність стерлась новою семантикою та цільнооформленістю:

Для того, щоб запобігти різнобічності трактування першого компонента у складі віддієслівних складних номінативів, будемо вважати перший компонент структури досліджуваних композитів дієслівною основою, яка несе найбільше смислове і семантичне навантаження, хоча дієслово є тим класом, який сам по собі не дає повноти висловлення, вимагає змістовного доповнення, уточнення,

але одночасно володіє високою валентною силою і в рамках складних слів легко вступає у відношення з іншими компонентами структури.

Існує точка зору [127; 37], що у віддієслівних іменах відображаються деякі граматичні якості дієслова, його “приховані семи” (час, акціональність та ін.), а особливості формування семантики складного утворення з першим дієслівним компонентом багато в чому визначаються специфікою мотивуючих дієслів. Вплив дієслівної семантики на складний іменник, який вміщує компонент, мотивований дієсловом, носить обмежений характер в силу того, що компоненти складного слова втрачають свою самостійність і перетворюються в основи.

Відомо, що дієслово і категорія стану – це невід’ємні поняття. Значення стану активності та пасивності у дієслова як частини складної структури може спостерігатися лише гіпотетично через певні дослідження семантичного контексту складних слів з першим дієслівним компонентом. Якщо ми простежимо декілька випадків утворення віддієслівних композитів, то підтвердиться надзвичайно суттєвий висновок В.Н.Варламової [37,14] про те, що аналоги значення категорії стану справді входять до складу змістовної структури складних слів.

1. Значення “спонукає до дії” : *spring-board* – board to give a springing motion to smb jumping from it – board which helps to spring;
2. Значення “виконує дію”: *crybaby* – child who cries often or easily without good or apparent cause – baby who cries;
3. Значення “об’єкт дії”: *pickpocket* – thief, one who picks pockets;
4. Значення “підлягає дії” : *push-cart* – small cart pushed by a man, cart which is pushed.

На продовження й доповнення цієї думки розглянемо роль граматичного значення виду дієслова як частини складного іменника у вигляді аспектуальних значень акту та факту. Зобразимо це схематично:

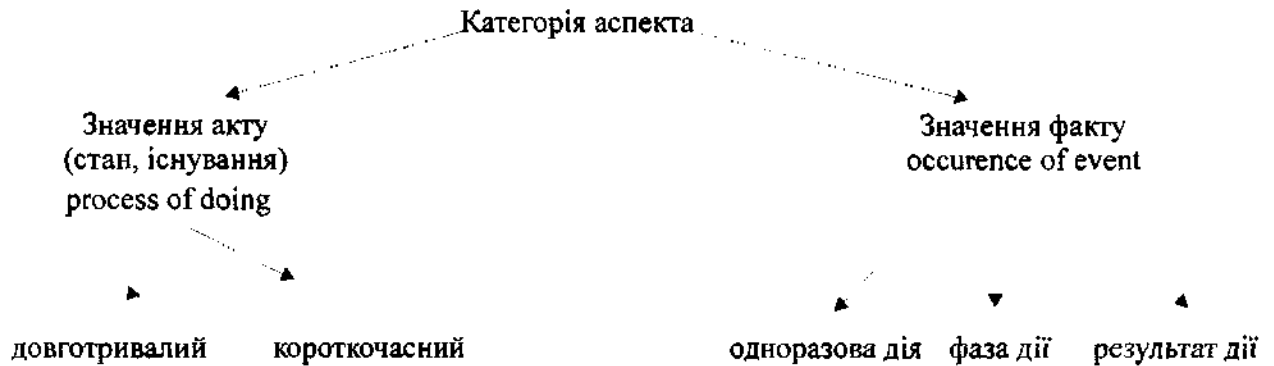

Рис. 2.2. Гіпотетична структура категорії аспекту КІДЖ

У більшості складних іменників видові ознаки дієслівних основ відображаються в аспектуальному значенні “факт” і його семах “одноразова дія”, “фаза дії”, “результат дії”. Так, в словах типу *cutthroat – one who cuts throat* аспектуальна сема “одноразова дія” виражена через звичайну констатацію дії, аспектуальна сема “фаза дії” простежується у композитах типу *drift-wood – wood carried along by currents and washed up on beaches*, в яких опірний компонент означає предмет, на який направлена дія ззовні, а власне складний іменник набуває свого значення завдяки впливу дієслівного компонента зі значенням “кінцева фаза дії”. Складні слова типу *pickle-herring – herring preserved in pickle – herring which is pickled* містять у своєму значенні аспектуальну сему “результат дії”. У таких словах перший дієслівний компонент уточнює опірний іменний компонент, на який була спрямована дія.

При морфологічній й семантичній відповідності дієслів чи іменників, дієслів чи прикметників, безперечно, діє механізм переносу притаманних дієслову якостей сполучуваності на відповідні іменники та прикметники.

Отже, ми повністю погоджуємося з автором у тому, що “аспектуальні значення, так само як значення стану, є понятійно-мовними ознаками у семантичній структурі складних утворень. З одного боку, вони відображають відношення предметів в об’єктивній дійсності, з іншого - вони отримують мовний засіб вираження і є складовою частиною лексичного значення композитів” [37, 13-15].

Таким чином, можна зробити висновок, що в утворенні семантики композитів з першим дієслівним компонентом важливу роль відіграють як лексичні, так і граматичні значення, що, власне, і впливає з самої природи складного слова, що є результатом об'єднання двох і більше компонентів. Частина складного слова, звичайно, є носіями безмежної кількості лексичних та граматичних значень, і при взаємодії вони породжують нову складну одиницю з її особливостями.

Багато висловлювань на природній мові передбачають звернення до візуального досвіду та інших видів чуттєвого досвіду. Дж. Лакофф зазначає, що ще Боркін розглядав випадки, які називав “урізані” іменні групи (beheaded) [113, 351]. Тобто якщо ми візьмемо композити з першим дієслівним компонентом типу *pickpocket* – злодій кишеньковий, людина, яка “чистить” кишені, то відбувається те, що певні знання про світ дозволяють замінити іменну групу “якісна характеристика людини”, “той, хто краде”, усіченою іменною групою “злодій” *pickpocket*. Іншими словами, частина наших знань про людину – кишенькового злодія, полягає у тому, що він краде у інших людей, виймаючи з чужих кишень, а іменна група злодій *pickpocket* розуміється як стисле висловлення, що означає саме таку людину.

Проте багато фраз розуміються не лише за рахунок знань про оточуючий нас світ, але й знань власне про мову. “Інформація про те, коли і як використати знання про світ для того, щоб перетворити фрази, близькі до аномальних, в осмислені, є частиною структури англійської мови, яка як і всі інші мови світу, перенасичена подібними випадками” [113, 351-353]. Семантична структура таких речень і фраз лише частково з'ясовується за допомогою наших знань про мову. Наприклад: *A humorous term of great interest is wrap-rascal. It is defined by the Century Dictionary as “ a loose greatcoat worn by people of elegance about 1740, in supposed imitation of the coarse coats of the poorer people; hence, any surtout or long outer garment”. The driver, by means of a wraprascal, had covered a great part of the rags of his lower garments.* Таким чином, для розуміння такого типу слів із завуальованою чи повністю затемненою мотивованістю, необхідно

володіти як знаннями про світ, культуру та побут народу, так і знаннями мови, якою цей народ володіє.

Виходячи з полісемантичності першого дієслівного компонента в структурі КПДК, будемо користуватися широко розповсюдженим терміном лексико-семантичний варіант, під яким розуміється одне із значень багатозначного слова. Історично склалося, що єдність лексико-семантичного варіанту з основним номінативним значенням, є ієрархічно влаштованою семантичною структурою слова [188, 35].

Особливістю семантики дієслова є те, що воно називає не самостійні наявні сутності, а різноманітні ознаки цих сутностей – їх властивості, якості, стани, процеси, дії, відношення. Що стосується методики підбору експериментального матеріалу з першим дієслівним компонентом структури, то вона передбачає послідовне групування власне дієслів, як базисних компонентів КПДК і таких, що служать основою для створення всієї категорії композитів з першим дієслівним компонентом, за схемою класифікації у лексико-семантичні групи та з'ясування кількості їхніх лексико-семантичних варіантів.

Встановлення продуктивності дієслівних основ у складі композитів з першим дієслівним компонентом за даними різних лексикографічних джерел, визначення загальної внутрішньої валентності складних віддієслівних композитів, побудова лексико-семантичних рядів з першим ітеративним дієслівним компонентом, з'ясування морфологічної належності композитів з першим дієслівним компонентом, а також дослідження семантичного об'єму складних віддієслівних номінативів за даними різних авторитетних словників буде нашим подальшим завданням.

Важливо зазначити, що при вивченні спільного у слів одного семантичного класу (групи) на перший план висувається семантика слова та її визначальне значення. Звідси зрозумілим є інтерес дослідників до вивчення окремих лексико-семантичних груп (ЛСГ), у першу чергу дієслова [115, 84]. Для того, щоб об'єднати певну кількість дієслів у групи, елементи яких

пов'язані внутрішньомовними відносинами, необхідно з'ясувати, що таке лексико-семантична група загалом і як об'єднуються її елементи. Безперечно, проблема визначення ЛСГ залишається актуальною, оскільки лінгвісти не прийшли до певного єдиного визначення цього явища. Так, ЛСГ визначається як будь-який семантичний клас слів (лексем), які об'єднані хоча б одною спільною лексичною парадигматичною семою [39, 108]. Існує й інша думка, що ЛСГ – це певне угруповання мови, одиниці якого об'єднані на основі сполучення смислів і характеризуються приналежністю до однієї частини мови. Сполучуваність у рамках ЛСГ полягає у тому, що смисловий інваріант визначає групу загалом, а варіанти цієї загальної смислової ідеї самобутньо модифікуються у значеннях одиниць групи [86, 5].

Для того, щоб з'ясувати, до якої лексико-семантичної групи ми віднесемо певне дієслово, за даними тлумачних словників робимо запис на окремих картках для визначення лексико-семантичних варіантів (ЛСВ) цих дієслів. ЛСВ – це слово в одному з його значень, тобто такий двосторонній мовний знак, який є єдністю звучання і значення, й зберігає тотожність лексичного значення в межах притаманної йому парадигми [10, 105].

Аналізуючи лексико-семантичні варіанти дібраних для прикладу чотирьох дієслів, ми повинні простежити механізм польової репрезентації їх семантичного наповнення.

Для віднесення того чи іншого дієслова до конкретних ЛСГ ми використовуємо метод дефініційного опису дієслів, а також методику компонентного аналізу, який, на думку В.Г. Гака, передбачає розклад ієрархічної структури семантем [47, 80-82] на архісеми, що визначають категоріальний статус передаваної інформації. Архісема – це сема, яка відображає загальні ознаки (якості) певного класу одиниць [136, 117].

Так, взяті для прикладу 4 дієслова мають архісему “рух”, “пересування”, і таким чином утворюють семантичний клас або ЛСГ “РУХ”, який ми визначили за основним значенням, що у лексикографічних джерелах подається першим, хоча на думку А.А. Уфимцевої, поняття “основне” значення досить відносне,

тобто не завжди основне словникове значення відповідає основному значенню, зафіксованому оперативною пам'яттю носія мови [188, 89].

Зразок протоколювання даних, що сприятимуть формуванню ЛСГ дієслів

Картка 1.

Jump v

WSD, 489

III

- 1a: **to spring or cause to spring** into the air
- b: **to give a sudden movement**: START
- c: **to move** over a position occupied by an opponent's piece in a board game
- d: SKIP
- e: **to begin a forward movement**
- 2: to rise or cause to rise suddenly in rank or status
- 3: to pounce suddenly or unexpectedly: ATTACK
- 4: to bustle with activity
- 5a: to leap over
- b: BYPASS
- c: ANTICIPATE
- d: to escape from usually in a hasty or furtive manner
- e: to abscond while at liberty under (bail)
- f: to depart from
- g: to get aboard by jumping
- h: to occupy illegally

< probably related to Low German gumpen "to jump" >

Картка 2.

Run v

WSD, 798

III1a: **to go** faster than a walkb: **to move** at a fast gallop

c: FLEE, RETREAT, ESCAPE

2a: to move freely about at will

b: to keep company

3a: to go or cause to go rapidly or hurriedly

b: to do or accomplish by or as if by running

+ 22 meanings

< Old English rinnan and Old Norse renna Middle English rinnen >

Картка 3.

Fly v

WSD, 346

III1a: **to move** in or pass through the air with wingsb: **to move** through the air or before the wind

c: to float or cause to float, wave, or soar in the air

2a: to take flight

b: to fade and disappear: VANISH

3: to move or pass swiftly

4: to become spent or wasted rapidly

5a: to operate or travel in the aircraft

b: to journey over by flying

c: to transport by aircraft

< Old English fleogan >

Картка 4.

Come v

WSD, 176

III1: **to move** toward something: Approach

2: to move toward or enter a scene of action or into a field of interest

3a: to reach the point of being or becoming

b: Amount

4a: to take place

b: to proceed as a consequence, effect, or conclusion

5: ORIGINATE, ARISE

6: to be obtainable

7: to be attainable

8: EXTEND, REACH

9a: to arrive at a particular place, end, result, or conclusion

b: HAPPEN, OCCUR

10: to fall within a scope

11: BECOME

< Old English *cuman* >

Полісемантичні дієслова *fly*, *run*, *come*, *jump* об'єднані за основним значенням та за інтегральною семою першого порядку "to move".

Ці широкозначні дієслова поєднують у своїй семантиці діяльний компонент з просторовим чи якісним станом, у який включається суб'єкт дії, а також вказують на те, що суб'єкт позбавлений стабільності у просторі.

Базуючись на такій методиці формування ЛСТГ, 249 виділених нами активних дієслів, що беруть участь у формуванні 1323 складних віддієслівних композитів, ми віднесемо до 15 лексико-семантичних груп, а саме:

1. Дієслова екзистенційного стану: *live-, wait-, stay-* ;
2. Дієслова, які означають фазовість дії: *crank-, stop-, end-, lock-*;
3. Дієслова руху: *carry-, push-, pull-, cross-, come-, kiss-, touch-, go-, toss-, lay-, put-, climb-, lift-, mount-, drop-, slip-, shake-, thumb-, jump-, spring-, stir-, roll-, turn-, fly-, walk-, run-, drift-, scatter-, splash-, spill-, spit-, shove-, draw-, trail-, pass-, follow-, meet-, reach-, move-, trip-, tumble-, hop-, leap-, skip-, play-, blow-, spin-, tangle-, stamp-*;
4. Дієслова комунікативної діяльності: *speak-, call-, say-, spell-, type-, sign-, write-, print-, sketch-, tell-, point-, show-, swear-, ring-, order-, note-*;
5. Дієслова інтелектуальної діяльності: *think-, check-, rate-, test-, know-, guess-, trust-, search-, seek-, cheat-*;
6. Дієслова виробничої діяльності: *do-, form-, brick-, make-, slave-, work-, pot-*
7. Дієслова, які означають волевияв: *wish-, pick-, try-, want-*;
8. Дієслова на позначення емоційного стану людини: *cry-, scare-, shock-, wonder-, spur-, storm-, mock-, puzzle-, love-*;
9. Дієслова на позначення фізіологічних процесів: *look-, lap-, drink-, piss-, dream-, wake-, heal, suck-, starve-, choke-*;
10. Дієслова на позначення фізичних процесів: *flame-, flash-, freeze-, cook-, heat-, warm-, cool-, smoke-, spark-, wet-, light-, turn-, lack-*;
11. Дієслова локативності: *hang-, pitch-, ring-, stick-, screw-, cover-, scrape-, cuddle-, bunch-, pack-, mix-, stitch-, strip-, wrap-, skin-*;
12. Дієслова посесивності: *hold-, keep-, stock-, store-, sell-, profit-, take-, hire-, have-, hand-, steal-, loose-*;
13. Дієслова на позначення насилля: *catch-, kick-, knock-, hit-, try-, subject-, kill-, die-, break-, crack-, cut-, saw-, share-, tear-, shave-, pick-, split-, let-, burst-, squeeze-, whomp-, chop-, wuip-, snap-*;

14. Дієслова кваліфікативно-квантитативної характеристики: *lick-, change-, wash-, switch-, fill-*;

15. Дієслова, які означають відпочинок (активний чи пасивний): *play-, run-, rest-*.

2.1.2. Внутрішня валентність композитів з першим дієслівним компонентом. Спроби дослідити мовні факти у всій багатогранності та багатоаспектності взаємозв'язків дають чудовий ґрунт для вивчення міжрівневих, міжкатегоріальних та валентних відносин. Оскільки особливості складного структурно-організованого утворення не завжди є на поверхні, то розкрити його можна лише внаслідок поглибленого аналізу внутрішньої будови, що полягає у визначенні характеру відносин між компонентами складного слова, у з'ясуванні аспектів внутрішньої валентності та внутрішньої будови складних утворень, у вивченні дистрибутивного оточення в рамках складного слова і зверненні до семантичних основ в архітектоніці композита. Ми маємо за мету:

- 1) висвітлити проблему внутрішньої валентності;
- 2) розкрити механізм формування складних слів з першим дієслівним компонентом та закономірності сполучення конструюючих основ;
- 3) виявити та проаналізувати мікросистеми активно діючих дієслівних основ та їх валентний потенціал;
- 4) встановити певні закономірності взаємоз'єднання компонентів у складі композита з першим дієслівним компонентом та їхню здатність слугувати аналогом для утворення нових віддієслівних складних номінативів.

Теорія валентності бере свій початок ще з 30-х років ХХ століття і розробляється на основі дієслова та його синтаксичного оточення (Л. Теньєр, Х.Глінц, Є.Курилович, Г.Гельбіг та ін.). Аналізуючи розвиток теорії валентності, М.Д.Степанова підсумовує, що, за Г.Гельбігом, варто розрізняти три стадії в розвитку теорії валентності. Перша знайшла своє відображення у

працях І.Гейзе, О.Бехагеля, які розділили дієслова на “абсолютні” та “відносні”, друга стадія визначилась у зв'язку з положенням К. Бюлера про здатність одного класу “відкривати порожні місця” для слів іншого класу, третя стадія пов'язана з ім'ям французького вченого Л.Теньєра, який поняття валентності розумів як здатність дієслова керувати кількома словами в реченні (актантами) [178, 17-18].

Інший підхід до поняття валентність був запропонований С.Д.Кацнельсоном, який назвав валентністю властивість слова певним чином реалізуватися у реченні і вступати в певні комбінації з іншими словами, а також властивість значення, в якому неначе містяться “порожні місця” або “рубрики”, які потребують заповнення, як рубрики в анкеті [73; 74]. Таким чином, виникла нова парадигма знань у теорії валентності, яка розширила об'єкт дослідження з дієслів на інші частини мови, оскільки у природі кожної лексеми закладена можливість сполучатися з іншими лексичними одиницями, тобто будь-яке повнозначне слово має суму можливих оточень [170, 11]. Продовження ця теоретична основа знайшла у тому, що під синтаксичну базу підводиться семантичний критерій, тобто важливим стає не тільки з'ясування власне синтаксичної сполучуваності, але й велика увага приділяється тому, що дозволяє словам граматично і семантично сполучатися з іншими словами.

Наступним кроком у розвитку теорії валентності була її екстраполяція у галузь словоскладання. Розширюється і термінологічна база. З'являється поняття “зовнішньої” та “внутрішньої” валентності. Необхідно зупинитися на тому, що уперше найдетальніше поняття “внутрішньої” валентності обґрунтувала М.Д.Степанова, чітко розмежувавши “зовнішню” валентність, тобто валентність слова з точки зору його актуалізації в реченні, і власне, “внутрішню” валентність – з точки зору його внутрішньої будови, визначаючи останню як “закономірності лексичного наповнення словотвірних моделей або як закономірності сполучення елементів похідного чи складного слова на рівні безпосередніх складників його лексичної основи” [177, 17]. Загалом питання внутрішньої валентності складних слів стали ключовими у роботах

[23; 24; 128; 144; 151; 152; 170; 175; 177; 178; 173]. Теорія внутрішньої валентності має на меті звернення до системи внутрішніх зв'язків компонентів, що конструюють складне слово, до визначення ступеня синтезу частин композита для з'ясування критеріїв кількісної та якісної характеристики сполучувальних можливостей перших ітеративних компонентів у процесі створення композитної парадигми. Використання поняття сполучуваність у теорії валентності не випадкове. Сполучуваність можна визначити як універсальну здатність усіх номінативних одиниць мови вступати у сполучення одна з одною у лінійному ряду, незалежно від того, чи є дана лексема граматично домінуючим чи залежним членом. Валентність є складовою частиною сполучуваності, має більш вузький характер, і нею володіють одиниці, у семантичній структурі значення яких знаходяться релятивні семи [151, 61].

Валентність так співвідноситься із сполучуваністю, як потенція з реалізацією, тобто терміни “валентність” і “сполучуваність” пов'язуються з двома поняттями:

- 1) потенційні можливості одиниці мови;
- 2) реалізація цих потенцій.

Іншими словами, валентність – глибинна якість мови як системи, сполучуваність же – конкретна реалізація валентності в мовленнєвій діяльності [170, 9]. Так, В.С.Вашунін вважає, що валентність є системною здатністю мовного елемента, потенційно можливою формою мовної одиниці [41, 13]. А прихована можливість вступати у різного роду колокації і є, власне, потенцією складної одиниці, тобто, на думку Т.М.Беляєвої, “закладеною в основі слова здатністю породжувати нові семантично і граматично залежні від неї слова” [23, 5]. Таким чином, внутрішня валентність – це здатність складної номінативної одиниці, яка зберігає в семантичній структурі свого значення незалежні або частково залежні релятивні основи, прогнозувати своє семантичне та синтаксичне наповнення. Іншими словами, здатність певної кількості мовних одиниць, які є конститuentами складного слова, вступати у

відносини між собою, певним чином визначаючи семантичну і структурну цілісність тієї складної номінативної одиниці, яку вони структурують.

Поняття внутрішньої валентності розглядалося лінгвістами з різних точок зору. Так, аналізуючи це явище крізь призму формально-граматичного та семантичного аспектів, автори зауважують [119, 4-5], що взаємодія між семантичними і формальними особливостями, що, власне, і є семантичним узгодженням при сполученні вільно функціонуючих слів, дає можливість застосовувати це поняття не тільки при аналізі складних слів, але й при аналізі на будь-якому рівні, де розкриваються внутрішні лексико-семантичні закономірності сполучуваності одиниць у результаті їх семантичного узгодження.

Підводячи поняття “внутрішньої” валентності під рамки складних номінативів, Л.Ф.Омельченко вважає, що внутрішня валентність – це лексико-семантичні закономірності “взаємозчепленості” компонентів, обмежених дистрибуцією безпосередніх складників у рамках складних і складнопохідних номінативів [145, 146].

Оскільки теорія валентності вимагає глибокого вивчення і дослідження одиниць різних рівнів, а особливо “на рівні словотворення, перш за все, в плані можливої реалізації, тобто потенції словотвірних моделей” [176, 159-160], то ми зробимо спробу провести валентний аналіз власне одиниць, які досліджуються, тобто композитів з першим дієслівним компонентом у сучасній англійській мові. У зв’язку з цим слід з’ясувати такі поняття як: словоскладальна валентність або словоскладальна характеристика – це сполучуваність компонентів складного слова, обмежена внутрішньою дистрибуцією, тобто регламентована ітеративністю (повторюваністю) тої чи іншої БС у семантико-граматичному конгломераті компонентів складного слова; лексико-семантичні ряди – це ряди з першим чи другим ітеративним компонентом у складі композита або, іншими словами, з правосторонніми чи лівосторонніми валентними партнерами; словоскладальні класи – це об’єднання лексико-семантичних рядів складних слів із загальним першим чи другим компонентом.

Семантична валентність безпосередньо пов'язана з синтаксичною, призначення якої – встановлення відповідно до існуючих у мові морфологічних та синтаксичних законів граматичної залежності між носієм валентності та валентним партнером, іншими словами, валентність – це вміщена в лексичному значенні синтаксична й семантична здатність приєднувати до себе категоріально детерміноване повнозначне слово. Адже основний закон семантичного сполучення слів полягає у тому, що дві лексеми утворюють правильне сполучення тоді, коли матимуть, крім специфічних сем, тобто тих, які їх розрізняють, одну загальну сему.

Таким чином, носій валентності “прогнозує” собі валентного партнера, а зв'язок між конститuentами може бути *факультативним (вільним)*, тобто опірний компонент не може самостійно виражати своє значення, а поширювач йому потрібен для реалізації валентних потенцій, для структурно-сислової завершеності, або *обов'язковим*, тобто лексеми, які вступають у зв'язки між собою, є автономно семантичними і не передбачають ніяких конкретизаторів та уточнювачів. Отже, “є всі підстави визнавати валентність як семантичну й синтаксичну категорію та розглядати її у двох вимірах: власне семантичному й формально-граматичному” [170, 14].

Здатність дієслів утворювати кілька композитів з першим дієслівним компонентом залежить не тільки від його потенційної здатності до комбінаторики з вихідними одиницями (іменниками, прислівниками та ін.), а й від семантичного об'єму самого дієслова. Загалом дієслово має здатність виражати не тільки своє словникове значення – здатність іменувати дії, процеси, стани, але й здатність представляти їх учасників. Дієслово володіє особливим номінативним характером: воно іменує цілісну ситуацію, в якій воно виражає і процес, і учасників дії або носіїв стану [70, 37]. Необхідною умовою для полісеманта утворювати більше одного композита з першим дієслівним компонентом є висока частотність вживання, довге існування в системі мови і розгалужена система ЛСВ. При семантизації композита з першим дієслівним компонентом його належність до певної семантичної області може бути

обумовлена 1) семантикою першого дієслівного компонента; 2) семантикою другого компонента структури; 3) семантикою першого та другого компонентів.

Аналізуючи наведений приклад (рис. 2.3), варто зазначити, що дієслово **pick**, як і безліч інших дієслів, є багатозначним дієсловом, тобто утворює набір своїх ЛСВ. Проте не всі ЛСВ реалізуються твірною дієслівною основою у складному слові. Хоча часто одна і та ж дієслівна форма у словотвірному просторі може реалізувати значення кількох ЛСВ, або навпаки, один ЛСВ дієслова є джерелом для виникнення кількох складних слів.

Так, перший ЛСВ дієслова **pick** із значенням *вибирати, підбирати слова залежно від ситуації* реалізує своє значення при утворенні складного слова з частково затемненою мотивованістю **pickthank n** – *підлабузник, тобто людина, яка говорить те, що потрібно залежно від ситуації, незважаючи на свої погляди*; третій ЛСВ – у складному слові **pickfolly**; п'ятий ЛСВ дієслова **pick** реалізується у композиті **picktooth n** із значенням *зубочистка*; шостий ЛСВ дієслова **pick** із значенням *розпушити (кіркою)* втілюється в композиті **pickrake n** із значенням *розпушувач ґрунту* та в утвореному за аналогією з ним композиті **pickaxe(e) n** із значенням *кірка, мотика, кайло; v розрихляти кіркомотикою*; дев'ятий ЛСВ дієслова **pick** із значенням *обкрадати, красти, очищати кишені* може реалізувати своє значення при утворенні двох аналогічних складних слів **pickpocket n** *зłodий кишеньковий* та **pickpurse n** *той, що викрадає гаманці з кишень*, а десятий ЛСВ із значенням *відкривати замок відмичкою* – при утворенні композита **picklock n** *зламник, відмичка*.

Цікаво підкреслити те, що власне дієслово **pick** у цих своїх ЛСВ самодостатньо наповнене тим значенням, яке фактично реалізоване у композиті.

To pick

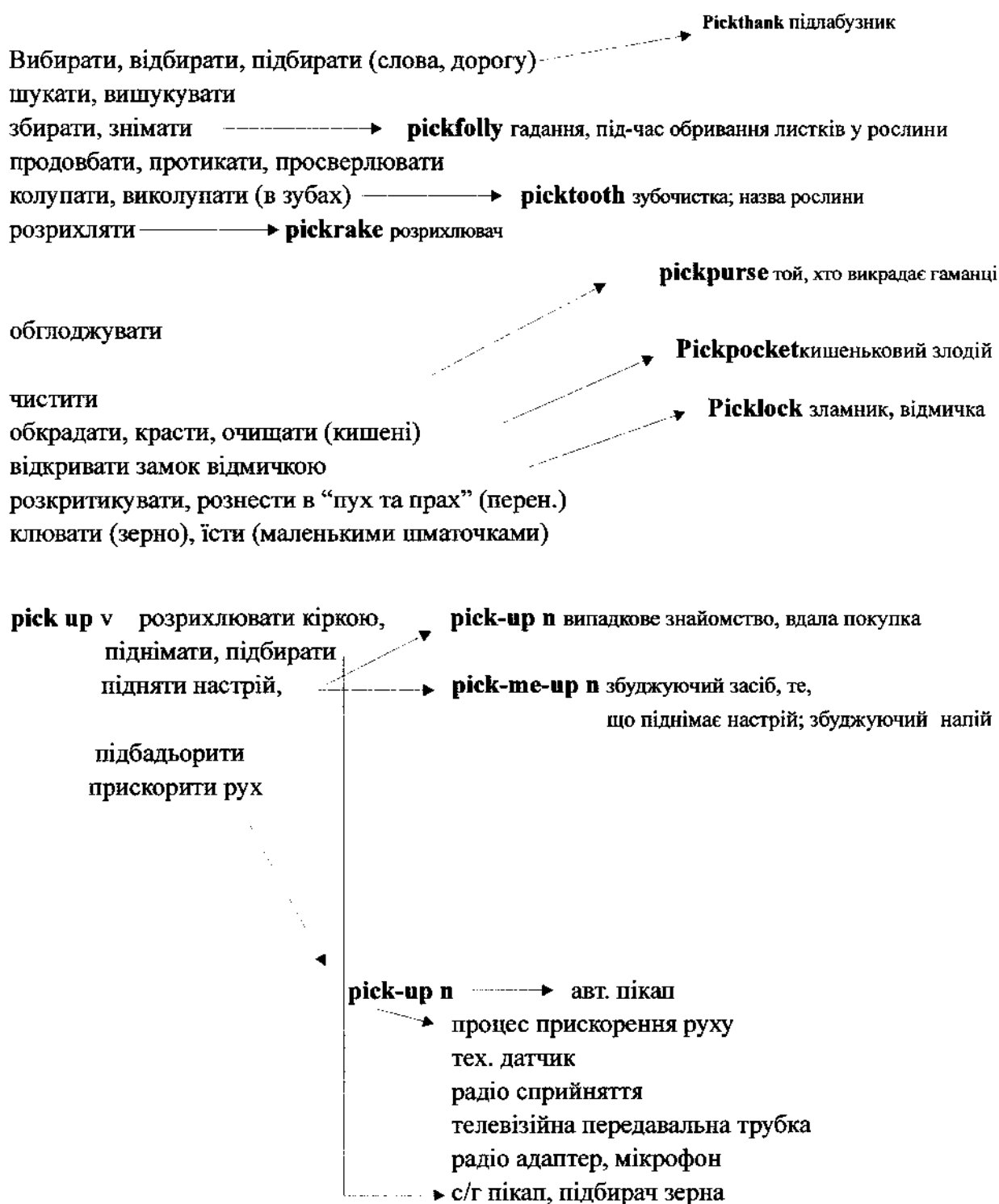

Рис.2.3. Потенційна здатність дієслова “to pick ” утворювати складні слова з першим дієслівним компонентом на рівні ЛСВ

У рамках КПДК дієслово **pick** лише конкретизоване іменниками **rocket, lock, tooth, rake, purse**, хоча і семантично перевантажене, оскільки в результаті процесу словоскладання у даному випадку відбувається не уточнення семантики дієслова, а перенасичення інформаційного простору. Можливо, ці іменники-модифікатори і вказують на те, який саме ЛСВ дієслова реалізує своє значення у композиті.

Початковими одиницями у складі КПДК загалом є полісемантичні дієслова, що дає великий поштовх для утворення значної кількості нових складних слів. ЛСВ одного й того ж дієслова утворюють ЛСР, довжина яких може коливатися в межах від 2 і більше складних слів. Виходячи з наведених вище даних, побудуємо часткову променисту схему з першим ітеративним компонентом **pick**, яка буде безумовним свідченням його полівалентності (див. рис. 2.3, 2.4).

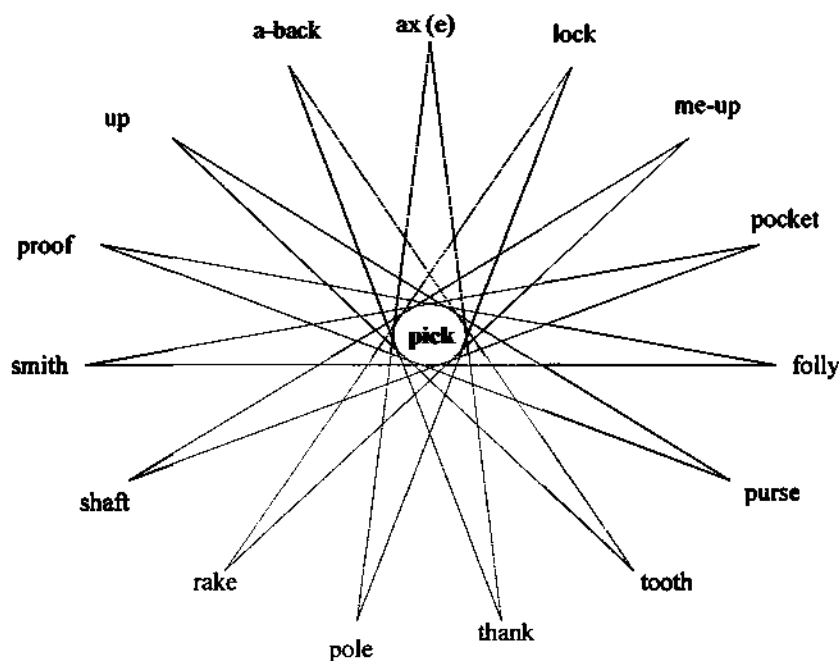

Рис. 2.4. Внутрішньовалентний потенціал дієслова “pick”

Таким чином, ми можемо простежити діапазон внутрішньовалентного потенціалу дієслова **pick** і констатувати, що ця дієслівна основа бере активну участь при утворенні складних номінативів, про що свідчить її внутрішня валентність, тобто потенційна здатність 15 разів вступати у відношення з іншими частинами мови, переважно іменниками, для утворення композитів з

першим дієслівним компонентом. У межах одного ЛСР дієслівна основа може актуалізувати лише певну частину своїх ЛСВ, так, дієслово *to pick*, маючи 12 ЛСВ, актуалізує лише 7 з них, тобто лише 7 ЛСВ цього дієслова беруть безпосередню участь в утворенні значення нових складних одиниць та їх значень.

На думку І.Р.Вихованця, слід розрізняти активну та пасивну валентність, вважаючи, що активна валентність – це здатність підпорядковуючого слова мати при собі певні відкриті позиції, які заповнюються залежними від нього словами, а пасивна валентність – це здатність залежних слів приєднуватися до підпорядковуючого слова [44, 14]. Екстраполюючи цю теорію на складне слово з першим дієслівним компонентом, зазначимо лише одну відмінність, а саме: процеси відбуваються в рамках одного складного слова, всередині нього і обумовлюються внутрішньою дистрибуцією конститuentів композита. А, як справедливо зауважує Т.М.Беляєва, вільні основи володіють словотвірною потенцією і визначають ті ряди, які можуть бути від них утворені [23, 15]. Беручи за основу те, що дієслівна основа є ведучою, визначаючою у складі КПДК в англійській мові, а її модифікатори в рамках композита доповнюють та уточнюють цю основу, ми зробимо спробу схематично зобразити структурні відношення конститuentів композитів з першим дієслівним компонентом.

1) КПДК = визначальна основа + залежні основи
 як носій внутрішньої валентності ▲

Pickpocket	=	pick	+	pocket
Picklock	=	pick	+	lock
Pay-as-you-go	=	pay	+	as, you, go

2) КПДК = основа дієслова + основа дієслова

Відношення рівнозначності, послідовності

Touch-and-go = **touch** + **(and)** + **go**

Make-believe = **make** + **believe**

Make – do = **make** + **do**

Рис.2.5. Структурні відношення конститuentів композитів з першим дієслівним компонентом

Утворення складного віддієслівного деривата відбувається не у процесі прямолінійного складання двох чи більше повнозначних одиниць, хоча на перший погляд, здавалося б, все дуже просто: відомі значення компонентів, які функціонують у мові як самостійні одиниці, і формула їх об'єднання – значить, композит повинен становити собою інтегрування змісту його частин. Але семантична структура складного іменника, вважає О.А.Дюжикова, будується не аддитивно, тому значення деривата складається із значень компонентів і модельованого значення між ними. У результаті – нове словотвірне значення, нове слово, яке несе семантичну інформацію, модифіковану порівняно з тим, що було закладено у кожному з конститuentів, які мотивовані [59, 51].

Структурний аспект внутрішньої валентності, зумовлений певною тенденцією сполучення основ одна з одною або з певним набором афіксів, а також прихована можливість, завуальована у валентних якостях основ, тобто у ступені можливої сполучуваності у складі КПДК, безпосередньо пов'язані з семантичним аспектом внутрішньої валентності, який є кінцевим результатом при утворенні та осмисленні новоствореного значення складного слова.

Канва складних номінативів з першим дієслівним компонентом зіткана із компонентів, які вступають між собою у різноманітні структурні відношення, а саме:

1. Відношення послідовності, рівнозначності, утворюючи так звані слова-біноми, тобто ІК означає дві послідовні дії, що виконуються або особою, або предметом, наприклад: *look-and-see, stumble-and-fall*;

2. Відношення об'єктні, тобто основна дія виконується особою чи предметом опосередковано, дієслово у складі ІК потребує модифікатора, уточнювача своєї дії, наприклад: *go-devil, pickpurse, cry-baby, fly-away, catchpenny, makepeace, speak-easy, lickbox, grab-bag, think-tank, carry-tale, scape-grace*.

3. Відношення, омонімічні з відношеннями узуальних речень, які в процесі субстантивзації перейшли в категорію складних номінативів, наприклад:

Try-you-strenght machine n – ігровий автомат (при ударі молотом на певну висоту підіймається груз);

Take-home pay n – the money left in one's pay after all deductions (as taxes) have been made: the money one actually gets on payday [WSD, 948];

Fly-by-night a – not firmly established in business but interested only in making quick profits, esp. by slighty dishonest methods [LDCE, 395];

Come-by-chance n розм. – 1) щось випадкове, випадкова знахідка; 2) незаконна дитина [ERD, 200].

Внутрішня структура так званих універбів-речень характеризується відношеннями, що ілюструють графічну ілюзію корелятивних синтаксикоподібних речень. Такого типу композитні комплекси дуже часто виникають у сфері авторських okazionalizmів і мають яскраво виражений експресивно-прагматичний компонент семантики. Структурно такі слова-комплекси чітко вирізняються серед інших слів у реченні своїм об'ємом, а семантично вони настільки навантажені, що дають безперечно насичену характеристику особи чи об'єкта, про які йдеться у тексті.

Хоч у таких структурах ми можемо простежити порушення закономірностей взаємозчеплення компонентів, але це є поштовхом до створення самобутнього монолітно-стилістичного ефекту. У деяких контекстах такі структури здатні досягати значних розмірів і мати вигляд та будову речень. Такі випадки переконливо демонструють, що превалювання монолітних слів здатне яскравіше продемонструвати їхню внутрішню ємність, їх семантичний потенціал, не порушуючи при цьому формального принципу однослівності. Визначальною семантичною характеристикою таких слів є їхня цільність, нерозчленованість, свого роду концептуальна монолітність, яка відрізняє всі “уподібнення” від відповідних синтаксичних одиниць, зближує їх зі словом і допомагає сприймати синтагматичні побудови як неподільне ціле, яке є прикладом необмежених можливостей конденсованого висловлення думки [81, 12].

Семантична структура складного слова з першим дієслівним компонентом конституюється на базі валентно зв'язаних компонентів. Обов'язковість предикативного адвербіального чи об'єктного поширювача може визначатися морфемною будовою дієслова. Принагідно зауважимо, що заміщення позицій, які відкриваються дієсловом, викликаються семантикою, морфемною будовою останнього, та загальним значенням складного слова.

У цьому складному механізмі тісно взаємодіють такі типи внутрішньої валентності: формально-граматичний, семантичний та ситуативно-контекстологічний. Інформативний простір структури, відповідно й її облігаторної рамки, досить часто розширюється під дією стилістичних чинників, тобто стилістичної валентності.

Семантичний аспект внутрішньої валентності є найскладнішим і найменш вивченим. Цей аспект передбачає семантичне узгодження безпосередніх складників у структурі композита з наявними у ньому кореспондуючими семами. Не можна не погодитись, вважає М.Д.Степанова, що семантичний аналіз словоскладання пов'язаний з великими труднощами. При аналізі слід враховувати різноманітність типів словоскладання [174, 57-58].

Лексико-семантичні ряди композитів з першим дієслівним компонентом об'єднані загальною формою і, як правило, загальним змістом ономасіологічного базису. Довжина лексико-семантичних рядів з першим дієслівним ітеративним компонентом доводить, наскільки можливим є власне семантичне узгодження компонентів складного слова, тобто підкреслює його потенційну здатність до утворення нових композитів з першим дієслівним компонентом, його внутрішню валентність. Для прикладу побудуємо лексико-семантичні ряди з першими дієслівними компонентами *break, check, come, do, draw, flame, flash, dry, freeze, hang, heat*, й доведемо, що дієслівні основи у складі композитів з першим дієслівним компонентом в англійській мові володіють надзвичайно високою валентною силою, яка дає поштовх до утворення значної кількості нових складних слів.

Таблиця 2.2.

**Лексико-семантичні ряди із загальним (ітеративним)
першим дієслівним компонентом**

Основа дієслова	Лексико-семантичний ряд
break	- and- enter, - back, - down, - fast, - faster, - fasting, - fastless, - love, -league, - man, - neck, -off, - peace, - promise, - shaw, - stone, - through, -up, - vow, - water
check	- book, - in, - ins, - key, - list, - mate, - mating, - mated, - nut, - off, - point, - rein, - room, - row, - taker, - up, - weigher
come	-about, -all-ye, -along, -again, -and-go, -at-able, -at-ability, -ableness, -back, -between, -by-chance, -crudo, -do, -down, -hither look, -off, -of-will, -on, -out, -outer, - to-pass, -uppance
do	-able, -all, -do, -gooder (s), - it, -it-yourself, -it-yourselfer, -it-yourselferism, -naught (nothing), nothingism, nothingness, -nothing Kings, -nut, -right-john, -right-people

Продовження табл. 2.2.

draw	<p>- able, -arch, -back(s), -back collect, -back lock, bar, bar horsepower, bar load, -beam, -bed, -bench, -board, -bolt, -bore, -box, -bridge(s), -chain, cock, -collect, cut, -dike, -dock, -down, -farm, -file, -game, -gate, -gear, -glove, -head, -horse, -hook, -in box, -in chuck, knife, -knot, -latch, -ladder, -lid, -link, -moss, -moss-off-out, -mule, -nail, -pink, -pipe, -plate, -point, -poker, -press, -pull, -rod, -shave, -sheet, -slate, -sluice, -spring, -stop, -step, -string, -stroke, -tap (er), -tongs, -tube, -vice, -water, -well, -window</p>
flame	<p>-azalea, -blue, -breasted, -breathing, -bridge, -cell, -colored, -cut, -darting, -devoted, -engine, -eyed, -faced, -feathered, -haired, -ignition, -lily, -louse wort, -manometer, - of-the-woods, out, -proof, -projector, -reaction, -red, -robed, -shaped, -shorting, -scarlet, -sparkling, -spectrum, -standard, -test, -thrower, -tight, -tipped, -tree, -vine</p>
flash	<p>back, board, boiler, bulb, burn, butt welding, card, cube, flood, generator, gun, house, lamp, light, like, method, over, over voltage, pan, pipe, point, proof, set, spectrum, test, tube, valve, welding, wheel</p>
fly	<p>-able, -agaric, -anchor, ash, away, away grass, -back, ~ball, ~bane, bar, -bitten, blister, block, ~blow, ~blown, ~boat, ~boy, -by (s), -by-night, cap, ~catcher, -catching, -catching warbler, cup, drill, ~eater, finishing, fish (er), fisherman, fishing, flap, flapper, flower, frame, fungus, free, governor, honeysuckle, -killing, ~leaf, line, man, mushroom, net, nut, oat, orchid, page, paper, past, poison, powder, press, proof, rail, rod, rollway, rope, sheet, snapper, speck, -specked, -speckled, spring, -stuck, stone, -swarmed, swatter, tail, tick, tier, tip, title, trap, way, wheel, wish</p>

Продовження табл. 2.2.

freeze	dry, -out, -up
hang	~able, ~ability, -back, bird, ~y, choice, ~dog, -fair, ~fire, -heal, ~kang, ~man, ~man's choice, ~nail, ~nest, net, ~out, -over, -up, ~worm, ~worthy
heat	-absorber, -absorbing, -apoplexy, -balance, -canker, -capacity, -center, -conducting, -conduction, conductivity, -content, -cracked, -drops, -energy, -engine, -engine circle, -engineering, -equator, -equivalent, -exchanger, -factor, -forming, -giving, -killed, -laden, -lightning, -loving, -maker, -making, -nodules, -oppressed, -potential, -power engineering (er), -producing, -proof, -radiating, -rash, -ray, reducing, -regulating, -resistant, -resisting, -rigor, -sink, -softened, -spectrum, -spot, -stroke, -tempering, -treat (ed), -unit, -wave, -weight

Довжина лексико-семантичного ряду з загальним компонентом залежить не тільки від лінгвістичних факторів – особливостей сполучення, лексико-фразеологічної валентності, але скоріше від факторів екстралінгвістичних, тобто від кількості можливих ознак, які при описі того чи іншого “шматочка” дійсності необхідно висловити словами. Адже будь-яка інтерпретація окремих пізнавальних актів, виражених у мовних структурах, може бути адекватною тільки враховуючи весь ланцюжок пізнавальних актів. Тобто, продовжує думку автор [88, 59-60], не тільки власне мовного вираження, але й знань про набуті людиною на основі її індивідуального й суспільного досвіду ситуації, які закріплені у мовних формах.

2.1.3. Мотивованість складних слів з першим дієслівним компонентом. Семантична структура складного слова безпосередньо пов'язана з проблемою їх мотивованості. Відношення словотвірної мотивації є

одним із моментів з'ясування обумовленості однієї мовної одиниці іншою у формальному та семантичному аспектах. Для визначення смислової структури складного слова першочергового значення набуває поняття структурної мотивованості, тобто та структурно-сміслова взаємодія частин складного слова, яка формує денотативне, лексичне значення слова. Оскільки така взаємодія передумовлюється значенням, семантикою частин складного слова, то структурно-сміслова мотивація – це і є структурно-семантичне значення складного слова.

Виконання номінативної функції похідними словами, вторинними одиницями мови, що є об'єктами вивчення словотворення, відбувається не безпосередньо, а за допомогою первинних мовних одиниць, що лежать в їх основі [261, 86]. Початкове слово та похідне слово співвідносяться як мотивуюче та мотивоване. Мотивованість похідних одиниць – це певний результат словотвірного процесу. Як мовне явище – це відображення засобами мови однієї чи кількох ознак предмета в його назві. Засобом процесу мотивації є не його значення, а найменування, вірніше – його внутрішня форма, яку можна інтерпретувати як основу мотивованості. Значення, безпосередньо мотивоване значенням дериватора, є прямим значенням композитного деривата. Значення, мотивоване прямим значенням похідного чи переносним (метафоричним, метонімічним) значенням дериватора, є переносним значенням композитного деривата. Різниця між прямим і переносним значенням похідного базується саме на характері мотивації цих значень, тобто пряме значення похідного мотивоване значенням твірної основи, а переносне значення мотивоване власне цим прямим значенням.

Щодо мотивованості внутрішньої форми слова, то можна виділити такі її аспекти: морфологічний та семантичний. Морфологічна мотивація визначається словотвірною моделлю лексичної одиниці, а семантична – це результат взаємовідношення між словотвірними формантами і основою, між новим та попереднім значенням. Різниця між морфологічною і семантичною

мотивацією особливо чітко простежується у складних словах, де структурні особливості відступають на задній план, а визначальну роль відіграє саме “семантичне читання” взаємозв’язків між словами-елементами [82, 102].

Мотивованість значення похідного слова й опосередкований зв’язок з дійсністю обумовлює його особливі семантичні характеристики, які не притаманні непохідним словам. Важливим моментом є те, що ми аналізуємо процес формування семантики похідного чи складного слова та одночасно розглядаємо роль початкових одиниць, тобто тих, що безпосередньо мотивують формування семантики вторинних одиниць мови.

Семантична мотивованість слова визначається лексичним значенням первинних основ і семантикою тієї словотвірної моделі, якій відповідає вторинна основа. Значення складного слова мотивоване значенням інших слів (основ), які, власне, його формують. На відміну від похідних, композити створюються на базі не однієї, а двох основ, тобто вони бі-мотивовані, а не мономотивовані. Значення нового складного слова – це не проста сума двох значень, а нова переосмислена самостійна семантична одиниця. В актах композиції та парасинтезу мотивація деривата обумовлена формою мотивації своєрідної розгорнутої номіналізації внутрішнього “мікроконтексту” структурно-складних номінативів [159, 5].

Виходячи з об’єму мотивованості внутрішнього мікроконтексту, можна виділити такі її види:

1. Повна або цілковита мотивованість внутрішньої форми складного слова. Це так звані композити з яскраво вираженою прозорою мотивованістю, які Н.М.Расвська називає “self-explaining compounds”, тому що значення композита загалом базується на буквальному значенні його компонентів [271, 38]. Наприклад: *know-all* *всезнайко*; *do-all* *майстер на всі руки*.

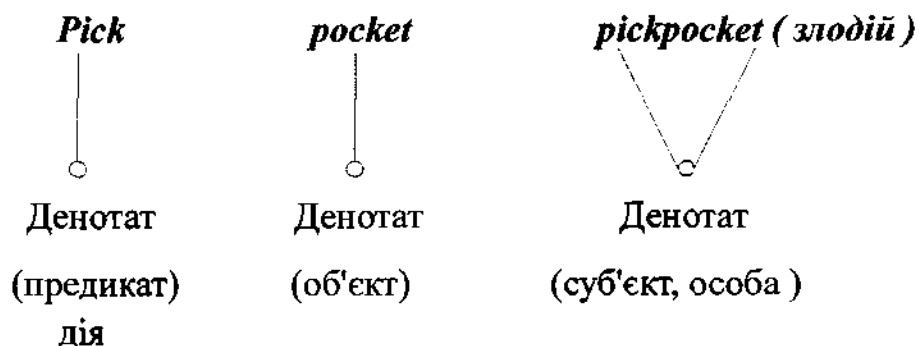
Ми повністю погоджуємося з думкою Е.Я.Мороховської, яка вважає, що семантичний зсув у сторону семантичного синтезу – це одна з найважливіших умов утворення складної лексеми. Це – фактор, що викликає ізоляцію, обособлення слова, що виникає, у тому випадку, коли воно виходить за межі

парадигматичної системи синтаксичних одиниць, внаслідок чого втрачає якості останніх і опановує статус, а також якості слова-лексеми як одиниці лексичної системи мови [133, 126]. Таким чином, ступінь синтезу у структурі композиційного зрощення є наслідком об'єднання в одне складне ціле різноформлених повнозначних основ, і призводить до диференціації складних слів на базі їх мотивованості. Загалом ступінь семантичного зсуву і відповідає ступеню мотивованості композитів. Композитні лексеми такого типу виражають ознаку, що повністю виводиться із значення всіх частин, що конструюють цей композит.

2. Часткова мотивованість.

Комбінація повнослівних основ у такого типу складних слів виступає дезигнацією одного об'єкта, тобто співвідноситься з одним денотатом. Ступінь семантичного синтезу у таких композитів значно вищий, ніж у попередньої групи, тому що такі композитні лексеми будуються на базі не тільки однієї чи двох твірних основ, а й на основі фразеологічних зворотів, тобто тих основ, що підлягають лексикалізації.

Наприклад:

У таких складних словах чітко простежується попередній синтаксичний спосіб словотворення, який внаслідок лексикалізації словосполучень або цілих речень викликав повну універбацію новоствореної структури. О.А.Дюжикова слушно зауважує [59, 31], що складне слово є найвигіднішим об'єктом для вираження прихованого порівняння, внаслідок чого відбувається "семантична" взаємодія компонентів, що дуже часто приводить до переосмислення і є вдалим

підґрунтям, для розвитку метафори. Автор визнає, що важливим є те, щоб визначити, що з чим порівнюється та за яким уподібненням відбувається метафоричний перенос, у чому подібні риси. Все це дозволить з'ясувати ті ознаки, які лягають в основу номінації складним метафоричним словом, тобто можна буде здійснити ономазіологічний аналіз метафори на основі складних слів.

3. Відсутність мотивованості.

У цьому випадку ні одна основа, що складає внутрішню форму композита, не відображається у значенні цілого композитного комплексу. Це так звані лексикалізовані або фразеологічні складні слова. Вони не допускають жодних трансформів на рівні синтаксису для ідентифікації їх семного складу [145, 237].

Лише етимолого-лексикографічні дослідження та великий досвід комунікантів дозволяє встановити їх справжнє значення, адже такі композити або, іншими словами, фразеологічні зрощення мають повністю ідіоматичну цілісність. Не дарма їх ще називають “енциклопедичними композитами”.

Наприклад: *Smell-feast* (1519) means ‘one who scents out where feasting is to be had; one who comes uninvited to share in a feast; a parasite, a greedy sponger’. The term, now archaic, was very common in 1540-1700. In Holland’s *Ammianus Marcellinus* (1608) the following description of this type is given:

As to Mercurius, called commonly captaine of smell-feast, for that like unto a dogge softly and closely let in, readie upon an inward naughtie propertie to give a snatch, and to bite, yet wagging his taile, he used to thrust himself often into feasts and companies [279, 24].

Speak-easy амер.сленг таємна пивна (з незаконним продажем спиртних напоїв) U.S. slang – an illicit liquor shop. Also attrib. (1889, NEDS). There is a general impression in England, that this curious American compound, denoting an illicit drinking- place, is a coinage of the Prohibition era. The word was, however, in common use long before the passing of the 18th Amendment.

Take-all, local name in Australia for a disease in wheat/1880/. That terrible foe to wheat known as the take-all in South Australia, has spread beyond the Adelaide plains.

Основним фактором, що визначає формування статусу ідіоматичних дериватів у похідних номінативів з першим дієслівним компонентом, є мотивація їх вторинними значеннями, а рисою, що вирізняє ідіоматичні деривати, є дифузність їх семантичної структури [145, 239]. Важливий наслідок цього процесу – повна втрата мотивованості. А неможливість вивести значення цілого мовного утворення з сукупності значення його частин може бути названа ідіоматичністю даного мовного утворення [168, 206-209].

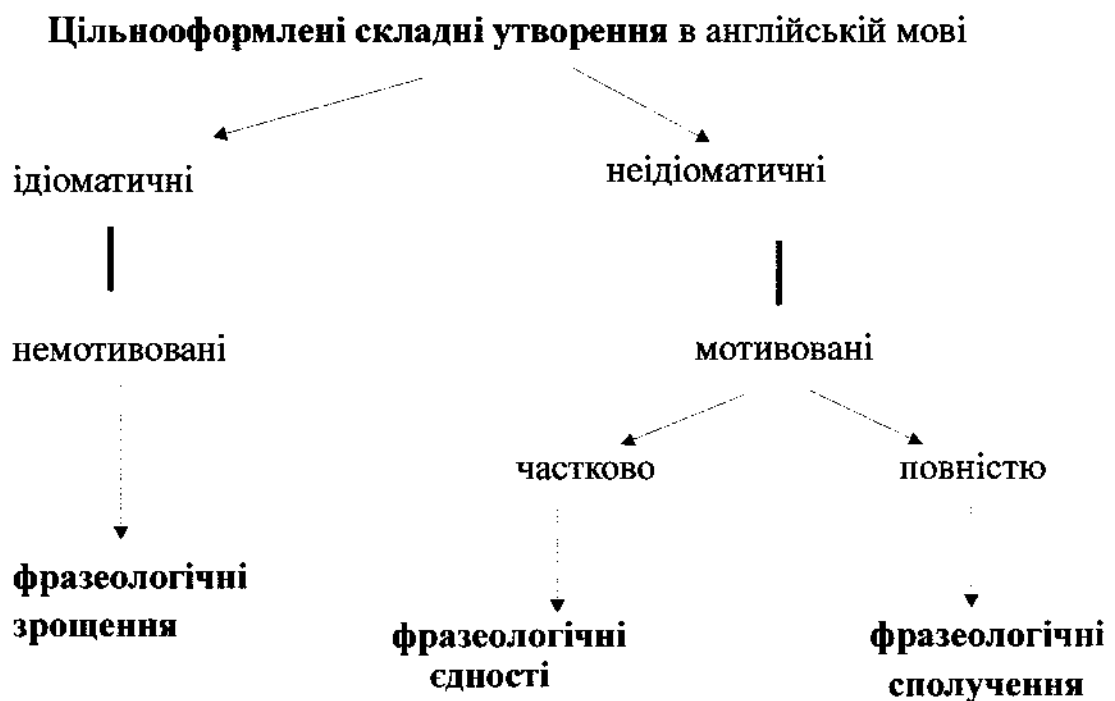

Рис.2.6. Цільнооформлені складні утворення в англійській мові

Беручи за основу ступінь мотивованості складних слів, ми, услід за М.Д. Степановою [174, 58-59], виділимо три великі категорії композитів з першим дієслівним компонентом в англійській мові, показавши цим семантичне співвідношення між компонентами цих груп складних слів:

1) до першої семантичної категорії входять слова повністю переосмислені, з мотивацією або зовсім затемненою, або такою, що лише віддалено нагадує нам значення слова. Наприклад: *go-fever, turncock, smell-feast, pullbone, lick-spittle, spitfire, pick-me-up, die-hard, crackjack*. Ці слова не допускають ніяких трансформацій на рівні синтаксису для ідентифікації їх семного складу. Ступінь і характер переосмислення і відрізняють слова цієї категорії, оскільки ні один з компонентів цього типу композитів не може належати до того словникового поля, до якого належить складне слово загалом. Так, слово *speak-easy* означає “закусочну” і ніяк не пов’язане з манерою розмовляти, а *think-box* – голова, мозок; лише переосмислено нагадують коробку, що думає, як і утворене за аналогією синонімічне йому складне слово – *think-tank* – “мозковий центр”, “мозковий трест” – так називають науково-дослідні центри (інститути), які займаються дослідженнями в галузі суспільно-політичних наук, культури, науки і техніки, а також – групу радників, консультативну групу [TDNWM, 274]. *There are scholars aplenty in Washington-all packed away in think tanks like Brookings and American Enterprise Institute. Hard at work on social science projects that will undoubtedly have practical applications* (Time, November 10, 1980).

У таких слів внутрішня валентність зовсім не відчувається або існує поза значенням складного слова. Такого типу композити з першим дієслівним компонентом – це монолітні одиниці, а їх внутрішня валентність не впливає на зовнішню. Мотивування цих складних номінативів своїм корінням сягає фразеологічних зрощень, які мають виключно ідіоматичний характер.

2) до другої семантичної категорії належать композити з першим дієслівним компонентом, які взагалі не мають ніякого переосмислення і дублюють словосполучення. У таких складних слів внутрішня валентність накладається на зовнішню, і “характер валентності, що визначає сполучення компонентів, відповідає зовнішнім, синтаксичним зв’язкам між членами речення” [174, 58]. Наприклад: *Do-it-yourself a 1. Саморобний, досягнутий власними зусиллями, без сторонньої допомоги; 2. Незалежний; For the illiterate*

villager in an agricultural society of the past, most of the incoming messages were what might be called casual or “do-it-yourself” communications. Alvin Toffler “Future Shock”.

A *do-it-yourself* ethic has pervaded India’s efforts from the start. India has taken step-by-step approach duplicating many tests long since completed by more advanced member of the space club (Newsweek, December 21, 1981).

Do-it-yourselfer *n* 1. Умілець, майстер на всі руки, людина, яка робить все вдома сама; 2. Прибічник незалежного економічного розвитку.

The wish to avoid being victims, as well as the wish to save, has turned many Americans into *do-it-yourselfers* (Time, October 20, 1981) [TDNWM, 100].

Становлять цю групу переважно контекстуально okazіональні складні слова, в яких ми не можемо виділити словникового поля, позначеного другим компонентом структури, тому що такі композити є факультативними та одиничними.

3) третю семантичну категорію формують складні номінативи з першим дієслівним компонентом, які не є ідіоматичними сполученнями слів, але все-таки виявляють деякий зсув значення порівняно з відповідними словосполученнями. Для складних слів цієї категорії характерні певні закономірності зчеплення компонентів структури. Серед них зустрічаються тою чи іншою мірою композити, які синонімічні до словосполучень, але, фактично, штампи, які легко можуть змінити своє наповнення згідно стандартної структурно-семантичної моделі.

Наприклад: а) *touch-me-not, forget-me-not*;

Touch-me-not 1) name of two different kinds of plants with seed-vessels which burst at a touch; 2) a name of the disease Lupus; 3) a person or thing that must not be touched, in quot.

Forget-me-not is a plant that belongs to the forage family. It grows in both wild and cultivated forms in temperate regions. Many forget-me-nots are European varieties that have been brought to the US as garden plants. Several finds of forget-me-nots have white or pink flowers. The forget-me-not is a symbol of friendship and a

true love. The flower appears in many legends. In German legend, forget-me-not were the last words a lover spoke before he drowned trying to get the flower for his sweet heart. According the another legend, all the plants and animals shrank away from Adam and Eve when the two were expelled from the Garden of Eden, except for one tiny blue flower that said, "Forget me not" .

На відміну від семантичного аналізу, який має справу з ідеалізованим об'єктом, "теоретичним конструктом", когнітивний підхід зводиться до поділу світу за допомогою мови, через накладання концептуальної сітки (шляхом виділення концептів) і ситуаційної сітки (шляхом виділення ситуації) [277, 211], а позначенню у світі підлягає те, що вже відображено у свідомості людини. Таким чином, найменування дає не річ і не явище, а створений людиною певний концепт, що ми і спостерігаємо на запропонованих прикладах.

Pick-pocket, – purse, – lock;

Pickpocket n : a person who steals from pockets

Pickpurses n: a person who steals purses or from purses

*Picklock n one who opens a door by picking a lock; 1: a tool for picking locks
2: burglar [WSD, 680].*

Ми можемо зазначити, що всі три наведені вище складні слова-приклади відносяться до семантичного поля "злочин", але лише основа-модифікатор, що виражена іменником, конкретизує, яким саме видом злочинства займається певна особа, чи це грабування гаманців, чи кишень, чи приміщень за допомогою відмичок. Тобто друга частина композита вказує на різновиди пограбування.

Give-and-go, touch-and-go;

Give-and-go n маневр у баскетболі

Touch-and-go 1) the act of touching for an instant and quitting immediately; smth gone quickly 2) applied to a person of hasty temper or disposition; 3) a risky, precarious delicate or ticklish case or state of things.

Такі складні слова-біноми прикметні відношеннями рівноправності. Тобто ні один компонент, який формує ці композити, не превалює над іншим, а лише взаємно доповнює один одного. Таким чином, семантичні відношення між компонентами складних номінативів з першим дієслівним компонентом можна охарактеризувати як такі, де перший компонент такого типу композитів означає окреме цільне семантичне поле, а другий компонент структури уточнює, доповнює, конкретизує відповідне явище, виділяючи ті ознаки, які і вирізняють даний предмет чи явище із аналогічних їм предметів чи явищ.

Аналізуючи цілий спектр важливих проблем словоскладання, ми прийшли до висновку, що складне слово справді відрізняється від інших об'єктів лінгвістичного дослідження, оскільки є вторинною або похідною одиницею номінації, що поєднує у своїй структурі не менше двох основ, або сполучення цих твірних основ з словотвірним афіксом, "які моделюються як семантичні структури, що слугують розчленованому опису позначеного предмета, процесу чи явища, оскільки вони експліцитно вказують на клас предметів та їх ознаку окремо, хоча вказівка на характер співвідношення ономасіологічного базиса і ономасіологічної ознаки може залишитися невираженою (імпліцитною)" [159, 8].

А загалом теорія деривата дозволить вирішити важливе завдання щодо з'ясування засобів, які забезпечують моделювання вторинних одиниць номінації зі статусом композита чи парасинтетичного утворення, уточнити та поглибити наші уявлення про механізм номінативної діяльності в галузі словоскладання та парасинтезу [145, 18]. Таким чином, ми маємо на меті всесторонньо розглянути об'єкт дослідження не тільки з точки зору його динамічного та ономасіологічного аспектів, але зробити спробу більш глибокого аналізу, з'ясувати механізми породження нових композитних лексем, особливо фразеологічного типу, базуючись на новітніх досягненнях лінгвістичної думки.

2.1.4. Конотативний компонент значення композитів з першим дієслівним компонентом. За останні роки структура лексичного значення слова і особливо ті семантичні компоненти, які виражають не тільки його предметно-логічний зміст, привертають особливу увагу лінгвістів [193, 8]. Слово, безперечно, дуже складна одиниця і за своєю формою, і за семантичною сутністю [43, 4]. Тому семантику слова складають такі компоненти, як поняттєве ядро, образно-почуттєве уявлення та емоційно-оцінне забарвлення [73, 16-17]. Оцінний (аксіологічний) компонент лексичного значення слова чи лексико-семантичного варіанта звичайно сприймається як компонент, що виражає позитивну чи негативну оцінку. А оцінка, власне, є особливим компонентом пізнання, їй належить провідна роль у створенні мовних знаків. Філософська теза про те, що пізнання об'єктивної дійсності завжди передбачає її оцінку, тому що для вивчення дійсного стану речей необхідно їх кваліфікувати та оцінювати, стане базовим у нашому дослідженні. Композити з першим дієслівним компонентом – це своєрідне джерело, у якому відчутне домінування експресивно-комунікативного значення над денотативним. Ми розглядаємо конотативний аспект лексичного значення композита як єдність емоційного, експресивного та функціонально-стилістичного компонентів, які знаходяться у тісному зв'язку.

Конотація як особливий компонент, додатковий зміст, що супроводжує значення мовної одиниці, включає елементи семантичної динаміки. Так, В.Н.Телія визначає конотацію як семантичну суть, яка виражає емотивно-оцінне відношення суб'єкта мовлення до дійсності, і вважає, що конотативний компонент має відношення до прагматики, оскільки відображає ставлення мовців до засобів позначення світу, до вибору цих засобів з метою створення певного ефекту [181, 5-7]. Всі віддієслівні складні лексеми володіють експресивністю. Образність, емоційність, оцінність та інтенсивність є тими параметрами, які вбирає у себе конотативний комплекс.

У КПДК конотації яскраві, що обумовлюється їх переосмиленою кореляцією з експліцитною синтаксичною структурою. У плані змісту їх

експресивність досягається образною компресією думки в рамках одного слова. Ми погоджуємося з думкою І.М.Клименко [83, 92], що про це можна говорити навіть у випадках з тими одиницями, у яких базовий компонент значення виводиться із значень компонентів: *hit-and-run (tactics)*. Метафоричне ситуативне значення лексичної одиниці *hit-and-run* “той, що наносить удар й тікає від відповідальності” витікає з прямого значення “той, що створює аварійну ситуацію та втікає з місця аварії” (*hit-and-run driver*). Пор.:

The hit-and-run tactics win a wide approving audience, which in turn puts pressure for change on companies and governments (Time, August 21, 1989).

Слово, актуалізоване у мові, реалізує свою потенційну енергію бути виразом чи відображенням побічних, пов'язаних з ним образів, почуттів та ідей. Велика сила психологічного впливу закладена в семантиці власне ІК. З точки зору стилістичних можливостей семантика першого дієслівного компонента, особливо його імперативність, характеризується наявністю модальності, певним відношенням реципієнта до подій, явищ, що описуються, а також певною оцінкою всього, що відбувається у рамках ІК. Багатство та різноманітність індивідуального досвіду носіїв мови є фоном, базою, на основі якої виникають нові асоціації. Так, внутрішній мікроконтекст “імперативного” композита може опосередковано виражати:

наказ: *do-right-John, make-a-do, meet-her, kill-the-beggar, kill-cow, kill-devil, cut-finger*;

прохання: *love-me, forget-me-not, keep-friend, follow-the-plough, lay-me-in-the-gutter*;

пораду: *love-and-tear-her, pick-me-up, pickthank*.

Складні слова з першим дієслівним компонентом мають широку гаму експресивних відтінків, у тому числі й відтінків суб'єктивної експресії, тобто: категоричність, настирність у виконанні дії, ласкавий та грубий тон, іронію, погрозу. У них відчувається контакт з реципієнтом, читачем, слухачем. Загалом у композитах такого типу простежується особлива прихована наказова інтерпретація внутрішнього контексту. Це, власне, та апеллятивна функція

номінативів, яку вони начебто намагаються виконувати, і яка у своєму імперативному аспекті вимагає виконання дій або їх заперечення. Таким чином, на нашу думку, імперативний елемент у структурі складних віддієслівних композитів є категорією змісту.

Експресивно-емоційний аспект значення, його суб'єктивний конотативний план виражає почуття, наміри та оцінку. Адже, як зазначає В.А.Маслова, конотація – асоційована зі словом ознака, яка будується на внутрішній формі, що належить “картині світу” і властива носіям певної мови, певної культури. Слова, що навантажені конотаціями, не тільки містять предметно-понятійний зміст, але й закріплюють ставлення носія мови до об'єкта мовлення, що і створює у мові певну екзотику [124, 120]. Конотація ЛСВ та його предметне значення безпосередньо пов'язані між собою, але різним є характер цього зв'язку у різних компонентів конотації. Отже, можна виділити такі компоненти конотації, як: емоційний, оцінний, експресивний та стилістичний. Конотація та експресивність особливим чином сприяють досягненню стилістичного ефекту, правильний вжиток якого відбувається, звичайно, не автоматично, а залежно від загальної структури тексту та інших факторів, що визначають комунікацію.

Особливою експресивністю наділені слова – композити з твірною основою – реченням. Особливо це стосується “імперативних” імен, у яких базова структура – наказове речення вже сама собою експресивна. Наприклад:

A few proven pick-me-ups: Once you're out of bed stretch your hands up to the sky, touch your toes (Seventeen, August 1988). Як видно з контексту, це слово може означати не тільки їжу чи напій, але й будь-яку збуджуючу енергію дію чи засіб.

Емоційний компонент, на думку В.Н.Телії [181, 14], у семантичній структурі відіграє значну роль, оскільки апеляція до емоційного сприйняття повідомлення є умовою комунікативно-прагматичного успіху повідомлення, який досягається внаслідок образності, що створюється різними фігурами мовлення, оскільки образ пробуджує емоційне переживання світу.

Семантико-емоційна поліфонія композитів з першим дієслівним компонентом створює широкі можливості для передачі суб'єктивної оцінки як частини змістовної інформації про слово, а контекстно-стилістичні умови вживання слів, їх емоційне забарвлення є наслідком оцінного компонента в семантиці композита. Заслуговує на особливу увагу саме вібрація емоційного забарвлення складного слова, різноманітні форми його емотивно-експресивних конотацій, особливий психологічний відтінок. Одне й те саме складне слово з першим дієслівним компонентом може бути одиницею з яскравою експресією, а може мати нейтральне забарвлення, тобто бути пов'язаним зі спеціальною галуззю знань. Наприклад: *Tell-tale* *n* 1) *пліткар, "стукач"*; 2) *людина, що доносить*; 3) *тех. Контрольний, сигнальний чи реєструючий пристрій; годинник-табелъ* [ERD,1014].

Know-it-all (s). *Is the same as a know-all; used in informal American English*
Eg. He's a bit of a know-it-all, but that's not surprising [CCDE, 803];

n: a person who claims to know everything and needs no advice [WSD, 497];

n: someone who gives the impression of knowing everything.

Eg. Tod is such a know-it-all. That know-it-all isn't of much use to our committee [DAS, 216].

Know-nothing *n* 1) *людина, яка нічого не знає, неосвічена людина;*

2) *філософ. Агностик* [ERD, 558].

Емоційний компонент значення слова безпосередньо пов'язаний зі сферою емоційно-чуттєвого сприйняття дійсності. Емоційно насичене слово – це певне емоційне узуально-закріплене ставлення членів соціуму до денотата. Емоційний компонент з'являється на основі предметно-логічного, але з часом починає витісняти або значно модифікувати це предметне значення.

Оцінний компонент значення також пов'язаний з предметно-логічним, оскільки доповнює, уточнює його, а також виражає позитивну чи негативну оцінку того, про що йдеться у судженні. Серед лінвістів немає єдиної думки про співвідношення понятійних та оцінних ознак у слові. На часі існують дві протилежні парадигми у з'ясуванні цього питання. Прибічники однієї з них

вважають, що понятійні ознаки утворюють “ядро значення”, до якого приєднуються оцінні ознаки слова, а останні розглядаються як такі, що нарощуються на ядерне значення.

Інша думка полягає у тому, що оцінні ознаки не слід плутати з предметно-логічними, а необхідно розмежовувати їх та розглядати ізольовано від понятійного змісту слова. Ми вважаємо, що оцінний компонент є одним із компонентів конотації ЛСВ слова, не є відокремленим явищем, оскільки створюється у слові як понятійними ознаками, так і понятійно-оцінними, формуючи оцінну сему у семантичній структурі слова.

А встановлення та правильне розуміння оцінного компонента, його різних видів і типів пов'язане із загальними питаннями дослідження структури значення слова, його семного складу. Ми погоджуємося з авторами цієї статті у тому, що у мовленні кожне слово, незалежно від типу лексичного значення, що його характеризує, може бути позитивно чи негативно маркованим. З цього робимо висновок, що слова у системі мови характеризуються певним оцінним зарядом. А оцінка як обов'язковий, соціально детермінований компонент структури значення слова чи його ЛСВ представлена в мові у вигляді трьохелементної системи: нейтральна оцінка як точка відрахунку; позитивна (меліоративна) оцінка; негативна (дерогативна) оцінка [193, 8-9].

Ми погоджуємося з думкою авторів [83, 100], що, власне, образ і є засобом передачі відношення–оцінки мовця до предмету, факту, якості, явища. У певній мірі оцінний компонент можна з'ясувати тільки у контекстуальному оточенні, оскільки він залежить від усіх притаманних суб'єкту якостей. Таким чином, справедливим є твердження [181, 18], що оцінний компонент має складну структуру і включає особу, яка дає оцінку (адресант), об'єкт оцінки, основу оцінки і власне оцінку з урахуванням особистих та соціальних характеристик отримувача інформації (адресата), а також інтенції, з якою ця оцінка проводиться. Що стосується досліджуваних нами КПДК, то можна зробити висновок, що вони становлять пейоративну лексику, оскільки можуть оцінюватися за оцінною шкалою нижче, ніж вони заслуговують на це згідно з

нормативно закладеним досвідом членів соціуму. Процес пейорації [71, 39-40] можна схематично зобразити таким чином:

1. 0 > - неоцінне нейтральне змінюється на негативне: *pickpocket, pickpurse, cutpurse, buz-bloke (for criminals)*;
2. + > - позитивнооцінне змінюється на негативне: *kick-shoe (means a dancer), burn-the-wind (for footboys)*;
3. - > - негативність стає виразнішою внаслідок а) конкретизації *kill-cow, kill-calf, cut-throat (for butcher)*; б) поєднання експресивності основ і словотворчого елемента зі зневажливим, презирливим чи іронічним відтінком: *sawbones (for surgeon), draw-fast (for doctor), clapshoulder (for the officers of justice)*;
4. - > - негативність підсилюється: *burngully (for blacksmiths), spoil-paper (for authors), split-cause (for lawyer)*.

КПДК з негативним оцінним компонентом вживаються з метою викликати негативне судження про об'єкт мовлення та ставлення до нього. Наприклад: *stick-in-the-mud* – старомодна людина.

Нейтральною оцінкою характеризуються такі складні віддієслівні лексеми: *run-of-the-mill* “*посередній, типовий*”, *run-of-the-alley, run-of-the-house, run-of-the-scale, run-of-the-universe*.

Along with more run-of-the-mill thefts, often with the use of keys cast from stolen gas caps, there have been cases of... (Time, June 10, 1991).

Складне слово з першим дієслівним компонентом також містить експресивний компонент значення. Експресія у мові – це посилення виразності сказаного, збільшення його впливової сили [161, 22]. Створення нового композита здебільшого відбувається з номінативною метою, але дуже часто й задля вираження експресії. КПДК як одиниці, утворені за певними словотвірними моделями, згідно своєї морфологічної та семантичної структури у багатьох випадках здатні виражати експресію, тобто слова, утворені за такими моделями, здаються більш виразними, і є інтенсивнішими [9, 62]. У мовленні слова звичайно поєднуються між собою за певними законами смислової

сполучуваності. Таке сполучення переноситься і на структуру слова, особливо складного, де смислові відносини компонентів-основ повторюють у більшості випадків смислові відносини слів, що входять в аналогічні сполучення. Інколи між компонентами складного слова створюються незвичні смислові відносини, завдяки чому слово починає вирізнятися певним експресивним відтінком [196, 5]. Так, модель словотвірної конструкції, що складається з двох дієслівних основ (слова-біноми), зустрічається у таких стилістичних субмоделях:

1. За однією створюються терміни (за формою субстантивації):

cut-and-fill п (гірн.) розробка з закладною;

cut-and-try п (геолог.) метод дослідження; те, що досліджується повторними спробами; грубо-експериментальний метод;

play-by-play п Am.Е репортаж про змагання, про матч;

cut-and-cover v (с.-г.) орати відвальним способом;

2. За іншою – оказіональні експресивні композити:

cut-and-come again п гостинність;

Always happy to see a friend in our plain way-pale sherry, old port, and cut-and-come-again (W.Thackeray).

touch-and-go п (рідк.) людина, яка робить все поволі;

What's in them stone jars, young touch-and-go? (Ch. Dickens).

Поряд з лінгвістичними факторами виникнення віддієслівних структурно-складних лексем безперечною є фактологічна потреба мовного колективу у новому найменуванні, у формуванні оцінних номінацій, а також важливий фактор екстралінгвістичного та соціально-психологічного характеру. Власне, у мовленні й проявляється весь можливий діапазон семантичного потенціалу похідних слів.

Серед досліджуваного масиву вирізняється група КПДК з яскравою та емоційною характеристикою суб'єкту, з його насмішливим, презирливим, іронічним відношенням, яке приховане у вербальній формі.

Kiss-and-tell – те, що стосується інтимних секретів колишніх колег, друзів.

"I think Walter is just fed up", says music-industry veteran Lynda Emon, who is writing a kiss-and-tell book (Time, September 17, 1990).

Peter-see-me, a Spanish wine; from Sp. Pedra Ximenes, the famous cardinal. Other variants are Peter, Peter-sa-mene, and peter-semine [279, 59].

Step-and-fetch-it, means 'a person who walks unevenly from lameness, one who drags a leg in walking [279, 34].

Стилістичний компонент конотації виникає на основі постійних асоціацій, пов'язаних з узуальним вживанням слова у мовленнєвих сферах та ситуаціях спілкування. Зв'язок цього компонента із предметно-логічним полягає у тому, що означуване останнім поняття може належати до певної сфери діяльності.

Стилістичні зміни, що відбуваються у сучасному англійському словотворенні, викликані не тільки тенденцією до посилення експресивності мови, але й причинами соціальними: загостреною взаємодією книжної літературної мови з міським просторіччям та розмовним мовленням. При цьому лексична одиниця може по-різному реалізовувати свій семантико-стилістичний потенціал, що визначається трьома факторами:

- 1) семантичною специфікою актуалізованої одиниці;
- 2) комунікативними умовами мовленнєвого акту;
- 3) природою та функціями контексту [194, 46].

Загалом складні номінативи з першим дієслівним компонентом є нестандартною лексикою, тобто сленгізмами, жаргонізмами, колоквіалізмами. Вони виконують різноманітні стилістичні функції: функцію емоційного та експресивного підсилення, характерологічну функцію, апелятивну функцію, маючи відтінки осуду, нехтування, іронії.

2.2. Фрейм як засіб представлення знань у когнітивній лінгвістиці

Фрейми розглядаються як одиниці знань, які зберігають у пам'яті й формують певну структуру мовного, а також позамовного досвіду. Фрейми організовують наше розуміння навколишнього світу, а тим самим і звичну свідомість. Отже, з кожним фреймом пов'язані декілька видів інформації: його використання й те, що слід очікувати пізніше, і що робити, якщо сподівання не підтвердяться. Ключові моменти (елементи) фрейму (слоти) можуть мати інформацію з різних концептуальних площин. У традиційній лексичній семантиці фреймові відповідає лексична дефініція, а лексико-семантичні варіанти значення (ЛСВ) представлені у вигляді слотів. Фрейм разом із інструкцією до його використання у різних функціональних сферах називається планом, тобто узагальненою моделлю з конкретним цільовим призначенням. Коли інформація подана не у статиці, а у динаміці, ми застосовуємо термін концептуальний сценарій, який поєднує поняття, що використовуються для опису типів знань, процедурних за своєю природою. Загалом у фреймах відображаються всі мотивуючі ознаки, які покладені в основу номінації.

Фрейм, на думку Е.Лассан [116, 56], включає: 1) прототип як основу активізації фрейма в свідомості (слот певної форми вираження); 2) стереотипні знання, спільні для носіїв однієї культури або одного напрямку думки; 3) індивідуальні знання, які розрізняють фрейми одного явища з свідомості різних особистостей; 4) вироблені з урахуванням стереотипних та індивідуальних знань сценарії як модальне ставлення до світу, керівництво до неї. Структура знань, позначувана терміном "фрейм", дозволяє співвіднести з ним найрізноманітніші продукти людського мислення, що набувають упродовж розумової практики людства різних форм – ідеї, поняття, концепти.

Фреймова семантика як метод дослідження вивчає взаємодію семантичного простору мови (мовних значень) і структур знання, мисленого простору. Фрейм виступає не тільки засобом організації досвіду та інструментом пізнання, але й знаряддям опису та пояснення лексичного й

граматичного значень [190, 65]. Що стосується лексичної семантики, то поняття фрейма можна співвіднести з таким, де та чи інша ситуація приховується. Якщо фрейм – це схематизація досвіду, то слово аналогічно можна представити як схематизацію мовного досвіду, який найкраще, але не повною мірою відображений тлумачними словниками у вигляді дефініцій [158, 163-164]. Передаючи той чи інший концепт, лексична одиниця активує й відповідний когнітивний контекст, чи фрейм як модель щоденних знань про основні концепти. Фрейм, чи когнітивний контекст [30, 63] – це моделі культурно-обумовленого, канонізованого знання, яке є спільним для частини мовного співтовариства. Отже, щоб проаналізувати значення того чи іншого слова у когнітивному аспекті, необхідно встановити когнітивний контекст, чи область знань, яка лежить в основі значення цього слова, і певним чином її структурувати, показавши, які ділянки цієї області і яким чином охоплені знаком, тобто змоделювати фрейм, який визначає це значення.

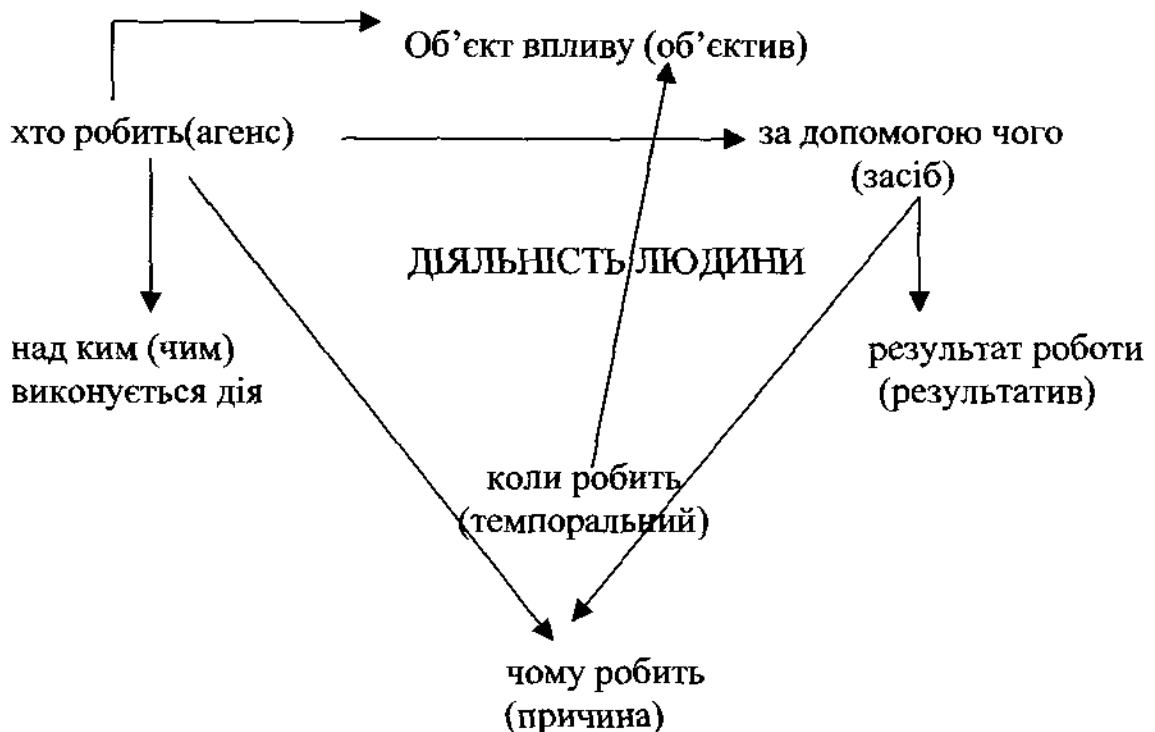

Рис. 2.7. Фрейм "діяльність людини"

Щоб описати фрейм виробничої діяльності людини, відображений у композитах з першим дієслівним компонентом, необхідно з'ясувати такі моменти:

- 1) хто виконавець дії (агенс);
- 2) над ким (чим) виконується дія (пацієнс);
- 3) за допомогою чого виконується дія (засіб, інструмент);
- 4) з якої причини виконується дія (причина);
- 5) що/хто є об'єктом впливу (об'єктив);
- 6) коли виконується дія (темпоральна ознака);
- 7) результат проведеної роботи (результатив).

2.2.1. Реалізація фреймових моделей у семантиці композитів з першим дієслівним компонентом в англійській мові. Сфера діяльності людини, представлена композитами з першим дієслівним компонентом, поділяється на: 1) власне заняття людини, які пов'язані з функціями, що виконує людина; 2) прізвиська, які отримали люди під час професійної діяльності. У першій підгрупі ми виділяємо такі категорії: злочинці (criminals), прислуга (servants), торговці (tradesmen), функціонери (functionaries).

Для позначення злочинної діяльності використовуються композити з першим дієслівним компонентом, які умовно можна розділити на такі підгрупи:

- 1) злочини, які пов'язані з грішми:

pickpocket n, pickpurse n; cutpurse n; tear-placket n (the placket being a woman's pocket); buz-bloke n – thief, who picks pockets while engaging his victim in conversation, i.e. while buzzing to him; catchlocks;

- 2) злочини, для виконання яких використовуються різні знаряддя та засоби:

picklock n – burglar who opens a door picking a lock; draw-latch n – robber of houses the doors of which are only fastened with latches.

Важливим в аналізі слів цієї підгрупи є сфера діяльності людини, предмет діяльності, об'єкт діяльності та ступінь складності злочину. У назвах кримінальних осіб вербалізується максимальний об'єм інформації.

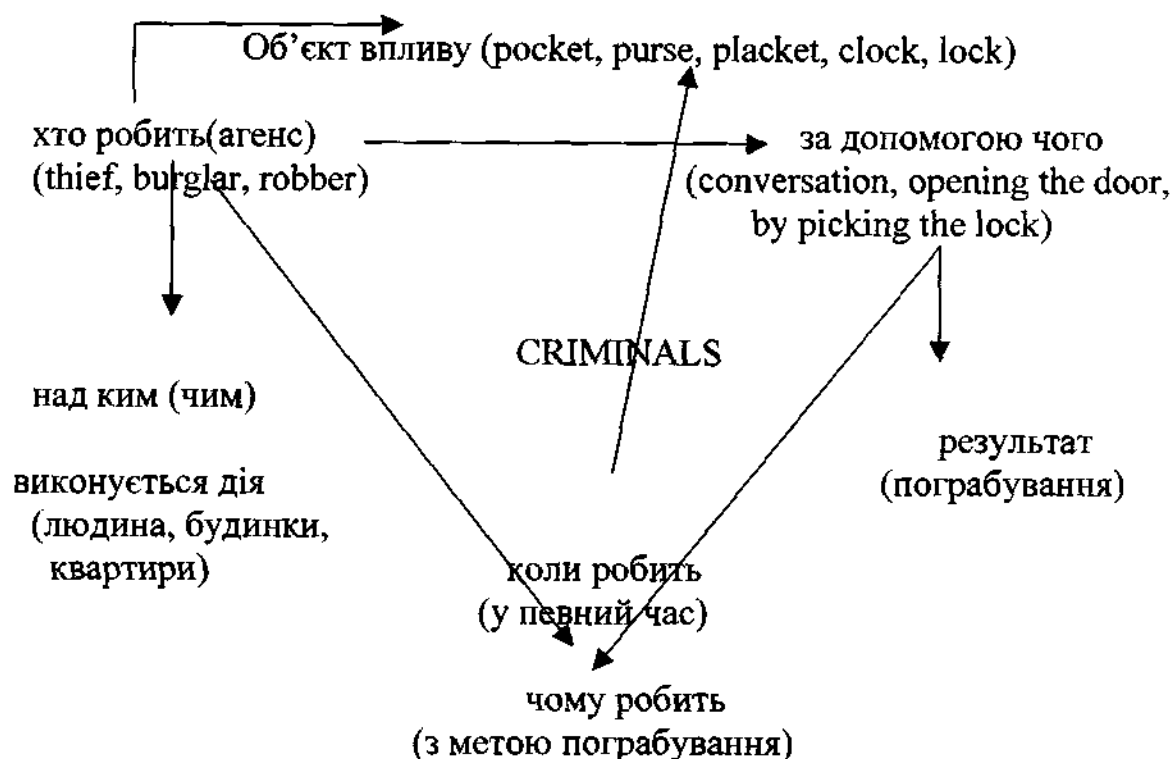

Рис. 2.8. Фрейм "кримінальна діяльність"

Ґрунтовне дослідження, когнітивний аналіз категорії лікарських рослин був проведений Н.І.Панасенко [150, 44], яка запропонувала результати роботи представити у вигляді двох фреймів. Один з них пов'язаний з лікувальною діяльністю людини, інший – відображає властивості самої рослини.

Назви рослин, позначені композитами з першим дієслівним компонентом в англійській мові, можуть бути описані у фреймі, слоти якого поділяються на:

Слот 1: ознаки зовнішнього вигляду + Слот 2: оцінні ознаки (фізичні якості, функціональне призначення, зовнішній вплив (структура рослини, негативний вплив на оточуюче середовище) + Слот 3: локативи.

1. Внутрішній ефект рослини, частини рослини, овочів, фруктів. Дуже важливим є той ефект, який дають рослини, тобто як лікувальний (корисний),

так і отруйний (негативний). З цього приводу найбільша ефективність у застосуванні рослин виражена у таких назвах:

Heat-all *n* – назва різних рослин, які у давнину вважались панацеєю від усіх захворювань.

Stop-blood, *Achillea Millefolium n* – деревій звичайний (кровоавник), названа так тому, що сік цієї рослини зупиняє кровотечу. Широко застосовується засіб з гірким ароматом як в'яжучий, кровозупинний, холеретичний та протизапальний.

Tame-poison, *Cynanchum Vincetoxicum n* – ластовник (ластовень, бородач), рослина, корені якої застосовуються як антидот до отрути. Кореневище містить отруйний глікозид вінцетоксин. Свіжий корінь має сильний, неприємний запах. На смак спочатку солодкий, а потім дуже гіркий. Отруйний.

Scare-devil, *Hypericum n* – звіробій прорізник. Назва пов'язана із древньою латинською назвою звіробоя "втеча диявола". У цьому слові оцінні ознаки (функціональне призначення) виражаються у тому, щоб вигнати, позбутися нечистої сили.

2. Зовнішній вигляд рослин (ріст, розмір, тощо).

Tear-thumb, *Poligonum n* – так називають рослини родини гречкових. Квіти білуваті або рожево-червоні знаходяться в пазухах дрібних листків, що нагадує поранений палець. Функціональне призначення цих рослин у розсмоктуванні підшкірних синців, при внутрішніх кровотечах як кровоспинного засобу.

Cut-finger *n* – на різних діалектах застосовується для назви різних рослин. Наприклад: *Scrophularia nodosa* – ранник вузлуватий (шишкуватий). Багаторічна трав'яниста отруйна рослина. *Vinca major* – барвінок великий. Поєднує ці рослини функціональне призначення, тобто те, що вони застосовуються як кровоспинний та протизапальний засіб.

Catch-rogue, *Gallium Aparine n* – "зловити злодія", діалектна назва підмаренника чіпкого. Назва походить від форми плоду. Плід підмаренника

чіпкого сухий, кулькоподібний, розкривається двома частинами, покритий гачкоподібними вигнутими шипами. Все, що вступає у контакт з плодом, там на ньому й залишається.

Tangle-leg, *Viburnum lantanoides* n – “спутані ніжки”, калина звичайна, народна назва Американського куща, який росте у північній частині країни, стебла якого поодинокі.

Stay-plough, *Ononis arvensis* n – вовчуг польовий. Рослина з міцним та твердим корінням, яке начебто заважає оранці ґрунту.

Слот 4: ознаки попередження про небезпечні якості.

Про негативний, неприємний, небезпечний вплив рослин свідчать такі їх назви. Наприклад:

Kill-lamb n – американська назва Андромеди, яка є отруйною для овець.

Makebate, *Polemonium coeruleum* n – синюха голуба, наукова латинська назва роду походить від слова “війна”. Згідно з легендою рослина стала причиною війни. У давнину вручення букета синюхи означало оголошення війни. А якщо ця рослина була покладена у ліжко молодого подружжя, це спричиняло сварку.

Слот 5: звичаї та обряди, пов’язані з назвами рослин.

Існують назви рослин, які беруть свій початок від старовинних обрядів та звичаїв. Наприклад:

Picktooth n – звернення до рослини родини парасолькових *Ammi Visnaga*, *Toothpick Bishopweed*; так названа через використання сухого стебла, яке нагадувало зубочистку. Ця рослина давно відома при шкірних захворюваннях.

Pick-folly, *Cardamine pratensis* n. Діти, зриваючи листочки цієї рослини, повторюють слова “*Rich-man, poor-man, beggar-man, thief*”. Останній листок начебто віщує майбутнє.

Whip-tongue, *Gallium Mollugo* n – підмаренник. Діти використовують цю рослину у грі, витягуючи, а потім зупиняючи кров з язика. Взагалі слабо концентрований настій трави підмаренника використовується для втягування невеликими порціями в ніс при кровотечах з нього.

У фреймі, який відображає якості та характеристики тварин, на нашу думку можна виділити такі слоти:

Слот 1: ознаки зовнішнього вигляду + Слот 5: розмір.

Назви птахів часто беруть початок з особливостей руху певної частини їхнього тіла. Так, важливими є кілька елементів тіла, з якими пов'язані назви птахів: хвіст (tail), крило (wing). Наприклад:

Wagtail *n* – any bird of the family Motacillide: so called from the continual motion of the tail [279, 37], *n* *трясогузка* (*nmax*) родини горобців. Довжина 16,5-18 см; хвіст довгий, постійно хитається зверху донизу (звідси назва).

Swish-tail *n* – a pheasant. Птиця розмахує хвостом у повітрі. Фазани-самці мають яскраве забарвлення та довгий хвіст.

Shuffle-wing *n* – the hedge-sparrow, *Accentor modularis*, снівочий *nmax* [ERD, 470], *nmax*, у якого наче “бринять” крила.

Слот 2: засоби існування + Слот 3: оцінні ознаки (функціональне призначення) + Слот 4: локативи.

У назвах тварин їхня діяльність та функції виражені першою частиною (дієсловом) складного слова, яка направлена на об'єкт, виражений другою частиною складного слова й показує конкретні засоби для існування та проживання. Наприклад:

Pick-cheese *n* dial., the great and blue tits [274, 38]. Блакитна синиця, *nmax*, який для прожиття клює й підбирає різні крихти: хлібні, сирні, тощо.

Suck-blood *n* dial., leech *n* п'явка, кровопивця [ERD, 573]. П'явки-кровопивці мають слинні залози й виділяють гирудин, який запобігає згортанню крові. Медична п'явка використовується у медицині.

Suck-egg *n* dial., ciscoo *n* зозуля. Птах, який підкидає свої яйця у гнізда інших птахів. Птах-паразит удається до різних хитрувань. Перше – це його вигляд. І забарвленням, і розмірами, і навіть манерою літати зозуля схожа на яструба-перепелятника. Помітивши силует начебто “хижака”, звичайна пташина змушена залишити, а значить, виказати своє гніздо. Зозуля мигцем

оглядає його і визначає, свіжі чи насиджені яйця лежать у ньому. Якщо яйця свіжі, вона викидає одне і натомість кладе своє.

Існують назви птахів, позначені композитами з першим дієслівним компонентом, які акумулюють у собі принцип, шлях (яким чином) добування їжі. Наприклад:

Pick-tree, pick-a-tree n – великий зелений дятел. Той, що постійно довбе (клює) дерево, оскільки це його спосіб життя. Дятел-сокоїд продовблює клювом дупло у дереві, щоб добувати сік. Звичайний дятел робить дупло для того, щоб запасати жолуді та ягоди на зиму. У дятла долотоподібний клюв, міцний череп та сильні мускули шиї, що дозволяє йому довбати деревину, добуваючи комах, які її пошкоджують.

Turnstone n – пташки, розміром до 30 см, розповсюджені на великій території. Вони добувають ракоподібних та інших морських тваринок, вертячись навколо камінця. *Any of various widely distributed migratory shorebirds resembling the related plovers and sand pipers [WSD, 1006].*

Можна виділити назви, які тварини (птахи) отримали через певні функціональні особливості. Наприклад:

Tell-tale n esp. American, name for tattler, species of Sandpiper, from their long cry [279, 35].

Scarecrow n – an alleged name of the Black Tern and of the Hooded Crow. Можлива назва Чорної крячки – птаха сім'ї чайок. Отримала назву через довгий моторошний крик, який лякав й насторожував. Звідси, *scarecrow n* чучело, городній пугач.

Птахи спілкуються за допомогою своїх, притаманних засобів – звуків, рухів, поз. Особливості голосу – один із показників спорідненості одного виду з іншим. Існує система сигналізації, яка допомагає птахам спілкуватися між собою. Деякі види птахів можуть використовувати як сигнали сотні різних звуків. Їх можна умовно поділити на дві групи – закличні й захисні.

Таким чином, когнітивне моделювання за допомогою фреймової теорії дозволило поглибити уявлення про значення композитів з першим дієслівним

компонентом, а також частково показати когнітивні механізми формування семантики КПДК.

2.2.2. Особливості утворення композитів-фразем з першим дієслівним компонентом для позначення терміналів фреймової моделі. Одним із терміналів фреймової структури є також і фразеологізми, які фіксують у мові певний компонент ментально-психонетичного комплексу. Це одиниці ментального лексикону, які отримуються у готовому вигляді і які зберігаються у пам'яті як стійкі найменування, що відображають культурний простір мови [166, 149]. Фразеологічне багатство формується протягом віків, стає наслідком діяльності колективного народного розуму. Корені фразеології літературних мов сягають у живе мовлення, тому фразеологічні засоби певної мови є квінтесенцією її національного обличчя. У фразеології яскраво виявляється самотність мови, її специфічний колорит, особливості образного народного мислення, вони вносять у художнє мовлення струмінь свіжості, надають йому колоритності й естетичної краси, посилюють його пізнавальну вартість, сприяють стислості, пружності опису [67, 5]. За висловом О.В.Куніна, фразеологічні одиниці (ФО) заповнюють лакуни в системі номінації, яка не може повністю забезпечити найменування пізнаних людиною нових явищ дійсності і у багатьох випадках є єдиним позначенням предметів, властивостей, процесів, станів, ситуацій тощо [111, 205]. Розгляд ФО англійської мови, які лягли в основу створення композитів з першим дієслівним компонентом на тлі історичного, економічного та культурного розвитку країни, забезпечує проникнення в суть цих лексичних одиниць, краще розуміння образу, який ліг в основу фразеологізму, адже поява фразеологічних зворотів зумовлена потребою дати конкретну і образно-емоційну оцінку предметам, які мають уже словесну назву.

Фразеологізація є універсальним мовним явищем, оскільки фразеологізовані одиниці, як мовні утворення, порівняно з одиницями нижчих

рівнів мають складнішу лексико-граматичну й особливо смислову структуру, в утворенні якої важливу роль відіграють позамовні фактори, властиві всім мовам. Оскільки в мові закріплюється суспільна свідомість, то, звичайно, тексти як результати мисленнєвої діяльності відображають понятійне багатство розуму. У цьому випадку [87, 24], мова є безперечним свідком усього шляху накопичення знань, а також усіх успішних та безуспішних пошуків істини у пізнанні об'єктивних закономірностей істини.

Розгляд мови як системи зробив проблему взаємозв'язку і взаємообумовленості всіх її елементів, у тому числі лексики і фразеології, особливо актуальною [197, 138]. Між фразеологічними сполученнями та лексемами існує тісний взаємозв'язок, який спонукає до виникнення проміжного рівня, представленого відфраземами. До фразеологізованих утворень в англійській мові, вважає О.В.Кунін, належать звороти, які мають як риси ФО, так і риси складних слів. Автор виключає розчинення фразеології в науці про сполучення слів і таким чином приходиться до висновку, що стійкі сполучення нефразеологічного характеру повинні розглядатися в спеціальному розділі, який можна назвати фразеоматикою. Відокремлення такого розділу є необхідним, незважаючи на розпливчастість його кордонів. Само собою зрозуміло, що необхідні посилання на фразеологічні та фразеоматичні явища доцільно робити в курсі лексикології в плані співставлення їх зі словом і в курсі фразеології з точки зору властивих чи невластивих фразеологічним одиницям їхніх властивостей [110, 243-269].

Цікавою і недостатньо вивченою є проблема словотворення на основі фразеологічних одиниць, а також виявлення дериваційно активних фразеоматичних утворень, як джерела виникнення складних віддієслівних номінативів-інновацій фразеологічного характеру. Спостереження над процесом творення слів на базі ФО допомагає простежити за конкретними проявами взаємодії слів і фразеологізмів, виявити специфіку універбів як межі стійких нарізнооформлених лексем, глибше пізнати не лише один із шляхів

збагачування словникового складу мови, а й саму структурно-семантичну природу ФО [187, 19].

Мовець рідною чи іноземною мовою повинен володіти здатністю, з одного боку, вільно, за продуктивними моделями, певними правилами розташовувати мовні одиниці в реченнях-висловленнях і зв'язувати їх у більш емні мовленнєві блоки – і таким чином відтворювати мовлення, з іншого боку, вносити в мовлення стійкі одиниці, одиниці фразеологізованої структури, готові висловлення, стереотипні фрази [261, 3]. В момент народження у фразеологічних висловах все ще зрозуміло, і тільки з часом, коли щось зміниться в житті народу або в його мові, “затемнюється” і їх внутрішня форма, з'являються фразеологізми-каламбури, фразеологізми-загадки [186, 270].

Вивчення дериваційних, семантичних та стилістичних особливостей відфразем-комполітів з першим дієслівним компонентом в англійській мові, визначення їх специфічних рис, дослідження семантичних особливостей цих одиниць, визначення їхнього місця як репрезентантів однієї із проміжних підсистем між фразеологією та лексикою – основа нашого дослідження. Варто зазначити, що складні відфраземи з першим дієслівним компонентом сформувалися внаслідок як взаємодії, так і самостійного функціонування двох мовних рівнів – лексики та фразеології. Специфічною рисою відфразем є їхнє словотвірне значення – сконденсоване, метафоричне, образне. Суттєвими є також сполучуваність морфем і структурна самобутність таких одиниць [180, 5].

У структурному плані відфраземні композити поділяються на двохосновні: *scatter-brain, lickspit, cure-all, spendthrift, fill-belly, pull-bone, slapjack, turncoat, lick-sauce, pinch-back, pick-work, scarecrow*; трьохосновні: *pitch-and-toss, hide-and-see, pick-me-up, touch-me-not, reach-me-down*; та багатоосновні, які становлять нечисельну групу подібних утворень.

Мовна система включає й такі засоби, які характеризують умови життя та відносини людини в суспільстві, використання яких неможливо пояснити звичайною номінацією явищ. Це стосується власне фразеологізмів, які [87, 96] у

ситуативному використанні характеризують людину як учасника комунікації з таких сторін, як освіченість, виховання, характер, психічні особливості, тобто тих людських якостей, завдяки яким у мові повністю відображається людський фактор.

Лексикалізація похідного розглядається як така, що виникає внаслідок неповноти, згорнутості посилюючої частини похідного слова, а лексикалізований характер похідних можна пов'язати з тими лексичними обмеженнями, які існують для мотивуючого слова.

Для кожної частини мови визначені певні місця всередині синтаксичного цілого і можливі для маніфестуючого слова синтаксичні ролі. А лексична сполучуваність мотивуючого слова забезпечує правильне заповнення типової синтаксичної схеми належними лексемами, тобто дозволяє надати загальній дефініції конкретнішу та природнішу форму [101, 168-171].

Приклад 1:

Skinflint is a person so niggardly that he would skin a flint to save or gain something. The simple skin occurs in the same sense (cf. The provincial saying: "to skin a flea, and bleed a cabbage" [279, 24-25].

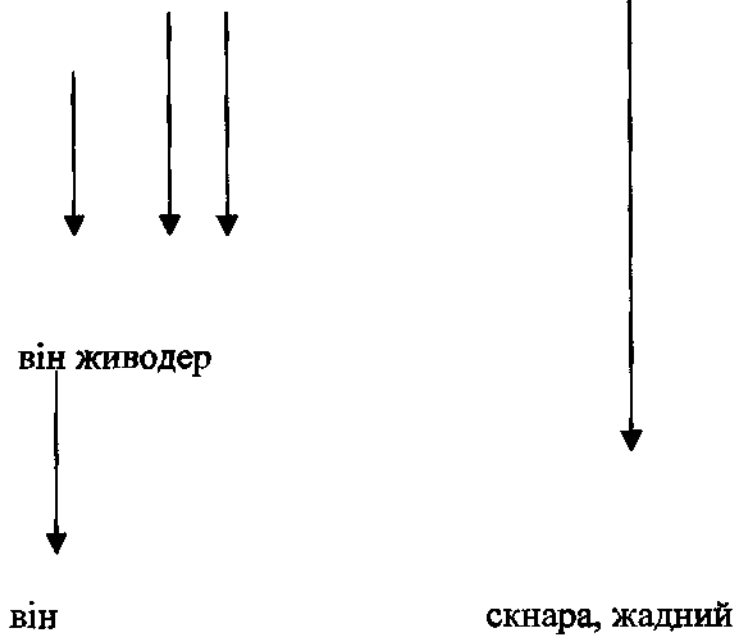
Skinflint n скнара [ERD, 923]

To skin a flint - бути скнарою [ERD, 392]

З наведеного вище прикладу ми бачимо, що основою для утворення відфраземного композита з першим дієслівним компонентом у даному випадку служить вже готова фраза з переносним значенням, а відправною точкою похідного є при цьому топікалізована частина висловлювання. Колись, "визискуючи" або "нещадно б'ючи кого-небудь", здирали (стягували) три шкури (сім шкур, десяту шкуру) [186, 35], тобто:

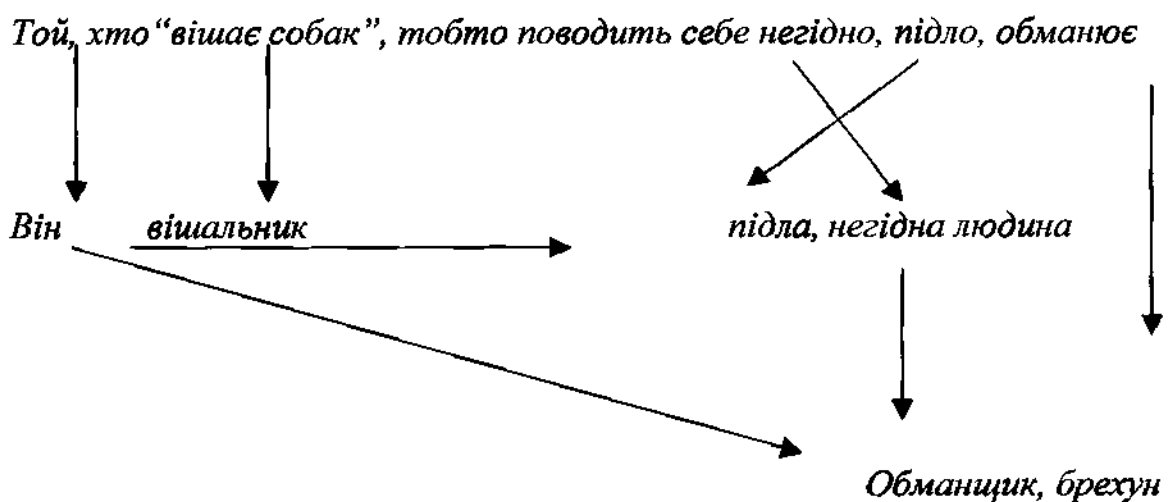
“Він готовий здерти чиюсь шкуру” (через свою жадібність та жорстокість) для досягнення якоїсь мети

Приклад 2:

Hang-dog n 1. 1) підла, ненависна людина, повішаний; 2. 1) в грам. знач. прикм. – низький, підлий; 2) винуватий, присоромлений (про вигляд) [ERD, 460].

“Вішати собак” (обманювати, поводити себе негідно, підло)

Ось як пояснює походження цього фразеологізму В.Д.Ужченко. Бувало, що й на собак “вішали собак”. Як розповідає польський дослідник

Ю.Крижанівський, у Німеччині й Голандії в 15-17 ст. людину вішали разом із вовками, навіть зі свинею. А коли вовків поменшало, то їх замінили собаками. І ця форма покарання вважалася особливо ганебною. Кажуть, ніби саме так у 1642 році загинув один злодій, повішаний за ноги між двома собаками, “які зрештою його й загризли”. Ю.Крижанівський припускає, що звичай вішати собак міг бути і в Польщі, бо в польській мові є зворот “собак на кому вішати”, тобто “обмовляти когось”. Проте справжні собаки, продовжує цю думку В.Ужченко, мабуть, до вішальників не мають ніякого відношення: собаки тут – “собачки”, як в українській мові називають насіння череди. Вони дійсно можуть вчепитися в одяг, як собаки зубами. Якщо зважити, що раніше вішали цих собак на того, хто заслуговував насмішки, то собаки-тварини майже повністю будуть “реабілітовані” [186, 131-132]. Таким чином, можна з упевненістю зауважити, що фразеологізм-етимон повністю мотивує багатозначність фразеоматичного композита з першим дієслівним компонентом *hangdog*.

Словотвірне значення композитів, які утворилися на основі дериваційно активних фразеологізмів, трьохкомпонентне, оскільки при створенні деривата існує приховане явище “семантичного пропуску”, тобто експліцитної невираженості певного значення складного деривата. Внаслідок пропуску певних логічних ланок у розгорненні думки відбувається процес конденсації змісту, тобто семантичної конденсації, яка, на думку Н.Д. Арутюнової, є синтезом кількох значень, наприклад, насиченість предметної номінації атрибутивним змістом або заміна номінації особи вказівкою на події [13, 304-307]. У нашому випадку – це прихована сема особи, яка виконує дію, тобто **X – це той (особа)**, хто У (діє, виконує, робить) що-небудь (певну дію). Саме цей X і є прихованою семою, тобто нам відома дія та її спрямованість, а той, хто її (що дію) виконує, нам невідомий. При цьому нам не можна забувати, що ступінь мотивованості фразеоматичних композитів, тобто таких, що виникли з стійких фразеологізмів, залежить від ступеня мотивованості власне початкових фразеологізмів.

Загалом семантичний аналіз одиниць такого типу ми здатні починати лише на етапі безпосереднього переходу від фразеологічних словосполучень, які є стійкими, а їх фразеологічне значення не підлягає трансформаційному аналізу, до фразеоматичних КПДК.

Рис. 2.9 дозволяє спостерігати процес словотворення на базі стійких фразеологічних утворень, який у деяких роботах лінгвістів [110-112; 197; 148; 144; 147] отримав термінологічне тлумачення “фразеологічна деривація”, тобто утворення нових слів, нових значень слів від фразеологічних одиниць в цілому або від їх стрижневих компонентів. Під дериваційно активним фразеологізмом слід розуміти стійке словосполучення, здатне служити базою для утворення корелятивної складної лексеми, тобто таке, що володіє дериваційним потенціалом [147, 78].

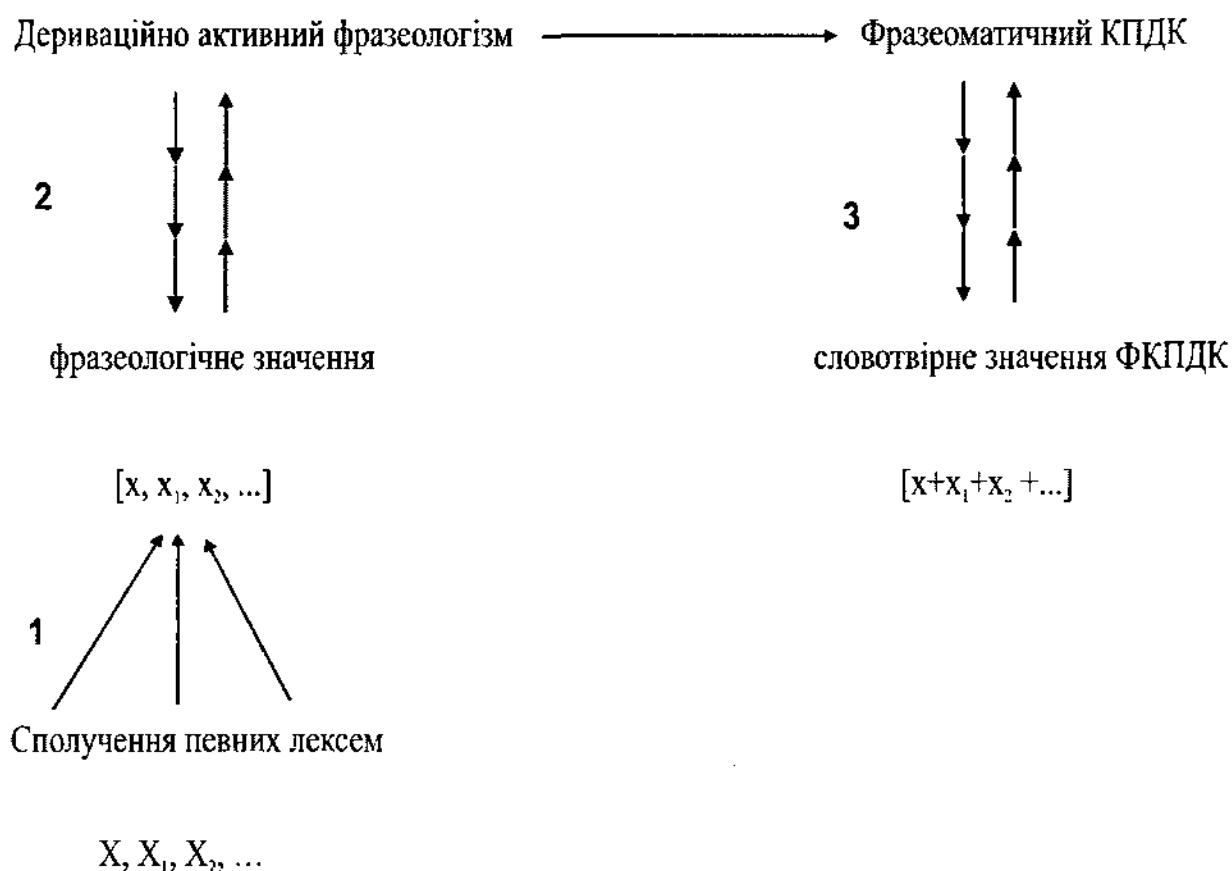

Рис.2.9. Процес фразеологічної деривації

Таким чином, ми маємо такий процес словотворення, який діє у зворотному напрямі щодо процесу фразеологізації, тобто інтеграцію окремих слів (1 змістовий шар) у фразеологічне сполучення слів (2 змістовий шар), а потім у цілісну фразеоматичну складну одиницю номінації (3 змістовий шар).

Внутрішня організація фразеологічного словосполучення відрізняється від внутрішньої організації складного слова, утвореного від похідних фразеологізмів, оскільки внутрішня організація фразеоматичних утворень базується на прихованих семантичних компонентах – і для мовця вони зрозумілі лише через знання відношень в екстралінгвістичному світі. Завдяки цьому він може легко “реконструювати” при необхідності пропущені семантичні ланки деривації, а з іншого боку – мовець не один раз зустрічав відображення тих же типів відношень у певній словотвірній моделі [101, 69]. Без аналізу змісту затемнених меншою чи більшою мірою фразеоматичних одиниць, без певного тлумачення їх історичного підґрунтя, розкрити їх зміст надзвичайно важко.

Таке вичленення невідомого або десемантизованого компонента зі складу фразеоматичної одиниці відбувається внаслідок компресії стійкого словосполучення і паралельно – семантичного згущення контекстуальної думки. При цьому відбувається калькування фразеологічних одиниць, а самі складні слова-деривати, ставши цільнооформленими одиницями, зберігають, фактично, всі експресивно-стилістичні параметри фразеологічних сполучень слів. Відфраземи-композиції з першим дієслівним компонентом, як проміжний шар між фразеологічними сполученнями та лексемами, мають безліч рис, притаманних як ФО, так і власне словам. З ФО відфраземи пов’язує складніша, ніж у словах, семантика, та висока конотація як особливий компонент, додатковий зміст, що супроводжує значення фразеоматичної одиниці і включає елементи семантичної динаміки, тобто структурно-семантичного переходу від ФО до фразеоматичної одиниці.

Яскравим прикладом метафоризованих, стилістично забарвлених назв людей і предметів за якоюсь зовнішньою ознакою, утворених шляхом складання, є фразеоматичні віддієслівні складні слова, що дають якісну характеристику людей за їх певними рисами, соціальним статусом, громадянською позицією, суспільною активністю.

Варто зазначити, що композити-фраземи з першим дієслівним компонентом виникли:

1. Внаслідок аналогії з предикативним чи атрибутивним іменним словосполученням: *do-all n, make-piece n, kill-joy n, pickpocket n*. У таких словах значення цілого прямо чи опосередковано виводиться від значення їх компонентів, так, наприклад: слово *spendthrift n* виникло з двох слів *to spend* 1) тратити та *thrift* 1) економність, бережливість; 2) (усн.) процвітання, зажиточність;

2. Як наслідок семантичної трансформації, результатом якої є втрата словами-компонентами своїх прямих значень: *grab-all n* 1) сумка для дрібних речей, 2) (жарг.) жадібна людина, *suck-bottle n* п'яниця, *cutthroat n* вбивця, головоріз;

3. Як такі, що генетично сягають фразеологічних зрощень, мають статус ідіоми, тобто не підлягають ніяким трансформаціям на рівні БС їх структури. Пильну увагу до такого типу слів було приділено у роботах В.Урстрема, який подає чисельні приклади таких віддієслівних складних номінативів, складних з погляду як структури, так і семантики, тобто слів з повністю затемненою мотивованістю. Такого типу слова, зазначає автор, мають експресивно-грубувате забарвлення або стилістичну сему принизливо-іронічного характеру, властиву невимушено-розмовній лексиці: *wrap-rascal, clap-shoulder, turn-cock, turnkey, eat-meat, suck-egg, smell-feast, turn-coat (= turn-tippet), turn-skin, turn-tail, choke-dog, fill-basket*. *Clap-shoulder was a term applied to the offices of justice, who laid their hands upon people's shoulders when they arrested them (1630, Taylor's Workers)*. *Eat-meat, dial. "one who is idle and lives on others"*. *Suck-egg is a*

popular term for a silly people. Fill-basket, a name applied by gardeners to certain large or prolific kinds of peas, potatoes, etc [279, 11-12];

4. З дієслівних атрибутивних сполучень внаслідок лексикалізації:
a cat-and-dog life, a pay-as-you-go policy. Такі конструкції разом з іменниками та прислівниками Дж.Керм відносить до препозитивних означень, хоч вони і виражені словосполученнями чи реченнями. Дослідник вважає, що ці препозитивні означення є новими прикметниками, які відзначаються високим ступенем виразності [223, 44]. Композити з першим дієслівним компонентом фразеоматичного типу є, на нашу думку, результатом семантичної трансформації, яка створює нове значення, що повністю нівелює значення кожної окремої складової композита, у процесі образного переосмислення стійкого сполучення слів.

Таким чином, композити-фраземи з першим дієслівним компонентом є надзвичайно цікавою та недостатньо вивченою ділянкою словникового складу англійської мови, а словотворення на основі фразеологізмів – загалом не висвітленою темою у лінгвістичному доробку як зарубіжних, так і вітчизняних мовознавців. Та безперечним є той факт, що в даному випадку існує серйозна наукова проблема, яка потребує глибокого аналітичного вивчення та дослідження, оскільки специфіка і складність полягає у тому, що відбувається взаємодія лексем та фразеологічних сполучень, між якими існує тісний зв'язок та кореляція, в результаті чого утворюються нові мовні одиниці зі статусом відфраземи, які є яскравим прикладом діалектичної взаємодії форми та змісту, принципу компресії та конденсації мовної інформації, тобто економії та експресивності форм.

Висновки до другого розділу

Назви у композитах з першим дієслівним компонентом можуть бути представлені у вигляді фреймів, слоти яких відображають ознаки у таких групах лексики: діяльність людини, назви тварин, назви рослин, найменування

явищ неживої природи. Фреймовий підхід дозволяє реконструювати когнітивні сцени, слоти яких відображають фрагменти різних видів діяльності людини: професійної, кримінальної, лікувальної.

Базиси у назвах, представлених композитами з першим дієслівним компонентом, були описані з структурної та категоріальної точки зору, тобто формально та змістовно.

Ознакова зона композитів з першим дієслівним компонентом втілена в:

- ознаках, що виражають відношення належності до предмета і пов'язаних з особою чи істотою;
- ознаках зовнішнього вигляду (формі, розмірі, забарвленні, особливостях будови, часі функціонування);
- ознаках з позначенням місця та розповсюдження;
- оцінних ознаках (загальнооцінних та частково оцінних);
- емоційно-експресивних ознаках (особі, яка дає оцінку, об'єкта оцінки, власне оцінки отримувача інформації);
- ознаках попередження (про негативне й небезпечне).

З погляду частиномовної приналежності композити з першим дієслівним компонентом, загальним обсягом 1339 одиниць (100%), можуть бути:

- іменниками 1180 одиниць (88, 13%): *pickpocket, touch-and-go*;
- прикметниками 111 одиниць (8, 29%): *hit-or-miss, make-believe*;
- дієсловами 19 одиниць (1, 42%): *to cry-baby, to jump-shoot*;
- прислівниками 7 одиниць (0, 52%): *noteworthy, light-mindedly*.

Випадки атрибутивних утворень становлять 22 одиниці (1, 64%).

Перший компонент структури, на основі якого формуються композити з першим дієслівним компонентом, може бути виражений:

- особовою формою дієслова;
- інфінітивом відповідного дієслова;
- дієсловом в імперативі;
- віддієслівним іменником чи прикметником.

Дієслова, що беруть участь у становленні структури та семантики досліджуваних композитів, походять:

- з давньоанглійської мови: Пор. *cross* from Old English from Latin *crux* з внутрішньою валентністю 218 сполучень; *crank* from Old English *cranc* з внутрішньою валентністю 19 сполучень;

- з середньоанглійської мови: Пор.: *cut* from Middle English *cutten* з внутрішньою валентністю 57 сполучень; *kick* from Middle English *kiken* з внутрішньою валентністю 13 сполучень;

- з давньофранцузької мови: Пор.: *carry* from Old North French *carier*, from Latin *carrus* з внутрішньою валентністю 10 сполучень; *catch* from Old North French *cachier*, from Latin *captare*, *capere* з внутрішньою валентністю 31 сполучення.

Походження дієслів, фактично, не впливає на ступінь їх внутрішньовалентної потенції. Загалом дієслівний компонент може давати до 218 похідних (наприклад, словотвірні ряди з дієсловом *cross*). Дієслова, які стали базовими у структурі композитів з першим дієслівним компонентом, ми віднесли до 15 лексико-семантичних груп (ЛСГ).

У межах одного словотвірного ряду дієслово може актуалізувати лише певну частину своїх ЛСВ. Здатність дієслів утворювати кілька віддієслівних композитів залежить не тільки від його потенційної здатності до комбінаторики з вихідними одиницями (іменниками, прислівниками та ін.), а й від семантичного об'єму самого дієслова та розгалуженої системи ЛСВ. Семантичний об'єм композитів з першим дієслівним компонентом наповнюється в межах від 1 значення до 5.

Композити з першим дієслівним компонентом є цікавими з точки зору внутрішньої валентності, тобто особливостей взаємозчеплення компонентів у структурі композитів.

Внутрішня валентність КПДК – це семантична й синтаксична здатність композита, який зберігає у семантичній структурі свого значення залежні або частково залежні релятивні основи, прогнозувати своє семантичне та

синтаксичне наповнення. Композити з першим дієслівним компонентом характеризуються високим ступенем внутрішньовалентного потенціалу першого компонента структури.

У створенні назв, втілених у композитах з першим дієслівним компонентом, особливого значення набуває наявність мотивованих та немотивованих композитів, адже саме такого типу лексика є цікавою для словотвірного та когнітивного аналізу.

Одним із терміналів фреймової структури є також і фразеологізми, які фіксують у мові певний компонент ментально-психонетичного комплексу. Це одиниці ментального лексикону, які отримуються у готовому вигляді і які зберігаються у пам'яті як стійкі найменування, що відображають культурний простір мови.

КПДК, що виникли на основі фразеологічних одиниць, є результатом взаємовпливу лексем і фразеологічних виразів, між якими існує тісний зв'язок та кореляція. Взаємодіючи, вони породжують нові мовні одиниці зі статусом відфрази та є прикладом діалектичної взаємодії форми та змісту, економії та експресивності форм.

Результати дослідження та основні положення розділу викладено у публікаціях автора [92; 93; 94].

ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ

Дисертаційне дослідження виконане в межах концепції функціонально-орієнтованої композитології, що передбачає комплексне дослідження складних слів, у тому числі складних номінативів з першим дієслівним компонентом, крізь призму лінгвокогнітивного, структурного та семантичного аналізу з використанням потенціалу таких одиниць у живому повсякденному розмовному мовленні. Словоскладання як особливий спосіб номінації, який орієнтований на передачу знань про світ, володіє настільки широким діапазоном реалізації цих методів, що в останні роки спостерігається його особливо бурхливий розвиток за рахунок розширення нормативно-стандартних рамок та особливої свободи у можливих способах породження інновацій, що свідчить про ускладнення когнітивних та ономасіологічних процесів, демократизацію тих знань та умов, які мають у розпорядженні творці цього процесу. Стрижнем розвитку правил словотворення та словоскладання є образи об'єктів і схеми роботи з цими об'єктами, що формуються при усвідомленні людиною світу.

З історії мовознавства відома значна кількість теорій, які свого часу намагалися пояснити чи описати процеси словоскладання, а також сам об'єкт вивчення – складне слово, оскільки воно займає особливе місце в ієрархії лінгвістичних одиниць.

Ми розглянули методикау дослідження складних слів у двох її основних варіантах: конкретно-науковому (вивчення об'єкта з використанням теоретичних та експериментальних засобів лише однієї конкретно взятої науки лексикології та її галузі – композитології) та міждисциплінарному (вивчення об'єкта на межі наукових дисциплін з використанням концепцій, принципів та передумов суміжних галузей знання).

З розвитком наукового знання відбувається не тільки збільшення суми знань, що накопичуються окремими науками, але також приріст системи та реорганізація структури взаємодії пізнавальних засобів. У наших дослідженнях

ми базуємося, з одного боку, на традиційних підходах до словоскладання, а з іншого – на новітніх підходах, тобто вдосконаленні елементів здобутих знань щодо об'єкта дослідження. Хоча, на нашу думку, ніякий новий підхід не може цілком вирішити проблемні питання, він все-таки спроможний привнести новий ракурс у з'ясування проблеми, що й було зроблено новою парадигмою знань – когнітивною лінгвістикою, яка торкається принципів сприйняття та осмислення людиною оточуючої дійсності через мову. Приваблює в цьому аспекті сучасної лінгвістики й те, що вона намагається знайти пояснення найважливіших феноменів, пов'язаних з пізнавальною діяльністю людини та постійною участю у цьому процесі мови.

Складне слово, елемент структури мови, співставляється структурі світу як фрагмент цілісного світосприйняття, у якому різні уявлення пов'язані в одну образну картину певного мікромоменту пізнання світу, та є об'єктом конкретно-наукового так міждисциплінарного дослідження, оскільки для його вивчення використовуються концепції, принципи та досягнення різних галузей знань.

Композити з першим дієслівним компонентом складають досить численну групу складних слів у словниковому складі сучасної англійської мови, вивчення яких практично не велось. За даними авторитетних лексикографічних джерел нами зафіксовано 1323 композити з першим дієслівним компонентом, в основі формування яких лежить 247 дієслівних основ. Композити з першим дієслівним компонентом представлені й поєднують у своєму складі різноманітні моделі-зразки, що формуються довкола першого дієслівного компонента структури, який і є базисом усіх моделей віддієслівних композитів сучасної англійської мови.

Композити з першим дієслівним компонентом трактуються нами як лексичні одиниці, що складаються з дієслівної основи та залежного від неї члена.

Процес словотворення композитів з першим дієслівним компонентом полягає у перетворенні синтаксичних комплексів у складне слово, тобто у

складні іменники, прикметники та прислівники. Семантичний синтез – одна з необхідних умов утворення складної лексеми, в тому числі композита з першим дієслівним компонентом. Цей фактор дає поштовх до перетворення синтаксичних одиниць, внаслідок чого втрачаються їхні якості і складне слово набуває статусу одиниці лексичної системи мови.

Назви предметів і реалій оточуючого світу, виражених композитами з першим дієслівним компонентом, представлені у вигляді фреймів, слоти яких виражають основні ознаки у таких групах лексики: назви тварин, рослин, найменування явищ неживої природи, та відтворюють різні види діяльності людини: професійну, злочинну, цілительську, побутову тощо.

Семантико-когнітивний аналіз композитів з першим дієслівним компонентом в англійській мові дозволив отримати інформацію про людину та її діяльність з пізнання природи, що зафіксовано у відповідних когнітивно-ономасіологічних моделях.

У результаті когнітивно-ономасіологічного аналізу композитів з першим дієслівним компонентом нами встановлені **зона базиса** (базиси повнозначних складних слів, які включають такі лексичні класи: людина (заняття людей, прізвиська людей, риси характеру, зовнішність); назви рослин (рослина, частини рослин, овочі, фрукти (вплив рослин, зовнішні ознаки, звичаї та обряди, які пов'язані з назвами рослин)); тварини (птахи, риби, комахи, домашні тварини); явища неживої природи (деталі одягу, їжа напої, стихійні випадки, знаряддя праці, ігри, танці) та **ознакова зона** (ознаки, що виражають відношення належності до предмета, пов'язані з особою чи істотою; ознаки зовнішнього вигляду (форма, розмір, колір, особливості будови, час функціонування); ознаки з позначенням місця та поширення; оцінні ознаки (загальнооцінні та частково оцінні); емоційно-експресивні ознаки (особа, яка дає оцінку, об'єкт оцінки, власне оцінка отримувача інформації); ознаки попередження (про негативне й небезпечне).

Семантика КПДЖ може бути представлена по-різному:

- 1) діяч виконує дію, виражену першим компонентом, й направлену на об'єкт, який виражений другим компонентом;
- 2) складне слово означає об'єкт, виражений другим компонентом структури, та його призначення, застосування, виражене першим компонентом структури;
- 3) об'єкт, позначений значенням ономасіологічного базису, визначається ономасіологічною ознакою, вираженою першим компонентом.

Для запобігання різнобічності у трактуванні першого компонента структури КПДК будемо вважати його дієслівною основою, яка відповідає у трансформах інфінітиву дієслова, особовій формі дієслова, субстантивованому інфінітиву відповідного дієслова, має невиражену морфемну інтерпретацію, тобто може бути як дієсловом, так і віддієслівним іменником чи прикметником.

Нами ідентифіковано 7 структурно-генетичних продуктивних моделей складних віддієслівних номінативів, а саме: V+N, V+V, V+(x)+V, V+Prep, V+D, V+A, V+Pron+not.

З точки зору частиномовної приналежності КПДК можуть бути:

- іменниками 1180 (88,13 %);
- прикметниками 111 (8,29 %);
- дієсловами 19 (1,42 %)
- прислівниками 7 (0,52 %).

Атрибутивні утворення становлять 22 одиниці, тобто 1,64% всього дослідженого арсеналу КПДК (1339 одиниць). Різниця у кількості досліджуваних одиниць спричинена тим фактором, що досліджувані 1323 композита можуть бути одночасно прикметником, іменником чи дієсловом. Це доводить, що словоскладання в англійській мові має настільки широкий спектр структурно-генетичних типів, що воно, з одного боку, співвідноситься зі складним словом, а з іншого – з багатокомпонентною синтаксичною конструкцією.

Процес інтеграції першої дієслівної основи з іншими структурними компонентами може відбуватися у комбінації з такими способами словотворення як суфіксація та префіксація, а утворені внаслідок цього

складноафіксальні композити з першим дієслівним компонентом – це складнопохідні або парасинтетичні одиниці, у яких афікси додаються до складної основи. Власне складні слова (СС) відрізняються від складнопохідних (СПС) за тими ознаками, що СС мають у своєму складі не менше двох повноцінних компонентів-корелятивів, а також факультативний дериваційний афікс, тоді як СПС мають у своєму складі лише один повноцінний компонент та обов’язковий дериваційний суфікс.

Результати аналізу КПДЖ та їх деривативний потенціал, тобто потенційна здатність до продовження словотвірного ряду з використанням основ АПМ (аплікативної породжувальної моделі), доводять, що в сучасній англійській мові власне складні іменники утворюються на I такті роботи генератора слів, тобто є словами першого ступеня похідності; дієслова-композити, складнопохідні іменники та прикметники (слова другого ступеня похідності) – на II такті; складні дієслова з релятором іменника чи прикметника (слова третього ступеня похідності) – на III такті роботи генератора слів.

В ономастичному просторі мови члени категорії композитів з першим дієслівним компонентом – 1323 одиниці (100%), утворюють три основні зони: “Людина” – 547 одиниць (41,35%) з її 3 розділами та 9 підрозділами, “Середовище ” – 197 одиниць (14,89%) з її 2 розділами та 7 підрозділами, “Професійно-побутова сфера” – 579 одиниць (43,76%) з її 3 розділами та 22 підрозділами.

Результати дослідження, а також методика підбору експериментального матеріалу спонукали до його послідовного групування за схемою класифікації у лексико-семантичні групи дієслів, які стали основою для створення всього досліджуваного корпусу складних одиниць, та належать до 15 ЛСГ за своїм основним значенням, а саме: дієслова екзистенційного стану; дієслова, що позначають фазовість дії; дієслова руху; дієслова комунікативної діяльності; дієслова інтелектуальної діяльності; дієслова виробничої діяльності; дієслова, які означають волевиявлення; дієслова на позначення емоційного стану; фізіологічних процесів; фізичних процесів; локативності; посесивності;

насилля; кваліфікативно-квантитативної характеристики; дієслова, які позначають відпочинок.

Семантична структура складного слова безпосередньо пов'язана з проблемою їх мотивованості. Виходячи з об'єму мотивованості внутрішньої форми складного слова з першим дієслівним компонентом, можна виділити такі її види: повна або цілковита мотивованість внутрішньої форми складного слова, що передбачає буквально значення компонентів СС; часткова мотивованість, яка викликає лексикалізацію компонентів СС; відсутність мотивованості спонукає до того, що ні одна основа, що складає внутрішню форму композита, не набуває значення цілого композитного комплексу, а також не допускає жодних трансформів на рівні синтаксису.

Теорія внутрішньої валентності має на меті звернення до системи внутрішніх зв'язків компонентів, що конструюють СС, до визначення ступеня синтезу частин композита для з'ясування критеріїв кількісної та якісної характеристики сполучуваних можливостей перших ітеративних дієслівних компонентів у процесі створення композитної парадигми. Укладаючи у межі складних номінативів з першим дієслівним компонентом поняття внутрішньої валентності, трактуємо його як лексико-семантичні закономірності взаємозчеплення компонентів, обмежених рамками СС та СПС.

Композити з першим дієслівним компонентом характеризуються високим ступенем внутрішньовалентного потенціалу першого компонента структури. Здатність дієслів утворювати кілька віддієслівних композитів залежить не тільки від його потенційної здатності до комбінаторики з вихідними одиницями, а й від семантичного об'єму самого дієслова. Необхідною умовою для полісеманта формувати більше одного композита є висока частотність вживання, довге існування в системі мови та розгалужена система ЛСВ. Це ілюструє додаток В до дисертації, у якому подано аналіз КПДК, а також – кількісні характеристики та діапазон внутрішньо-валентного потенціалу вибраних дієслів. Довжина ж лексико-семантичних рядів з першим дієслівним ітеративним компонентом доводить, наскільки можливим є семантичне

узгодження компонентів складного слова з першим дієслівним компонентом, тобто його потенційна здатність до утворення нових композитів, власне його внутрішня валентність.

Відфраземи з першим дієслівним компонентом виникли на основі стійких фразеологічних утворень внаслідок процесу фразеологічної деривації, такого процесу словотворення, коли спершу відбувається інтеграція окремих слів (1 змістовий шар) у фразеологічне сполучення слів (2 змістовий шар), а потім у цілісну фразеоматичну складну одиницю номінації (3 змістовий шар). КПДК, що утворилися на основі фразеологічних одиниць, є результатом взаємодії лексем та фразеологічних одиниць, між якими існує, на нашу думку, безпосередній зв'язок та кореляція, а взаємодіючи, вони породжують нові мовні одиниці зі статусом відфраземи. Композити-фраземи – цікава ділянка словникового складу англійської мови, вивчення якої практично не здійснювалося, а словотворення на основі фразеологізмів – загалом не висвітлена тема у лінгвістичному доробку як зарубіжних, так і вітчизняних мовознавців. І безперечним є той факт, що ця серйозна та надзвичайно цікава тематика чекає на своє глибоке аналітичне вивчення та дослідження. До основних особливостей композитів відносяться економність вираження й високий ступінь інформативності.

Вживання складних віддієслівних лексем, які володіють емним змістовним та експресивно-прагматичним потенціалом, відображає спроби членів мовного соціуму до повнішого, глибшого пізнання оточуючого світу, до пошуку засобів адекватного опису та найменування предметів та реалій дійсності. Дисертаційне дослідження показало, що для реконструкції певних фрагментів мовної та концептуальної картини світу, необхідне проведення комплексного аналізу композитів з першим дієслівним компонентом: словотвірного, семантичного та когнітивно-ономасіологічного, які дозволили встановити відповідні етапи формування структур діяльності людини.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Акуленко В.В. О выражении количественности в семантике языка // Категория количества в современных европейских языках. – К.: Наукова думка, 1990. – С. 7–55.
2. Александрова Н.А. К вопросу о сложных существительных в английском языке // Научные труды Ленинградского гос. ин-та усовершенствования врачей им. С.М. Кирова. – Л.: Ленинградский гос. ин-т усовершенствования врачей им. С.М.Кирова, 1970. – С. 4–10.
3. Антонченко Т.М. Основні тенденції аксіологічних змін у семантичній структурі американізмів: Дис...канд. філол. наук: 10.02.04. – К., 2000. – 229 с.
4. Апресян Ю.Д. Избранные труды. – Т. 1: Лексическая семантика: Синонимические средства языка. – М.: Восточная л-ра, 1995. – 472 с.
5. Аракин В.Д. Типология языков и проблемы методического прогнозирования. – М.: Высшая школа, 1989. – 158 с.
6. Арбекова Т.И. Лексикология английского языка. – М.: Высшая школа, 1977. – 240 с.
7. Арнольд И.В. Лексикология современного английского языка. – М.: Изд-во л-ры на иностр. яз., 1959. – 351 с.
8. Арнольд И.В. Лексикология современного английского языка. – М.: Высшая школа, 1986. – 295 с.
9. Арнольд И.В. Стилистика современного английского языка. – Л.: Просвещение, 1981. – 295 с.
10. Арнольд И.В. Стилистика современного английского языка. Стилистика декодирования. – Л.: Просвещение, 1990. – 303 с.
11. Арнольд И.В. Основы научных исследований в лингвистике. – М.: Высшая школа, 1991. – 139 с.
12. Арутюнова Н.Д. Логический анализ языка. Модели действия. – М.: Наука, 1992. – 166 с.

13. Арутюнова Н.Д. Номинация и текст // Языковая номинация. Виды наименований. – М.: Наука, 1977. – С. 304–357.
14. Архипов И.К. Семантика производного слова английского языка. – М.: Просвещение, 1984. – 128 с.
15. Архипов И.К. О соотношении фактов семантики производных слов // Словообразование и его место в курсе обучения иностранному языку. – Владивосток: Изд-во Дальневосточного ун-та, 1985. – С. 38-45.
16. Ахманова О.С. Словарь лингвистических терминов. – М.: Советская энциклопедия, 1966. – 607 с.
17. Ахманова О.С., Краснова И.Е. О методологии языкознания // Вопросы языкознания. – 1974. – № 6. – С. 31-74.
18. Ахманова О.С., Краснова И.Е. Теория словообразования и задачи обучения иностранным языкам // Науч. докл. высш. шк.: Филол. науки. – 1974. – № 5. – С. 40–46.
19. Баранов А.Н., Добровольский Д.О. Постулаты когнитивной семантики // Изд-во РАН. Серия л-ры и языка. – 1997. – № 1. – С. 11–21.
20. Башкуева М.Н. Структурно-семантические особенности группы существительных в современном английском тексте: Автореф. дис...канд. филол. наук: 10.02.04. / Московский гос. ун-т – М., 2000. – 27 с.
21. Белецкий А.А. Лексикология и теория языкознания (ономастика). – К.: Изд-во КГУ, 1972. – 209 с.
22. Беляева Т.М. О так называемых сложных глаголах в английском языке // Вопросы структуры английского языка в синхронии и диахронии. – Л.: Изд-во Ленинградского гос. ун-та, 1967. – Вып. 1. – С. 16-26.
23. Беляева Т.М. Словообразовательная потенция, валентность и активность глагольных основ в английском языке: Автореф. дис...докт. филол. наук: 10.02.04. / Ленинградский гос. ун-т. – Л., 1974. – 35 с.
24. Беляева Т.М. Словообразовательная валентность глагольных основ в английском языке. – М.: Высшая школа, 1979. – 184 с.

25. Беляева Т.М., Хомяков В.А. Нестандартная лексика английского языка. – Л.: Изд-во Ленинградского гос. ун-та, 1985. – 136 с.
26. Беляевская Е.Г. Когнитивные основания изучения семантики слова // Структуры представления знания в языке. – М.: Изд-во Московского гос. ун-та. – 1994. – Сер. 9. Филология. – С. 87–110.
27. Беляевская Е.Г. Семантика слова. – М.: Высшая школа, 1987. – 128 с.
28. Бенвенист Э. Общая лингвистика. – М.: Прогресс, 1974. – 447 с.
29. Блумфилд Л. Язык. – М.: Прогресс, 1968. – 608 с.
30. Болдырев Н.Н. Когнитивная семантика: курс лекций по английской филологии. – Тамбов: Изд-во Тамбовского ун-та, 2000. – 123 с.
31. Бортничук Е.Н., Василенко И.В., Пастушенко Л.П. Словообразование в современном английском языке. – К.: Вища школа, 1988. – 264 с.
32. Бочарова А.К. К вопросу о сложных словах с глагольным компонентом во французском языке // Уч. зап. Ташкентского пед. ин-та. – Ташкент: Ташкентский гос. пед. ин-т., 1957. – Вып. 2. – С. 281-300.
33. Бочарова А.К. Сложные слова с глагольным компонентом в терминологии французского языка // Вопросы грамматического строя германских и романских языков / Научные труды Кубанского ун-та. – Краснодар: Изд-во Кубанского гос. ун-та. – 1973. – Вып. 175. – С. 176–184.
34. Брагина А.А. Значение и оттенки значения в термине // Терминология и культура речи. – М.: Наука, 1981. – С. 38–46.
35. Будагов Р.А. Определяет ли принцип экономии развитие и функционирование языка // Вопросы языкознания. – 1971. – № 1. – С. 17–36.
36. Будагов Р.А. Человек и его язык. – М.: Изд-во Московского гос. ун-та, 1974. – 262 с.
37. Варламова В.Н. Особенности формирования семантики сложного существительного в современном английском языке: Автореф. дис...канд. филол. наук: 10.02.04. / Ленинградский гос.пед. ин-т им. А.И.Герцена. – Л., 1987. – 16 с.

38. Василевская Е.А. Словообразование в русском языке. – М.: Учпедгиз, 1962. – 132 с.
39. Васильев Л.М. Теория семантических полей (обзор) // Вопр. языкознания. – 1971. – № 5. – С. 105–112.
40. Вашунин В.С. Функционирование глагольных основ в именном словосложении современного немецкого языка: Автореф. дис...канд. филол. наук: 10.663. / МГПИИЯ им. М.Тореза. – М., 1964. – 23 с.
41. Вашунин В.С. Структура определительных сложных существительных в современном немецком языке. – Куйбышев: Гос. пед. ин-т им. В.В.Куйбышева, 1982. – 90 с.
42. Ващенко В.С. Слово та його значення. – Дніпропетровськ: Вид-во Дніпропетровського держ. ун-ту, 1976. – 40 с.
43. Виноградов В.В. Исследования по русской грамматике: Избранные труды. – М.: Наука, 1975. – 559 с.
44. Вихованець І.Р. Частини мови в семантико-граматичному аспекті. – К.: Вища школа, 1988. – 107 с.
45. Витгенштейн Л. Философские работы: Феноменология, герменевтика, философия языка. – М.: Гнозис, 1994. – Т. 1. – 520 с.
46. Волошин Ю.К. Морфологический состав американских коллоквиализмов // Морфемика и словообразование. – Л.: Изд-во Ленинградского гос. ун-та. – 1983. – С. 140 – 144.
47. Гак В.Г. Семантическая структура слова как компонент семантической структуры высказывания // Семантическая структура слова: Психологические исследования. – М.: Наука, 1971. – С. 78–96.
48. Гак В.Г. Сопоставительная лексикология. – М.: Наука, 1977. – 244 с.
49. Гак В.Г. О современной французской неологии // Новые слова и словари новых слов. – Л.: Наука, 1978. – С. 37–52.
50. Гийом Г. Принципы теоретической лингвистики: Пер. с французского. – М.: Прогресс, 1992. – 224 с.

51. Гинзбург Е.Л. Синтаксическая типология сложных слов / “Внутренний” синтаксис сложений // Проблемы структурной лингвистики. – М.: Наука. – 1968. – С. 203–239.
52. Гнаповская Л.В. Лингвокогнитивные и лингвокультурологические характеристики английских антропонимов германского происхождения. – Дис... канд. филол. наук: 10.02.04. – К., 1999. – 206 с.
53. Говердовский В.И. История понятия коннотации // Филол. науки. – 1979. – № 2. – С. 83–86.
54. Гонта И.А. Структурные и семантические особенности композит-метафор в американском сленге: Дис... канд. филол. наук / 10.02.04 – К., 2000. – 194 с.
55. Гонтар Т.Ф. До проблеми валентності мовних одиниць // Мовознавство, 1995. – № 2–3. – С. 17–21.
56. Дейк Т.А. Язык. Познание. Коммуникация: Пер. с англ. / Сост. В.В.Петрова. – М.: Прогресс, 1989. – 312 с.
57. Демьянков В.З. Когнитивная лингвистика как разновидность интерпретирующего подхода // Вопросы языкознания. – 1994. – № 4. – С. 17–31.
58. Дрокина А.Б. Семантико-номинативные и словообразовательные свойства композитов с суффиксом –er: Автореф. дис...канд. филол. наук: 10.02.04. / Пятигорский гос. ун-т. – Пятигорск, 1990. – 16 с.
59. Дюжикова Е.А. Метафора в словосложении. – Владивосток: Изд-во Дальневосточного ун-та, 1990. – 156 с.
60. Елисеева Н.В. Когнитивные аспекты семантики и функционирования английских глаголов речевой коммуникации: Автореф. дис...канд. филол. наук: 10.02.04. / Московский гос. лингв. ун-т. – М., 1996. – 25 с.
61. Жаботинская С.А. Когнитивные и номинативные аспекты класса числительных. – М.: ИЯ РАН, 1992. – 216 с.
62. Жаботинская С.А. К вопросу о принципах построения концептуальной модели языковой номинации // Имя: слово, словосочетание, предложение, текст

(именование на различных уровнях языка). – К.: Ин-т системных исследований образования. – 1993. – С. 48–56.

63. Жгуктенко Ю.А. Неологизмы-телескопные слова // Английские неологизмы. – К.: Наукова думка, 1983. – С. 101–113.

64. Заботкина В.И. Новая лексика современного английского языка. – М.: Высшая школа, 1989. – 126 с.

65. Зацний Ю.А. Развитие словарного состава английской речи в 80-е-90-е годы XX столетия: Автореф. дис...докт. филол. наук: 10.02.04. / Київський держ. ун-т ім. Т.Шевченка. – К., 1999. – 32 с.

66. Звегинцев В.А. Мысли о лингвистике. – М.: Изд-во Московского гос. ун-та, 1996. – 336 с.

67. Зорівчак Р.П. Фразеологічна одиниця як перекладознавча категорія. – Львів: Вища школа, 1983. – 175 с.

68. Зятковская Р.Г. Формальная и функциональная структура слова. – Калинин: Калининский гос. ун-т, 1983. – 76 с.

69. Иванова И.П., Бурлакова В.В., Почепцов Г.Г. Теоретическая грамматика современного английского языка. – М.: Высшая школа, 1981. – 285 с.

70. Іванюк Н. Дієслова рівності/подібності в семасологічному аспекті // Науковий вісник ВДУ: Філологічні науки (романо-германська філологія). – Луцьк. – 1999. – № 3. – С. 36–39.

71. Іноземномовний текст за фахом: Лінгводидактичні аспекти. – Львів: Вид-во Світ ЛДУ, 1998. – 293 с.

72. Карацук П.М. Словообразование современного английского языка. – М.: Высшая школа, 1977. – 303 с.

73. Кацнельсон С.Д. Содержание слова, значение и обозначение. – М.-Л.: Наука, 1963. – 110 с.

74. Кацнельсон С.Д. К понятию типов валентности // Вопросы языкознания. – 1987. – № 3. – С. 20–31.

75. Квартыч Н.В. Сложные слова в коммуникативно-когнитивном освещении в английском языке // Языковая категоризация (Части речи, словообразование,

теория номинации). – М.: Ин-т языкознания РАН, Тамбовский гос. ун-т. – 1997. – С. 34–35.

76. Квеселевич Д.И. Интеграция словосочетания в современном английском языке. – К.: Вища школа, 1983. – 84 с.

77. Квеселевич Д.И. Интеграция словосочетания в современном английском языке: Дис...докт. филол. наук: 10.02.04. – Житомир, 1985. – 328 с.

78. Керт Г.М. К вопросу о взаимоотношении языка и мышления // Язык и мышление. – М., 1967. – С. 30-38.

79. Кириллов В.И. Логика познания сущности. – М.: Высшая школа, 1980. – 175 с.

80. Кисельова О.В. Онімні та відонімні okazіоналізми в англійській мові: Автореф. дис...канд. філол. наук: 10.02.04. / Одеський нац. ун-т ім. І.І.Мечникова. – Одеса, 2000. – 20 с.

81. Киселева Р.А. Структурные особенности авторских неологизмов и их стилистические функции: Автореф. дис... канд. филол. наук: 10.02.04. / Ленинградский гос. ун-т. – Л., 1970. – 23 с.

82. Кияк Т.Р. Мотивированность лексических единиц (количественные и качественные характеристики). – Львів: Вища школа, 1988. – 160 с.

83. Клименко И.М. Поликомпонентные лексические единицы в американском варианте английского языка (структурно-семантические и функциональные аспекты): Дис... канд. филол. наук: 10.02.04. – К., 1993. – 186 с.

84. Клименюк О. Уніфікація, діалектика та полілектика у науковому пізнанні// Наукові записки Тернопільського держ. пед. ун-ту. Серія. Філософія, економіка, соціологія. – Тернопіль: ТДПУ. – 1999. – № 2. – С. 52-63.

85. Клименюк О. Пізнання і парадокс екзистенціальної комунікації // Наукові записки Тернопільського держ. пед. ун-ту. Серія Філософія, економіка, соціологія. – Тернопіль: ТДПУ. – 2000. – № 4. – С. 86–95.

86. Ковтун Л.Н. Лексико-семантическая группа глаголов перемещения по вертикали (на материале английского языка): Автореф. дис... канд. филол. наук: 10.02.04. / Ленинградский гос. ун-т. – Л., 1981. – 21 с.

87. Колшанский Г.В. О вербальности мышления // Изв. АН СССР. Серия литературы и яз. – 1977. – Т. 36, № 1. – С. 18–27.
88. Колшанский Г.В. Объективная картина мира в познании и языке. – М.: Наука, 1990. – 108 с.
89. Комлев М.Г. Компонентно-содержательная структура слова. – М.: Изд-во МГУ, 1969. – 192 с.
90. Косериу Э. Синхрония, диахрония и история // Новое в лингвистике. – М.: Изд-во иностр. л-ры, 1963. – Вып. 3. – С. 143–343.
91. Кочерган М.П. Слово і контекст (лексична сполучуваність і значення слова). – Львів: Вид-во ЛДУ Вища школа, 1980. – 184 с.
92. Кошечая И.Г. Уровни языкового абстрагирования. – К.: Изд-во КГУ, 1973. – 210 с.
93. Кравченко А.В. Язык и восприятие: Когнитивные аспекты языковой категоризации. – Иркутск: Изд-во Иркутского ун-та, 1996. – 160 с.
94. Крайняк Л.К. Структурно-генетична характеристика продуктивних типів моделі імперативних композитів в англійській мові // Вісник Дніпропетровського ун-ту. Серія. Мовознавство. – Дніпропетровськ: ДДУ, 1998. – Вип. 3. – С. 32–36.
95. Крайняк Л.К. Функціонально-стилістичні аспекти і емоційно-оціночний компонент “імперативних” композитів в англійській мові // Іноземномовний текст за фахом. – Львів: Вид-во Світ. – 1998. – С. 257–263.
96. Крайняк Л.К. Внутрішня валентність “імперативних” композитів у сучасній англійській мові // Науковий вісник ВДУ. Філологічні науки (Романо-германська філологія). – Луцьк. – 1999. – Вип. 3. – С. 106–109.
97. Крайняк Л.К. Лінгвокогнітивні особливості актів словоскладання в сучасній англійській мові (на прикладі категорії “імперативних” композитів) // Наукові записки Тернопільського державного пед. ун-ту ім. В.Гнатюка. – Тернопіль: ТДПУ ім. В.Гнатюка. – 2000. – Вип. 1. – С. 118–124.
98. Краткий словарь по философии. – М.: Изд-во политической л-ры, 1979. – 413 с.

99. Кубрякова Е.С. Что такое словообразование? – М.: Наука, 1965. – 78 с.
100. Кубрякова Е.С. Семантика производного слова // Аспекты семантических исследований. – М.: Наука. – 1980. – С. 81–155.
101. Кубрякова Е.С. Типы языковых значений: Семантика производного слова. – М.: Наука, 1981. – 199 с.
102. Кубрякова Е.С. Производное как особая единица системы языка // Теория языка. Англистика. Кельтология. – М.: Наука. – 1976. – С. 76–83.
103. Кубрякова Е.С. Роль словообразования в формировании языковой картины мира // Роль человеческого фактора в языке. Язык и картина мира. – М.: Наука. – 1988. – С. 141–172.
104. Кубрякова Е.С. Особенности речевой деятельности и проблемы внутреннего лексикона // Человеческий фактор в языке. Язык и порождение речи. – М.: Наука. – 1991. – С. 82–140.
105. Кубрякова Е.С. Лексикон как компонент языковой способности человека // Английский лексикон в лингвистическом и культурологическом пространстве. – М.: Московский гос. лингв. ун-т. – 1992. – Вып. 400. – С. 4–12.
106. Кубрякова Е.С. Начальные этапы становления когнитивизма: лингвистика – психология – когнитивная наука // Вопросы языкознания. – 1994. – № 4. – С. 34–47.
107. Краткий словарь когнитивных терминов / Кубрякова Е.С., Демьянков В.З., Панкрац Ю.Г., Лузина Л.Г. / Под общей ред. Е.С. Кубряковой. – М.: Диалог - МГУ, 1997. – 245 с.
108. Кубрякова Е.С. Части речи с когнитивной точки зрения. – М.: ИЯ РАН, ТГУ, 1997. – 331 с.
109. Кубрякова Е.С. Язык пространства и пространство языка (к постановке проблемы) // Известия РАН. Серия л-ры и яз. – 1997. – Т. 56, № 3. – С. 22–31.
110. Кунин А.В. Английская фразеология (теоретический курс). – М.: Изд-во Высшая школа, 1970. – 344 с.
111. Кунин А.В. Курс фразеологии современного английского языка: Учебн. для ин-тов и фак. ин. яз. – М.: Высшая школа, Феникс, 1986. – 381 с.

112. Кунин А.В. Фразеология современного английского языка. Опыт систематизированного описания. – М.: Изд-во Международные отношения, 1972. – 288 с.
113. Лакофф Дж. Лингвистические гештальты: Пер. с англ. // Новое в зарубежной лингвистике. – М.: Прогресс, 1981. – Вып. 10: Лингвистическая семантика. – С. 350–368 .
114. Лакофф Дж. Мышление в зеркале классификаторов: Пер. с англ. // Новое в зарубежной лингвистике . – М.: Прогресс, 1988. – Вып. 23: Когнитивные аспекты языка. – С. 12–51.
115. Ласкарева Е.Р. Понятие “валентность”, “дистрибуция”, “интенция” в свете теории сочетаемости // Вестник Ленинградского ун-та. – 1982. – № 8. – С. 80-86.
116. Лассан Э. О соотношении основных единиц когнитивной лингвистики // Когнитивная лингвистика конца XX века: Материалы научной конференции. – Минск – 1997. – Ч. 1. – С. 55-56.
117. Левицкий А.Э. Функциональные подходы к классификации единиц современного английского языка: Монография. – К.: АСА, 1998. – 362 с.
118. Левицкий А.Э. Функциональные изменения в системе номинативных единиц современного английского языка: Дис...докт. филол. наук: 10.02.04. – К., 1999. – 396 с.
119. Лейкина Б.М. Некоторые аспекты характеристики валентности // Доклады на конференции по обработке информации, машинному переводу и автоматическому чтению текста. – М.: Изд-во АН СССР, 1961. – Вып. 5. – С. 1–15.
120. Левковская К.А. Именное словообразование в современной немецкой общественно-политической терминологии. – М.: Изд-во АН СССР, 1960. – 164 с.
121. Лисенко О.М. Дерииваційні процеси у німецькій фразеології (на матеріалі фразеологічних біблеїзмів): Дис... канд. філол. наук: 10.02.04. – К., 2000. – 222 с.

122. Лыков А.Г. Оказиональное слово как лексическая единица речи // Науч. докл. высш. шк.: Филол. науки. – 1971. – № 5. – С. 73–80.
123. Мартынов В.В. Категории языка. – М.: Наука, 1982. – 192 с.
124. Маслова В.А. К построению психологической модели коннотации // Вопросы языкознания. – 1989. – № 1. – С. 108–120.
125. Матвиенко Т.И. Тенденции развития валентной теории // Структура і семантика мовних одиниць. – К.: Наукова думка. – 1985. – С. 43–45.
126. Машгалер А. Соціокультурні основи духовного буття особистості // Наукові записки Тернопільського держ. пед. ун-ту. Серія. Філософія, економіка, соціологія. – Тернопіль:ТДПУ. – 2000. – № 4. – С. 40–45.
127. Медведева Л.М., Дайнеко В.В. Парные словосочетания английского языка. – К.: Выща школа, 1989. – 183 с.
128. Мешков О.Д. К вопросу об отношениях между компонентами сложного слова: (На материале английского языка) // Теоретические и практические вопросы преподавания иностранных языков. – М.: Наука. – 1970. – С. 65–76.
129. Мешков О.Д. Словообразование современного английского языка. – М.: Наука, 1976. – 245 с.
130. Мешков О.Д. Словосложение в современном английском языке. – М.: Высшая школа, 1985. – 187 с.
131. Мешков О.Д. Семантические аспекты словосложения английского языка. – М.: Наука, 1986. – 208 с.
132. Минский М. Остроумие и логика когнитивного бессознательного: Пер. с англ. // Новое в зарубежной лингвистике. – М.: Прогресс, 1988. – Вып. 23: Когнитивные аспекты языка. – С. 281–313.
133. Мороховская Э.Я. Основные аспекты общей теории лингвистических моделей. – К.: Вища школа, 1975. – 245 с.
134. Никитина Ф.А. Влияние аналогии на словообразование. На материале родственных языков. – К.: Изд-во Киевского гос. ун-та, 1970. – 198 с.

135. Николенко А.Г. Лексико-семантические и функциональные особенности взаимодействия компонентов фразовых глаголов современного английского языка: Дис... канд. филол. наук: 10.02.04. – К., 1999. – 253 с.
136. Новиков Л.А. Семантика русского языка. – М.: Высшая школа, 1982. – 272 с.
137. Новодранова В.Ф. К вопросу о скрытых компонентах значения (на материале медицинских производных терминов) // Языковая категоризация (Части речи, словообразование, теория номинации). – М.: Ин-т языкознания РАН, Тамбовский гос. ун-т. – 1997. – С. 63–65.
138. Овакимян Л.Б. Когнитивные аспекты семантики производного слова (на материале англоязычной художественной прозы): Автореф. дис...канд. филол. наук: 10.02.04 / Московский гос. лингв. ун-т. – М., 1995. – 23 с.
139. Овчаренко В.М. Структура і семантика науково-технічного терміна. – Харків: Основа, 1968. – 71 с.
140. Омельченко Л.Ф. Структурно-семантические модели глаголов-композигов и особенности их функционирования в словообразовательной системе современного английского языка: Дис...канд. филол. наук: 10.02.04. – К., 1970. – 244 с.
141. Омельченко Л.Ф. Утворення гібридних дієслівно-іменних конструкцій в результаті семантичної конденсації // Іноземна філологія. – Львів: Вища школа. – 1975. – Вип. 37. – С. 17–21.
142. Омельченко Л.Ф. Внутренняя валентность сложных глаголов в современном английском языке // Иностр. яз. в школе. – 1976. – № 6. – С. 13-16.
143. Омельченко Л.Ф. Продуктивные типы сложных слов в современном английском языке. – К.: Вища школа, 1981. – 143 с.
144. Омельченко Л.Ф. Английская композита: Структура и семантика: Автореф. дис... докт. филол. наук: 10.02.04 / КГУ. – К., 1989. – 44 с.
145. Омельченко Л.Ф. Английская композита: структура и семантика: Дис. докт. филол. наук: 10.02.04. – К., 1989. – 493 с.

146. Омельченко Л.Ф. “Императивные” композиты в системе словосложения английского языка // Иностранные языки в высшей школе. – М.: Высшая школа. – 1987. – Вып. 19. – С. 108–114.
147. Омельченко Л.Ф. Образование “императивных” композит на базе деривационно активных фразеологизмов // Науч. докл. высш. шк.: Филол. науки. – 1988. – № 5. – С. 78–82.
148. Орловская Л.Я. Окказиональная фразеологическая деривация // Инновации на разных языковых уровнях: Межвузовский сборник науч. трудов. – Рига: Латвийский гос. ун-т им. П.Стучки. – 1978. – С. 40–50.
149. Павлов В.М. Понятие лексемы и проблемы отношений синтаксиса и словообразования. – Л.: Наука, 1985. – 299 с.
150. Панасенко Н.И. Когнитивно-ономасиологическое исследование лексики. (Опыт сопоставительного анализа названий лекарственных растений): Автореф. дисс... докт. филол. наук: 10.02.19. / ИЯ РАН Моск. гос. лингв. ун-т. – М., 2000. – 49 с.
151. Панкратова С.М. Валентность и сочетаемость // Вестник Ленинградского гос. ун-та. – 1988. – Сер. 2, вып. 1. – № 2. – С. 58–63.
152. Панкратова С.М. Стилистические аспекты валентности // Вестник СпбГУ. – 1992. – Сер. 2, вып. 1. – № 2. – С. 36–41.
153. Панкрац Ю.Г. Когнитивные аспекты единиц номинации разных уровней языка // Языковая категоризация (Части речи, словообразование, теория номинации). – М.: Ин-т языкознания РАН, Тамбовский гос. ун-т. – 1997. – С. 69–70.
154. Пауль Г. Принципы истории языка: Пер. с англ. – М.: Изд-во лит. на иностр. яз., 1960. – 493 с.
155. Петров В.В. От философии языка к философии сознания: Философия. Логика. Язык. – М.: Прогресс, 1987. – 358 с.
156. Петров В.В., Герасимов В.И. На пути к когнитивной модели языка // Новое в зарубежной лингвистике – М.: Прогресс, 1988. – Вып. 23: Когнитивные аспекты языка. – С. 5–12.

157. Плоткин В.Я. Строй английского языка. – М.: Высшая школа, 1989. – 239 с.
158. Полюжин М.М. Функціональний і когнітивний аспекти англійського словотворення. – Ужгород: Закарпаття, 1999. – 240 с.
159. Полюжин М.М., Омельченко Л.Ф. Функциональное словосложение и префиксальные ономаσιологические категории в английском языке. – Ужгород: Патент, 1997. – 99 с.
160. Пупченко Б.В. Соотношение морфемной и словообразовательной структуры в современном английском языке: (на материале сложных образований с суффиксом –er): Дис... канд. филол. наук: 10.02.04. – Л., 1969. – 250 с.
161. Разинкина Н.М. Стилистика английской научной речи: (элементы эмоционально-субъективной оценки). – М.: Наука, 1972. – 168 с.
162. Ретунская М.С. Английское окказиональное словообразование: (на материале имен существительных и прилагательных): Автореф. дис... канд. филол. наук: 10.02.04. / Горьковский гос.пед. ин-т иностранных языков им. Н.А.Добролюбова. – Горький, 1974. – 21 с.
163. Рогач Т.М. Референциально-прагматический аспект местоименных наречий в текстах разных функциональных стилей современного немецкого языка: Автореф... дис. канд. филол. наук: 10.02.04. / Минский гос. ун-т. – Минск, 1993. – 23 с.
164. Розенберг Р.С. Сложные существительные, образованные от глагольно-наречных сочетаний, в современном английском языке: Автореф. дис... канд. филол. наук: 10.02.04. / Ленинградский гос. ун-т. – Л., 1962. – 23 с.
165. Селиванова Е.А. Когнитивная ономаσιология: Монография. – К.: Фитосоциоцентр, 2000. – 248 с.
166. Семерикова З.В. Становление когнитивного словообразования // Языковая категоризация (Части речи, словообразование, теория номинации). – М.: Ин-т языкознания РАН, Тамбовский гос. ун-т. – 1997. – С. 75–76.

167. Серебренников Б.А. К проблеме “язык и мышление” (Всегда ли мышление вербально?) // Изв. АН СССР. Серия лит-ры и яз. – 1977. – Т. 36, № 1. – С. 9-17.
168. Смирницкий А.И. Лексикология английского языка. – М.: Изд-во лит-ры на иностранных языках, 1956. – 260 с.
169. Соболева П.А. Трансформационные поля аппликативной порождающей грамматики и моделирование сложных слов // Проблемы структурной лингвистики: 1981. – М.: Наука. – 1983. – С. 83-95.
170. Степаненко М.І. Взаємодія формально-граматичної і семантичної валентності у структурі словосполучення та речення. – К.: Національна Академія наук України, ІВМЦ Освіта, 1997. – 216 с.
171. Степанова М.Д. Словообразование современного немецкого языка. – М.: Наука, 1953. – 304 с.
172. Степанова М.Д. К вопросу о синтаксической природе словосложения // Ученые записки МГПИИЯ. Общее языкознание, грамматика, лексикология и стилистика. – 1959. – Т. XIX. – С. 303–325.
173. Степанова М.Д. Вопросы морфологического анализа слова // Иностранные языки в школе. – 1961. – № 1. – С. 103–114.
174. Степанова М.Д. Словообразование, ориентированное на содержание и некоторые вопросы анализа лексики // Вопросы языкознания. – 1966. – № 6. – С. 50–60.
175. Степанова М.Д. О “внешней” и “внутренней” валентности слова // Иностранные языки в школе. – 1967. – № 3. – С. 11–19.
176. Степанова М.Д. Методы синхронного анализа лексики (на материале современного немецкого языка). – М.: Высшая школа, 1968. – 200 с.
177. Степанова М.Д. Проблемы теории валентности в современной лингвистике // Иностранные языки в школе. – 1973. – № 5. – С. 12-22.
178. Степанова М.Д. Теория валентности и валентный анализ (на материале современного немецкого языка). – М.: МГПИИЯ им. М. Горького, 1973. – 110 с.
179. Степанова М.Д., Чернышева И.И. Лексикология современного немецкого языка. – М.: Высшая школа, 1962. – 310 с.

180. Стишов А.А. Отфраземные образования в современном украинском языке: Автореф. дис... канд. филол. наук: 10.02.01. / Ин-т языковедения им. А.А.Потебни АН УССР – К., 1991. – 18 с.
181. Телия В.Н. Коннотативный аспект семантики номинативных единиц. – М.: Наука, 1986. – 141 с.
182. Телия В.Н. Русская фразеология: Семантический, прагматический и лингвокультурологический аспекты. – М.: Языки русской культуры, 1996. – 286 с.
183. Топорова Т.В. Культура в “зеркале языка”: Древнегерманские двучленные имена собственные. – М.: Школа: Языки русской культуры, 1996. – 253 с.
184. Троненко Н.Г. Лексикализованные синтаксические структуры в синхронии и диахронии: Автореф. дис... канд. филол. наук: 10.02.04. / Киевский гос. ун-т им. Т.Г.Шевченко. – К., 1991. – 19 с.
185. Трофимова З.С. Словарь новых слов и значений в английском языке. – М.: Павлин, 1993. – 304 с.
186. Ужченко В.Д. Народження і життя фразеологізму. – К.: Рад. Шк., 1988. – 279 с.
187. Ужченко В.Д., Авксентьев Л.Г. Українська фразеологія. – Харків: Основа, 1990. – 167 с.
188. Уфимцева А.А. Лексическое значение: Принципы семиологического описания лексики. – М.: Наука, 1986. – 240 с.
189. Фельдман Н.И. Окказиональные слова и лексикография // Вопросы языкознания. – 1957. – № 4. – С. 64–73.
190. Филлмор Ч. Фреймы и семантика понимания: Пер. с англ. // Новое в зарубежной лингвистике. – М.: Прогресс, 1988. – Вып. 23: Когнитивные аспекты языка. – С. 52–93.
191. Фурашова Н.В. Опыт когнитивного анализа глагольной семантики // Языковая категоризация (Части речи, словообразование, теория номинации). – М.: Ин-т языкознания РАН, Тамбовский гос. ун-т. – 1997. – С. 82–85.

192. Харитончик З.А. Способы концептуальной организации знаний лексики языка // Язык и структуры представления знаний: Сб. научно-аналитических обзоров. – М.: РАН ИНИОН. – 1992. – С. 98-123.
193. Хидекель С.С., Кошель Г.Г. Оценочный компонент лексического значения слова // Иностранные языки в школе. – 1981. – № 4. – С. 7–10.
194. Хованская Э.И. Лексическая актуализация // Филол. науки / Научн. докл. высш. шк.: Филол. науки. – 1983. – № 1. – С. 46–49.
195. Хомский Н. Язык и проблемы знаний: Пер. с англ. // Вестник Московского ун-та. – 1995. – № 6. – Сер. 9. Филология. – С. 110–134.
196. Царев П.В. Экспрессивный потенциал словообразовательных моделей английского языка // Иностранные языки в школе. – 1987. – № 1. – С. 3–6.
197. Чернышева И.И. Фразеология современного немецкого языка. – М.: Высшая школа, 1970. – 200 с.
198. Шадрин В.И. Семантико-синтаксическое исследование сложных существительных в современном английском языке: Автореф. дис...канд. филол. наук: 10.02.04. / Московский гос. пед. ин-т. – М., 1977. – 15 с.
199. Шаумян С.К. Структурная лингвистика. – М.: Наука, 1965. – 395 с.
200. Шахнарович А.М. Проблемы формирования языковой способности // Человеческий фактор в языке. Язык и порождение речи. – М.: Наука. – 1991. – С. 185–220.
201. Шипицына Г.М. Структура значения слова и отношения между образующими ее компонентами // Филол. науки. – 1993. – № 3. – С. 67–76.
202. Шмелев Д.Н. Проблемы семантического анализа лексики (на материале русского языка). – М.: Наука, 1973. – 280 с.
203. Шмелев Д.Н. Современный русский язык. Лексика. – М.: Просвещение, 1977. – 335 с.
204. Яковлева Е.Б. Сложные лексические единицы в английском языке и речи. – М.: Изд-во Московского ун-та, 1986. – 113 с.

205. Ярошовець В., Бугров В. Аналітична філософія: витоки, проблеми, перспективи // Наукові записки Тернопільського держ. пед. ун-ту. Серія. Філософія, економіка, соціологія. – Тернопіль: ТДПУ, 1999. – № 2. – С. 44–47.
206. Adams V. *An Introduction to Modern English Word-Formation*. – L.: Longman, 1973. – 230 p.
207. Aitchison J. *Words in the Mind. An Introduction to the Mental Lexicon*. – Oxford (UK) & Cambridge (Mass., USA): Blackwell Publishers, 1994. – 240 p.
208. Algeo T. Where do all the New Words Come from // *American Speech*, 1980. – Vol. 55, N 4. – P. 264–277.
209. Bauer L. *English Word-Formation*. – Cambridge: Cambridge University Press, 1996. – 311 p.
210. *BBC English Dictionary*. – L.: Harper Collins Publishers, 1993. – 1371 p.
211. Beakley B., Ludlow P. *The Philosophy of the Mind: Classical Problems // Contemporary Issues*. – Cambridge (Mass.): The MIT Press, 1994. – 433 p.
212. Bolinger D.L. *The Phrasal Verb in English*. – Cambridge: Cambridge University Press, 1971. – 386 p.
213. Buck R.A. Words that are their Opposites: Noun to Verb Conversion in English // *Word*. – 1997. – N1. – P. 1–14.
214. Bruton I. *The English Verb in the Context*. – Cambridge: Cambridge University Press, 1964. – 57 p.
215. Buzan T. *Use Your Head*. – L.: BBC Books, 1989. – 154 p.
216. Carr Ch.T. *Nominal Compounds in Germanic*. – Oxford: Oxford Univ. Press, 1939. – 627 p.
217. Chalker S. *Current English Grammar*. – L.: Macmillan, 1992. – 265 p.
218. Chomsky N. *Language and Thought*. – Wakefield, London: Moyer Bell, 1993. – 96 p.
219. Close R.A. *Teacher's Grammar. The Central Problems of English*. – London: Language Teaching Publications, 1992. – 212 p.
220. Courtney R. *Longman Dictionary of Phrasal Verbs*. – Moscow: Russky Yazyk Publishers, 1986. – 734 p.

221. Crystal D. *The Cambridge Encyclopedia of Language*. – Cambridge: Cambridge University Press, 1992. – 472 p.
222. Cruse D.A. *Prototype Theory and Lexical Semantics // Meaning and Prototypes Studies in Linguistic Categorization / Ed. by Savas and Tsohatzidis*. – London, New York: Routledge, 1990. – P. 382–376.
223. Curme G. O. *A Grammar of the English Language: Parts of Speech and Accidence*. – New York, 1933. – Vol. 3. – 485 p.
224. Davitz J.R. *The Language of Emotion*. – New York – London: Academic Press, 1969. – 197 p.
225. Deroy L. *Neologie et Neologismes: Essai de Typology Generale // La Banque des Mots*. – 1978. – Vol. 1. – P. 5–12.
226. Dewel R.B. *Over Again: Image-scheme Transformations in Semantic Analysis // Cognitive Linguistics*. – 1994. – N 5/4. – P. 351–380.
227. Downing A., Locke Ph. *A University Course in English Grammar*. – London: Prentice Hall International (UK) Ltd, 1992. – 360 p.
228. Ellis D.G. *Fixing Communicative Meaning: A Coherentist Theory // Communication Research*. – 1995. – Vol. 22, N 5. – P. 515–544.
229. Fodor J.A. *Representations: Philosophical Essays on the Foundations of Cognitive Science*. – Brighton: Harvester Press, 1991. – 235 p.
230. Galinsky H. *American Neologisms in German // American Speech*. – 1980. – Vol. 55, No. 4. – P. 243–263.
231. Galperin I.R. *Stylistics*. – Moscow: Higher School Publishing House, 1971. – 343 p.
232. Givon T. *Mind, Code and Context: Essays in pragmatics*. – Hillsdale: Lawrence Erlbaum Associates Publ., 1989. – 456 p.
233. Goursky S.E. *The idiomatic Heart of the English Language*. – Lvov: Svit, 1975. – 167 p.
234. Greenbaum S., Quirk R.A. *A University Grammar of English*. – London: Longman, 1995. – 487 p.

235. Grice H.P. *Logic and Conversation // Syntax and Semantics, Speech Acts.* – New York, 1975. – Vol. 13. – P. 41–58.
- 236.
237. Halliday M.A.K. *Lexics as Linguistic Level // Хрестоматия по английской филологии: Учеб. пособие / Сост. О.В. Александрова.* – М.: Высш. шк. – 1991. – С. 130–138.
238. Harris Z.S. *Transformational Theory // Language.* – 1965. – Vol. 41, N3. – P. 18-23.
239. Helbig H. *Valenz, Semantik und Satzmodelle // Deutsch als Fremdsprache.* – 1976. – N2. – S. 99–106.
240. Hirtle W. *Meaning and Referent: For a Linguistic Approach // Word.* – 1994. – Vol. 45, N 2. – P. 103–117.
241. Ilyish B. *The Structure of Modern English.* – Leningrad: Prosveshcheniye, 1971. – 365 p.
242. Jackendoff R.S. *Patterns in the Mind. Language and Human Nature.* – New York: Basic Books, 1994. – 246 p.
243. Jespersen O. *A Modern English Grammar on Historical Principles: Part VI. Morphology.* – London: George Allen and Unwin LTD, 1954. – 426 p.
244. Jespersen O. *A Modern English Grammar on Historical Principles: Syntax.* – London: London Group LTD, 1954. – Part II. – 435 p.
245. Jespersen O. *Modern English Grammar on Historical Principles: Part IV. Syntax.* – London: George Allen and Unwin LTD, 1954 – 400 p.
246. Jespersen O. *The Philosophy of Grammar.* – London: Longman Group Ltd., 1968. – 159 p.
247. Jespersen O. *A Modern English Grammar on Historical Principles // Readings in Modern English Lexicology.* – L.: Prosveshcheniye. – 1969. – P. 154–158.
248. Kaczmarek J. *On Thought and Proposition // Acta Universitatis Lodziensis. Folia Philosophica.* – 1993. – N 9. – P. 43–49.
249. Katz J.J., Fodor T.A. *The Structure of a Semantic Theory // Language.* – 1963. – Vol. 39. – P. 479–518.

250. Kennedy A. *Current English*. – Boston, London: London Group LTD, 1935. – 564 p.
251. Laird Ch. *Language in America*. – New York: Harcocert Brace World, 1970. – 543 p.
252. Lakoff G. *Women, Fire and Dangerous Things*. – Chicago: University of Chicago Press, 1987. – 614 p.
253. Langacker R.W. *Constituency, Dependency and Conceptual Grouping // Cognitive Linguistics*. – 1997. – N 8–1. – P.1–33.
254. Leech G. *The Study of Meaning*. – London: Penguin Books, 1990. – 383 p.
255. Lees R.B. *The Grammar of English Nominalizations // Intern. J. Americ. Ling.*, 1960. – Vol. 26, N 3. – Part II. – P. 64–118.
256. Lewis M. *The Lexical Approach*. – London: LTP, 1993. – 200 p.
257. Lipka L. *Semantic Structure and Word-Formation*. – München: VEB Max Niemeyer Verlag., 1972. – 216 p.
258. Marchand H. *Notes on Nominal Compounds in Present-Day English // Word*. – 1955. – Vol. II, N2. – P. 22–28.
259. Marchand H. *Compound and Pseudo-Compound Verbs // American Speech*. – 1957. – May. – P. 90–94.
260. Marchand H. *The Caregories and Types of Present-Day English Word-Formation*. –Alabama: University of Alabama Press, 1960. – 379 p.
261. Maurer D.W., High F.C. *New Words – Where do they Come from and where do they Go // American Speech*. – 1982. – No. 55. – P. 2–32.
262. Medvedeva L.M. *English Grammar in Proverbs, Sayings, Idioms and Quotations*. – Kiev: Kiev State University Press, 1990. – 240 p.
263. Mervis C.B., Pani F.R. *Acquisition of Basic Objects Categories // Cognitive Psychology*. – 1980. – Vol. 12, N 4. – P. 495–522.
264. Meys W.I. *Compound Adjectives in English and the Ideal Speakerlistener: A Study of Compounding in a Transformation-Generative Framework..* – New York: North-Holland Publishing Company, 1974. – 153 p.

265. Morokhovskaya E.J. *Fundamentals of Theoretical English Grammar*. – Kiev: Vysca Scola, 1984. – 287 p.
266. Nida E.A. *Morphology: the Descriptive Analysis of Words*. – Ann Arbor: Univ. of Michigan Press, 1946. – 221 p.
267. Potter S. *Our Language*. – Harmondsworth: Penguin Books, 1968. – 207 p.
268. Poutsma H. *A Grammar of Late Modern English*. – Groningen: Noorhoff, 1928. – 557 p.
269. Quilett P. *Semantic and Cognitive Research: A New “North-West passage” // Semiotica*. – 1996. – Vol. 3-4. – P. 353–365.
270. Quirk R. *A University Grammar of English*. – Moscow: Vissaja skola, 1982. – 190 p.
271. Quirk R., Greenbaum S., Leech G., Svartvik J. *A Grammar of Contemporary English*. – London: Longman, 1974. – 1020 p.
272. Rayevska N.M. *English Lexicology*. – Kiev: Vysca Skola Publisers, 1979. – 303 p.
273. Roberts M.H. *The Antiquity of Germanic Verb-Adverb Location*. – New York: Prentice Hall Inc., 1936. – 176 p.
274. Russel J.W., Porter M.G. *Among the New Words // American Speech*. – 1978. – N 3. – P. 215–217.
275. Soudek L. *Structure of Substandard Words in British and American English*. – Bratislava: Vydavatelstvo Slovenske, 1969. – 228 p.
276. Sweet H. A. *New English Grammar Logical and Historical*. – Oxford: Clarendon Press, 1955. – 499 p.
277. Sweetser E. *From Etymology to Pragmatics: Metaphorical and Cultural Aspects of Semantic Structure*. – Cambridge: Cambridge University Press, 1990. – 247 p.
278. Taylor J.R. *Linguistic Categorization. Prototypes in Linguistic Theory*. – Oxford: Clarendon Press, 1989. – XIII. – 270 p.
279. Tsohatzidis S.L. *Introduction // Meaning and Prototypes. Studies in Linguistic Categorization / Ed. By S. Tsochatzidis*. – London–New York: Routledge, 1990. – P. 1–8.

280. Uhrström W. Pickpocket, Turnkey, Wrap-rascal and Similar Formations in English: A semasiological study. – Stockholm: Magn. Bergvall, 1918. – 79 p.
281. Ullman S. Semantics: An Introduction to the Science of Meaning. – Oxford: Blackwell, 1962. – 278 p.
282. Ullman S. Words and Their Use. – New York: Hawthorn Books, 1966. – 125 p.
283. Warren B. Semantic Patterns of Noun-Noun Compounds. – Göteborg: Acta Universitatis Gothoburgensis, 1976. – 266 p.
284. Zhabotynska S.A. Cultural Aspects of Language Functioning. Mental Models and their Transformations // IATEFL – Ukraine, Newsletter. – 1996. – N4. – P. 5–6.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ СЛОВНИКОВИХ МАТЕРІАЛІВ

CCED – Collins Cobuild English Language Dictionary. – London-Glasgo: Harper Collins Publishers, 1987. – 1704 p.

CODCE – The Concise Oxford Dictionary of Current English. – Oxford: Oxford University Press, 1977. – 1368 p.

DNWM – Трофимова З.С. Словарь новых слов и значений в английском языке. – М.: Павлин, 1993. – 304 с.

ERD – English-Russian Dictionary / Ed. By Prof. V.K.Müller. – Moscow: Sovietskaia Enciklopedia Publishing House, 1964. – 1192 p.

LDCE – Longman Dictionary of Contemporary English. – Harlow, London: Longman, 1982. – 1303 p.

SEDHP – The Shorter English Dictionary on Historical Principles / Ed. by C.T.Onions. – Oxford, New-York, Toronto: Oxford University Press, 1992. – 672 p.

WNID – Webster's Third New International Dictionary of the English Language. – Springfield, Massachussets: Merriam, 1981. – 2662 p.

WSD – Webster's School Dictionary. – Springfield, Massachusetts: Merriam-Webster Inc., Publishers, 1986. – 1167 p.

ДОДАТКИ

Додаток А

Композити з першим дієслівним компонентом у сучасній англійській мові

- Ban(g)-beggar** (UD, 14), n, dial., 1.1.b.
Bang straw (UD, 13), n, dial., 1.1.b.
Bang-tail (UD, 37), n, 2.1.a.
Blow-coal (UD, 62), n, dial., 3.2.k.
Blow-maunger (UD, 33), n, dial., 1.2.c.
Blow-point (UD, 65), n, 3.2.m.
Break-axe tree (UD, 72), attr., 3.2.k..
Break-back (UD, 73), a, 1.1.a.
Break-bones (UD, 38), 1838, n, 2.1.a.
Breakbone fever (UD, 72), 1866, attr., 3.2.i.
Break-bulk (UD, 19), 1622, n, 1.1.b.
Break-club (UD, 67), n, 3.2.m.
Break-league (UD, 32), 1583, n, 1.2.b.
Break-love (UD, 32), 1583, n, 1.2.b.
Break-neck (UD, 73), a, 1.1.a.
Break-net (UD, 39), 1583-1623, n, 2.1.a.
Break-peace (UD, 32), 1593, n, 1.2.b.
Break-promise (UD, 32), 1600, n, 1.2.b.
Break-pulpit (UD, 18), 1589, n, 1.1.b.
Break-stalk blight (UD, 72), attr., dial., 2.1.b.
Break-stone (UD, 45), 1688, n, 2.1.b.
Break-teeth words (UD, 72), attr., 1.1.a.
Break-vow (UD, 32), 1583, n, 1.2.b.
Breakwater (UD, 62), n, 3.1.b.
Break-wind (UD, 60), 1823, n, dial., 2.1.e.
Breed-bate (UD, 26), 1593-1852, n, 1.2.b.
Breed-debate (UD, 26), 1529, n, 1.2.b.

- Brick-bat** (ERD, 129), (WSD, 109), n, 3.2.k.
 Brick-field (ERD, 129), n, 2.1.d.
 Brick-kiln (ERD, 129), n, 3.2.k.
 Bricklayer (ERD, 129), (WSD, 109), n, 1.1.b.; ~ing n
 Brickwork (ERD, 129), (WSD, 109), n, 1.1.b.
 Brickyard (ERD, 129), (WSD, 109), n, 2.1.d.
Bunch-clod (UD, 17), n, 1.1.b.
Burn-cow (UD, 39), n, 2.1.a., 2.1.b.
 Burnewin (UD, 17), 1785, n, Scotch, 1.1.b.
 Burn-gully (UD, 18), n, dial., 1.1.b.
 Burn-the-wind (UD, 17), 1785, n, Scotch, 1.1.b.
Burst-cow (UD, 39), n, 2.1.a.
Buss Beggar (UD, 24), n, 1.2.b.
Buy-all (UD, 54), n, 1.1.a.
Buz-bloke (UD, 11), n, slang, 1.1.b.
- Call-board** (WSD, 124), n, 3.2.b.
 Call-boy (ERD, 146), (WSD, 124), n, 1.1.b., 3.2.h.
 Call-box (ERD, 146), n, 3.2.
 Call-bell (ERD, 146), n, 3.2.k.
 Call letters (WSD, 124), n, 3.2.k.
 Call-loan (ERD, 146), (WSD, 124), n, 3.2.o.
 Call-money (ERD, 146), n, 3.2.o.
 Call number (WSD, 124), n, 3.2.p.
 Call sign (WSD, 124), n, 3.2.l.
 Call-up (ERD, 146), (WSD, 124), n, 3.2.g.
Carry-all (UD, 63), (ERD, 155), (WSD, 134), 1837, n, 3.1.c.
 Carry-castle (UD, 40), n, 2.1.a.
 Carry-knave (UD, 23), 1630, n, 1.1.b.
 Carry-tale (UD, 26), 1577-1824, n, 1.2.b.

- Carryout (WSD, 134), n, 3.1.c.
- Carry-over (ERD, 156), n, 1.1.a.
- Cast-me-down (UD, 49), 1597-1679, n, 2.1.b.
- Catchall (WSD, 138), n, 1.1.a.
- Catch-ball (UD, 54), n, 1.1.a.
- Catch-bit (UD, 26), 1611, n, 1.2.b.
- Catch-cloak (UD, 11), n, 1.1.b.
- Catch-coin (UD, 19), 1611, n, 1.1.b.
- Catch-cold (y) (UD, 54), n, 1.1.a.
- Catch-corer (UD, 66), n, dial., 3.2.m.
- Catch-'em-alive (UD, 63), n, 3.1.d.
- Catch Fart (UD, 17), n, vulgar, 1.1.b.
- Catch-fish (UD, 13), 1661, n, 1.1.b.
- Catchfly (UD, 45), 1597, n, dial., 2.1.b.
- Catpenny (ERD, 159), (WSD, 138), n, a, 1.1.a.
- Catchpole (UD, 16), (ERD, 159), n, 1.1.b.; 3.2.d.
- Catch-rogue (UD, 14), n, dial., 1.1.b.
- Catch-water (UD, 62), n, 3.1.b.
- Catchword (ERD, 159), (WSD, 138), n, 3.2.l.; 3.2.h.
- Changeability** (ERD, 167), n, 1.1.a.
- Change-over(ERD, 167), n, 3.2.k.
- Change ringing (WSD, 146), n, 3.2.h.
- Cheat'em** (UD, 61), n, slang, 2.1.d.
- Cheat-law (UD, 29), n, 1.2.b.
- Checkboard** (ERD, 170), n, 3.2.m.
- Checkbook (WSD, 148), n, 3.2.o.
- Check-in (CCED, 231), n, 3.2.
- Check-key (ERD, 171), n, 3.2.k.
- Check list (WSD, 150), n, 3.2.
- Checkmate (ing), (ed) (ERD,170), (CCED, 231), n, 3.2.m.; v, 3.2.m.

- Check-nut (ERD, 170), n, 3.2.k.
- Check-off (ERD, 170), (WSD, 150), n, 3.2.a.
- Checkpoint (WSD, 150), n, 2.1.d.
- Checkrein (WSD, 150), n, 3.2.m.
- Check-room (ERD, 170), (WSD, 150), n, 2.1.d.
- Checkrow (ERD, 172), n, 3.2.e.
- Check-taker (ERD, 170), n, 3.2.h.; 3.2.g.
- Check-up (ERD, 171), (WSD, 150), n, 3.2.
- Check-weigher (ERD, 171), n, 3.2.k.
- Choke-children** (UD, 39), n, dial., 2.1.a.
- Choke-dog (UD, 56), n, dial., 3.1.c.
- Choke-jade (UD, 61), n, 2.1.d.
- Choke-sparrow (UD, 46), n, dial., 2.1.b.
- Chop-cherry** (UD, 66), 1561-1684, n, 3.2.m.
- Chop-church (UD, 19), 1391-1695, n, 1.1.b.
- Chop-living (UD, 19), 1634, n, 1.1.b.
- Chop-loge (UD, 32), 1542-1658, n, 1.2.b.
- Chop-logic (UD, 32), 1561-1592, n, 1.2.b.
- Chop-straw (UD, 32), n, dial., 1.2.b.
- Chuck-board** (UD, 65), n, 3.2.m.
- Chuck-button (UD, 65), n, 3.2.m.
- Chuck-farthing (UD, 65), n, 3.2.m.
- Chuck-halfpenny (UD, 65), n, 3.2.m.
- Chuck-hole (UD, 65), n, 3.2.m.
- Clap-hand-cakes** (UD, 72), attr., dial., 3.1.b.
- Clap-shoulder (UD, 14), n, 1.1.b., 3.2.d.
- Claw-back** (UD, 25), n, 1.2.b., (metaph.).
- Climbdown** (ERD, 186), n, v, 2.1.d., metaph.
- Cook-book** (ERD, 223), (WSD, 198), n, 3.2.l.
- Cook-gallery (ERD, 224), n, 3.2.b.

- Cook-general (ERD, 224), n, 1.1.b.
- Cook-house (ERD, 224), n, 3.2.b.
- Cook-housemaid (ERD, 224), n, 1.1.b.
- Cook-out (WSD, 198), n, 3.1.c.
- Cook-stove (WSD, 198), n, 3.1.b.
- Cook-table (ERD, 224), n, 3.1.b.
- Cook-shop (ERD, 224), n, 2.1.d.
- Cook-room (ERD, 224), n, 3.2.b.
- Cool-headed (ERD, 224), (WSD, 198), a, 1.1.a.
- Come-about (ERD, 200), n, colloq., 1.3.
- Come-and-go (ERD, 200), n, 1.3.a.; attr.~ people 1.1.b.
- Come-back (ERD, 200), (WSD, 176), n, a, colloq., 1.3.b.
- Come-by-chance (ERD, 200), n, colloq., 1.1.a.
- Come-do (ERD, 200), n, 3.2.i.
- Come-down (ERD, 200), (WSD, 176), n, 1.3.b.
- Come-hither look (DAS, 77), attr., slang, 1.2.a.
- Come-off (ERD, 200), n, 1.3.b.; Amer.E, 1.3.
- Come-on (DAS, 77), n, slang, 1.3.b.
- Come-o'-will n, 1.1.b.
- Come-to-pass n, 1.3.
- Cover-point (UD, 67), n, term, 3.2.m.
- Cover-slut (UD, 56), n, dial., 3.1.a.
- Crack-down (TDNWM), Amer.E, n, 1.2.a.
- Crack-halter (UD, 31), 1566, n, 1.2.b.
- Crackjaw n, colloq., 3.2.p.
- Crackpot (DAS, 85), n, 1.1.a.
- Crack-rope (UD, 31), n, 1.2.b.
- Crack-up (DAS, 84), n, 2.1.f.
- Crank case (ERD, 236), n, 3.2.k.
- Crankshaft (ERD, 236), n, 3.2.k.

Crankpin (WSD, 210-211), n, 3.2.k.
 Crankweb (ERD, 236), n, 3.2.k.
Crossarm (ERD, 241), n, 3.2.k.
 Cross-bar (ERD, 241), (WSD, 215), n, 3.2.k., 3.2.m.
 Cross-beam (ERD, 241), n, 3.2.k.
 Cross-bench (ERD, 241), n, 3.2.a.
 Crossbill (ERD, 241), (WSD, 215), n, 2.1.a.2.
 Cross-bones (ERD, 241), (WSD, 215), n, pl., 2.1.c.
 Cross-bow (ERD, 241), (WSD, 215), n, 3.2.a.
 Crossbowman (WSD, 215), n, 1.1.b.
 Crossbred (ERD, 241), (WSD, 215), a, n, 1.1.a.
 Cross-breed (ERD, 241), (WSD, 215), n, v, 1.1.a.
 Crossbusing (TDNWM, 89), n, Amer., 1.1.b.
 Cross-country (ERD, 241), (WSD, 215), n, a, 2.1.d.
Cry-baby (ERD, 244), (WSD, 217), n, 1.2.b.
Cuddle me to you (UD, 47), n, 1.2.c.
Cull-me (UD, 47), n, 1.2.c.
Cut-and-come again (MDD), attr., 1.1.a.
 Cut and contrive (MDD), v, 1.2.a.
 Cut-and-cover (MDD), v, 3.2.e.
 Cut- and-dried (WSD, 222), a, 3.1.e.
 Cut-and-fill (MDD), n, 3.2.f.
 Cut-and-long tail (MDD), n, 3.1.e.
 Cut-and-thrust (MDD), n, a, 1.1.b., 3.1.e.
 Cut-and-try (MD), n, 3.2.c.
 Cutaway (ERD, 249), (WSD, 222), n, a, 3.2.l.
 Cutback (WSD, 222), n, 1.2.a.
 Cut-finger (UD, 45), n, dial., 2.1.b.
 Cut-glass (ERD, 249), (WSD, 222), n, 3.1.b.
 Cutoff (WSD, 223), n, 1.2.a.

Cut-out (ERD, 249), (WSD, 223), n, 3.2.k.
 Cutover (WSD, 223), a, 1.1.a.
 Cutpurse (UD, 11), (WSD, 223), 1362, n, term, 1.1.b.
 Cut-rate (DAS, 90), (WSD, 223), a, 3.1.e.
 Cut-throat (UD, 12,15,56), (ERD, 249), (WSD, 223),
 1535, n, a, 1.1.b., dial., 3.1.c.
 Cut-up (ERD, 249), (WSD, 223), n, 1.1.b.
 Cut-water (UD,55,62), (ERD, 249), (WSD, 223), n, 1.2.c., 1644, n, 3.2.b.
 Cutworm (WSD, 223), 2.1.a.

Dag-swain (UD, 56), n, 3.1.2.
Dare-all (UD, 30, 55), n, 1.2.b., 3.1.2.
Dare-devil (UD, 30), 1794, n, 1.2.b.
Die-hard (ERD, 282), (WSD, 250), n, 1.1.b.
Die-sinker (ERD, 282), n, 1.1.b.
Die-stock (ERD, 282), n, 3.2.k.
Ding-dew (UD, 34), n, dial., 1.2.c.
Ding-thrift (UD, 20), n, dial., 1.2.b.
Dip-ear (UD, 38), n, dial.,2.1.a.
Doable (ERD, 303), a, 1.3.b.
Do-all (ERD, 303), n, 1.1.b.
Dodo (ERD, 304), n, 2.1.a.2.
Do-gooder (TDNWM, 100), n, 1.1.a.
Do-it-yourself (TDNWM, 100), a, 1.3.c.
Do-it-yourselfer (TDNWM, 100), n, 1.1.b.
Do-little (UD, 28), 1586, n,1.2.b.
Donnot (UD, 27), n, dial.,1.2.b.
Do-nothing (UD, 27), (CODCE, 599), (ERD, 307), 1579, n, a, 1.2.b.
Do-nought (UD, 27), (CODCE, 600), 1594, n, dial., 1.2.b.
Donut (WSD, 266), n, 1.3.c.

- Do-right-people n, 1.1.a.
- Draw-arch** (CODCE, 650), n, 2.1.d.
- Drawback** (ERD, 315), (WSD, 273), n, 1.3.b.
- Drawbar** (ERD, 314), (WSD, 273), n, 3.2.g.
- Draw-beam** (CODCE, 650), n, 2.1.c.
- Draw-bed** (CODCE, 650), n, 3.1.b.
- Draw-bench** (CODCE, 650), n, 3.2.k.
- Draw-board** (CODCE, 650), n, 3.2.l.
- Draw-bolt** (CODCE, 650), n, 3.2.g.
- Draw-bore** (CODCE, 650), n, 3.2.k.
- Draw-box** (CODCE, 650), n, 3.2.l.
- Draw-breech** (UD, 33), 1790, n, dial., 1.2.c.
- Drawbridge** (ERD, 314), (WSD, 273), n, 3.2.k.
- Draw-dike** (CODCE, 650), n, 3.2.k.
- Draw-dock** (CODCE, 650), n, 2.1.g.
- Draw-farm** (CODCE, 650), n, 3.2.k.
- Draw-glove(s)** (UD, 65), 1648, 1767, n, 3.2.m.
- Drawhook** (ERD, 314), n, 3.2.g.
- Drawhorse** (CODCE, 650), n, 3.2.k.
- Drawknife** (WSD, 273), n, 3.2.k.
- Draw-latch** (UD, 12,62), 1614, n, 3.1.b.
- Draw-link** (CODCE, 650), n, 3.2.k.
- Drawplate** (ERD, 315), n, 3.2.k.
- Drawshave** (WSD, 273), n, 3.2.k.
- Draw-stop** (UD, 62), 1880, n, 3.1.b.
- Drawstring** (WSD, 273), n, 3.1.b.
- Drawtongs** (ERD, 315), n, 3.2.k.
- Drawtube** (WSD, 273), n, 3.2.k.
- Draw-well** (ERD, 315), n, 3.1.b.
- Draw-water** (UD, 39), n, dial., 2.1.a.

- Draw-window (CODCE, 651), n, 3.2.k.
- Dread-nought (UD, 55), 1806, n, 3.1.d.
- Dream-hole** (ERD, 315), n, 2.1.d.
- Dream-land (ERD, 315), (WSD, 273), n, 1.2.d.
- Dream-liner (ERD, 315), n, Amer.E, colloq., 3.2.g.
- Dream-world (ERD, 315), (WSD, 273), n, 1.2.d.
- Driftage** (WSD, 274), n, 3.2.b.
- Drift-ice (ERD, 316), n, 3.2.b.
- Drift-net (ERD, 316), n, 3.2.b.
- Drift-wood (ERD, 316), (WSD, 274), n, 3.2.k.
- Drink-offering** (ERD, 317), n, 1.1.b.
- Drive-knurr** (UD, 66), n, 3.2.m.
- Drop-handkerchief** (UD, 66), n, 3.2.m.
- Drop-key (UD, 66), n, 3.2.m.
- Drop-piss (UD, 60), n, 2.1.e.
- Drop-seed (UD, 47), n, 2.1.b.
- Dust-point** (UD, 65), n, 3.2.m.
-
- Eat-bee** (UD, 38), 1608-1693, n, 2.1.a.
- Eat-meat (UD, 28), n, dial., 1.2.b.
- End line** (WSD, 296), n, 3.2.m.
- End man (WSD, 296), n, 3.2.h.
- Endmost (WSD, 296), a, 1.3.c.
- End organ (WSD, 297), n, 3.2.i.
- End-paper (ERD, 340), (WSD, 297), n, 3.2.l.
- End plate (WSD, 297), n, 3.2.g.
- Endpoint (WSD, 297), n, 1.3.c.
- End-pressure (ERD, 340), n, 3.2.k.
- End product (WSD, 297), n, 1.3.c.
- End-result (CCED, 466), n, 1.3.c.

- End run (WSD, 297), n, 3.2.m.
 End table (WSD, 297), n, 3.1.b.
 End-up (ERD, 340), n, colloq., 1.2.c.
 End-view (ERD, 340), n, 3.2.k.
 End-ways= end-wise (ERD, 340), (WSD, 297), adv, a, 1.3.c.
 Endzone (WSD, 297), n, 3.2.m.
- Faineant** (UD, 27), 1619, n, 1.2.b.
Fear-crow (UD, 63), n, 3.1.b.
Fear-nothing (UD, 55), n, 3.1.d.
Fear-nought (UD, 31,55), n, dial., 1.2.b.
Fear-nowt (UD, 31), n, dial., 1.2.b.
Fetch-water (UD, 12), 1598, n, 1.1.b.
Fill-basket (UD, 57), n, 3.1.c.
Fill-belly (UD, 23), 1553, n, 1.2.b.
Fill-paunch (UD, 23), 1553, n, 1.2.b.
Fill-pot (UD, 22), n, 1.1.a.
Find-fault (UD, 26), 1577-1824, n, 1.2.b.
Flame cell (WSD, 340), n, 3.2.k.
Flameout (WSD, 340), n, 3.2.k.
Flame-projector (ERD, 388), n, 3.2.j.
Flameproof (WSD, 340), a, 1.3.a.
Flamethrower (WSD, 340), n, 3.2.j.
Flashback (ERD, 389), (WSD, 341), n, 3.2.h.
Flashbulb (WSD, 341), n, 3.2.k.
Flash burn (ERD, 389), n, 3.2.i.
Flash card (WSD, 341), n, 3.1.b.
Flashcube (WSD, 341), n, 3.2.k.
Flash flood (WSD, 341), n, 3.2.q.
Flashgun (WSD, 341), n, 3.2.k.

- Flash-house (ERD, 389), n, slang, 2.1.d.
- Flash lamp (WSD, 341), n, 3.2.q.
- Flash-light (ERD, 389), (WSD, 341), n, 3.2.l.
- Flashover (WSD, 341), n, 3.2.q.
- Flash-point (ERD, 389), (WSD, 341), n, 3.2.q.
- Flashtube (WSD, 341), n, 3.2.k.
- Flyable (WSD, 346), a, 1.1.a.
- Fly-agaric (ERD, 396), n, 2.1.b.
- Flyash (WSD, 346), n, 3.2.k.
- Fly-away (ERD, 396), a, 1.1.a., 3.1.d.
- Fly-a-way (LDCE, 395), (WSD, 347), n, 1.2.c.
- Fly-bane (ERD, 396), n, 3.1.b.
- Fly-bitten (ERD, 396), a, 3.1.b.
- Fly-blow (ERD, 396), n, v, 2.1.a.
- Fly-blown (LDCE, 395), a, Am.E, 3.1.c.
- Fly-by-night (LDCE, 395), (WSD, 347), (ERD, 397), a, derog., 1.2.a.
- Flycasting (WSD, 347), n, 2.1.a.
- Flycatcher (LDCE, 395), (WSD, 347), n, 2.1.a.2.
- Fly-fish (ERD, 397), v, 1.1.b.
- Fly-fishing (LDCE, 395), (WSD, 347), n, 1.1.b.
- Fly-leaf (ERD, 397), (LDCE, 396), (WSD, 347), n, 3.2.l.
- Flyman (ERD, 397), n, 3.2.h.
- Flyover (LDCE, 396), n, Br.E, 2.1.d.; Am.E, 3.2.m.
- Flypaper (LDCE, 396), (WSD, 347), (ERD, 397), n, 3.1.b.
- Fly-past (ERD, 397), (LDCE, 396), Br. E, n, 3.2.m.
- Fly-sheet (LDCE, 396), (ERD, 397), n, 3.2.l.
- Fly-swatter (LDCE, 396), (WSD, 347), n, 3.1.b.
- Fly-the-garter (UD, 68), 1818, n, 3.2.m.
- Fly-trap (ERD, 397), n, 3.1.b.
- Flyweight (LDCE, 396), n, 1.1.b.

Flywheel (WSD, 347), (ERD, 397), n, 3.2.k.

Follow-the-plough (UD, 13), n, 1.1.b.

Follow-the-sea (UD, 13), n, 1.1.b.

Forget-me-not (UD, 48), n, 2.1.b.

Form class (WSD, 353), n, 3.2.p.

Formfitting (WSD, 353), a, 3.1.a.

Form-master (ERD, 404), n, 1.1.b.

Freeze-dried (CCED, 579), a, 3.1.c.

Freeze-dry (WSD, 359), v, 1.3.a.

Freeze-frame (CCED, 579), n, 3.2.h.

Freeze-up (CCED, 579), n, 1.3.c.

Gainpain (UD, 64), n, 3.2.g.

Grapple-the-rails (UD, 58), 1783, n, 3.1.c.

Guess-rope (ERD, 451), n, 3.2.b.

Guess-work (ERD, 451), (WSD, 397), n, 1.3.c.

Hand-em-down (UD, 56), n, 3.1.d.

Hangdog (ERD, 460), (WSD, 406), n, 1.1.a.

Hang-fire (ERD, 461), n, 3.2.j.

Hang-gliding (CCED, 659), n, 1.3.b.

Hang-glider (CCED, 659), n, 1.1.a.

Hangman (ERD, 461), (WSD, 406), n, 1.1.b.

Hangnail (ERD, 461), (WSD, 406), n, colloq., 1.2.c.

Hangout (ERD, 461), (WSD, 406), (DAS, 170), n, Americ., 2.1.d.

Hang-over (ERD, 461), (WSD, 406), n, 1.2.a.

Hang-up (DAS, 170), (WSD, 406), n, 1.2.d.

Hap-harlot (UD, 55), n, dial., 3.1.d.

Havegooday (UD, 64), n, 3.1.b.

Heal-all (UD, 43), (ERD, 467), n, 2.1.b.

- Heal-bite (UD, 43), n, 2.1.b.
- Heal-dog (UD, 43), 1551, n, 2.1.b.
- Heat-capacity** (ERD, 469), n, 3.2.q.
- Heat-engine (ERD, 469), (WSD, 413), n, 3.2.k.
- Heat exhaustion (WSD, 413), n, 3.2.q.
- Heat-exchanger (WSD, 413), n, 3.2.g.
- Heat island (WSD, 414), n, 2.1.d.
- Heat-lightning (ERD, 469), n, 2.1.c.
- Heatproof (ERD, 469), a, 1.3.c.
- Heat-prostration (ERD, 469), n, 2.1.c.
- Heatpump (WSD, 414), n, 3.2.k.
- Heat-resistant (ERD, 469), a, 1.3.c.
- Heat shield (WSD, 414), n, 2.1.c.
- Heat-spot (ERD, 469), n, 1.2.c.
- Heat-stroke (WSD, 414), n, 3.2.i.
- Heat-treat (ERD, 469), v, 3.2.k.
- Heat-wave (ERD, 469), n, 3.2.q.
- Hire-purchase** (ERD, 477), n, 1.3.b.
- Hit-and-miss** (WSD, 423), a, 1.3.c.
- Hit-and-run* (WSD, 423), a, 1.3.b.
- Hit-or-miss (WSD, 424), a, 1.3.c.; ~ manner adv
- Hold-all** (UD, 63), (ERD, 480), (WSD, 425), 1851, n, 3.1.b.; 3.2.k.
- Holdback (ERD, 480), n, 1.3.c.
- Holdfast (ERD, 480), (WSD, 425), n, 3.2.k.
- Hold-over (ERD, 480), n, Amer., 1.3.c.
- Hold-up (ERD, 480), n, 1.1.b.~ man attr.
- Hop-harlot** (UD, 55), n, 3.1.d.
- Huffcap** (UD, 57), n, 3.1.c.
- Jump ball** (WSD, 489), n, 3.2.m.

Jump-off (ERD, 546), n, 3.2.m., 1.3.b.

Jump-seat (ERD, 546), (WSD, 489), n, 3.2.k.

Jump shot (WSD, 489), n, 3.2.m.

Jump-the-bullock (UD, 68), n, dial., 3.2.m.

Jump-the-cuddy (UD, 68), n, dial., 3.2.m.

Jump-weld (ERD, 546), n, 3.2.k.

Keep-fit (CCED, 793), n, 1.3.b.

Keep-friend (UD, 63), n, 1.2.c.

Keepsake (ERD, 550), (WSD, 492), n, 3.1.b.

Kickback (ERD, 552), (WSD, 494), (CCED, 795), n,
Amer.E, colloq., 1.2.d.; 3.2.o.

Kick-off (ERD, 552), (WSD, 494), (CCED, 795), n, colloq., informal, 3.2.m.

Kick shaw (ERD, 552), n, 3.1.c.

Kick-shins (UD, 67), n, 3.2.m.

Kick-shoe (UD, 16), n, 1.1.b.

Kick-start(er) (ERD, 552), (CD, 795), n, 3.2.k.

Kickstone (UD, 65), n, 1.2.c.

Kick-up (ERD, 552), n, Amer.E, colloq., 3.2.m.

Kill-buck (UD, 15), n, 1.1.b.

Kill-calf (UD, 15), n, 1.1.b.

Kill-courtesy (UD, 33), n, 1.2.c.

Kill-cow (UD, 15), n, 1.1.b.

Killdeer (WSD, 494), n, pl, 2.1.a.

Kill-devil (UD, 30, 58), (ERD, 552), 1590, n, 1.2.b., 3.1.c.

Kill-herb (UD, 46), 1671, n, 2.1.b.

Kill-joy (UD, 27, 53), (ERD, 553), (WSD, 494), (DAS, 212),
(CCED, 796), 1776, n, 1.1.a.

Kill-lamb (UD, 44), 1874, n, 2.1.b.

Killmequick (DAS, 212), n, 3.1.c.

- Kill-me-quite (UD, 73), a, 1.1.a.
- Kill-pot (UD, 23), n, 1.2.b.
- Kill-priest (UD, 58), n, dial., 3.1.c.
- Kill-the-beggar (UD, 58), n, 3.1.c.
- Kill-time (ERD, 553), n, a, 1.3.b.
- Kindle-coal** (UD, 26), 1632-1655, n, 1.2.b.
- Kindle-fire (UD, 26), 1601-1655, n, 1.2.b.
- Kiss-cloud** (UD, 72), attr., 1.1.a.
- Kiss-cow (UD, 73), 1840, a, 1.2., (metaph.).
- Kiss me (UD, 47), n, 2.1.b.
- Kiss-me-quick (UD, 47, 55, 56, 57), n, 2.1.b., dial., 1.2.c., 3.1.c.
- Kiss-my-loof (UD, 25), n, 1.2.b.
- Kiss-sky (UD, 72), attr., 1.1.a.
- Kiss-the-cap (UD, 22), n, 1.1.a.
- Knock-'em-down (UD, 61), n, 2.1.d.
- Knock-'em-down-business (UD, 72), dial., attr., 3.2.m.
- Knock-'em-down-chaps (UD, 72), attr., dial., 3.2.m.
- Knock-'em-downs (UD, 68), 1828, n, 3.2.m.
- Knock-me-down (UD, 58, 73), n, 3.1.b; a, 1.1.a.
- Knock-salt (UD, 34), n, dial., 1.2.c.
- Know-all** (ERD, 558), (CCED, 803), n, informal, 1.1.a.
- Know-how (ERD, 558), (WSD, 497), (CCED, 803), n, informal, 1.3.c.
- Know-it-all (WSD, 497), (CCED, 803), (DAS, 216), n, informal Amer. E, 1.2.a.
- Know-little (UD, 29), 1651, n, 1.2.b.
- Know-nothing (UD, 28), 1739, n, 1.2.b.
- Know-thy-master (UD, 60), 1551, n, 2.1.e.
- Lack-brain** (UD, 28), 1596, n, 1.2.b.
- Lack-grace (UD, 31), n, 1.2.b.
- Lack-Latin (UD, 29), n, 1.2.b.

- Lack-learning (UD, 29), 1590, n, 1.2.b.
- Lack-looks (UD, 33), n, 1.2.c.
- Lack-mind (UD, 28), 1887, n, 1.2.c.
- Lack-sense (UD, 28), 1881, n, 1.1.a.
- Lack-wit (UD, 28), 1667, n, 1.1.a.
- Lap-board** (ERD, 565), (WSD, 504), n, 3.2.k.
- Lap-dog (ERD, 565), (WSD, 504), n, 2.1.a.1.
- Lap-joint (ERD, 569), (WSD, 504), n, 3.2.k.
- Lappet (WSD, 504), n, 3.1.b.
- Lapwing (ERD, 569), (WSD, 504), n, 2.1.a.
- Lay-me-in-the-gutter** (UD, 68), n, 3.1.c.
- Leap-day** (ERD, 572), n, 2.1.f.
- Leap-frog (ERD, 572), (WSD, 510), n, v, 3.2.m., 3.2.j.
- Leap-year (ERD, 572), (WSD, 510), n, 2.2.
- Let-game** (UD, 27), n, 1.2.b.
- Lick-box** (UD, 24), 1611-1653, n, 1.1.a.
- Lick-dish (UD, 24), 1440-1681, n, 1.1.a.
- Lick-halter (UD, 31), n, 1.2.b.
- Lick-ladle (UD, 24), n, 1.1.a.
- Lick-lip (UD, 73), a, dial., 1.2., (metaph.).
- Lick-ma-dowp (UD, 24), 1724, n, Scotch nonce-word, 1.1.a.
- Lickpot (UD, 54), n, 1.2.c.
- Lick-platter (UD, 24), n, 1.1.a.
- Lick-sauce (UD, 24), n, 1.1.a.
- Lick-spigot (UD, 15, 24), 1599, n, 1.1.b., 1.2.b.
- Lickspit (UD, 24), n, 1.1.a.
- Lick-spittle (UD, 24), 1629, n, 1.1.a.
- Lift-lock** (ERD, 581), n, 3.2.b.
- Lift-off (WSD, 518), n, 3.2.g.
- Lift-truck (ERD, 581), n, 3.2.g.

- Light adaption** (WSD, 518), n, 3.2.q.
- Light bulb** (WSD, 582), n, 3.1.b.
- Light-face** (ERD, 581), (WSD, 518), n, 3.2.l.
- Lightfast** (WSD, 518), a, 1.1.a.
- Light-fingered** (ERD, 581), (WSD, 518), a, 1.2.b.
- Light-footed** (ERD, 581), (WSD, 518), a, 1.2.b.
- Light-handed** (ERD, 581), a, 1.1.a.
- Light-head** (ERD, 581), n, 1.2.b.
- Light-headed** (ERD, 581), (WSD, 518), a, 1.2.b.
- Light-hearted** (ERD, 582), (WSD, 518), n, a, 1.1.a.
- Light heavyweight** (WSD, 518), n, 1.1.b.
- Light-heeled** (ERD, 582), a, 1.1.a.
- Light-house** (ERD, 582), (WSD, 518), n, 3.2.b.
- Light industry** (CCED, 840), n, 3.2.k.
- Light-legged** (ERD, 582), a, 1.1.a.
- Light meter** (WSD, 518), n, 3.2.k.
- Light-minded** (ERD, 582), (WSD, 518), a, 1.2.b.
- Light-mindedly** (WSD, 518), adv, 1.2.b.
- Light-o'-love** (ERD, 582), a, 1.2.b.
- Lightplane** (WSD, 518), n, 3.2.g.
- Lightproof** (WSD, 518), a, 3.2.q.
- Light-resistant** (ERD, 582), a, 1.3.c.
- Lightship** (ERD, 582), (WSD, 518), n, 3.2.b.
- Lightsome** (ERD, 582), (WSD, 518), a, 1.1.a.
- Light-spectrum** (ERD, 582), n, 3.2.q.
- Light-year** (WSD, 518), n, 3.2.r.
- Light-weight** (ERD, 582), (WSD, 518), n, a, 1.1.b.; 3.2.m.
- Live-bearer** (WSD, 524), n, 2.1.a.
- Livefarming** (ERD, 587), n, 3.2.e.
- Live-forever** (WSD, 524), n, 3.2.i.

- Live-in (CCED, 852), n, fairly informal use, 1.1.b.
- Livelong (ERD, 587), (WSD, 524), (CCED, 852), n, 3.2.p.
- Live-oak (ERD, 587), n, 2.1.b.
- Live steam (WSD, 525), n, 3.2.k.
- Live-stock (ERD, 588), (WSD, 524), (CCED, 852), n, 3.2.e.
- Livewire (WSD, 525), n, 1.2.b.
- Lockchester (UD, 40), 1440, n, 2.1.a.
- Lockdor (UD, 40), 1440, n, 2.1.a.
- Look-alike (CCED, 861), n, 1.2.c.
- Look-in (ERD, 593), (CCED, 861), n, informal expression, 1.3.b.
- Look-out (ERD, 593), (WSD, 529), (CCED, 861), n, 1.2.a.; 2.1.d.
- Look-see (ERD, 593), n, slang 1.3.b.; 3.2.b.
- Loosestrife (UD, 44), n, 2.1.b.
- Love-and-tear-it (UD, 49), n, dial., 2.1.b.
- Love-man (UD, 45), n, 2.1.b.
- Love-pot (UD, 22), n, 1.1.b.
- Make-a-do (UD, 26), n, 1.2.b.
- Make-bate (UD, 26, 44, 53), 1529, n, 1.2.b., 2.1.b., 1.1.a.
- Make-believe (ERD, 605), (CCED, 880), n, 3.2.m.; a, 1.3.a.
- Make-debate (UD, 26), n, 1.2.b.
- Make-fray (UD, 26), 1598, n, 1.2.b.
- Make-out artist (DAS, 235), n, 1.1.b.
- Makepeace (ERD, 605), n, 1.1.b.
- Makeready (WSD, 540), n, 1.3.b.
- Makeshift (UD, 29), 1565-1608, n, a, 1.2.b. (ERD, 605),
(WSD, 540), (CCED, 880), n, 1.3.b.
- Make-strife (UD, 26), 1617, n, 1.2.b.
- Make-up (ERD, 605), (CCED, 880), n, 3.2.h.; 3.2.1.
- Make-weight (UD, 33), (ERD, 605), (CCED, 880), n, 1.2.c.; 1.3.b.
- Meet-her (UD, 47), n, 3.1.a.

Meet-me (UD, 47), n, 3.1.a.

Mix Metal (UD, 13), n, 1.1.b.

Mock-heroic (ERD, 634), (WSD, 577), n, a, 1.1.a.

Mock orange (WSD, 577), n, 2.1.a.

Mock-turtle soup (ERD, 635), (WSD, 577), n, 3.1.c.

Mock-up (ERD, 635), (WSD, 577), n, 1.2.c.

Mount-the-Kitty (UD, 68), n, 3.2.m.

Mount-the-tin (UD, 68), n, dial., 3.2.m.

Move-all (UD, 65), 1782, n, 3.2.m.

Nip Cheese (UD, 19), n, 1.1.b.

Nip-louse (UD, 16), n, 1.1.b.

Nip-lug (UD, 15), n, 1.1.b.

Notebook (ERD, 670), (WSD, 613), n, 3.2.1.

Notecase (ERD, 670), (WSD, 613), n, 3.1.b.

Note-paper (ERD, 670), n, 3.2.1.

Note shaver (ERD, 670), n, Amer.E, 1.1.b.

Noteworthy (WSD, 613), a, 1.3.c. ~ (ly), adv, (ness), n.

Order-book (ERD, 692), n, 3.2.1.

Order-form (ERD, 692), n, 3.2.o.

Pack-rag day (UD, 71), attr., dial., 3.2.m.

Passport (UD, 64), n, 3.1.b.

Pastime (UD, 64), n, 3.1.b.

Patch-panel (UD, 13), 1593-1602, n, 1.1.b.

Peter-see-me (UD, 59), n, 3.1.c.

Pick-cheese (UD, 38), 1825, n, dial., 2.1.a.

Pickfault (UD, 26), 1546, n, 1.2.b.

- Pick-folly (UD, 48), n, 2.1.b. + 3.2.m.
- Picklock (UD, 11, 61), 1591, n, 1.1.b., 3.1.b.
- Pick-me-up (UD, 57), 1867, n, 3.1.c.
- Pick-night (UD, 73), a, dial., 1.2., (metaph.).
- Pickpenny (UD, 21), n, 1.2.b.
- Pickpocket (UD, 11, 46), n, 1.1.b., 2.1.b.
- Pick-point (UD, 66), 1801, n, 3.2.m.
- Pickpurse (UD, 11, 46), 1386-1727, n, dial., 1.1.b., 2.1.b.
- Pick- quarrel (UD, 26), 1530-1588, n, 1.2.b.
- Pickup (DAS, 278), n, 3.1.c.
- Pickthank (UD, 25), 1412, n, arch., dial., 1.2.b.
- Picktooth (UD, 73), 1728, a, 1.2., (metaph.).
- Picktrees (UD, 38), 1615, n, 2.1.a.
- Pick us up (UD, 57), n, dial., 3.1.c.
- Pickwick (UD, 61), 1864, n, 3.1.b.
- Pinch**-back (UD, 21), 1600, n, 1.2.b.
- Pinch-belly (UD, 21), n, 1648, 1.2.b.
- Pinch-commons (UD, 21), 1822, n, 1.2.b.
- Pinch-crust (UD, 21), 1682, n, 1.2.b.
- Pinch-gut (UD, 21), 1659, n, 1.2.b.
- Pinch-gut-vengeance (UD, 58), n, 3.1.c.
- Pinchpenny (UD, 21), 1412-1693, n, 1.2.b.
- Piss**-ant (DAS, 283), n, slang, 1.1.b.
- Piss-bed (UD, 44), n, dial., 2.1.b.
- Piss-pot (ERD, 747), n, 3.1.b.
- Pitch**-and-toss (NERD), n, 3.2.m.
- Pitchblende (ERD, 747), (WSD, 686), n, 3.2.c.
- Pitch-button (UD, 65), n, 3.2.m.
- Pitch-dark (ERD, 747), (WSD, 686), a, 1.3.c.
- Pitch-farthing (UD, 65), n, 3.2.m.

- Pitchfork (ERD, 747), (WSD, 686), n, v, 3.1.b.
- Pitch-halfpenny (UD, 65), n, 3.2.m.
- Pitch indicator (ERD, 748), n, 3.2.g.; 3.2.k.
- Pitchman (ERD, 748), n, Americ., 1.1.b.
- Pitchout (WSD, 686), n, 3.2.m.
- Pitch-pine (ERD, 748), n, 2.1.b.
- Pitch-pipe (ERD, 748), (WSD, 686), n, 3.2.h.
- Pitch the Nob (UD, 68), n, 3.2.m.
- Play-actor** (ERD, 752), (WSD, 691), n, 3.2.h.; 1.1.a.
- Playback (WSD, 691), n, 3.2.h.
- Playbill (WSD, 691), n, 3.2.h.
- Play-boy (ERD, 752), (WSD, 691), n, 1.1.a.
- Play-by-play (ERD, 752), (WSD, 691), n, a, Amer.E., 3.2.m.
- Play-day (ERD, 752), n, 3.2.m.
- Play-fellow (ERD, 752), n, 1.1.a.
- Play-field (ERD, 752), n, 3.2.m.
- Playgirl (WSD, 691), n, 1.1.b.
- Playgoer (ERD, 752), (WSD, 691), n, 1.1.b., 3.2.m.
- Playground (ERD, 752), (WSD, 691), n, 3.2.m.
- Playhouse (ERD, 752), (WSD, 691), n, 3.2.h.
- Playmate (ERD, 752), (WSD, 691), n, 3.2.m.
- Play-off (ERD, 752), (WSD, 691), n, sport., 3.2.m.
- Playpen (WSD, 691), n, 3.2.m.
- Plaything (WSD, 691), n, 3.2.m.; 1.1.a., metaph.
- Playtime (ERD, 752), (WSD, 691), n, 3.2.m.
- Playwright (ERD, 752), (WSD, 691), n, 1.1.b.
- Pluck-buffet** (UD, 67), n, 3.2.m.
- Pluck-penny (UD, 66), 1643, n, 3.2.m.
- Ply-pot** (UD, 22), n, 1.2.a.
- Point-blank** (ERD, 757), (WSD, 695), a, adv, 3.2.j., 1.3.c.

Point-device (ERD, 757), a, adv, 1.1.a.
 Point-duty (ERD, 757), n, 1.1.b.
 Point(s)man (ERD, 758), n, 1.1.b.
 Pot-belly (ERD, 766), (WSD, 705), n, 1.2.c.
 Pot-boiler (ERD, 766), (WSD, 705), n, coll., 1.1.a.
 Pot-bound (CCED, 1120), a, 2.1.b.
 Pot-boy (ERD, 766), n, 1.1.b.
 Pot cheese (WSD), n, 3.1.c.
 Pot hat (ERD, 766), n, 3.1.d.
 Pot-herb (ERD, 766), (WSD, 705), n, 3.1.c.; 2.1.b.
 Pot-hole (ERD, 766), (WSD, 705), n, 2.1.d.
 Pot-hook (ERD, 766), (WSD, 705), n, 3.2.k.
 Pot-house (ERD, 766), n, 2.1.d.
 Potholer (CCED, 1121), n, 1.1.b.
 Potholing (CCED, 1121), n, 3.2.m.
 Pot-hunter (ERD, 766), (WSD, 705), n, 3.2.m.
 Potlatch (WSD, 705), n, 3.2.m.
 Pot liquor (WSD, 705), n, 3.1.b.
 Pot luck (ERD, 766), (WSD, 705), n, 3.1.c.
 Potman (ERD, 766), n, 1.1.b.
 Pot marigold (WSD, 705), n, 2.1.b.
 Potpie (WSD, 705), n, 3.1.c.
 Pot-paper (ERD, 766), n, 3.2.l.
 Pot-pourri (ERD, 766), (WSD, 705), n, 1.1.a.
 Pot-roast (ERD, 766), (WSD, 705), n, 3.1.c.
 Potsherd (ERD, 766), (WSD, 705), n, 3.1.b.
 Pot-shot (ERD, 766), (WSD, 705), n, 1.2.a.
 Pot-still (ERD, 766), n, 3.2.k.
 Pot-valiant (ERD, 767), a, 1.1.a.
 Pot-valour (ERD, 767), n, 1.2.a.

- Prick-bill** (UD, 13), 1825, n, 1.1.b.
 Prick-louse (UD, 16), n, 1.1.b.
 Prickmadam (UD, 49), n, 2.1.b.
 Prick the Garter (UD, 68), n, 3.2.m.
Printmaker (WSD, 718), n, 3.2.k.
 Printout (WSD, 718), n, 3.2.k.
 Print-seller (ERD, 778), n, 1.1.b.
 Print-shop (ERD, 778), n, 3.2.l.
 Print-works (ERD, 778), n, 3.2.k.
Profit-making (CCED, 1146), n, 1.1.b.
 Profit-sharing (ERD, 782), (WSD, 721), n, 1.3.b.
Push-ball (UD, 65), (ERD, 796), n, 3.2.m.
 Push-bicycle (ERD, 796), n, 3.2.k.
 Push-board (UD, 65), n, 3.2.m.
 Push-button (ERD, 796), (WSD, 736-737), n, a, 3.2.k.
 Push-cart (ERD, 796), (WSD, 737), n, 3.2.k.; ~ man attr., 1.1.b.
 Push-chair (ERD, 796), n, 3.1.b.
 Push-halfpenny (UD, 65), n, 3.2.m.
 Pushover (WSD, 737), n, 1.2.a.
 Push-pin (UD, 65), n, 3.2.m.; (ERD, 796), n, Amer.E, 3.2.k.
 Push-pull (ERD, 796), a, 3.2.k.
 Push-up (WSD, 737), n, 3.2.m.
Put-pin (UD, 65), n, 3.2.m.
Puzzle-cause (UD, 18), n, 1.1.b.
 Puzzle-text (UD, 17), n, 1.1.b.
- Quench-fire** (UD, 61), 1667, n, 3.1.b.
- Rake-hell** (UD, 30), 1550-1870, n, archaic, 1.2.b.
 Rake-jakes (UD, 30), n, archaic, 1.2.b.

Rake-kennel (UD, 12), 1716, n, 1.1.b.
 Rake-shame (UD, 30), 1599, n, archaic, 1.2.b.
Rateable (ERD, 813), a, 3.2.o.
 Rateable value (CCED, 1190), attr., 2.1.d.
 Ratepayer (ERD, 813), (WSD, 752), n, 1.1.b.
Reach-me-downs (UD, 56), n, 3.1.d.
Rest-harrow (UD, 45), n, 2.1.b.
Ring binder (CCED, 1252), n, 3.2.l.
 Ring-bolt (ERD, 850), (WSD, 787), n, 2.1.a.
 Ring-bone (ERD, 850), n, 2.1.a.
 Ring-dove (ERD, 851), n, 2.1.a.2.
 Ring-fence (ERD, 851), n, 2.1.d.
 Ring-finger (ERD, 851), (WSD, 787), n, 1.2.c.
 Ringleader (ERD, 851), (WSD, 787), n, 1.1.b.
 Ring-mail (ERD, 851), n, 3.1.d.
 Ring-master (ERD, 851), (WSD, 787), n, 1.1.b.
 Ring-net (ERD, 851), (WSD, 787), n, 3.1.b.
 Ring-necked pheasant (WSD, 787), attr., 2.1.a.1.
 Ring-road (CCED, 1252), n, 3.2.g.
 Ring stand (WSD, 787), n, 3.2.i.
 Ring-tail (ERD, 851), n, 2.1.a.
 Ring-tailed (WSD, 787), a, 3.2.e.
 Ringtoss (WSD, 787), n, 3.2.m.
 Ringway (CCED, 1252), n, 2.1.d.
 Ringworm (ERD, 851), (WSD, 787), n, 3.2.i.
 Rob'em (UD, 61), n, slang, 2.1.d.
 Rob-pot (UD, 23), 1599-1622, n, 1.2.b.
Rollbar (WSD, 791), n, 2.1.d.
 Roll-call (ERD, 855), (WSD, 791), n, 1.3.b.
 Roll-collar (ERD, 855), n, 3.1.d.

- Roll-top desk (ERD, 855), (WSD, 791), n, 3.1.b.
- Rotgut (UD, 59), n, army slang, 3.1.c.
- Runabout** (ERD, 865), (WSD, 799), n, a, 1.1.b., 3.2.g.
- Runagate (ERD, 865), (WSD, 799), n, 1.1.b.
- Runaround (WSD, 799), n, 1.2.b.
- Runaway (ERD, 865), (WSD, 799), n, 1.1.b.; 2.1.a.1.; a, 1.1.a.
- Run-in (ERD, 865), (WSD, 799), n, 1.2.b.
- Runlet (ERD, 865), (WSD, 799), n, 2.1.c.
- Runables (ERD, 865), n, pl, colloq., 3.1.d.
- Run-down (ERD, 865), (WSD, 799), n, 1.3.b.; a, 1.1.a.
- Runoff (WSD, 799), n, 2.1.g.
- Run-of-the-mill (WSD, 799), a, 1.1.a.
- Run-on (ERD, 865), (WSD, 799), n, a, 1.3.c.
- Run-out (ERD, 865), n, 3.2.k.
- Run-through (ERD, 865), n, colloq., 3.2.m.
- Run-up (ERD, 865), n, 3.2.j.
- Runway (ERD, 865), (WSD, 799), n, 3.2.j., 3.2.k., 3.2.m.
-
- Save-all** (UD, 20, 56, 63), 1758, n, dial., 1.2.b.; 1864, n, dial., 3.1.d.; 2.1.d.
- Save-brass (UD, 21), n, 1.2.b.
- Save-penny (UD, 21), n, 1.2.b.
- Save-scran (UD, 21), n, 1.2.b.
- Saw-blade** (ERD, 876), n, 3.2.k.
- Sawbones (UD, 15), (ERD, 876), n, slang, 1.1.b.
- Saw-breck (ERD, 876), (WSD, 811), n, 3.2.k.; slang, 3.2.o.
- Sawdust (ERD, 876), (WSD, 811), n, 3.2.k.
- Saw-edged (ERD, 876), (WSD, 811), a, 3.1.e.
- Sawfish (ERD, 876), (WSD, 811), n, 2.1.a.
- Saw-fly (ERD, 876), (WSD, 811), n, 2.1.a.
- Saw-frame (ERD, 876), n, 3.2.k.

- Saw-gate (ERD, 876), n, 3.2.k.
- Saw gin (ERD, 876), n, 3.2.k.
- Saw grass (WSD, 811), n, 2.1.b.
- Sawlog (WSD, 811), n, 3.2.k.
- Sawmill (ERD, 876), (WSD, 811), n, 2.1.d.
- Saw-set (ERD, 876), n, 3.2.k.
- Sawtimber (WSD, 811), n, 3.2.k.
- Saw-tones (ERD, 876), (WSD, 811), n, 1.2.d.
- Saw-tooth (ERD, 876), (WSD, 811), n, a, 3.2.k.
- Saw-whet (WSD, 811), n, 1.2.d.
- Saw-wrest (ERD, 876), n, 3.2.k.
- Saw-wort (ERD, 876), n, 2.1.a.
- Say-nay** (UD, 39, 54), n, dial., 2.1.b.; 1.1.a.
- Scaldrag** (UD, 16), 1630, n, 1.1.b.
- Scape-gallows** (UD, 31), 1799, n, 1.2.b.
- Scapegrace** (UD, 31), 1809, n, 1.2.b.
- Scape-Tyburn** (UD, 31), 1602, n, 1.2.b.
- Scare-babe** (UD, 63), 1591-1621, n, 3.1.c.
- Scarecrow** (UD, 33, 39, 63), (ERD, 878), (WSD, 814), 1592, n, 1.2.c.; 2.1.a.; 3.1.c.
- Scare-devil** (UD, 43), 1751, n, 2.1.b.
- Scare-fly** (UD, 63), 1862, n, 3.1.c.
- Scare-head** (ERD, 878), (WSD, 814), n, 3.2.1.
- Scaremonger** (ERD, 878), (WSD, 814), n, 1.1.b.
- Scare story** (ERD, 878), n, 3.2.1.
- Scatter-brain** (ERD, 879), (WSD, 814), n, a, 1.2.b.
- Scattergood** (UD, 20), 1577, n, 1.2.b.
- Scatter-gun** (ERD, 879), n, 3.1.b.
- Scatter pin** (WSD, 814), n, 3.1.b.
- Scatter rug** (WSD, 814), n, 3.1.b.

- Scatter-story (UD, 26), 1670, n, 1.2.b.
- Scorchvillein (UD, 19), 1577-1587, Old French, n, 1.1.b.
- Scorn-book** (UD, 28), n, 1.2.b.
- Scrape-all** (UD, 21), 1700, n, 1.2.b.
- Scrape-good (UD, 21), 1693, n, 1.2.b.
- Scrape-gut` (UD, 16), 1837, n, 1.1.b.
- Scrape-pan (UD, 62), 1746, n, 3.1.c.
- Scrape-pelf (UD, 21), 1626, n, 1.2.b.
- Scrape-penny (UD, 21), 1584, n, 1.2.b.
- Scrape-scal (UD, 21), 1602, n, 1.2.b.
- Scrape-shoe (UD, 25), 1607, n, 1.2.b.
- Scrape-trencher (UD, 12), 1603-1862, n, 1.1.b.
- Scratch-back (UD, 62), 1864, n, 3.1.c.
- Screw-ball** (ERD, 884), (WSD, 820), n, a, 1.1.a.
- Screw-bolt (ERD, 884), n, 3.2.k.
- Screw-cutter (ERD, 884), n, 3.2.k.
- Screw-die (ERD, 884), n, 3.2.k.
- Screw-down (ERD, 884), a, 3.2.k.
- Screw-driver (ERD, 884), (WSD, 820), n, 3.2.k.
- Screw-eye (WSD, 820), n, 3.2.k.
- Screw-jack (ERD, 884), n, 3.2.k.
- Screw-nail (ERD, 884), n, 3.2.k.
- Screw-nut (ERD, 884), n, 3.2.k.
- Screw pine (WSD, 820), n, 2.1.b.
- Screw-plate (ERD, 884), n, 3.2.k.
- Screw-propeller (ERD, 884), (WSD, 820), n, 3.2.k.
- Screw-tap (ERD, 884), n, 3.2.k.
- Screw-thread (ERD, 884), (WSD, 820), n, 3.2.k.
- Screw-wheel (ERD, 884), n, 3.2.k.
- Screwworm (WSD, 820), n, 2.1.a.

- Screw-wrench (ERD, 884), n, 3.2.k.
- Searchlight** (ERD, 888), (WSD, 824), (CCED, 1303), n, 3.2.k.
- Search-party (ERD, 888), n, 1.1.b.
- Search-warrant (ERD, 888), (WSD, 824), n, 3.2.d.
- Seek-sorrow** (UD, 27), 1586, n, 1.2.b.
- Seek-trouble (UD, 27), 1611, n, 1.2.b.
- Sell-soul** (UD, 32), 1681, n, 1.2.b.
- Sell-truth (UD, 32), 1680, n, 1.2.b.
- Shake-bag** (UD, 29, 39), 1663, n, dial., 1.2.b.; 2.1.a.
- Shake-cap (UD, 65), n, 3.2.m.
- Shake-'im-troose (UD, 67), n, 3.2.m.
- Shake-rag (UD, 33), 1571, n, 1.2.c.
- Shake-tail (UD, 73), 1782, a, 1.2., (metaph.).
- Sharecropper** (ERD, 906), (WSD, 845), n, Amer.E, 1.1.b.
- Share holder (ERD, 906), (WSD, 845), n, 1.1.b.
- Share-list (ERD, 906), n, 3.2.o.
- Share-out (ERD, 906), n, 3.2.o.
- Share-penny (UD, 22), 1606, n, 1.2.b.
- Sharepusher (ERD, 906), n, 1.1.b.
- Shavetail** (ERD, 906), (WSD, 845), n, 3.2.j.
- Shearwater (UD, 38), 1671, n, 2.1.a.
- Shockabsorber** (CCED, 1336), (WSD, 849), n, 1.3.c.
- Shock-brigade (ERD, 910), n, 1.1.b.
- Shockproof** (CCED, 1337), a, 3.1.d.
- Shock therapy (WSD, 849), n, 3.2.i.
- Shock treatment (CCED, 1337), n, 3.2.i.
- Shock troops (WSD, 849), n, 3.2.j.
- Shock wave (WSD, 849), n, 2.1.c.
- Shock-worker (ERD, 910), n, 1.1.b.
- Shove-groat** (UD, 65), n, 3.2.m.

- Shove-halfpenny (UD, 65), n, 3.2.m.
- Show-bill** (ERD, 914), n, 3.2.h.
- Show-boat (WSD, 852), (ERD, 914), n, 2.1.g.+3.2.h.
- Show-business (CCED, 13444), n, 3.2.h.
- Show-card (ERD, 914), n, 3.2.h.
- Show-case (ERD, 914), (WSD, 852), n, 3.3.
- Show-down (ERD, 914), (WSD, 852), n, 1.3.b.
- Showman (WSD, 852), n, 1.1.a.
- Show-leg day (UD, 71), attr., 2.1.c.
- Show-off (WSD, 852), n, 1.2.a.
- Showpiece (WSD, 852), n, 3.3.
- Showplace (WSD, 852), n, 2.1.d.
- Show-room (ERD, 914), n, 2.1.d
- Show-time (ERD, 914), n, 3.2.h.
- Show-window (ERD, 914), n, 3.3.
- Shuffle-cap** (UD, 65), 1712, n, 3.2.m.
- Shuffle-wing (UD, 37), 1829, n, 2.1.a.
- Signboard** (WSD, 856), n, 3.1.b.
- Sign language (WSD, 856), n, 1.1.b.
- Sign-painter (ERD, 917), n, 1.1.b.
- Signpost (ERD, 917), (WSD, 857), n, 3.2.g.
- Sign-writer (ERD, 917), n, 1.1.b.
- Sketch-book** (ERD, 922), (WSD, 863), n, 1.1.b.
- Sketch-map (ERD, 922), n, 3.2.l.
- Skew-the-dew** (UD, 34), n, 1.2.c.
- Skinflint** (UD, 21), n, 1.2.b.
- Skip-kennel** (UD, 13), 1668-1828, n, 1.1.b.
- Slabber-chops** (UD, 34), n, rare, 1.2.c.
- Slapsauce** (UD, 23), 1573-1653, n, 1.2.b.
- Slave-born** (ERD, 925), a, 1.1.a.

- Slave-driver (ERD, 925), (WSD, 866), n, 1.1.b.
- Slave-holder (ERD, 925), (WSD, 866), n, 1.1.b.
- Slavelabour (CCED, 1366), n, Amer. E, 1.1.b.
- Slave-ship (ERD, 925), n, 3.2.b.
- Slave state (WSD, 866), n, 2.1.d.
- Slave-trade (ERD, 925), (WSD, 866), n, 1.1.b.
- Slide-groat** (UD, 65), n, 3.2.m.
- Slide-thrift (UD, 20, 65), 1591, n, 1.2.b.; 3.2.m.
- Slip-case** (WSD, 868), n, 3.2.k.
- Slip-carriage (ERD, 927), n, 3.2.g.
- Slip-cover (ERD, 927), (WSD, 868), n, 3.1.b.; 3.2.1.
- Slip-gibbet (UD, 31), n, dial., 1.2.b.
- Slip-groat (UD, 65), n, 3.2.m.
- Slip-halter (UD, 31), 1659, n, 1.2.b.
- Slip-knot (ERD, 927), (WSD, 868), n, 3.2.k.
- Slip noose (WSD, 868), n, 3.2.k.
- Slip-on (ERD, 927), (WSD, 868), n, a, 3.1.a.; 3.1.e.
- Slipover (ERD, 927), n, 3.1.d.
- Slippage (WSD, 868), n, 1.3.b.
- Slip-rope (UD, 31), n, 1.2.b.
- Slipshod (ERD, 927), (WSD, 868), a, 1.2.c.
- Slipslop (ERD, 927), n, colloq., 3.1.c.; a, 1.2.c.
- Slipsole (ERD, 927), n, 3.1.d.
- Slipstick (WSD, 868), n, 3.2.d.
- Slip stitch (WSD, 868), n, 3.2.k.
- Slipstream (WSD, 868), n, 3.2.k.
- Slip string (UD, 31), n, 1.2.b.
- Slip-thrift (UD, 20, 65), 1621, n, 1.2.b.; 3.2.m.
- Slip-up (ERD, 927), n, colloq., 1.3.c.
- Slipway (ERD, 928), n, 3.2.b.

- Smell-feast** (UD, 24), 1519, n, 1.2.b
 Smell-smock (UD, 23), n, 1.2.b.
Smoke-ball (ERD, 931), n, 3.2.j.
 Smoke-black (ERD, 931), n, 3.1.b.
 Smokechaser (WSD, 872), n, 1.1.b.
 Smoke-consumer (ERD, 931), n, 3.1.b.
 Smoke-cloud (ERD, 931), n, 2.1.c.
 Smoke-dried (ERD, 931), a, 1.3.c.
 Smoke-dry (ERD, 931), v, 1.3.b.
 Smoke-filled room (WSD, 872), n, 2.1.d.
 Smoke-house (ERD, 931), (WSD, 872), n, 2.1.d.
 Smoke-ho (ERD, 931), n, Australian colloq., 1.3.b.
 Smokejumper (WSD, 872), n, 1.1.b.
 Smoke screen (WSD, 872), n, 3.2.h.
 Smoke-stack (ERD, 931), (WSD, 872), n, 3.1.b.
 Smoke-screen (ERD, 931), n, 3.2.j.
 Smoke tree (WSD, n, 2.1.b.
 Smoke-tube (ERD, 931), n, 3.2.k.
Snap-apple (UD, 66), 1823, n, 3.2.m.
 Snap-fig (UD, 38), 1894, n, 2.1.a.
Sob-sister (ERD, 935), n, Amer.E, 1.1.b.
 Sob-story (WSD, 876), n, 3.2.l.
 Sob-stuff (ERD, 935), n, Amer.E, 1.3.c.
Spare-good (UD, 21), n, 1.2.b.
 Spare-penny (UD, 21), n, 1.2.b.
 Sparethrift (UD, 21), n, 1.2.b.
Spark-arrester (ERD, 944), (WSD, 886), n, 3.2.k.
 Spark-coil (ERD, 944), (WSD, 886), n, 3.2.q.
 Spark-gap (ERD, 944), n, 3.2.q.
 Spark-plug (ERD, 944), (WSD, 886), n, Americ., 1.2.a.

- Speak-a-word room** (UD, 71), attr., 2.1.d.
- Spellbind** (ERD, 947), (WSD, 889), v, 1.3.b.
- Spellbinder** (ERD, 947), (WSD, 889), n, Amer.E, 1.1.b.
- Spellbound** (ERD, 947), (WSD, 889), a, 1.1.a.
- Spelldown** (WSD, 889), n, 2.1.a.
- Spend-all** (UD, 20), 1553, n, 1.2.b.
- Spend-good** (UD, 20), 1605-1611, n, 1.2.b.
- Spendthrift** (UD, 20), 1601, n, 1.2.b.
- Spill-age** (WSD, 891), n, 1.3.b.
- Spillikin** (ERD, 948), (WSD, 891), n, 3.2.m.
- Spill-good** (UD, 20), 1626, n, 1.2.b.
- Spill-time** (UD, 28), 1362, n, 1.2.b.
- Spillway** (ERD, 948), (WSD, 891), n, 3.2.k.
- Spin-'em-round** (UD, 68), 1859, n, slang, 3.2.m.
- Spin-text** (UD, 17), n, 1.1.b.
- Spitfire** (UD, 24, 64), 1680, n, 1.2.b.; 3.2.m.
- Spit-poison** (UD, 24), 1716, n, 1.2.b.
- Splash-board** (ERD, 950), n, 3.2.b.
- Splashdown** (WSD, 893), n, 3.2.b.
- Splash guard** (WSD, 893), n, 3.2.k.
- Split-cause** (UD, 18), n, 1.1.b.
- Split decision** (WSD, 894), n, 3.2.m.
- Split end** (WSD, 894), n, 3.2.m.
- Split-farthing** (UD, 73), a, 1.1.a., (metaph.).
- Split-fig** (UD, 18), n, 1.1.b.
- Split infinitive** (ERD, 951), (WSD, 894), n, 3.2.p.
- Split key** (ERD, 951), n, 3.2.k.
- Split-level** (WSD, 894), a, 2.1.d.
- Split pea** (CCED, 1407), n, 3.1.c.
- Split personality** (WSD, 894), n, 1.1.a.

- Split pin (ERD, 951), n, 3.2.k.
- Split rail (WSD, 894), n, 3.2.g.
- Split ring (ERD, 951), n, 3.2.k.
- Split-screen (CCED, 1407), n, 3.2.k.
- Split second (WSD, 894), n, 2.2.
- Split shift (WSD, 894), n, 2.2.
- Split ticket (WSD, 894), n, 1.1.b.
- Spoil**-paper (UD, 18), 1610-1611, n, 1.1.b.
- Spoil-pudding (UD, 18), n, 1.1.b.
- Spoil-sport (UD, 27), 1821, n, 1.2.b.
- Spoil-trade (UD, 27), 1705, n, 1.2.b.
- Spring** beauty (WSD, 897), n, 2.1.b.
- Spring-board (ERD, 954), (WSD, 897), n, 3.2.j.
- Springbok (ERD, 954), (WSD, 897), n, 2.1.a.
- Spring chicken (ERD, 954), n, 1.1.a.
- Spring-cleaning (WSD, 897), n, 1.3.b.
- Spring fever (WSD, 897), n, 1.2.d.
- Springhalt (ERD, 954), n, 3.2.i.
- Springhead (ERD, 954), n, 2.1.d.
- Springhouse (WSD, 897), n, 2.1.d.
- Springlet (WSD, 897), n, 3.2.k.
- Spring peeper (WSD, 897), n, 2.1.b.
- Springtail (WSD, 897), n, 2.1.a.
- Springtide (ERD, 954), (WSD, 897), n, 3.2.b.
- Springtime (ERD, 954), (WSD, 897), n, 2.1.f.
- Spring wagon (WSD, 897), n, 3.1.b.
- Spring water (ERD, 954), n, 2.1.c.
- Springwood (WSD, 897), n, 2.1.b.
- Spur** gear (ERD, 955), (WSD, 898), n, 3.2.k.
- Spur line (ERD, 955), n, 3.2.g.

- Spur track (ERD, 955), n, 3.2.g.
- Spurn-cow** (UD, 13), 1614, n, 1.1.b.
- Spurn-point (UD, 65), 1532-1643, n, 3.2.m.
- Spurn-water (UD, 62), 1347, n, 3.1.b.
- Spy-fault** (UD, 26), 1555-1631, n, 1.2.b.
- Squeeze-grape** (UD, 23), n, 1.2.a.
- Stabrag** (UD, 16), n, 1.1.b.
- Stamp-crab** (UD, 34), n, 1.2.c.
- Starve'em** (UD, 61), n, slang, 2.1.d.
- Stay-at-home** (ERD, 965), (CCED, 1426), (WSD, 907), n, 1.1.b.
- Stay-bolt (ERD, 965), n, 3.2.k.
- Stay-down (ERD, 965), a, 1.3.b.
- Stay-lace (ERD, 965), n, 3.2.a.
- Stay-plough (UD, 45), n, 2.1.b.
- Staysail (ERD, 965), (WSD, 907), n, 3.2.b.
- Stay-ship (UD, 39), 1567, n, 2.1.a.
- Stay-stomach (UD, 59), n, 3.1.c.
- Steal-bonnets** (UD, 66), n, 3.2.m.
- Steal-clothes** (UD, 66), n, 3.2.m.
- Steal-coat** (UD, 67), n, 3.2.m.
- Steal-corn** (UD, 54), n, 1.2.c.
- Steal-counter** (UD, 19), 1588-1601, n, 1.1.b.
- Steal-placard** (UD, 19), 1592, n, 1.1.b.
- Steal-the-pigs** (UD, 68), n, 3.2.m.
- Steelback** (UD, 57), n, 3.1.c.-home (ERD, 965), n, 1.1.b.
- Step-and-fetch-her** (UD, 67), n, 3.2.m.
- Step-and-fetch-it** (UD, 33, 34), n, dial., 1.2.c.
- Stick-all** (UD, 63), n, 3.1.b.
- Stick-jaw** (UD, 56), 1829, n, 3.1.c.
- Stir-about** (ERD, 970), n, a, 3.1.c.; 1.3.c.

- Stir-fry (CCED, 1434), a, 3.1.c.
- Stirrup (CCED, 1434), n, 3.2.k.
- Stitch-back** (UD, 58), n, 3.1.c.
- Stitch-louse (UD, 16), n, 1.1.b.
- Stock-breeder** (ERD, 971), n, 1.1.b.
- Stockbroker (ERD, 971), (WSD, 912), n, 1.1.b.
- Stock-car (ERD, 971), (WSD, 912), n, 2.1.d.
- Stock cube (CCED, 1435), n, 3.1.b.
- Stockfish (ERD, 971), (WSD, 912), n, 2.1.a.
- Stockdove (ERD, 971), n, 2.1.a.
- Stock-farm (ERD, 971), n, 3.2.e.
- Stockholder (ERD, 971), (WSD, 913), n, 1.1.b.
- Stock-in-trade (ERD, 971), (WSD, 913), n, 1.3.b.; 3.2.k.
- Stockjobbery (ERD, 971), n, 1.1.b.
- Stocklist (ERD, 971), n, 3.2.o.
- Stockman (ERD, 971), (WSD, 913), n, Australian, 1.1.b.
- Stock-market (ERD, 971), (WSD, 913), n, 3.2.o.
- Stockpile (ERD, 971), (WSD, 913), n, v, 1.3.b.
- Stockpot (WSD, 913), n, 3.1.b.
- Stockraising (ERD, 971), n, 3.2.e.
- Stockrider (ERD, 971), n, Australian, 1.1.b.
- Stockroom (ERD, 971), (WSD, 913), n, 2.1.d.
- Stockstill (ERD, 971), (WSD, 913), adv, a, 1.1.a.
- Stock-taking (ERD, 971), n, 1.3.c.
- Stock-whip (ERD, 971), n, 3.2.e.
- Stockyard (ERD, 971), (WSD, 913), n, 3.2.e.
- Stop-bath** (WSD, 914), n, 3.2.1.
- Stop-blood (UD, 43), n, dial., 2.1.b.
- Stopcock (ERD, 973), (WSD, 914), n, 3.2.k.
- Stop-gap (ERD, 973), (WSD, 914), n, 1.3.a.

- Stop-knob (WSD, 914), n, 1.1.b.
 Stop-light (ERD, 973), n, 3.2.g.
 Stop-motion (UD, 62), n, dial., 3.1.b.
 Stop-order (ERD, 973), n, 3.2.o.
 Stop-over (ERD, 973), n, Amer.E, 1.3.b.
 Stoppage (ERD, 973), (WSD, 914), n, 3.2.k.; 1.3.b.
 Stop-press (ERD, 973), n, 3.2.l.
 Stop-street (WSD, 914), n, 2.1.d.
 Stop-watch (ERD, 973), (WSD, 914), n, 3.2.k.
 Store cattle (ERD, 973), n, 3.2.e.
 Store cheese (WSD, 914), n, 3.1.c.
 Storefront (WSD, 914), n, 2.1.d.
 Storefront church (WSD, 914), n, 2.1.d.
 Storehouse (ERD, 973), (WSD, 914), n, 2.1.d.
 Storekeeper (ERD, 973), (WSD, 915), n, Amer., 1.1.b.
 Store-room (ERD, 973), (WSD, 915), n, 2.1.d.
 Store-ship (ERD, 973), n, 3.2.b.
 Storewide (WSD, 915), a, 2.1.d.
 Storm-beaten (ERD, 974), a, 2.1.c.; 1.1.a.
 Storm-belt (ERD, 974), n, 2.1.c.
 Storm-boat (ERD, 974), n, 3.2.b.
 Stormbound (ERD, 974), (WSD, 915), a, 2.1.c.; 1.3.c.
 Storm-centre (ERD, 974), n, 1.3.c.
 Storm-cloud (ERD, 974), n, 2.1.c.; 1.3.c.
 Storm-cone (ERD, 974), n, 2.1.d.
 Storm door (WSD, 915), n, 2.1.d.
 Storm-drum (ERD, 974), n, 3.2.k.
 Storm-finch (ERD, 974), n, 2.1.a.2.
 Storm-ladder (ERD, 974), n, 3.2.b.
 Storm petrel (WSD, 915), n, 2.1.a.2.

- Storm-proof (ERD, 976), n, 1.3.c.
- Storm trooper (WSD, 915), n, 1.1.b.
- Storm-troops (ERD, 974), n, 1.1.b.
- Storm-window (ERD, 974), (WSD, 915), n, 2.1.d.
- Stretch-halter** (UD, 31), 1604, n, 1.2.b.
- Strip-me-naked** (UD, 59), n, 3.1.c.
- Subject-heading** (ERD, 984), n, 3.2.g.
- Subject-matter (ERD, 984), (WSD, 924), n, 3.2.p.
- Suck-blood** (UD, 38), n, dial., 2.1.a.
- Suck egg (UD, 28, 38), n, dial., 1.1.b.; 2.1.a.
- Suck-fyst** (UD, 25), 1611, n, 1.2.b.
- Swash-bucket** (UD, 33), n, dial., 1.2.c.
- Swear-word** (ERD, 997), (WSD, 934), n, 1.2.e.
- Sweep-chimney** (UD, 13), n, dial., 1.1.b.
- Sweep-the-causey (UD, 13), n, dial., 1.1.b.
- Swish-tail** (UD, 15, 37), n, 1.1.b.; 2.1.a.
- Take-a-fright** (UD, 68), n, 2.1.c.
- Take-all (UD, 60, 66), 1880, n, australian local, 2.1.e.; 1655, n, 3.2.m.
- Take-bannets (UD, 66), n, dial., 3.2.m.
- Takedown (WD, 948), (ERD, 1006), n, a, 1.2.a.
- Take-home pay (WSD, 948), n, 3.2.o.
- Take-in (ERD, 1006), n, colloq., 1.2.a.
- Take-leave (UD, 54), a, 1.1.
- Take-off (WSD, 948), (ERD, 1066), n, 3.2.g.; 3.2.m.; 3.2.h.
- Takeout (WSD, 948), n, 1.2.a.
- Take-over (WSD, 948), n, 1.1.b.
- Tame-horse** (UD, 13), 1611, n, 1.1.b.
- Tame-poison (UD, 43), n, 2.1.b.
- Tangle-foot** (UD, 57), n, 3.1.c.

- Tangle-leg(s) (UD, 45), n, 2.1.b.
- Tangle-toad (UD, 45), n, 2.1.b.
- Tear-brain** (UD, 58), n, 3.1.c.
- Tear-brass (UD, 73), 1880, a, 1.1.a., (metaph.).
- Tear-cat (UD, 30), 1611, n, 1.2.b.
- Tear-drop (ERD, 1012), (WSD, 955), n, 1.2.c.
- Tear-duct (ERD, 1012), n, 1.2.c.
- Tear-gas (ERD, 1012), (WSD, 955), n, 3.2.q.
- Tear-jecker (WSD, 955), n, 3.2.h.
- Tear-placket (UD, 11), 1600, n, 1.1.b.
- Tear-sheet (ERD, 1012), n, Amer., 3.3.
- Tear-shell (ERD, 1012), n, 3.2.j.
- Tear-stain (WSD, 955), n, 1.3.c.
- Tear-thumb (UD, 45), 1866, n, 2.1.b.
- Tellable** (ERD, 1014), a, 1.2.b.
- Tell-clock (UD, 28), 1678-1738, n, 1.2.b.
- Tell-fare (UD, 62), 1815, n, 3.1.b.
- Tell-tale (UD, 26, 38, 62), 1548, n, 1.2.b.; n, esp.
American, 2.1.a.; 1815, n, 3.1.b. ;
(ERD, 1014), (WSD, 957), n, a, 3.2.l.
- Test ban** (WSD, 962), n, 3.2.q.
- Test case** (WSD, 962), n, 1.3.c.
- Test cross** (WSD, 962), n, 1.2.a.
- Test-fly** (ERD, 1018), v, 3.2.g.
- Test natch** (CCED, 1510), n, 3.2.m.
- Test-mixer** (ERD, 1018), n, 3.2.q.
- Test-paper** (ERD, 1018), (WSD, 962), n, 3.2.q.
- Test-pilot** (ERD, 1018), (WSD, 962), n, 1.1.b.
- Test-tube** (ERD, 1018), (WSD, 962), n, 3.2.i.
- Test-tube baby** (CCED, 1510), attr., 3.2.i.

- Test-type (ERD, 1018), n, 3.2.i.
- Testpit (ERD, 1018), n, 3.2.c.
- Think-box** (TDNWM, 274), n, 1.1.a.
- Think-tank (DAS), n, Amer. Slang, 1.2.c.
- Thinkpiece (ERD, 1023), (WSD, 968), n, colloq., 3.2.l.
- Thread-needle** (UD, 67), n, 3.2.m.
- Thumb-index** (ERD, 1028), n, 3.2.l.
- Thumb-mark (ERD, 1028), n, 3.2.l.
- Thumb-nail (ERD, 1028), (WSD, 972), n, a, 1.2.c.
- Thumbprint (ERD, 1028), (WSD, 972), n, 1.2.c.
- Thumbscrew (ERD, 1028), (WSD, 972), n, 3.2.k.
- Thumb-tack (ERD, 1028), (WSD, 972), n, v, Amer.E., 3.2.k.
- Thumb-thumper (ERD, 1028), n, colloq., 1.1.b.
- Thump-cushion** (UD, 18), n, 1.1.b.
- Tickle-brain** (UD, 15, 58), n, 1.2.a.; 3.1.c.
- Tickle-me-quickly (UD, 67), n, 3.2.m.
- Tickle-my-fancy (UD, 47), n, 1.2.c.
- Tickle-pitcher (UD, 23), n, 1.2.b.
- Tickle-tail (UD, 15, 23, 63), n, 1.2.b.
- Tickle-text (UD, 18), slang, n, 1.1.b.
- Tickle-toby (UD, 63), n, 3.1.b.
- Tip-cat** (UD, 64), n, 3.2.m.
- Tittie my fancy** (UD, 47), n, 1.2.c.
- Toss-cup** (UD, 22), n, 1.2.a.
- Toss-halfpenny (UD, 65), n, 3.2.m.
- Toss-penny (UD, 65), n, 3.2.m.
- Tosspot (UD, 22), (ERD, 1041), 1658, n, 1.2.a.
- Toss-up (ERD, 1041), (WSD, 983), n, 3.2.m., 1.3.c.
- Tuch-me-not** (UD, 47, 60), n, 1.2.c.
- Touch-my-nob (UD, 68), n, slang, 3.2.o.

- Touch-no-wall (UD, 67), n, 3.2.m.
- Trailbaston** (UD, 12), 1305, n, 1.1.b.
- Trenchepain** (UD, 12), French loan-word, n, 1.1.b.
- Tripmadam** (UD, 49), n, 3.2.n.
- Troll-madam** (UD, 66), 1572-1899, n, 3.2.m.
- Trouble-belly** (UD, 44), 1668, n, 2.1.b.
- Trouble-cup** (UD, 27), 1610, n, 1.2.b.
- Trouble-feast** (UD, 27), 1603, n, 1.2.b.
- Trouble-house** (UD, 27), 1608, n, 1.2.b.
- Trouble-mirth** (UD, 27), n, 1.2.b.
- Trouble-town** (UD, 27), 1619, n, 1.2.b.
- Trustbuster** (WSD, 1001), n, 1.1.b.
- Trust company (WSD, 1001), 3.2.o.
- Trust-deed (ERD, 1058), n, 3.2.d.
- Trust fund** (CCED, 1567), (WSD, 1001), n, 3.2.o.
- Trust territory** (ERD, 1058), (WSD, 1001), n, 3.2.a.
- Trustworthy** (ERD, 1058), (WSD, 1001), a, 1.3.c.
- Try-on** (ERD, 1059), n, 3.1.d.; colloq., 1.2.a.
- Try-out** (ERD, 1059), (WSD, 1002), n, colloq., 3.2.h.
- Trysail** (ERD, 1059), n, 3.2.b.
- Try square** (WSD, 1002), n, 3.2.k.
- Try-you-strength** machine attr., 3.2.m.
- Tuck-'em-fair** (UD, 61), n, 2.1.d.
- Tumble-dung** (UD, 40), 1775, n, U.S., 2.1.a.
- Turnbroach** (UD, 12), n, 1.1.b.
- Turn-cap** (UD, 47), n, 1.2.c.
- Turncoat** (UD, 31), 1557, n, 1.2.b.
- Turncock** (UD, 14), 1711, n, 1.1.b.
- Turnkey** (UD, 14, 61), 1654, n, 1.1.b.; 2.1.d.
- Turn-pate** (UD, 37), 1611, n, 2.1.a.

- Turn-penny (UD, 22), n, 1.1.b.
- Turn-screw (UD, 61), 1801, n, 2.1.d.
- Turn-side (UD, 60), 1845, n, 2.1.e.
- Turn-poke (UD, 39), 1615-1773, n, 2.1.a.
- Turn-skin (UD, 32), n, 1.2.b.
- Turnspit (UD, 12, 40), n, 2.1.a.1.
- Turnstone (UD, 38), 1674, n, 2.1.a.
- Turn-tail (UD, 32, 37), n, rare, 1.2.b.; 2.1.a.
- Turn-tippet (UD, 32), 1558-1562, n, 1.2.b.
- Turn-trencher (UD, 66), 1837, n, 3.2.m.
- Turn-wheel (UD, 12), 1672, n, 1.1.b.
- Twitch**-ballock (UD, 40), 1658, n, 2.1.a.
- Twitch-bell (UD, 40), 1790, n, dial., 2.1.a.
- Twitch-clock (UD, 40), 1876, n, 2.1.a.
- Twitch-clog (UD, 40), n, dial., 2.1.a.
- Typecast** (WSD, 1009), vt, 3.2.h.
- Typeface (WSD, 1009), n, 3.2.1.
- Type-form (ERD, 1065), n, 3.2.1.
- Type-founder (ERD, 1065), (WSD, 1009), n, 1.1.b.
- Type-foundry (ERD, 1065), n, 1.2.a.
- Type-metal (ERD, 1065), (WSD, 1009), n, 3.2.1.
- Typescript (ERD, 1066), (WSD, 1009), n, a, 3.2.1.
- Typeset (WSD, 1009), vt, 3.2.1.
- Type-setter (ERD, 1066), (WSD, 1009), n, 1.1.b.
- Type-setting (ERD, 1066), (WSD, 1009), n, attr., 3.2.1.
- Type-write (ERD, 1066), (WSD, 1009), v, 3.2.1.
- Typewrite (WSD, 1009), n, 3.2.1.; 1.1.b.
- Typewriting (ERD, 1066), (WSD, 1009), n, 3.2.1.
- Wait-a-bit** (ERD, 1108), n, colloq., 2.1.b.

- Wait-and-see (ERD, 1108), a, 1.3.c.
- Wag-halter** (UD, 31), n, comic term, 1.1.b.
- Wagtail (UD, 23, 37), 1605, n, 1.2.b.; n, 2.1.a.
- Wake-robin** (WSD, 1052), n, 2.1.b.
- Walkabout** (CCED, 1636), n, 1.3.a.
- Walk-in (WSD, 1052), a, 1.1.a.
- Walkman (CCED, 1636), n, 3.2.k.; 3.3.
- Walk-on (ERD, 1109), (WSD, 1052), n, 3.2.h.
- Walk-out (ERD, 1109), (WSD, 1052), n, Americ., 1.3.b.
- Walk-over (ERD, 1109), (WSD, 1052), n, 1.3.c.
- Walk-up (ERD, 1109), n, Americ., colloq., 2.1.d.
- Walkway (WSD, 1052), n, 1.3.d.
- Want-grace** (UD, 31), n, 1.2.b.
- Wantwit (UD, 28), n, 1.2.b.
- Wardrobe** (UD, 64), n, 3.1.b.
- Warm-blooded** (WSD, 1054), (ERD, 1112), a, 2.1.a.; 1.2.b.
- Warm front (WSD, 1055), n, 2.1.c.
- Warmhearted (WSD, 1055), (ERD, 1112), a, 1.2.d.
- Warmheartedness (WSD, 1055), n, 1.2.d.
- Warm-house (ERD, 1112), n, 2.1.d.
- Warm-up (WSD, 1055), (ERD, 1112), n, 1.3.c.; 3.2.k.
- Washable** (WSD, 1055), a, 1.3.c.
- Wash-and-brush-up v, 1.3.b.
- Wash-and-wear (WSD, 1056), a, 3.1.e.
- Wash-basin (ERD, 1113), (WSD, 1056), n, 3.1.b.
- Wash-board (ERD, 1113), (WSD, 1056), n, 3.1.b.
- Wash-boiler (ERD, 1113), n, 3.1.b.
- Wash-bowl (ERD, 1113), (WSD, 1056), n, 3.1.b.
- Washcloth (WSD, 1056), n, 3.1.b.
- Wash-day (ERD, 1113), n, 2.2

- Wash-drawing (ERD, 1113), n, 3.2.l.
- Wash-hand-basin (ERD, 1113), n, 3.1.b.
- Wash-hand-stand (ERD, 1113), n, 3.1.b.
- Wash-house (ERD, 1113), n, 3.1.
- Wash-leather (ERD, 1113), n, 3.1.d.
- Wash-out (ERD, 1113), (WSD, 1056), n., slang, 1.1.a.; 1.3.b.; 3.2.k.
- Wash-pot (ERD, 1113), n, 3.1.b.
- Washrag (WSD, 1056), n, 3.1.b.
- Washroom (WSD, 1956), n, 3.1.b.
- Washstand (WSD, 1056), n, 3.1.b.
- Washtub (ERD, 1113), (WSD, 1056), n, 3.1.b.
- Washwoman (ERD, 1113), n, Amer.E, 1.1.b.
- Wash-up (ERD, 1113), n, 1.3.b.
- Watch**-birth (UD, 14), 1605, n, 1.1.b.
- Wet**-thee-through (UD, 58), n, 3.1.c.
- Whip**arse (UD, 15), n, 1.1.b.
- Whip-belly (UD, 58), n, 3.1.c.
- Whipcan (UD, 23), n, 1.2.a.
- Whipcat (UD, 74), 1630, a, 3.2.i., (metaph.).
- Whip-dog day (UD, 71), attr., dial., 3.2.m.
- Whip-her-ginney (UD, 67), n, 3.2.m.
- Whip-her-jenny (UD, 67), n, 3.2.m.
- Whip-ma-denty (UD, 33), n, dial., 1.2.c.
- Whip-straw (UD, 13), n, dial., 1.1.b.
- Whip the Cock (UD, 68), n, 3.2.m.
- Whip-tongue (UD, 48), n, 3.2.n.
- Whop**-straw (UD, 13), n, dial., 1.1.b.
- Win**-bread (UD, 64), n, 3.1.b.
- Wish**bone (WSD, 1075), n, 2.1.a.
- Wish-wash (ERD, 1133), n, colloq., 1.3.b.

- Wonder drug** (WSD, 1077), n, 3.2.i.
- Wonderland** (ERD, 1135), (WSD, 1077), n, 2.1.d.
- Wonder-struck** (ERD, 1135), a, 1.1.a.
- Wonder-work** (ERD, 1135), n, 1.3.c.
- Wonder-worker** (ERD, 1135), (WSD, 1077), n, 1.1.b.
- Workability** (ERD, 1138), n, 2.1.f.
- Workable** (ERD, 1138), (WSD, 1079), a, 1.3.b.
- Workaday** (ERD, 1138), (WSD, 1079), a, 1.3.c.
- Workbag** (ERD, 1138), (WSD, 1079), n, 3.2.
- Work-basket** (ERD, 1138), (WSD, 1079), n, 3.2.
- Workbench** (WSD, 1079), n, 3.2.k.
- Workbook** (ERD, 1138), (WSD, 1079), n, 3.2.l.
- Workbox** (ERD, 1138), (WSD, 1079), n, 3.1.b.
- Workday** (ERD, 1138), (WSD, 1079), n, a, 2.1.f.
- Work farm** (WSD, 1079), n, 1.1.b.
- Work force** (WSD, 1079), n, 1.1.b.
- Work horse** (WSD, 1079), n, 1.1.b.
- Workhouse** (ERD, 1138), (WSD, 1079), n, 2.1.d.
- Workman** (ERD, 1138), (WSD, 1079), n, 1.1.b.
- Workmanlike** (ERD, 1138), (WSD, 1079), a, 1.1.a.
- Workmanship** (ERD, 1138), (WSD, 1079), n, 1.1.b.
- Work-out** (ERD, 1138), (WSD, 1079), n, Amer.E, 3.2.m.
- Work-people** (ERD, 1138), n, 1.1.b.
- Work-room** (ERD, 1138), (WSD, 1079), n, 2.1.d.
- Workshop** (ERD, 1138), (WSD, 1079), n, 2.1.d.
- Work-shy** (ERD, 1138), n, a, 1.2.b.
- Work-table** (ERD, 1138), (WSD, 1079), n, 3.1.b.
- Workweek** (ERD, 1138), (WSD, 1079), n, 2.1.f.
- Workwoman** (ERD, 1138), (WSD, 1079), n, 1.1.b.
- Work-worn** (ERD, 1138), a, 1.1.a.

Wrap-rascal (UD, 55), 1740, n, 3.1.d.

Write-in (ERD, 1141), (WSD, 1082), n, 1.1.b.

Write-off (ERD, 1141), (WSD, 1082), n, colloq., 3.2.o.

Write-up (ERD, 1142), (WSD, 1082), n, 3.2.l.

Додаток В

Фрагмент аналізу композитів з першим дієслівним компонентом

Таблиця 1.1

Дієсл. основа	Походження WSD	Продуктивність дієсл. основ				Внутрішня валентність
		ERD	WSD	CCED	WNID	
Call	probably from Old Norse kalla	6	6	3	22	24
Лексико-семантичні ряди		Кількість лексико-семантичних варіантів				Частина мови
		ERD	WSD	CCED	WNID	
callable		–	–	–	1	a
callbell		1	–	–	1	n
		–	–	–	–	a
callbird		–	–	–	1	n
call-board		–	1	–	1	n
call box		1	–	1	2	n
call-boy		2	1	–	2	n
call button		–	–	–	1	n
callcerdra wood		–	–	–	1	n
callchange		–	–	–	1	n
callday		–	–	–	1	n
calldown		–	–	–	1	n
callduck		–	–	–	1	n
callgirl		–	–	1	–	n
call letters		–	1	–	1	n
call-loan		1	1	–	1	n
callmarket		–	–	–	1	n
callmoney		1	–	–	1	n
callnight		–	–	–	1	n
callnumber		–	1	–	1	n
call- libraries		–	–	–	1	n
call-off		–	–	–	1	n
call-out		–	–	–	1	n
call-over		–	–	–	1	n
call-up		1	1	2	–	n

Таблиця 1.2

Дієсл. основа	Походження WSD	Продуктивність дієсл. основ				Внутрішня валентність
		ERD	WSD	CCED	WNID	
Carry	Old North French <i>carier</i> , from <i>car</i> from Latin <i>carrus</i>	2	2	2	7	10
Лексико-семантичні ряди		Кількість лексико-семантичних варіантів				Частина мови
		ERD	WSD	CCED	WNID	
carryall		3	2	1	2	n
carry-bag		-	-	-	1	n
carry-castle		-	-	-	1	n
carry forward		-	-	1	1	n
carry-knave		-	-	-	1	n
carryin		1	-	-	2	n
carry-log		-	-	-	-	n
carryover		-	-	-	-	n
carrytale		-	-	-	1	n
carryout		-	1	-	-	n

Таблиця 1.3

Дієсл. основа	Походження WSD	Продуктивність дієсл. основ				Внутрішня валентність
		ERD	WSD	CCED	WNID	
Catch	Old Northe French <i>cachier</i> , from Latin <i>captare</i> , from <i>capere</i>	4	5	2	30	31
Лексико-семантичні ряди		Кількість лексико-семантичних варіантів				Частина мови
		ERD	WSD	CCED	WNID	
catch-as-catch-can		-	-	-	1	n
catchbasin		-	-	1	2	n
catchboom		-	-	-	1	n
catchbox		-	-	-	1	n
catchcrop		-	-	-	1	n
catchcropping		-	-	-	1	n
catchery		-	-	-	1	n
catchdrain		-	-	-	1	n
catchfly		-	-	-	1	n
catchland		-	-	-	1	n
catchline		-	-	-	2	n
catchmeadow		-	-	-	1	n
catchpenny		2	1	-	-	a

Продовження табл. 1.3

catchphrase	–	–	–	1	n
catchpit	–	–	–	1	n
catchplate	–	–	–	1	n
catchpole	1	1	1	22	n
(poll)	–	–	–	11	vt
catchpollery	–	–	–	1	n
catch question	–	–	–	1	n
catch siding	–	–	–	1	n
catch stitch	–	–	–	2	n
catch title	–	–	–	2	n
catchup	1	1	–	2	n
catchwater	–	–	–	1	n
catchwater-drain	–	–	–	1	n
catchweed	–	–	–	1	n
catchweight	2	1	–	1	adv
catchword	7	2	–	4	n
catchword entry	–	–	–	2	n
catchwork	–	–	–	1	n

Таблиця 1.4

Дісл. основа	Походження WSD	Продуктивність дісл. основ				Внутрішня валентність
		ERD	WSD	CCED	WNID	
Check	Old French <i>eschec</i> from Arabic <i>shan</i> , from Persian	9	6	4	54	57
Лексико-семантичні ряди		Кількість лексико-семантичних варіантів				Частина мови
		ERD	WSD	CCED	WNID	
checkboard		1	–	–	–	n
checkboy		–	–	–	1	n
check-canceling		–	–	–	1	a
check endorser		–	–	–	1	n
check-endorsing		–	–	–	1	a
checkgirl		–	–	–	1	n
check -perforating		–	–	–	1	a
checkpunch		–	–	–	1	n
checkpuncher		–	–	–	1	n
check - zoom		–	–	–	1	n
check stamp		–	–	–	1	n
check stamper		–	–	–	1	n
check - writing		–	–	–	1	a
checkable		–	–	–	1	a
check alteration and forgery insurance		–	–	–	1	attr

Продовження табл. 1.4

check hinging	-	-	-	1	n
checkbird	-	-	-	1	n
checkbite	-	-	-	1	n
checkbook	-	1	1	2	n
checkbrace	-	-	-	1	n
check chamber	-	-	-	1	n
check collar	-	-	-	1	n
check exchange	-	-	-	1	n
check - flood	-	-	-	1	vt
check folio	-	-	-	1	n
check gauge	-	-	-	1	n
checkhook	-	-	-	2	n
check key	1	-	-	1	n
check ligaments	-	-	-	1	n
check line	-	1	-	1	n
check list	-	-	-	1	n
checklock	-	-	-	1	n
	-	-	-	1	v
checkman	-	-	-	1	n
checkmating	1	-	1	1	a
checkmate	2	2	1	1	n
checknut	1	-	-	1	n
checkoff	2	1	-	1	n
checkpoint	-	1	1	1	n
checkrack	-	-	-	1	n
check rail	-	-	-	2	n
check rein	-	1	1	1	n
check ring	-	-	-	1	n
checkroll	-	-	-	2	n
checkroller	-	-	-	1	n
checkrope	-	-	-	1	n
checkrow	-	-	-	1	n
check side	-	-	-	1	n
checkstone	-	-	-	1	n
check stopper	-	-	-	1	vt
checkstrap	-	-	-	4	n
checkstring	-	-	-	1	n
checksystem	-	-	-	1	n
checktaker	-	-	-	-	n
check valva	2	-	-	1	n
check washer	-	-	-	1	n
checkweigher	1	-	-	1	n
checkwork	1	-	-	-	attr
	-	-	-	1	n

Таблиця 1.5

Дієсл. основа	Походження WSD	Продуктивність дієсл. основ				Внутрішня валентність
		ERD	WSD	CCED	WNID	
Cool	Old English <i>cōl</i>	1	1	–	5	5
Лексико-семантичні ряди		Кількість лексико-семантичних варіантів				Частина мови
		ERD	WSD	CCED	WNID	
coolheaded		1	1	–	1	a
coolheadedly		–	–	–	1	adv
coolheadedness		–	–	–	1	n
coolhouse		–	–	–	1	n
coolwort		–	–	–	1	n

Таблиця 1.6

Дієсл. основа	Походження WSD	Продуктивність дієсл. основ				Внутрішня валентність
		ERD	WSD	CCED	WNID	
Crank	Old English <i>cranc</i> from <i>crancstæf</i>	3	3	1	19	19
Лексико-семантичні ряди		Кількість лексико-семантичних варіантів				Частина мови
		ERD	WSD	CCED	WNID	
crank arm		–	–	–	1	n
crankaxle		–	–	–	2	n
crank bird		–	–	1	1	n
crank brace		1	1	–	1	n
crankcase		–	–	–	1	n
crank chain		–	–	–	1	n
crank honge		–	–	–	2	n
crankman		–	–	–	1	n
crank path		–	–	–	1	n
crankpin		–	1	–	1	n
crankpit		–	–	–	1	n
crankplane		–	–	–	1	n
crankpress		–	–	–	1	n
crankshaft		1	1	1	1	n
crankshaper		–	–	–	1	n
crank-sided		–	–	–	2	a
crank throw		–	–	–	1	n
crankweb		1	–	–	1	n
crank wheel		–	–	–	1	n

Таблиця 1.7

Дієсл. основа	Походження WSD	Продуктивність дієсл. основ				Внутрішня валентність
		ERD	WSD	CCED	WNID	
Cross	Old English from Latin <i>crux</i>	36	33	16	215	218
Лексико-семантичні ряди		Кількість лексико-семантичних варіантів				Частина мови
		ERD	WSD	CCED	WNID	
crossable		–	–	–	1	a
		–	–	–	1	n
crossability		–	–	–	1	n
cross agglutination		–	–	–	1	n
crossarm		1	–	–	2	n
crossarmed		1	–	–	1	a
cross axle		–	–	–	2	n
crossband		–	–	–	1	n
		–	–	–	1	a
crossbanded		–	–	–	1	a
crossbanding		–	–	–	1	n
crossbar		2	1	1	6	n
		–	–	–	1	v
cross micrometer		–	–	–	1	attr
cross shot		–	–	–	1	attr
crossbreak		–	–	–	1	n
crossbeam		1	–	–	1	n
crossbearer		–	–	–	2	n
crossbearings		–	–	–	1	n
crossbeaded		–	–	–	1	a
crossbeading		–	–	–	1	n
crossbelt		–	–	–	3	n
cross-bench		1	–	–	1	n
crossbenched		–	–	–	1	a
crossbenchedness		–	–	–	1	n
cross-bencher		–	–	–	1	n
crossbill		1	1	–	3	n
cross-bind		–	–	–	2	vt
cross birth		–	–	–	1	attr
crossbolt		–	–	–	1	n
crossbolted		–	–	–	1	a
cross-bond		–	–	–	1	vt
crossbones		1	1	1	1	n
crossbow		1	1	–	1	n
crossbowman		–	1	–	1	n
cross brace		–	–	–	1	n
cross-bracing		–	–	–	2	n
cross break		–	–	–	1	n
crossbred		1	1	–	1	a
		–	1	–	1	n

Продовження табл. 1.7

crossbred wool	—	—	—	1	attr
crossbreed	—	2	—	1	vt
	1	1	—	1	n
crossbow	—	—	1	—	n
crossbridge	—	—	—	1	n
cross buck	—	—	—	1	n
crossbun	—	—	—	1	n
cross-chanel	—	—	—	1	a
cross-check	—	—	—	1	vt
cross-church	—	—	—	1	n
cross cleavers	—	—	—	1	n
cross complaint	—	—	—	1	n
cross-compounded	—	—	—	1	a
cross correspondence	—	—	—	1	n
cross counter	—	—	—	1	n
cross-country	1	3	1	1	a
	1	—	—	1	n
cross-country race	—	—	—	1	attr
cross-country fight	—	—	—	1	attr
cross-cousin	—	—	—	1	n
crosscurrent	—	1	—	1	n
cross-curve	—	—	—	1	n
crosscut	1	1	—	2	a
	2	—	—	5	n
	—	—	—	1	v
crosscutter	—	—	—	1	n
crosscutting	—	—	—	1	n
cross-days	—	—	—	1	n
cross drawing	—	—	—	1	n
cross-dye	—	—	—	1/1	v/a
crossdyeing	—	—	—	1	n
cross-examine	1	1	1	1	vt
cross nation	—	—	—	1	n
cross-eye	—	1	—	1	n
cross-eyed	1	—	1	1	a
cross-eyedness	—	—	—	1	n
cross-face	—	—	—	1	a
cross facet	—	—	—	1	n
crossfall	—	—	—	1	n
cross fault	—	—	—	1	n
cross-feed	—	—	—	1/1	n/v
crossfertile	1	1	—	1	n
crossfertilization	—	1	—	3	n
cross-fiber	—	—	—	1	a
cross field	—	—	—	1	n
cross-file	—	—	—	1	n

Продовження табл. 1.7

crossfinger	-	-	-	1	n
cross-fire	1	1	1	1	n
	-	-	-	3	v. i.
crossfish	-	-	-	1	n
crossflower	-	-	-	1	n
cross flute	-	-	-	1	n
cross flux	-	-	-	1	n
crossfoot	-	-	-	1	n
cross forked	-	-	-	1	a
cross fox	-	-	-	1	n
cross frog	-	-	-	1	n
cross-fur	-	-	-	1	n
cross-garnet	-	-	-	1	n
cross grain	-	-	-	3	n
cross grained	2	1	-	2	a
cross-grainedly	-	-	-	1	adv
cross-grainedliness	-	-	-	1	n
cross guard	-	-	-	1	n
crosshackle	-	-	-	1	vt
cross hair	-	1	-	1	n
crosshand	-	-	-	1	n
crosshanded	-	-	-	1	a/adv
crosshatch	1	-	-	1	vt
crosshatcher	-	-	-	1	n
crosshaul	-	-	-	2	n
	-	-	-	1	vt
crosshauling	-	-	-	1	n
crosshead	3	-	-	3	n
crossheading	1	-	-	1	n
cross hilt	-	-	-	1	n
cross index	-	-	-	1	n/vt
crossjack	-	-	-	1	n
cross-jostle	-	-	-	1	n
cross keelson	-	-	-	1	n
cross keys	-	-	-	1	n
cross kick	-	-	-	1	n
cross-laminatid	-	-	-	1	a
cross-legged	1	1	1	1	a
crosslegs	-	-	-	1	n
cross-level	-	-	-	1	n
cross liability	-	-	-	1	n
cross-lift	-	-	-	1	n
cross-light	2	-	-	1	n
cross-lighted	-	-	-	2	a
crossline	-	-	-	1	n
	-	-	-	1	vt
cross lock	-	-	-	1	n

Продовження табл. 1.7

cross-locking	-	-	-	1	a
cross-mate	-	-	-	1	n
cross mint	-	-	-	1	n
cross modulation	-	-	-	1	n
cross multiplication	-	-	-	2	n
cross-of-gold speed	-	-	-	1	attr
cross-of-Jerusalem	-	-	-	1	n
cross order	-	-	-	1	n
cross-out test	-	-	-	1	attr
crossover	-	-	-	6	n
	-	-	-	1	a
crosspatch	1	-	-	1	n
cross-pawl	-	-	-	1	n
cross peen	-	-	-	1	n
	-	-	-	1	a
crosspiece	2	-	-	2	n
cross-plow	-	-	-	1	vt
crosspoint	-	-	-	3	n
cross-pollinate	-	1	-	-	v
cross-pollination	-	1	-	-	n
crosspost	-	-	-	1	n
cross potent	-	-	-	1	n
cross product	-	1	-	1	n
cross-purpose	2	1	1	2	n
cross quarters	-	-	-	1	n
cross-question	1	-	1	1	n
cross-questionalle	-	-	-	1	a
crossrail	-	-	-	1	n
cross ratio	1	-	-	1/1	n/a
cross-refer	-	-	-	1	n
cross reference	1	-	1	1/1	n/vt
cross relation	-	-	-	2	n
cross raw	-	-	-	3	n
crossroad	1	-	1	2	n
crossruff	-	-	-	1	v. i.
cross sea	-	-	-	1	n
cross seat	-	-	-	1	n
cross section	1	1	1	2	n
	-	-	-	1	vt
	-	-	-	2	a
cross seizing	-	-	-	1	n
cross sighting	-	-	-	1	n
cross signal	-	-	-	1	n
cross slide	-	-	-	1	n
cross-spale	-	-	-	1	n
cross-spall	-	-	-	1	n
cross spider	-	-	-	1	n

Продовження табл. 1.7

cross springer	-	-	-	1	n
cross-staff	-	-	-	3	n
cross-star	-	-	-	1	n
cross-sterile	-	-	-	1	a
cross-sterility	-	-	-	1	n
cross-stitch	1	1	-	1	n
cross-stone	-	-	-	1	n
cross strap	-	-	-	1	n
cross stratified	-	-	-	1	a
cross stratification	-	-	-	1	n
cross street	-	-	-	1	n
cross stroke	-	-	1	1	n
cross tag	-	-	-	1	n
crostail	-	-	-	1	n
cross talk	-	-	-	1	n
cross tongue	-	-	-	1	n
cross-town	-	1	-	1	n
crostree	1	1	-	2	n
crosturret	-	-	-	1	n
cross vault	-	-	-	1	n
cross vein	-	-	-	1	n
cross vine	-	-	-	1	n
cross-voting	1	-	-	1	n
crosswalk	-	1	-	1	n
crossway	-	1	-	1	n
	-	1	-	1	adv
	-	1	-	1	a
crossweed	-	-	-	1	-
crosswire	-	-	-	1	-
crosswise	-	1	1	3	n
crossword	1	-	1	1	n
crossworder	-	-	-	1	n
crosswort	-	-	-	1	n

Таблиця 1.8

Дієсл. основа	Походження WSD	Продуктивність дієсл. основ				Внутрішня валентність
		ERD	WSD	CCED	WNID	
Cry	Old English <i>crier</i> from Latin <i>quiritare</i>	1	1	1	2	2
Лексико-семантичні ряди		Кількість лексико-семантичних варіантів				Частина мови
		ERD	WSD	CCED	WNID	
cryable		-	-	-	1	a
cry-baby		1	1	1	1	n

Таблиця 1.9

Дієсл. основа	Походження WSD	Продуктивність дієсл. основ				Внутрішня валентність
		ERD	WSD	CCED	WNID	
Cut	Mdl English <i>cutten</i>	8	17	7	55	57
Лексико-семантичні ряди		Кількість лексико-семантичних варіантів				Частина мови
		ERD	WSD	CCED	WNID	
cut-and-come-again		-	-	-	1	n
cut-and-dried		-	1	1	1	a
cut-and-fill		-	-	-	1	n
cut-and-thrust		-	-	-	1	n
cut-and-trv		-	-	-	1	a
cutaway		-	1	-	2	a
		1	2	-	2	n
cutback		-	2	1	4	n
cutbune		-	-	-	1	n
cutborder		-	-	-	1	n
cut cart		-	-	-	1	n
cutcherry		-	-	-	1	n
cut drag		-	-	-	2	n
cut film		-	-	-	1	n
cut-finger		-	-	-	4	n
cut-flight		-	-	-	1	n
cut-gear		-	-	-	1	n
cutglass		1	1	2	1	n
cut-grass		-	-	-	1	n
cutheal		-	-	-	1	n
cut hole		-	-	-	1	n
cut-leaved		-	-	-	1	a
cut line		-	-	-	1	n
cutlips		-	-	-	2	n
cut meter		-	-	-	1	n
cut money		-	-	-	1	n
cutoff drainage		-	-	-	1	n
cutoff saw		-	-	-	1	n
cutoff valva		-	-	-	1	n
cutout		-	1	-	2	a
		2	1	2	4	n
cutover		-	1	-	1	a
		-	-	-	3	n
cutpaper		-	-	-	1	n
cutpoint		-	-	-	1	n

Продовження табл. 1.9

cutprise	–	–	1	1	a
cutpurse	–	1	–	1	n
cut-rate	–	2	–	1	a
cut stone	–	–	–	1	n
cut string	–	–	–	1	
cutsugar	–	–	–	1	n
cuttable	–	–	–	1	a
cuttail	–	–	–	1	n
cutthroat	1	1	–	5	n
	–	–	–	3	a
cutthroat grass	–	–	–	1	n
cutthroat trout	–	–	–	1	n
cut-through	–	–	–	1	n
cut-under	–	–	–	1	a
cutup	1	1	–	3	n
	1	2	1	1	a
cutwater	2	1	–	–	n
cutweed	–	–	–	1	n
cutwork	–	–	–	2	n
cutworm	1	1	–	1	n

Таблиця 1.10

Дієсл. основа	Походження WSD	Продуктивність дієсл. основ				Внутрішня валентність
		ERD	WSD	CCED	WNID	
Do	Old English <i>don</i>	4	6	4	9	14
Лексико-семантичні ряди		Кількість лексико-семантичних варіантів				Частина мови
		ERD	WSD	CCED	WNID	
doable		1	1	–	–	a
do-all		1	–	–	1	n
dodo		1	–	–	2	n
do-gooder(s)		–	–	1	–	n
doit		–	2	–	1	n
do-it-yourself		–	1	–	–	a
do-it-yourselfer		–	1	1	–	n
do-naught		1	1	–	1	n
do-nothing		–	–	1	1	n
		–	–	1	1	a
do-nothingism		–	–	–	1	n
do-nothingness		–	–	–	1	n
do-Nothing Kings		–	–	–	1	n
donut		–	1	–	–	n
do-right-people		–	–	–	–	a

Таблиця 1.11

Дієсл. основа	Походження WSD	Продуктивність дієсл. основ				Внутрішня валентність
		ERD	WSD	CCED	WNID	
Fly	Mdl English <i>flien, fleen, fleyen</i>	15	15	11	77	86
Лексико-семантичні ряди		Кількість лексико-семантичних варіантів				Частина мови
		ERD	WSD	CCED	WNID	
flyable		–	1	–	1	a
fly agaric		1	1	–	1	n
fly anchor		–	–	–	1	n
flyash		–	1	–	–	n
flyaway		2	–	1	1	a
		–	–	–	2	n
flyaway grass		–	–	–	1	n
flyback		–	–	–	1	a
flyball		–	1	–	–	n
		–	–	–	1	a
flybane		1	–	–	2	n
flybar		–	–	–	1	n
flybitten		1	–	–	1	a
flyblister		–	–	–	1	n
flyblock		–	–	–	1	n
fly-blow		1	–	–	2	n
		1	–	1	1	v
fly-blown		–	2	–	1	a
flyboat		–	–	–	2	n
flyboy		–	–	–	1	n
flyby(s)		–	3	1	–	n
fly-by-night		–	–	–	3	n
		1	2	1	1	a
fly-cap		–	–	–	1	n
flycatch		–	–	–	3	n
flycatcher		–	1	–	–	n
flycatching		–	–	–	1	a
flycatching warbler		–	–	–	1	n
fly cop		–	–	–	2	n
fly drill		–	–	–	1	n
flyeater		–	–	–	1	n
fly finisher		–	–	–	1	n
flyfish		1	–	–	1	v
flyfisher		–	–	–	1	n
fly fisherman		–	–	–	1	n
fly-fishing		–	1	1	1	a
flyflap		–	–	–	1	n

Продовження табл. 1.11

flyflapper	-	-	-	1	n
flyflower	-	-	-	1	n
fly frame	-	-	-	2	n
fly fungus	-	-	-	2	n
fly governor	-	-	-	2	n
fly honeysuckle	-	-	-	2	n
flyleaf	1	1	1	1	n
flyline	-	-	-	2	n
flyman	3	-	-	2	n
flymold	-	-	-	1	n
flymushroom	-	-	-	1	n
fly net	-	-	-	2	n
fly-nut	-	-	-	1	n
fly oat	-	-	-	1	n
fly orchid	-	-	-	1	n
flyover	-	-	1	-	n
fly page	-	-	-	1	n
fly paper	1	1	1	1	n
fly past	1	-	1	-	n
flypoison	-	-	-	2	n
flypowder	-	-	-	1	n
flypress	-	-	-	1	n
flyproof	-	-	-	1	a
flyrail	-	-	-	1	n
flyrollway	-	-	-	1	n
fly rope	-	-	-	1	n
fly-sheet	1	-	1	2	n
fly snapper	-	-	-	1	n
fly speck	-	2	-	1	v
	-	-	-	2	n
fly spring	-	-	-	1	n
fly stone	-	-	-	1	n
flyswatter	-	1	-	-	n
flytail	-	-	-	1	n
fly-the-garter(u)	-	-	-	-	n
fly tich	-	-	-	1	n
flytier	-	-	-	1	n
flytip	-	-	-	1	n
flytitle	-	-	-	1	n
flytrap	1	-	-	2	n
fly-up-the-creek	-	-	-	2	n
fly-wagon	-	-	-	1	n
flyweight	-	1	-	1	n
flywheel	1	1	1	3	n

Продовження табл. 1.11

flywish	-	-	-	-	п
fly-water	-	-	-	1	п
fly weevil	-	-	-	1	п
fly winch	-	-	-	1	п
flywort	-	-	-	1	п

Таблиця 1.12

Дієсл. основа	Походження WSD	Продуктивність дієсл. основ				Внутрішня валентність
		ERD	WSD	CCED	WNID	
Heat	Old English hætan	10	9	3	48	55
Лексико-семантичні ряди		Кількість лексико-семантичних варіантів				Частина мови
		ERD	WSD	CCED	WNID	
heat absorber		-	-	-	1	п
heat-absorbing		-	-	-	1	а
heat apoplexy		-	-	-	1	п
heat-balance		-	-	-	1	а
heat canker		-	-	-	1	п
heat capacity		1	-	-	1	п
heat center		-	-	-	1	п
heat conducting		-	-	-	1	а
heat conduction		-	-	-	1	п
heat conductivity		-	-	-	1	п
heat content		-	-	-	1	п
heat crancked		-	-	-	1	а
heatdrops		2	1	1	1	п
heat energy		-	-	-	1	п
heat-engyne		1	1	-	1	п
heat equator		-	-	-	1	п
heat equivalent		-	-	-	1	п
heat exchanger		-	1	-	1	п
heat exaustion		-	1	-	-	п
heat-factor		-	-	-	1	п
heat-forming		-	-	-	1	а
heat-giving		-	-	-	1	а
heat-killed		-	-	-	1	а
heat-laden		-	-	-	1	а
heat lightning		1	1	-	1	а
heat loving		-	-	-	1	а
heatmaking		-	-	-	1	а
heat nodules		-	-	-	1	п
heat potential		-	-	-	1	п

Продовження табл. 1.12

heat power	-	-	-	1	n
heat-power engineering	-	-	-	1	n
heat-power engineerer	-	-	-	1	n
heat-producing	-	-	-	1	a
heat-proof	1	-	-	1	a
heatprostration	1	-	-	-	n
heatpump	-	1	-	-	n
heat-radiating	-	-	-	-	a
heat-reducing	-	-	-	-	a
heat-regulating	-	-	-	-	a
heat-regulator	-	-	-	1	n
heat-resistant	1	-	-	1	n
heat-resisting	1	-	-	1	a
heat rash	-	-	-	1	n
heat rave	-	-	-	1	n
heat rigor	-	-	-	1	n
heat shield	-	1	-	-	n
heat softened	-	-	-	1	a
heat spectrum	-	-	-	1	n
heat spot	-	-	-	2	n
heat sum	-	-	-	1	n
heat tempering	-	-	-	1	a
heat-treat	2	1	1	1	v
heat unit	-	-	-	1	n
heat wave	2	1	1	1	n
heat weight	-	-	-	1	n

Таблиця 1.13

Дієсл. основа	Походження WSD	Продуктивність дієсл. основ				Внутрішня валентність
		ERD	WSD	CCED	WNID	
Kick	Mdl English <i>kiken</i>	5	2	3	10	13
Лексико-семантичні ряди		Кількість лексико-семантичних варіантів				Частина мови
		ERD	WSD	CCED	WNID	
kick-about		-	-	-	1	n
kick-and-rush		-	-	-	-	a
kickback (s)		2	2	1	2	n
kickball		-	-	-	1	n
kick-off		2	2	3	3	n
kickout		-	-	-	2	n
kickplait		-	-	-	1	n

Продовження табл. 1.13

kickplate	-	-	-	1	n
kickshaw	2	-	-	3	n
kickstart (s)	-	-	1	-	n
kickstarter	1	-	-	-	n
kick-up	3	-	-	4	n
kick wheel	-	-	-	1	n

Таблиця 1.14

Дієсл. основа	Походження WSD	Продуктивність дієсл. основ				Внутрішня валентність
		ERD	WSD	CCED	WNID	
Kill	Mdl English <i>killen</i>	4	2	1	15	15
Лексико-семантичні ряди		Кількість лексико-семантичних варіантів				Частина мови
		ERD	WSD	CCED	WNID	
killable		-		-	1	a
killbuck		-	-	-	1	n
killcalf		-	-	-	1	n
killcourtesy		-	-	-	1	n
killcow		-	-	-	2	n
killcrop		-	-	-	1	n
killdevil		1	-	-	3	n
killdeer		-	1	-	1	n
killjoy		1	1	1	1	n
kill-kids		-	-	-	1	n
killmequick		-	-	-	1	n
kill-time		1	-	-	1	n
kill-wart		-	-	-	1	n
kill-weed		1	-	-	1	a
kill-wort		-	-	-	1	a

Таблиця 1.15

Дієсл. основа	Походження WSD	Продуктивність дієсл. основ				Внутрішня валентність
		ERD	WSD	CCED	WNID	
Toss	probably of Scandinavian origin	2	1	1	2	5
Лексико-семантичні ряди		Кількість лексико-семантичних варіантів				Частина мови
		ERD	WSD	CCED	WNID	
toss-cup		-	-	-	-	n
toss-halfpenny		-	-	-	-	n
toss-penny		-	-	-	-	n
toss-pot		1	-	-	1	n
toss-tip		2	2	1	1	n

Таблиця 1.16

Дієсл. основа	Походження WSD	Продуктивність дієсл. основ				Внутрішня валентність
		ERD	WSD	CCED	WNID	
Try	Anglo-French <i>trier</i> from Old French	3	2	1	9	10
Лексико-семантичні ряди		Кількість лексико-семантичних варіантів				Частина мови
		ERD	WSD	CCED	WNID	
try cock		-	-	-	2	n
try gun		-	-	-	1	n
try house		-	-	-	1	n
try-on		2	-	-	1	n
try-out(s)		1	2	1	2	n
try plane		-	-	-	1	n
try pot		-	-	-	1	n
trysail		1	-	-	2	n
try square		-	1	-	1	n
try-you-strength machine		-	-	-	-	n

Таблиця 1.17

Дієсл. основа	Походження WSD	Продуктивність дієсл. основ				Внутрішня валентність
		ERD	WSD	CCED	WNID	
Wake	Old English <i>wacan</i>	-	1	-	7	7
Лексико-семантичні ряди		Кількість лексико-семантичних варіантів				Частина мови
		ERD	WSD	CCED	WNID	
wake current		-	-	-	1	n
wake dirge		-	-	-	1	n
wake knot		-	-	-	1	n
wakeman		-	-	-	1	n
wake-robin		-	1	-	3	n
waketime		-	-	-	1	n
wake-up		-	-	-	1	n